

ΜΑΡΤΥΡΙΑ
ΜΟΝΑΧΟΥ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΑΦΟ
ΤΗΣ ΣΙΒΑΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΔΡΧ. 1000

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

”Αγνωστος Μυκηναϊκός οικισμός

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα
105 58 Ἀθήνα.
Τηλέφ.: 3223957, 9841655

Τὰ Γραφεία τοῦ Περιοδικοῦ
λειτουργοῦν πρωινὲς ὥρες
9.30 - 13.30 καθημερινά.

Ἰδρυτής-Ἱδιοκότητης-
Ἐκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἀχιλλέως - Μουσῶν 51
Παλαιό Φάληρο.

Φωτοστοιχειοθεσία - Ἀτελιέ:
«Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Μάγερ 11, Ἀθήνα, τηλ.: 5221792.
Ἐκπτώσεις:
Π. ΚΟΚΚΑΛΗΣ
Βιβλιοδεσία:
Κ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΟΣ

- Τιμὴ ἀντίτυπου: 1000 δρχ.
- Ἐτήσια συνδρομή: 10.000 δρχ.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: 15.000 δρχ.
- Φοιτητῶν: 7.000 δρχ.
- Ἐξωτερικοῦ: 60 δολλ. ΗΠΑ.
- Οἱ συνδρομὲς προκαταβάλλονται
κατὰ τὴν ἐγγράφῃ.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

Ὅλες οἱ συνεργασίες καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ
διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ, Μουσῶν 51
175 62, Π. Φάληρο, Ἀθήνα.

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνωστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

Ἐπιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευση
κειμένων τοῦ «Δ», μετὰ τὴν προϋ-
πόθεση ὅτι θὰ ἀναφέρεται ρητῶς
ἡ πηγὴ τους.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 9568:

Ἡ ἀλήθεια, τὸ ψεῦδος καὶ ὁ Ἕλληνας

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 9569:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Δ. ΒΑΤΙΜΠΕΛΛΑΣ, ΣΤ. ΤΕΛΛΙΚΩΣΤΟΓΛΟΥ, Ν.
ΑΣΠΙΩΤΗΣ, ΜΑΚΕΔΩΝ, Σ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΡΗΣ,
ΒΑΣΙΛΗΣ Η. ΚΡ., Μ. ΑΛΕΞΑΚΗΣ, Χ. ΚΑΡΡΑΣ, ΙΔΙΟΣ.

ΣΕΛΙΣ 9575:

Τὰ Ἑλληνικὰ Μαθηματικά

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

ΣΕΛΙΣ 9589:

Οἱ συνθήκες θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΠΑΠΑΜΙΧΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9589:

Μαρτυρία μοναχοῦ γιὰ τὸν τάφο

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9597:

Πανάρχαια ἑλληνικὴ θρησκευτικὴ
ἐπίδραση στὸν χώρο τῆς Μ. Ἀνατολῆς

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 9601:

Περὶ ἑλληνικῆς καὶ θυζαντινῆς μουσικῆς

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9601:

Ἡ ἀπάρνηση τῆς ἑλληνικῆς παγκόσμιας
μουσικῆς ὁρολογίας ἀπὸ τοὺς Ῥωμοὺς

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9609:

Ἄγνωστος Μυκηναϊκὸς οἰκισμὸς

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΚΑΣ

ΣΕΛΙΣ 9621:

Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ Γραμμικὴ Γραφὴ
προήλθε ἡ λεγόμενη «Λιδυκὴ» γραφὴ

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ

ΣΕΛΙΣ 9615:

Πρέπει νὰ ὑποστηριχθῇ ὁ κ. Μάτιεδιτς

ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΤΑΝΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9629:

Ἡ ἑλληνοαλβανικὴ συμμαχία τοῦ 1821

ΟΡΕΣΤΗΣ ΗΛΙΑΝΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9635:

Θαυμάστε θρησκευτικὸ-πανεπιστημιακὸ ταγόν...

Δ.Ι.Α. - Γ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ - Γ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 9638:

«Ἑλληνικὸ» Κράτος καὶ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς

Δρ. ΚΩΝ. ΤΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΕΛΙΣ 9643:

Περὶ «ἐθναρχῶν»

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΕΛΛΟΓΑ ΚΑΙ ΜΑΝΤΙΚΑ: σελ. 9585 • Ο ΑΛΛΟΣ
ΛΟΓΟΣ: σελ. 9590 • ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ: σελ. 9591 • ΕΘΝΙΚΑ:
σελ. 9601 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 9619 • Η
ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΡΟΠΑΤΟΡΩΝ ΗΜΩΝ:
σελ. 9633 • ΔΙΗΓΗΜΑ: σελ. 9639 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ
ΙΔΕΩΝ: σελ. 9642.

Ἡ ἀλήθεια, τὸ ψεῦδος, ἡ ἀπόδειξη καὶ ὁ «Ἕλληνας»

Ποιοὶ εἶναι Ἕλληνες;

Γνωρίζουμε τίς συνήθειες ἀπαντήσεως, πὺν ἀκούονται, εὐκαιρίας δοθείσης. Ἀρχίζον ἀπὸ τὴν πιὸ «βολική» ὅσο καὶ ἐπιπόλαια, πὺν ταυτίζει τὸν Ἕλληνα μὲ τὸν ὑπὴκοο τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κρατιδίου καὶ φθάνουν μέχρι τίς πιὸ περίτεχνες καὶ δολιώτερες ἀπὸ ἅψη σκοπιμότητας θέσεις, πὺν διασύρουν τὴν ιδιότητα τοῦ Ἕλληνος, φορῶντας τῆς κάποια ἀπὸ τίς πολιτικές, κομματικές, θρησκευτικές, ἰδεολογικές καὶ λοιπὲς «ταμπέλλες» τοῦ ἐξουσιασμοῦ. Ἀλλὰ οἱ διαστρεβλώσεις αὐτὲς εἶναι ἀμέσως ἀντιληπτές καὶ ἀνταπόδεικτες, ἂν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἀπλῶς τὸ μέγα καὶ συντριπτικὸ καὶ καταλυτικὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἕλληνας ὅχι ἀπλῶς προὔπηρξε ἀλλὰ ἐμεγαλουργῆσε (δημιουργῶντας αὐτός, καὶ μόνον αὐτός, ὁλόκληρο τὸν πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος), ὅταν ὅλες αὐτὲς οἱ «ταμπέλλες» ἦσαν ἀνύπαρκτες: Ὁ Ἕλληνας ὑπῆρχε, πρὶν ἐμφανισθῶν ὅλες οἱ σημερινὲς ἰδεολογίες, ὅλες οἱ σημερινὲς θρησκείες, ὅλα τὰ σημερινὰ κομματικά, πολιτικά, ἰδεολογικά ἢ πνευματικά δόγματα. Καὶ θέβαια ὁ Ἕλληνας προὔπηρξε καὶ ἐμεγαλουργῆσε πολλὰς χιλιετίες πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κρατιδίου.

Τί εἶναι ἐκεῖνο πὺν προσφέρει τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰ στὴν ἔννοια «Ἕλληνας», ἐκεῖνο πὺν τὴν διακρίνει ἀπὸ ὅλες τίς ἄλλες; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ δοθῇ καμμιὰ ἀπάντηση, παρὰ μόνον ἐκεῖνη πὺν στηρίζεται στὸ ἀληθινὸ παρελθὸν τοῦ Ἕλληνος: στίς πράξεις, τὰ ἔργα καὶ τὰ γεγονότα, πὺν διαχρονικὰ ἐδημιουργῆσε. Ἄν τὰ ἐρευνησῶμε αὐτά, τὰ ἀποκαθάρσῶμε ἀπὸ τίς πλάνες, τὴν ἀπόκρυψη καὶ τίς παραχαράξεις, πὺν τὰ ἀλλοιώνουν, καὶ τὰ πιστοποιήσῶμε ἀκριβῶς, βρισκομε, τότε μόνον, μὲ ἀσφάλεια καὶ δεβαιότητα τὸ περιεχόμενον τῆς ἔννοιας «Ἕλληνας».

Καὶ πράγματι ἡ ἴδια ἡ Ἱστορικὴ Ἑλληνικὴ Δημιουργία ἀποκαλύπτει, ὅτι δὲν θὰ τὴν κατῴρθωνε ποτὲ ὁ Ἕλληνας, ἂν δὲν ἔβλεπε τὴν ζωὴν καὶ τὸν κόσμον μ' ἓνα μοναδικὸ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος τρόπο, πὺν κανέναν ἄλλον λαός, ἔθνος, ὁμάδα δὲν μπόρεσαν νὰ κατακτήσουν. Ὁ τρόπος αὐτὸς λειτούργησε μὲ ἓνα μόνον ζεύγος κριτηρίων: Τὸ κριτήριον «ἀλήθεια» καὶ τὸ κριτήριον «ψεῦδος». Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ χαρακτηριστικὰ καὶ ἰδιαζόντως Ἑλληνικόν, πὺν νὰ μὴν ὑπῆρξε καρπὸς τῆς ἐπιλογῆς ἀπὸ τὸν Ἕλληνα τοῦ ἀληθινοῦ ἀντὶ τοῦ ψευδοῦς. Ἀλλὰ ζεύγος κρίσεως, ὅπως καλὸ-κακό, θεὸς-σατανᾶς, σκόπιμο-ἄσκοπο, συμφέρον-ἀσύμφορο, δίκαιο-ἄδικο, ἠθικὸ-ἀνήθικο, φυσικὸ-κοινωνικὸ κ.λπ., ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζονται ὅλοι οἱ ἄλλοι, μὴ ἑλληνικοί, τρόποι θεωρήσεως τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, εἶναι ἄσχετα πρὸς τὸ καθ' αὐτὸ Ἑλληνικόν – καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν ὑπῆρξαν προσδιοριστικὰ γιὰ τὸ Ἑλληνικόν.

Οἱ δύο τιμὲς ἀλήθεια-ψεῦδος, πὺν οἱ ἴδιες σὲ ἄλλα ἐπίπεδα συνειδήσεως μποροῦν νὰ ἴδωσιν ἀπλῶς ἄλλες ὀνομασίες, ὅπως ὠραῖο-μὴ ὠραῖο ἢ ἐλεύθερο-ἀνδραποδῶδες, εἶναι ἡ νοητικὴ μήτρα ὁλόκληρου τοῦ Ἑλληνικοῦ (παγκόσμιου) Πολιτισμοῦ καὶ ἐκεῖνο πὺν ἴδῃ τὴν εἰδοποιὸν διαφορὰ στὸν ἰδιάζοντα τρόπο σκέπτεσθαι τοῦ ἱστορικοῦ μεγέθους «Ἕλληνας». Καὶ ἡ μέθοδος μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἕλληνας ἐξασφάλισε τὴν σίγουρη προσέγγιση τῶν δύο αὐτῶν τιμῶν, ἡ Λογικὴ ἢ Ἀνάλυση, λειτουργώντας μόνον ὡς ἐφαρμογὴ τῆς Ἀποδείξεως, εἶναι ἡ τέλεια κοσμοϊστορικὴ κατάκτησὴ του καὶ τὸ μέγιστον δῶρον του πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἕλληνας λοιπὸν σημαίνει τὸν ἄνθρωπον, πὺν ἀντιμετωπίζει τὰ πάντα, ἀνεξαιρέτως, μετρώντας τα μὲ τίς τιμὲς ἀλήθεια-ψεῦδος, πιστοποιούμενες μὲ τὴν μέθοδον τῆς τυπικῆς ἀποδεικτικῆς Λογικῆς. Ὅσοι ἀπὸ ἐμᾶς δὲν μπορέσῶμε νὰ ἀνεδοῦμε στὴν σκοπιὰ αὐτὴ θεωρήσεως τῆς πραγματικότητος, δὲν θὰ κατακτήσῶμε ποτὲ τὴν ιδιότητα τοῦ Ἕλληνος.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Ἀγωνία γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ

Ἀγαπητὲ κύριε Λάμπρου,

Σὰν ἄνθρωπος ποὺ αἰσθάνομαι, ζῶ καὶ σκέπτομαι ἑλληνικά, σοὺ ἀπευθύνω αὐτὴν τὴν ἐπιστολή, διὰ τὸν λόγον ὅτι διαισθάνομαι νὰ ἐπέρχεται μία μεγάλη καταστροφή γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Φοβᾶμαι, ὅτι προσπαθοῦμε νὰ γίνουμε μουσειακὸ εἶδος. Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν αὐτὸ δείχνουν.

Οἱ ἔθροιοι τοῦ ἀνθρώπινου γένους ἔχουν ἐξαπολύσει γενικὴ ἐπίθεση κατὰ τῆς Ἑλλάδος, φοβούμενοι προφανῶς τοὺς Ρωμιοὺς, μήπως μεταλλαθοῦν σ' Ἕλληνες, καὶ τότε τὸ πνεῦμα ποὺ θὰ ἐξαπολύσουν στὴν ἀνθρωπότητα θὰ φωτίσει τὰ σκοτάδια, ποὺ οἱ ἐξουσιαστές ἔχουν ἐπιβάλει στὴν οἰκουμένη. Οἱ προσπάθειές τους ἐκατοντάδων ἐτῶν γιὰ παγκόσμια κυριαρχία θὰ πάει χαμένη.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ γενικὴ ἐπίθεσή τους στὴν παιδεία μας εἶναι ἄνευ προηγούμενου. Μᾶς ἐκμηδένισαν τὴν γλῶσσα: ἀπὸ 4,2 ἑκατομμύρια λέξεις, ποὺ ἐξέφραζαν τὴν οὐσία ποὺ ἐννοοῦσαν, μᾶς ἐπέβαλαν μία γλῶσσα ἀπὸ 500 λέξεις, ποὺ δὲν ἐκφράζουν τὴν οὐσία: σ' αὐτές πρόσθεσαν καὶ μερικὲς ξενοφέρτες βαρβαρικὲς γιὰ τὴν πλήρη ἀποσύνθεσή της (τώρα προσπαθοῦν νὰ μᾶς ἀλλάξουν καὶ τὴ γραφή). Τὴν ἱστορία μας, ποὺ ἐπὶ χρόνια πολλὰ ἀσελοῦν ἐπ' αὐτῆς, τὴν συρρίκνωσαν, μὲ τάση νὰ τὴν σταματήσουν (τέλεια ἀποκοπὴ ἀπὸ τὶς ρίζες μας). Τὴν πρακτικὴ ἀριθμητικὴ καὶ θεωρητικὴ γεωμετρία, τὰ κατ' ἐξοχὴν μαθήματα λογικῆς σκέψεως, τὰ κατήγγησαν. Στους ἀρχαιολογικοὺς χώρους ἐκτίσαν βιομηχανίες, ποὺ μετὰ τίς ἐκλείσαν, προσπαθώντας νὰ ἐξαφανίσουν τὴν ἱερότητα τῶν προπατορικῶν χώρων μας. Τὴν Ἀκρόπολη τὴν «ἀναστύλωνουν» ἀλλοιώνοντας τὴν μορφὴ της, ὥστε νὰ ἐξαφανιστεῖ τὸ ἐλεύθερο πνεῦμα ποὺ ἐκπροσωπεῖ: Τὰ μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνα ἀντικαθίστανται καὶ μεταφέρονται, ἀγνώστον ποῦ. Ἀντικατέστησαν τὴν φυσικὴ πανίδα μας καὶ τὴν χλωρίδα μας μὲ τεχνητὴ ὑβριδική. Κατέστρεψαν τὰ ἐδάφη μας μὲ τὰ λιπάσματα. Σ' ἓνα πόλεμο, ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου, τί θὰ κάνουμε, ὅταν ἐξαρτᾶται ἡ διατροφή μας ἀπὸ τίς εἰσαγωγὰς ὑβριδίων; Διέστρεψαν τὴν καταγωγή μας, διαστρέβλωσαν τὴν λατρεία μας, τὴν ἱστορία μας, τὴν μυθολογία μας, τὴν παιδεία μας, τὴν ἀρχαιολογία μας, τὸν πολιτισμὸ

μας, κατέστρεψαν μνημεῖα, ἐδάφη, θάλασσες, οἰκονομία, βιομηχανία καὶ συνεχίζουν τὸν ἀφανισμό μας.

Ἐλαβαν μέτρα κατὰ τῶν γεννήσεων, ἐφτίαν δρόμους μελετημένους γιὰ νὰ σκοτωνόμαστε, προωθοῦν τὰ ναρκωτικά, ἐξωθοῦν τοὺς νέους στὴν πορνεία καὶ κάθε ἀξιοποίησι πρᾶξι, κάνουν τὰ πάντα, γιὰ νὰ λιγοστεύουμε. Ἐλαβαν τὰ κατάλληλα μέτρα γιὰ τέλειο ἀποπροσανατολισμὸ (ποδόσφαιρο, καλαθόσφαιρα, τηλεόραση, ἀρχιτεκτονικὴ στὰ δημόσια κτίρια σὲ σχέδια Ἑβραϊκῶν συναγωγῶν καὶ ὄχι Ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ, καὶ γιὰ τὸν λίγο σκεπτόμενο «φιλοσοφικὲς» ἑταιρεῖες μὲ τὸ πρόθεμα Ἑλληνογι' ἀλλοίωση τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος), προωθοῦν Ἑβραιοχριστιανικὲς αἰρέσεις ἀντιρροσιῶν συνειδήσεως, γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχει ἀξιόμαχος στρατός; Προσπαθήστε στὸ ληξιαρχεῖο ν' ἀλλάξετε θρησκείμα: θὰ μπορεῖτε νὰ γίνετε ἄθεος, Ἑβραῖος, Μουσουλμάνος καὶ ὅλα τὰ Ἑβραιοχριστιανικά παρακλάδια, πλὴν τοῦ Ἑλλην. Κατέστρεψαν τὴν πολεμικὴ μας βιομηχανία, δὲν διδάσκουν τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατοῦ μας ἱστορία, τοὺς μαθαίνουν εὐδαιμονισμό, γιὰ νὰ μὴν εἶναι ἀξιόμαχοι.

Ποῦ πάμε, ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου; Μήπως ἡ λεγόμενη Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι Ἑλληνικὴ καὶ ἐφαρμόζει τὸ τοῦ Ἡσαΐα 63: «Διότι ἐκ Σιών θέλει ἐξέλθει νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ»; Προσπαθῶ χρόνια τώρα, νὰ βρῶ ἓνα καλὸ ποῦ νὰ ἔχουν κάνει οἱ κυβερνήτες μας, ἔστω κι' ἓνα, γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν βρίσκω, ἐὰν ἐσεῖς βρῆτε, γράψτε μου κι ἐμένα, γιὰ νὰ τὸ μάθω. Θὰ ἤθελα, νὰ κάνετε μία ἐρευνα γιὰ τὰ μέλη τῆς λεγομένης Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων. Ἐπίσης γιὰ τὴν δημόσια διοίκηση, μέσα ἐνημέρωσης, δημοσιογράφους, ἀκαδημαϊκοὺς, καθηγητὲς πανεπιστημίων καὶ διευθυντὲς τραπεζῶν. Ποῖοι ἐξ αὐτῶν ἐξυπηρετοῦν ξένα συμφέροντα; Γιατὶ φαίνεται νὰ ἐξυπηρετοῦν ξένα ἢ νὰ ἀνήκουν σὲ ξένες μυστικὲς ἑταιρεῖες.

Νομίζω, ὅτι μία τέτοια ἐρευνα γι' αὐτοὺς ποὺ διοικοῦν τὸν Ἑλληνισμό, θὰ τοὺς «ἐσήμανε» σὲ μᾶς, ποὺ θέλομε νὰ εἴμαστε Ἕλληνες.

Μετὰ τιμῆς
Δευκαλίων Βατιμπέλλας
Τ.Θ. 18168, 116 10 ΑΘΗΝΑΙ

Συμπεράσματα από μια ξενάγηση στο Λουβρο

Κύριε διευθυντά,

Συγχαρητήρια για το έγκριτο περιοδικό σας.

Αφορμή για να γράψω στον αγωνιστικό «Δαυλό» έλαβα από τα όσα εγράφησαν εσχάτως στον τύπο: Την πρόταση της γαλλικής προεδρίας για περιορισμό των γλωσσών εργασίας της Κοινότητας. Λέγεται, ότι το Παρίσι είναι η «πόλη του φωτός». Όμως είναι άπορίας άξιον, πώς είναι δυνατόν από μια «φωτισμένη πόλη» να τεκταινούνται πονηρά σε βάρος –κυρίως– της Ελλάδος, που είναι και όμολογείται και από επιφανείς ξένους ή Μητρόπολη του φωτός;

Είχα την ευκαιρία το καλοκαίρι του 1994 να επισκεφθώ το Παρίσι. Έντυπωση μου προκάλεσε η δόμηση της πόλεως με τα επιβλητικά κτίριά της, τα όποια, έκτιμω, ότι είναι μίμηση και αντιγραφή από θεματολογία έως διακόσμηση –κατά το δυνατόν– του αρχαίου ελληνικού κάλλους και μεγαλείου.

Αυτό που παρατήρησα στα κτίρια και που το επιβεβαίωσε και ο Γάλλος ξεναγός είναι, ότι έχουν γίνει, όπως και τα αγάλματά τους, από συνθετική ύλη, κυρίως από άμμο και νερό, με αποτέλεσμα να έχουν ύποπτε σοβαρή αλλοίωση όλα τα αγάλματα που εκτίθενται στις καιρικές συνθήκες, σέ χρονικό διάστημα μόλις τριακοσίων ετών περίπου. Έν αντιθέσει με τα ελληνικά, που παραμένουν αναλλοίωτα και αγέρωχα στο διάβα χιλιάδων χρόνων. Μιά ζωντανή μαρτυρία ύπεροχής ακόμη και στα άψυχα.

Στο Μουσείο του Λουβρου τα περισσότερα εκθέματα είναι ελληνικά και έχουν κλαπεί (δλέπε Κυριάκου Σιμόπουλου, «*Η λεηλασία και καταστροφή των ελληνικών αρχαιοτήτων*») κατά

καιρούς από τους Γάλλους. Αλήθεια, δεν ντρέπονται για τις κλοπές που διέπραξαν; Ή ξεναγός του Μουσείου –για λόγους σκοπιμότητος προφανώς– τον πίνακα καταστροφής της Χίου, του Ντελακρουά, που κοσμεί μία αίθουσα του Μουσείου μαζί με προσωπογραφίες του Ναπολέοντα, της Τζοκόντας κ.ά., μās τον παρουσίασε ότι απεικονίζει ανθρώπινα συντρίμια ενός ναυαγίου. Και ενώ έζητήθη από την ξεναγό να μās παρουσιάσει εκτός από την Αφροδίτη της Μήλου και την Νίκη της Σαμοθράκης και άλλα ελληνικά εκθέματα, περιορίσθη, και έξηντλησε τον χρόνο, κάνοντας λεπτομερή περιγραφή του πίνακα της Τζοκόντας. Αγαπητέ κύριε διευθυντά, ή ειρωνία, ο κυνισμός και το θράσος δεν έχουν όρια, ως φαίνεται, από τους «φωτισμένους» Γάλλους έταίρους.

Καιρός του λαλείν πλέον. Έσείς, πιστεύω, πώς όχι μόνο θα φιλοξενήσετε την έπιστολήν μου, αλλά θα κινήσετε το ενδιαφέρον και της ελληνικής πολιτείας. Κυρίως όμως θα πρέπει οι άναγνώστες σας να ευαισθητοποιηθούν και να λάβουν το μήνυμα, πώς είναι και δική μας ευθύνη, να στείλουμε όλοι μερικές χιλιάδες γράμματα διαμαρτυρίας στους έταίρους μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, και να τους εξηγήσουμε, πώς αντίθετα με τα όσα πιστεύουν, ή γλώσσα μας είναι ή μητέρα και τροφός όλων των άλλων γλωσσών. Ευχαριστώ.

Με τιμή

Στυλιανός Ε. Τελικώστογλου

Αυλές-Σέρβια 50500 KOZANH

Το κατά φύσιν πολίτευμα της Σπάρτης

Κύριε διευθυντά,

Διάβασα την έπιστολή του συμπολίτου μου κ. Ν. Μεταξά στο τεύχος 157 του «Δαυλού» με θέμα το πολίτευμα της Σπάρτης. Θα ήθελα με την σειρά μου να κάνω κάποιες σχετικές έπισημάνσεις. Κατά τον έπιστολογράφο σας βγαίνει το συμπέρασμα, ότι ή έλευθερία δεν είναι δικαίωμα αλλά κοινωνικόν καθήκον του κάθε πολίτου. Θυμήθηκα και ξαναδιάβασα την σχετική ανάλυσι που κάνει στην λέξι έλευθερία ο Η. Α. Τσατσόμοιρος («*Ιστορία Γενέσεως της Έλληνικής Γλώσσας*», σελ. 158, εκδ. «Δαυλός», 1991). Έκει τά Ε = ελαύνω, Λ = λόγος, ΕΥ = καλόν, Θ = θεσμός, Ρ = ροή, Ι = ιθύνω, Α = άνθρωπος της άκροστιχίδος της λέξεως την άποκωδικοποιούν ως έξης: Έλευθερία = ή παρότρυνσις της λογικής προς το καλόν διά των νόμων (θεσμών) ώθει την πορεία και κατεύθυνσιν των ανθρώ-

πων. Και ό Τσατσόμοιρος καταλήγει έπιγραμματικά: «*Ο άνθρωπος δεν ζεύγνυται διά της δίας αλλά διά της Θέμιδος (θεσμών)*».

Θυμήθηκα έπίσης όσα έγραψε ό Αδριανός Έλευθερόπουλος στην «*Γενική Κοινωνιολογία*» του. Έκει το σήμνος των μελισσών κατά μίαν άκρως πρωτότυπον άποψίν του δεν είναι σύνολον «άτόμων», αλλά ένας ένιαϊος οργανισμός διεσπαρμένος εις τον χώρο. Οί εργάτριες μέλισσες είναι τά άκρα, ή βασίλισσα μέλισσα τό γεννητικόν σύστημα κ.ο.κ. Υπάρχει δηλαδή μία άλληλοσυμπλήρωσις, και εάν ή λέξις άτομον σημαίνει μη τεμνόμενον, ούτε ή εργάτρια μέλισσα ούτε ή βασίλισσα ούτε οί κηφήνες της κυψέλης είναι στοιχεία ανεξάρτητα (άλλά μέρη άμμητα ενός οργανισμού ζώντος, όπως ύποδηλώνεται διά την κυψέλην). Κατ' έμέ αυτό είναι γενικός κανών εις την φύσιν, ή όποία δεν γνωρίζει «άτο-

μικές ἐλευθερίες» ἀλλὰ ἀπόλυτη συνέπεια καὶ ἐξάρτησιν τῶν ἀτόμων τοῦ κάθε εἶδους πρὸς τὸ σύνολον, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάγονται σύμφωνα με τοὺς νόμους τῆς. Ὁ ἄνθρωπος θεοαίως δὲν ἐξαιρεῖται τῶν φυσικῶν νόμων, καὶ ἡ φύσις δὲν γνωρίζει «ἄτομα» στὴν προκειμένη περίπτωση ἀλλὰ γένη καὶ φυλὲς ἀνθρώπων.

Ἡ μεταφορὰ τῆς ὡς ἄνω ἀληθείας τῆς φύσεως εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας φαίνεται πράγματι εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Ὁ ἐπιστολογράφος σας γράφει τὴν λέξιν *ὀλοκληρωτισμός* ἐντὸς εἰσαγωγικῶν. Καὶ καλὰ κάνει, ἀφοῦ οἱ πλασματικοὶ ὀλοκληρωτισμοί, ποὺ γνωρίσαμε εἰς τὸν αἰῶνα μας, γράφονται

χωρὶς εἰσαγωγικά! Δὲν γίνεται διαφορετικά, διότι λίγοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι σήμερα, ποὺ εἶναι προκατελημμένοι ἐναντίον τῶν προκαταλήψεων... Παράδειγμα: εἴμεθα ὅλοι ἐναντίον τῶν *-ισμῶν*, ἀλλὰ *-ισμός* εἶναι καὶ ὁ Ἑλλην-ισμός· ἡ εἴμεθα ὑπὲρ τῆς καταλήξεως *-κρατία* ποὺ φέρνει εἰς τὸν νοῦν τὴν λέξιν Δημο-κρατία καὶ πολὺ λιγώτερον τὰς λέξεις θεο-κρατία, ὄχλο-κρατία κ.λπ.

Μετὰ ἐξόχου τιμῆς

Μακεδῶν

Διπλωματοῦχος, Μηχανολόγος-Μηχανικός
Ἰουστινιανοῦ 12, Θεσσαλονίκη ΤΤ 546 31

Ἕνα δεῖγμα ἐξελληνίσεως ὄρων τῆς καλαθοσφαιρίσεως

Κύριε διευθυντά,

Τελευταίως ἀντιληφθήκαμε ἕναν μακραῖωνα καὶ ἀνελέητα συνεχιζόμενο διωγμὸ γιὰ κάθε τι ποὺ ἔχει σχέση με τὶς προαιώνιες Ἑλληνικὲς καταβολές, τόσο ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ. Τὰ μέσα ἐνημερώσεως διεθνῶς προβάλλουν τὶς ἀποτυχίες καὶ ἀτυχίες μας, ἐνῶ ἀποσιωποῦν ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ προβάλει τὴν ὑπεροχὴ τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἐδῶ, στὸν ἴδιο μας τὸν τόπο, τὰ εἰδησεογραφικὰ μέσα κυρίως ἐπαναλαμβάνουν τὶς διενεῖς ἐπικαιρότητες με τὶς αὐτὲς ἡ ἐλαφρώς

τροποποιημένες ὁρολογίες καὶ ἐκφράσεις.

Ἐν ὅψει τῶν ἀνωτέρω ἡ ἐταιρεία μας ἀπεφάσισε νὰ συμβάλῃ στὴν ἐμφανὴ προσπάθεια ποὺ κάνουν ὅσοι ἀναζητοῦν ἑλληνικὲς λέξεις, γιὰ νὰ μετονομάσουν τὴν ἀνεξέλεγκτη πλημμυρίδα ξένων ὄρων. Σὰς ἀποστέλλουμε μίαν εὐχρηστικὴν σελίδα, ποὺ ἔχει σχέση με τοὺς ὄρους ἐνὸς δημοφιλούς ἀθλήματος, τῆς καλαθοσφαιρίσεως, σὰν πρώτη ἀπόπειρα, γιὰ νὰ συμβάλουμε λίγο καὶ ἐμεῖς στὴν δική σας ἀναζήτηση.

Τὸ ἡφαίστειο τῆς Θήρας ἐξεροράγη τὸ 1644 π.Χ.

Κύριε Λάμπρου,

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ '95 ἡ γερμανικὴ Τηλεόρασις ἔδειξε ἕνα ἐνδιαφέρον «ντοκυμανταίρ» με θέμα τὴν «Μινωικὴ Αὐτοκρατορία». Ἀπὸ ἐργασίες, με τὴν μέθοδο C-14 (ἄνθρακος-14), ποὺ ἐγίναν στὴν Δανία σὲ ὀρυκτὰ ἡφαιστειακῆς λάβας, ἐδείχθη, ὅτι ἡ ἐκρηξις τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας ἐγίνε περίπου τὸ 1.650 π.Χ. Στὴν Γροιλανδία ἐργάζονται ἐπὶ τὰς χώρες, ὅπου ἔχουν δημιουργήσει κέντρα ἐρευνῶν. Μὲ ἕνα πολὺπλοκο μηχανικὸ σύστημα τρυποῦν τὸν πάγο με εἰδικὸ τρυπάνι σὲ βάθος 3.000 μέτρων. Καὶ με εἰδικούς ἡλεκτρονικούς ὑπολογιστὰς «διαβάζουν» τὴν γεωλογικὴ καὶ κλιματολογικὴ ἱστορία τοῦ πλανῆτου μας μέχρι καὶ 200.000 χρόνια πρὶν. Οἱ ἐρευνες ἔδειξαν, ὅτι ἡ ἐκρηξις τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας ἐγίνε ἀκριδῶς τὸ 1.644 π.Χ. Ἔτσι ἔχομε: πρῶτον ἡ ἐκρηξις τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας ἐγίνε τουλάχιστον 150 χρόνια πρὶν ἀπ' ὅ,τι πιστευόταν μέχρι σήμερα (1.400-1.500 π.Χ.)· καὶ δεύτερον, ἡ Ἀμερικανικὴ ἀρχαιολογικὴ ὁμάς, ποὺ ἐργάζεται στὴν Κρήτη, δεδαιώνει, ὅτι ὑπάρχουν κατοπινὰ κτίσματα ἐπάνω στὴν ἡφαιστειακὴ στάχτη, τὰ ὁποῖα ἐρημώθηκαν ξαφνικὰ ἀπὸ μία ἄλλη αἰτία (ἐμφύλιος πόλεμος; Μυκηναῖοι;) Ἡ χρονολόγησις τοῦ 1.644 π.Χ. τῆς ἐκρήξεως τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας ἴσως δοθῇ στὴν χρονολόγησις ἄλλων γεγονότων (Τρωϊκὸς Πόλεμος κ.λπ.), ὅπως εἶχε γίνει παλαιότερα ἀπὸ ἐπιστήμονες καὶ ἐρευνήτες, ἀλλὰ με βάση τὴν λανθασμένη χρονολογία τοῦ 1.400 - 1.500 π.Χ.

Φιλικὰ

Νικόλαος Ἀσπιώτης

Μουσικοσυνθέτης

Hesslingerstr. 21 38440 Wolfsburg-Γερμανία

assist	διευκόλυνση
backdoor	κρυφός, παράπλευρος
basket-ball	καλαθόσφαιρα, καλαθοσφαίριση
coach	προπονητής
double-dribble	διπλός έλιγμός
foul	παράπτωμα
follow	διαδοχή
game (match)	παιχνίδι, αγώνας, συνάντηση
guard	προφύλακας
kick off	έκκίνηση, έναρξη
manager	διευθυντής, διοικητής
man-to-man	άντιμετωπία

out	έξω, εκτός (παιδιάς)
play-maker	ρυθμιστής, συντονιστής
rebound	ανάπαυση
score	άποτέλεσμα, έκδαισις
scorer	καλαθιστής
shoot	ριπή, έξαπόλυση
time-out	ανάπαυλα
referee	διατητής

Μέ τιμή

Σ. ΧριστοδουλάρηςΠρόεδρος της «Έλληνοκεντρικής Ένημερότητας»
Αργοστολίου 16, 113 52, τηλ. 8812585

«Αθρα-Αθρα-άμ-άμ-άμ, Ίσα-Ίσα-άκ-άκ-άκ...»!

Αξιότιμε κ. Λάμπρου,

Συγχαρητήρια για την μεγάλη σας προσπάθεια, να ανάψει ο πυρός της αλήθειας στην Ελλάδα.

Θά σας αναφέρω ένα περιστατικό, πού συνέβη περίπου τὸ καλοκαίρι, ὅταν ἐπισκέφθηκα τὶς μαθητικὲς κατασκηνώσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀστυνομίας στὸν Ἅγιο Ἀνδρέα Ἀττικῆς, ὅπου παραθέριζαν οἱ δύο κόρες στενῆς συγγενοῦς μου. Ἐκείνη τὴν Κυριακὴ μετὰ τὸ δείπνο ὅλα τὰ κορίτσια συγκεντρώθηκαν καὶ ἄρχισαν νὰ ψάλλουν τὸν ὕμνο: «Ήτανε τρεῖς ψαράδες, ἦτανε τρεῖς ψαράδες, τὸν πρῶτο τὸν λέγανε Ἀθρα-άμ, Ἀθρα-ἄμ-άμ-άμ, τὸν ἄλλο τὸν λέγανε Ἰσαάκ, Ἰσα-Ἰσα-άκ-άκ-άκ, τὸν τρίτο τὸν λέγανε Ἰακώβ, Ἰα-Ἰα-κώβ-κώβ-κώβ». Ἐμείνα ἀναυδός. Τὰ ἀθέμιστα καὶ ἀνέστη πρωτοπαλῆκαρα τοῦ Γιαχβὲ γιὰ μίαν ἀκόμη φορὰ παρόντα, τώρα ὅμως ὄχι ὡς αἰπὸλοι ἀλλὰ ὡς ἀλκιεῖς μὲ δίχτυα καὶ σύνεργα, συνεπικουροῦντες στὴν χώνευσι τοῦ βραδυνοῦ φαγητοῦ τῶν παιδιῶν. Ἐρώτησα καὶ ἔμαθα, ὅτι τὰ καημένα τὰ Ἑλληνόπουλα ἔψαλλαν αὐτὸν τὸν ὕμνο μεσημέρι καὶ βράδυ, μὲ σκοπὸ νὰ τὸν ἐμπεδώσουν καὶ νὰ τὸν θυμοῦνται, μέχρι νὰ μεταβοῦν στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Σαββᾶωθ!

Ἐνῶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἀνοχοχαράζει καὶ ἡ ὑψηλὸς ἀρχίζει νὰ κινεῖ ἀργὰ τὰ μουνδιασμένα της μέλη, προσπαθώντας νὰ πιεῖ διψασμένη ἀπὸ τὴν κύλικα μὲ τὰ νάματα πού μᾶς δώρισαν οἱ Ἑλληνες σοφοί, ἐδῶ, στὸ ἄθλιο αὐτὸ κατασκευάσμα, τὸ Ἑλλαδικὸ παρακράτος, ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ παραδέρνει πιασμένη στὰ ἀγκίστρια τῆς παραπληροφορήσεως καὶ τῆς ἀμάθειας. Στὴν Σεργία οἱ μαθητὲς μαθαίνουν ἑλληνικά, στὴν Ἰνδία κάθε 25η Μαρτίου ὁμάδες Ἑλληνιστῶν ἐορτάζουν τὴν ἑλληνικὴ

ἐπανάστασι τοῦ 1821 μὲ ἑορτὲς πού διαρκοῦν τέσσαρες ὁλόκληρες ἡμέρες, ξεχωριστὰ ἀπὸ τὶς τιμὲς γιὰ τὸν Μέγιστο Ἀλέξανδρο, ἡ Ἱταλικὴ νεολαία μορφώνεται μελετώντας Προσωκρατικούς, οἱ Ἰάπωνες ἔχουν προτείνει νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ γλῶσσα στοὺς Η/Υ λόγῳ τῆς τελειότητός της, οἱ Ἰσπανοὶ δουλεῦτὲς ἀγωνίζονται γιὰ τὴν γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐδῶ, στοὺς Ἁγίους τόπους τῆς Γῆς, οἱ ἔξωνη-μένοι ταγοὶ μᾶς κατήργησαν πραξικοπηματικῶς πνεύματα, τόνους καὶ ἀρχαία γλῶσσα, οἱ «εἰδικοί» πέταξαν τὸ πρόγραμμα «Ἰδνκος» τῆς κ. Μ. Μάκ-Ντόναλντ σὲ κάποιον σκοτεινὸ ὑπόγειο, πούληθηκε ὁ τύμβος τῶν Σαλαμινομάχων σὲ ἑταιρεία, ἡ Ἐλευσίνα κατάντησε ἡ ντροπὴ τῆς Γῆς, τὸ Δημόσιο Σῆμα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι θαμμένο ἐκατέρωθεν τῆς Ἰερᾶς Ὀδοῦ, στὸ Πανεπιστήμιο οἱ μελλοντικοὶ φιλόλογοι διδάσκονται ἀπὸ «διαπρεπεῖς γλωσσολόγους» γιὰ τὴν συμβατικότητα τῆς γλώσσας (Ἠλία Τσατσόμοιρε, ἀναπαύσου ἡσυχος, διότι ὁ σπόρος πού ἐσπερες βλάστησε), οἱ πατριῶτες καὶ ἀτρεῖς τῆς Ἑλλάδος κατηγοροῦνται ὡς φασίστες ἢ ἰδιόρρυθμοι, στὸν Στρατὸ διδάσκονται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἦσαν ἀμφιφυλόφιλοι, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία κάνει ἀκόμη κηρύγματα περὶ εἰδωλολατρῶν Ἑλλήνων καὶ γενικὰ ὑπάρχει στὸν τόπο μᾶς διάχυτὴ ἡ ἰδέα ὅτι εἴμαστε ἔθνος τρίτης κατηγορίας.

Στοὺς μισέλληνες καὶ μισόζωους ντόπιους καὶ ξένους ἡ πνευματικὴ τροφὴ πού καλεῖται Ἑλληνισμὸς, ἡ παλιόρροια τοῦ πνεύματος καὶ τὸ λουτρό τῆς ψυχῆς, τὸ νέκταρ καὶ ἡ ἀμβροσία πού συντηρεῖ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ἀρκετὰ δύσπεπτη, διότι στεροῦνται, ὡς φαίνεται, τὰ κατάλληλα πεπτικά ἐνζυμα γιὰ τὴν ἀφομοίωσή της. Βέβαια ἐμεῖς, πού πιστεύουμε στὴν κυκλικὴ

αντίληψη της Ιστορίας, γνωρίζουμε ότι κάποια στιγμή (σύντομα;) αυτή ή σπεδών θα αποκαταρθεί από κάποιον νέον «Ηρακλή και ο λαός μας λαμβάνοντας παιδεία άμιγώς Έλληνική και αγκαλιάζοντας μετά από δεκαεπτά περίπου αιώνες και πάλι το άνωτερο, θα μεταλλαχθεί από όν της σημερινής «όξειδωμένης» έποχής σε άνθρωπο μιάς χρυσής έποχής (όπου θα βασι-

λεύει ή αλήθεια και ή έλευθερία), παρόμοιας εκείνης του προπάτορά μας Ζηνός, του μέγιστου αυτοκράτορα. Πολεμώ άστεμφής.

Έρρωσο.
Βασίλης Η. Κρ.
Αθήναι

Για τὰ ΕΛΤΑ Έλληνική Ιστορία ίσον Μερκούρη

Άγαπητέ κ. Λάμπρου,

Σ' ένα λεύκωμα που έπεσε στα χέρια μου για τὰ 200 χρόνια από της αποικίσεως της Αυστραλίας παρατηρώ, ότι τὰ Αυστραλιανά Ταχυδρομεία έχουν εκδώσει άρκετά γραμματόσημα που απεικονίζουν εύρηματα και έπιγραφές των πρώτων κατοίκων της (Aborigines). Σας άποστέλλω μερικά φωτοαντίγραφα. Όσο χάρηκα για την προβολή της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, τόσο στενοχωρήθηκα με τὸ δικό μας κατάντημα, που έχουμε χιλιάδες νὰ προβάλλουμε και δὲν τὰ απεικονίζουμε έστω και στὰ γραμματόσημα – ή πολύ ελάχιστα–, για νὰ μὴ άσχοληθώ με άλλα εύρηματα, που τὰ ξεάφαιναν, τὰ άγνοοῦν ή τὰ θάβουν με μπουλντόζες ή άκόμη τὰ καταστρέφουν ίσως.

Νὰ ξεκινήσωμε από την νεολιθική έποχή, από τόσες πυραμίδες και πυραμιδοειδή κτίσματα που έχουμε (αλήθεια, εύκαιριακώς, γιατί νὰ μὴ ξαναπροβληθεί ό άρχάνθρωπος των Πετρωλών – άραγε υπάρχει τὸ άπολίθωμά του άκόμη;).

Πόσες έκατοντάδες κάστρων έχουμε, πόσα είδη λαϊκής τέχνης, πόσα έργα γλυπτών και ζωγράφων μας, πόσα εύρηματα στὰ μουσεία μας; Νὰ αναφέρωμε τίς γραμμικές μας γραφές, τὸν λιμναίο οίκισμό Καστοριάς με την ξύλινη πινακίδα με προϊστορική γραφή, την Νίκη του Παιονίου, τίς πανάρχαιες Έλληνικές έπιγραφές της Θράκης, τὸν Δίσκο της Φαιστοῦ, βραχογραφίες, άρχαίους συγγραφείς, τραγωδούς, διατηρητέα κτίρια και μνημεία κάθε έποχής.

Τὸ μόνο που κατάφεραν και σοφίστηκαν είναι ή έκδοση γραμματοσήμων με την Μερκούρη, για τὸν «Ένα χρόνο ή Έλλάδα χωρίς Μερκούρη». Δὲν είχαν τίποτε καλύτερο οί ταχθέντες έγκέφαλοι, που νὰ προβάλλει περισσότερο την Έλλάδα μας στὸ έξωτερικό τουλάχιστον;

Μετά τιμής
Μάνος Άλεξάκης
Κολοκοτρώνη 11, Αθήνα

Έλληνισμός και Χριστιανισμός: Έρωτήματα άναγνώστη

Άγαπητό Περιοδικό,

Άποφεύγοντας τὰ πολλά χειροκροτήματα για την ύψιστης σημασία Έλληνικότητα προσπάθειά σου τὰ αναφερθώ κατ' εύθειαν στὸ θέμα που με προβληματίζει.

Η Έλλάς, από όσα τουλάχιστον γνωρίζουμε, από τὸν κατακλυσμὸ τοῦ Δευκαλίωνα και μετά γνώρισε δύο συστήματα θρησκείων. Τὸ πρώτο ήταν ό σεβασμός στὸ Δωδεκάθεο και τὸ δεύτερο είναι ή πίστη στὸν Χριστιανισμό. Καλώς ή κακώς ή πρώτη μορφή θρησκείας έχει αντικατασταθεῖ έδῶ και δύο χιλιετίες από την δεύτερη.

Συχνὰ τὰ έχουμε διερωτηθεῖ, τί πραγματικά πρόσφερε ό Χριστιανισμός στὴν Έλλάδα και γενικότερα στὴν ανθρωπότητα. Άναμφίβολα ό λόγος τοῦ Χριστοῦ και τὼν ἀποστόλων του ήταν λόγος άγάπης. Λόγος όμως, ό όποιος είχε ήδη διατυπωθεῖ ως ρητὰ και γνωμικά στὸς λόγους με-

γάλων Έλλήνων φιλοσόφων της άρχαιότητας όπως ό Πλάτων, ό Άριστοτέλης, ό Σωκράτης, ό Σοφοκλής, ό Μένανδρος. Συνεπώς τὸ πρώτο έρώτημα που πλανάται έδῶ είναι: Γιατί νὰ διδαχθούμε και έμείς οί Έλληνες (δὲν αναφέρομαι σὲ άλλα έθνη, νεότερα) τὸν «λόγο τοῦ Θεοῦ», άφοῦ και δίκαιοι ήμασταν και άγαθοί και έναρετοι; [Στὴν άρετή της ψυχής και τοῦ σώματος πιστευαν οί άρχαίοι Έλληνες. Τὸ δεύτερο ό Χριστιανισμός τὸ άποσιώπησε. Όνειρευόταν μιά κοινωνία παχύσαρκων και κακόγουστων έκτρωμάτων με άγαθή και άγια ψυχή;]. Άς τὸ παραδέξουμε όμως αυτό, μιάς και άποτελεῖ μιά χιλιεπιωμένη άναφορά.

Δὲν άντιλέγω: Ό Χριστιανισμός χρειάζόταν ίσως, για νὰ διαδώσει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ στὸς λαούς και όχι στὸς Έλληνες. Γι' αυτό μιλοῦσε και μιλά συμβολικά και άπλά μέσα από εύακου-

στα λόγια. 'Ο 'Ελληνας όμως δεν χρειάζεται να ακούει τέτοια, για να γίνει καλός κ' αγαθός. Ούτε να προσπαθούν να τον πείσουν, ότι υπάρχουν πνεύματα και διάβολοι και υπερφυσικές δυνάμεις, γιατί πολύ απλά μπορεί και φιλοσοφεί.

'Εξ άλλου ή πονηριά του 'Ισραηλτικού πνεύματος είναι γνωστή. Μόλις πρόσφατα (σύμφωνα με δημοσίευμα του «Δαυλού») ή 'Ισραηλινή Κυβέρνηση σκέπτεται να αλλάξει τα πρότυπα της. «*Η παλαιά Διαθήκη τελείωσε. Ζήτω το χρήμα ζήτω ή οικονομική έπιστήμη!*». 'Ετσι, πιστεύω, θα σκέφτηκαν οι άνθρωποι. Αυτό είναι το πρότυπο, το οποίο είναι έτοιμες να αποδεχτούν όλες οι «άνεπτυγμένες» κοινωνίες, οι καπιταλιστικές κοινωνίες, και να κάνουν πλέον Θεό το χρήμα. Μήπως έγινε έτσι και τότε; Μήπως δηλαδή εκεί κάποια στιγμή ανάμεσα στο 64 π.Χ. και 64 μ.Χ. σκέφτηκαν να αλλάξουν τα πρότυπά τους; Νά τα

μετατρέψουν δηλαδή από εκείνα της *Παλαιάς Διαθήκης* σε εκείνα του Χριστιανισμού και έτσι να προσκολληθούν σαν ιός στο ήδη υπάρχον καλοκάγαθο και ενάρετο πνεύμα του 'Ελληνισμού, του όποιου τελευταίος συνεχιστής ήταν ο Μέγας 'Αλέξανδρος; και έτσι να πραγματοποιήσουν τα σχέδιά τους, τα σε έμάς γνωστά;

'Εμείς οι 'Ελληνες λοιπόν χρειάζομαστε έναν θεό ή θεούς πιο κοντά στα δικά μας πρότυπα. Θεό ή θεούς, τους όποιους να σεβόμαστε και όχι να τους πιστεύουμε και να τους φοβόμαστε δογματικά, όπως τον έδραϊκό θεό Γιαχβέ. Γιατί το καλό και ή δικαιοσύνη βρίσκονται στην ψυχή μας και όχι στους ούρανοους.

Με τιμή
Χρήστος Καρούς

Καρατάσου 16, Θρακομακεδόνες, Τ.Κ. 136 71

Ο άθλιος τρόπος διδασκαλίας της Γραμματικής

Κύριε διευθυντά,

Θά ήθελα να θίξω ένα από τα θέματα της παραπαιούσης 'Ελληνικής παιδείας, τα όποια, αν και προφανή, φαίνεται ότι δεν έχουν συνειδητοποιηθεί πλήρως ή απλώς δεν έχουν τύχει της ανάλογης δημοσιότητας.

Π.χ., ενώ έχει γίνει πολύς θόρυβος – και δικαιολογημένα – για την διδασκαλία των 'Αρχαίων 'Ελληνικών, δεν έχει τονισθεί το θέμα της έν γένει διδασκαλίας της Γραμματικής. Παλαιότερα στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού οι μαθητές έδιδάσκοντο την Γραμματική της απλής καθαρεύουσας. Έδώ και πολλά χρόνια όμως στο Δημοτικό δεν διδάσκεται στην ουσία καμμία Γραμματική. Οί απόφοιτοι Δημοτικού δεν γνωρίζουν, τί είναι πτώση ή πρόσωπο και φυσικά δεν μπορούν να ξεχωρίσουν τα ρήματα από τα ουσιαστικά. Σε μερικά ιδιωτικά σχολεία διδάσκονται κατά παρέκκλιση ώρισμα στοιχεία εκ της Γραμματικής. Έδώ, όταν λέμε «κατά παρέκκλιση», έννοούμε, ότι οι δάσκαλοι των ιδιωτικών σχολείων «παραβιάζουν» το πρόγραμμα με τις εύλογιες των γονέων, που έχουν την δυνατότητα να άντιληφθούν το πρόβλημα. Τις «εύλογιες» τους δίδουν ακόμη και οι γονείς, οί όποιοι είναι φανατικοί υποστηρικτές των «νέων» εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων και νομίζουν ότι τα παιδιά τους μένουν αγράμματα από κάποια άτυχη συγκυρία του εκπαιδευτικού συστήματος. Δεν μπορούν ή δεν θέλουν να άντιληφθούν την «είς βάθος» εργασία, που γίνεται με σκοπό να αποδλακωθούν τελείως αυτοί οί «περιεργοί και απόρρολοι» 'Ελληνες». 'Η ίδια κα-

τάσταση εξακολουθεί και στο Γυμνάσιο. 'Η Γραμματική διδάσκεται μέσω Νέων 'Ελληνικών, ενώ διδάσκεται πλημμελώς ή κλίση των ονομάτων και των ρημάτων. Σίγουρα μερικοί απόφοιτοι Γυμνασίου –όχι όλοι– μπορούν να ξεχωρίσουν τα ρήματα από τα ουσιαστικά, αλλά επίσης σίγουρα δεν μπορούν να ξεχωρίσουν τις μετοχές από τα επίθετα.

Στο Λύκειο οί μαθητές δέχονται ένα απότομο χτύπημα. Με την είσαγωγή –όπωςδήποτε καθυστερημένα– της διδασκαλίας των 'Αρχαίων αρχίζει και ή διδασκαλία της Γραμματικής της 'Αρχαίας. Αυτή την Γραμματική, που οί παλαιότεροι έδιδάχθησαν σε 6 χρόνια, τα σύγχρονα παιδιά την διδάσκονται σε 2 χρόνια και ή 3η Δέση σε 3. Το αποτέλεσμα είναι γνωστό. 'Ακόμη και οί υποψήφιοι της 3ης Δέσμης γνωρίζουν λιγότερη Γραμματική από τους παλαιότερους αποφοίτους δαξίου Γυμνασίου, οί όποιοι δεν ακούθηκαν θεωρητικές σπουδές.

Μετά από όλα αυτά πώς θέλουμε, τα παιδιά να μπορούν να καταλάβουν ένα «δυσνόητο» κείμενο, να συντάξουν ένα δικό τους κείμενο ή να εκφρασθούν προφορικά; Το γεγονός ότι βάλλεται ή γλώσσα και ή νοημοσύνη στην βασική εκπαίδευση είναι κάτι πολύ επικίνδυνο να άντιμετωπισθεί αργότερα, έστω κι αν τα παιδιά σε μεγαλύτερη ήλικία αγαπήσουν την γλώσσα και θελήσουν να ανακαταλάβουν το χαμένο έδαφος.

Μετά τιμής

Ίλος

Χαρ. Τρικούνη 59, Έξάρχεια

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

Τὰ Ἑλληνικὰ Μαθηματικά

α. Τὰ ἀριθμογράμματα τῶν θεῶν

Ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς φιλοσόφων καὶ ἐπιστημόνων πίστευαν καὶ πιστεύουν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι μαθηματικὴ, ἀφοῦ μ' αὐτὰ ταῦτα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ποὺ ἀποτελοῦν συγχρόνως καὶ ἀριθμητικὰ σύμβολα, μπορούμε νὰ ἐκτελοῦμε καὶ νὰ ἐπαληθεύουμε ὅλες γενικὰ τὶς ἀριθμητικὲς πράξεις καὶ σχέσεις τῆς μαθηματικῆς ἀναλύσεως ἢτοι πρόσθεση καὶ ἀφαίρεση, πολλαπλασιασμὸ καὶ διαίρεση, ἀναλογίαι καὶ ἐξισώσεις, δυνάμεις καὶ ρίζες, ἀριθμητικὲς καὶ γεωμετρικὲς προόδους κ.ο.κ. Ἴσως γι' αὐτὸ ὁ Κικέρων ἐχαρκτήριζε τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ὡς «*γλῶσσα τῶν θεῶν*». Πολλοὶ ὥστόσο προχώρησαν πολὺ περισσότερο καὶ ἐφθασαν στὸ σημεῖο νὰ πιστεύουν, ὅτι καὶ αὐτὲς οἱ ἑλληνικὲς λέξεις ἐγίναν ἐπὶ τῇ βάσει μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν ἔτσι, ὥστε πέραν τοῦ ἐννοιολογικοῦ περιεχομένου τους –ποὺ οὕτως ἢ ἄλλως ἀνταποκρίνεται στὴν οὐσία τῶν πραγμάτων, ποὺ οἱ ἑλληνικὲς λέξεις σημαίνουν– νὰ ἀντιστοιχοῦν καὶ σὲ κάποιους ἀριθμοὺς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπίσης σχετίζονται αἰτιωδῶς.

Ὁ Ρωμαῖος συγγραφεὺς Αὐλὸς Γέλλιος (2ος μ.Χ. αἰών), ποὺ σπούδασε στὴν Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος, ἐγράψε μιὰ πραγματεία μὲ τὸν τίτλο «*Noctes Atticae*» (Ἀττικὲς Νύκτες), ὅπου ἀναφέρει, ὅτι κάποιος Ἀθηναῖος φίλος του τοῦ ἔδωσε πρὸς μελέτην βιβλίον, τὸ ὁποῖο περιεῖχε ἐντελῶς πρωτότυπες καὶ πρωτόγνωρες πληροφορίες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἐξῆς: Εἰς ὠρισμένους στίχους τοῦ Ὀμήρου, ἂν ἀντικατασταθοῦν τὰ γράμματα μὲ τὶς ἀριθμητικὲς τιμὲς τους, λαμβάνεται ἄθροισμα ἴσον, ὅπως π.χ. στοὺς στίχους 264 καὶ 265 τοῦ Η ἢ 306 καὶ 307 τοῦ Τ τῆς Ἰλιάδος ὡς ἐξῆς:

«*Ἀλλ' ἀναχασάμενος λίθον εἴλετο χειρὶ παχείῃ* (=3.498)

κειμενον ἐν πεδίῳ, μέλανα, τροχὸν τε μέγαν τε (= 3.498).

«*Μὴ με πρὶν σίτοιο κελεύετε μῆδ' ἐποτήτο* (= 2.848)

ἄσασθαι φίλον ἦτορ, ἐπεὶ μ' ἄχος αἰνὸν ἰκάνει (= 2.848).

Ὁ ἀείμνηστος Εὐάγγελος Σταμάτης πιστεῖει, ὅτι ὁ Ὀμηρος, ποὺ κατεῖχε μεγάλες μαθηματικὲς γνώσεις, ἐδημιούργησε τοὺς στίχους αὐτοὺς μὲ βάση κάποιες μαθηματικὲς σχέσεις. Τὴν ἴδια ἀποψη ἐκφράζουν καὶ ὁ Χατζηδάκης, καὶ ὁ Σακελλαρίου, καὶ ὁ Ρεμούνδος καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Πολλοὶ ἐρευνητὲς ἰσχυρίζονται, ὅτι καὶ ἡ τομὴ τοῦ 17σύλλαβου στίχου τοῦ α,1 τῆς Ὀδυσσεΐας μεταξὺ τῆς ὀγδοῦς καὶ ἑνάτης συλλαβῆς δὲν εἶναι τυχαία, ὅπως δὲν εἶναι τυχαία καὶ ἡ ἀριθμητικὴ πρόοδος ποὺ σχηματίζουν οἱ λέξεις τοῦ Γ181 τῆς Ἰλιάδος ὡς πρὸς τὶς συλλαβές:

«*Ὡ μάκαρ Ἀτρεΐδῃ, μοιρηγενές, ὀλβιόδαιμον*»!

1 2 3 4 5

Τὴν παραπάνω ἀποψη ὥστόσο ἀπορρίπτει ὁ Ἀριστοτέλης, ἰσχυριζόμενος ὅτι τὸ ὁποιοδὴποτε τέτοιο φαινόμενο ποὺ ἐμφανίζεται στὰ ἔπη, «*ἔοικε συμπτώμασιν*» (= φαίνεται συμπτωματικόν). Μὲ τὸν Ἀριστοτέλη στοιχίζονται καὶ πολλοὶ σύγχρονοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ συγγραφεῖς τοῦ βιβλίου «*Οἱ Μαθηματικοὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας*» Β. καὶ Ρ. Σπανδάγου. Οἱ τελευταῖοι ἀπορρίπτουν «*τὸ ἰσόψηφον τῶν Ὀμηρικῶν στίχων γιὰ ἕνα σοβαρὸ λόγο: Τὸ ἀλφαριθμητικὸ ἀριθμητικὸ σύστημα δὲν εἶχε ἐπινοηθεῖ ἀκόμα*». Αὐτοὶ ὅμως κάνουν σίγουρα λάθος, γιατί, ὅπως ἤδη ἀποδείξαμε («*Δαυλός*» τ. 162), τὰ ἀριθμογράμματα λειτουργοῦσαν ὅπως οὐδέποτε τὸ 1.000 π.Χ., δηλαδὴ πρὸ τῆς (κατεστημένης) χρονολογίας γραφῆς τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν.

Αὐτὰ ποὺ δὲν ἐπιδέχονται ἀμφισβήτηση σχετικὰ μὲ τὸ ἰσόψηφο τῶν στίχων εἶναι τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Λεωνίδα, ὁ ὁποῖος τὰ συνένταξε σκόπιμα ἔτσι, ὅπως ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ. Σὲ κάθε δίστιχο ὁ ἀριθμὸς ποὺ προκύπτει ἀπ' τὸν πρῶτο στίχο εἶναι ἴσος

* Ἡ πρώτη συνέχεια τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐρευνας τοῦ κ. Σ. Π. δημοσιεύθηκε στὸ τεῦχος 160, μηνὸς Ἀπριλίου.

μ' ἐκεῖνον τοῦ δευτέρου, ἐνῶ στὰ τετράστιχα τὸ ἄθροισμα συνάγεται ἀνὰ δύο στίχους, ὅπως στὰ παραδείγματα:

«Εἷς πρὸς ἓνα ψήφισιν ἰσάζεται, οὐ δύο δοιοῖς» (= 4.111)

οὐ γὰρ στέργω τὴν δολιχογραφίην». (= 4.111)

[“Ἐνα - ἓνα στίχο θὰ τὸν κάνω νά'χη τὸν ἴδιο ἀριθμὸ, ὄχι δυο-δυό· γιατί τώρα πιά δὲν μοῦ ἄρέσει ἡ πολυλογία].

Καὶ

«Ἦν ὁπότε γραμμαῖσιν ἐμὴν φρένα μῶνον ἔτερον

οὐδ' ὄναρ εὐγενέταις γνώριμος Ἰταλίδες,

ἀλλὰ τὰ νῦν πάντεσσιν ἐράσμιος· ὁμὲ γὰρ ἔγνω

ὅπλοσόν Οὐρανίην Καλλιόπην προσφέρει.»

} (= 6.600)

} (= 6.600)

[“Ὅταν κάποτε εὐχαριστιόμουν μὲ τὶς (γεωμετρικὲς) γραμμὲς μου, οὔτε νὰ τὸ ὄνειρευτῶ δὲν μποροῦσα, ὅτι θὰ μὲ γνώριζαν οἱ εὐγενεῖς Ἰταλίδες. Τώρα ὅμως μ' ἀγαποῦν ὅλες· ἄργα τὸ κατάλαβα λοιπὸν, πόσο ἀνώτερη τῆς Οὐρανίας εἶναι ἡ Καλλιόπη].

* * *

Σήμερα ὅλο καὶ περισσότεροι ἐρευνητές, μαγευμένοι προφανῶς ἀπ' τὴν ὁμορφιά, τὴν ἀκριβεία καὶ τὸν πλοῦτο τῆς «γλώσσας τῶν θεῶν», ἀναζητοῦν καὶ ἀνακαλύπτουν ὅλο καὶ περισσότερα στοιχεῖα, μὲ τὰ ὁποῖα προσπαθοῦν ν' ἀποδείξουν τὴ μαθηματικότητά της. Εἶναι πράγματι δελεαστικὸ τὸ ὅτι ἡ λεξαριθμικὴ τιμὴ τοῦ πρώτου γράμματος Α (Α+Λ+Φ+Α) εἶναι 1, ὅτι τὸ “Εν” (Ε+N) ἔχει λεξαριθμὸ 1, ὅτι τὸ δμικρον (Ο+Μ+Ι+Κ+Ρ+Ο+N) δίδει λεξαριθμὸ 360 (= οἱ 360 μοῖρες τοῦ κύκλου), ὅτι τὰ τρία πρώτα γράμματα τοῦ ἀριθμητικοῦ εἴκοσι (Ε+Ι+Κ) σχηματίζουν τὴν αὐξοῦσα ἀριθμητικὴ πρόοδος 5, 10, 20 κ.ά.

Παραταῦτα τίποτα γιὰ μᾶς δὲν εἶναι βέβαιο. Οὔτε ἀπορρίπτουμε λοιπὸν οὔτε ἀποδεχόμεστε τὴν ἄποψη αὐτή. Ἀπλῶς ἐρευνοῦμε. Αὐτὸ πάντως ποὺ δὲν ἀμφισβητοῦμε εἶναι ἡ τελειότητα τοῦ συστήματος τῶν ἀριθμογραμμάτων, μὲ τὰ ὁποῖα διδάχτηκαν τὰ μαθηματικά, τὶς ἐπιστήμες καὶ τὴ φιλοσοφία ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Ἡσίοδος, ὁ Ἡράκλειτος καὶ ὁ Παρμενίδης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Εὐκλείδης καὶ ὁ Ἀρχιμήδης, μορφές ἀξεπέραστες, ποὺ θεμελίωσαν τὸ κοσμοεἶδωλο, μέσα στοῦ ὁποῖο κινεῖται ἕκτοτε ἡ ἀνθρωπότητα, θρησκόμνη πνευματικὰ ἀπ' τὶς γνώσεις ἐκείνων.

Τὸ σύστημα τῶν ἀριθμογραμμάτων εἶναι πλήρες καὶ τέλειο, ἀνταποκρίνεται δὲ καὶ σὲ μία βασικὴ ιδιότητα τῶν μαθηματικῶν ἥτοι στὴν ἀπολυτότητα τῶν ἀριθμητικῶν, μιὰ ιδιότητα, πού, ἐνῶ ἀναφέρεται, δὲν ἰσχύει γιὰ τοὺς σύγχρονους – «πυθαγόρειους» ἀριθμούς, οἱ ὁποῖοι δὲν λέγουν αὐτὸ ποὺ εἶναι, ἀφοῦ ὁ ἑπτὰ γιὰ παράδειγμα μπορεῖ νὰ μεταβάλλεται σὲ ἑβδομήντα, ἑπτακόσια, ἑπτὰ χιλιάδες κ.ο.κ., ἀνάλογα μὲ τὴ θέση ποὺ κατέχει.

Δὲν γνωρίζουμε τοὺς λόγους, γιὰ τοὺς ὁποῖους ἀντικαταστάθηκαν τὰ ἀριθμογράμματα ἀπ' τοὺς πυθαγόρειους «ἀριθμούς» δὲν γνωρίζουμε δυστυχῶς οὔτε τὸν χρόνο ἀντικαταστάσεώς τους – ἐνδείξι ὅτι πρόκειται γιὰ ὑποπτη ἐνέργεια, τῆς ὁποίας τὸ κόστος οὐδεὶς ἀναλαμβάνει. Ὑπάρχουν βέβαια διάφορες πληροφορίες, εἶναι ὅμως συγκεχυμένες καὶ ἀντιφατικές, ὥστε δίκαια ὑποψιάζουν τοὺς ἐρευνητές. Αὐτὸ ὥστόσο ποὺ 'χει σημασία εἶναι ἡ αἰτία: Κανεὶς δὲν γνωρίζει τὸ «γιατί» καὶ ὅλοι τὴν ἴδια ἀπορία ἐκφράζουν. Τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι δὲν ἦσαν εὐχρηστα ἢ ἀποτελεσματικὰ τὰ ἀριθμογράμματα, ἀπορρίπτεται ἀπ' τὸν P. Tannery ὡς ψευδὲς καὶ παραπλανητικὸ. Ὁ Γάλλος μαθηματικὸς λέει, ὅτι «μὲ τ' ἀριθμογράμματα μπορεῖ νὰ γράψῃ κανεὶς ὅσο μεγάλους ἀριθμούς θέλει καὶ νὰ ἐκτελέσῃ πολὺ συντομώτερα τὶς τέσσερις ἀριθμητικὲς πράξεις». Ἀσφαλῶς αὐτοὶ ποὺ καταπιάνονται γιὰ πρώτη φορὰ μὲ κάτι τέτοιο δυσκολεύονται καὶ εἶναι φυσικό. Διότι ὁ ἐθισμὸς μας στὸ νέο σύστημα ἀλλὰ καὶ ἡ ἄγνοια τῶν μηχανισμῶν, μὲ τοὺς ὁποῖους οἱ ἀρχαῖοι ἐκτελοῦσαν τὶς πράξεις, παίζουν μεγάλο ρόλο. Ἐμεῖς ὥστόσο ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα τοῦ Tannery μπορέσαμε νὰ ἐθισθῶμε στὴν ἐκτέλεση τῶν τεσσάρων πράξεων μὲ ἀριθμογράμματα, τὶς ὁποῖες ἐκτελοῦμε μὲ τὴν ἴδια σχεδὸν ἄνεση. Παραθέτουμε παραδείγματα πράξεων.

Α' ΠΡΟΣΘΕΣΗ:

$$\frac{\text{υνδ' σύν τλγ'}}{\psi\pi\zeta'} \Rightarrow \frac{454 + 333}{787}$$

Β' ΑΦΑΙΡΕΣΗ:

$$\frac{\text{υνδ' μείον τλγ'}}{\rho\kappa\alpha'} \Rightarrow \frac{454 - 333}{121}$$

Γ' ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ:

$$\frac{\text{υνδ' ἐπὶ τλγ'}}{\alpha\sigma' \rho\nu' \iota\delta'} \Rightarrow \frac{454 \cdot 333}{151.182}$$

$$\begin{array}{r} \text{M,}\delta, \alpha\phi' \rho\kappa' \\ \text{M}^{\iota\delta'} \text{ M,}\epsilon, \alpha\sigma' \\ \text{(M}^{\iota\delta'} + \text{M}^{\delta'} + \text{M} + \alpha\rho') + (\nu' + \kappa' + \iota) + \delta' \\ \text{M}^{\iota\epsilon} \alpha \rho \pi \delta' \end{array} \quad \begin{array}{r} 1362 \\ 1362 \\ 1362 \\ 151.182 \end{array} \quad +$$

Δ' ΔΙΑΙΡΕΣΗ:

$$\begin{array}{r} \text{M}^{\chi\zeta'} \delta \nu \lambda' - \\ - \text{M}^{\chi\delta'} \delta \tau' \\ \text{M}^{\gamma} 60' \\ - \text{M}^{\gamma} (6\nu' \kappa') \\ - \text{M}^{\gamma} 60' \\ - \end{array} \quad \begin{array}{r} \text{,}\varsigma\nu\delta \Rightarrow \\ \mu' \\ \epsilon' \\ -30270 \\ \mu\epsilon' = 0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 272430 \\ 45 \\ 30270 \\ -30270 \\ =0 \end{array} \quad \begin{array}{r} 6.054 \end{array}$$

Ἐπειδὴ πολλοὶ θέτουν τὸ ἐρώτημα, ἂν μὲ τ' ἀριθμογράμματα μποροῦν νὰ λειτουργήσουν τ' ἀνώτερα μαθηματικά, παραθέτουμε ἓνα τυχαῖο πρόβλημα τοῦ Διοφάντου (βιβλίο Ε', 1 καὶ 2), προκειμένου ὁ ἀναγνώστης νὰ δγάλη τὰ συμπεράσματά του:

«Νὰ βρεθοῦν δύο ἀριθμοί, τετράγωνος καὶ κυβικός, ἔτσι, ὥστε, ἂν στὸ τετράγωνο τοῦ τετραγώνου προστεθεῖ ὁ κυβικὸς ἀριθμὸς πολλαπλασιασμένος ἐπὶ δοθέντα ἀριθμὸ, νὰ προκύπτῃ τετράγωνος ἀριθμὸς, ἐνῶ, ἂν ὁ κυβικὸς ἀριθμὸς ἀφαιρεθῇ πολλαπλασιασμένος ἐπὶ ἄλλον δοθέντα ἀριθμὸ, νὰ ἀπομένῃ τετράγωνος ἀριθμὸς. Ἀντίς: Ἐστὼ πὼς ὁ πρῶτος δοθεὶς ἀριθμὸς εἶναι τέσσερα καὶ ὁ δευτέρος τρία. Ζητοῦνται δύο ἀριθμοί, ὅπως τοὺς περιγράψαμε. Ὑποθέτουμε, πὼς πλενρὰ τοῦ τετραγώνου εἶναι ἓνας ἀριθμὸς, ὥστε νὰ ἔχουμε ἓνα τετράγωνο· τὸ τετράγωνο τοῦ τετραγώνου εἶναι ἓνα τετράγωνο-τετράγωνο. Τοῦτο σὺν τὸ τετραπλάσιο κάποιου κύβου εἶναι ἴσο πρὸς τετράγωνο· ἂν ἀφαιρεθῇ τὸ τριπλάσιο τοῦ κύβου, εἶναι ἴσο ἐπίσης πρὸς τετράγωνο. Ὁ κύβος λοιπὸν εἶναι ἴσος πρὸς ποσότητα, τῆς ὁποίας ὁ λόγος πρὸς τὸ τετράγωνο - τετράγωνο εἶναι δοθεὶς, καὶ τέτοιος, ὥστε, ἂν προστεθῇ τέσσερις φορές στὸ τετράγωνο-τετράγωνο, νὰ λαμβάνουμε τετράγωνο, ἐνῶ, ἂν τὴν ἀφαιρέσουμε τρεῖς φορές ἀπὸ τὸ τετράγωνο-τετράγωνο, νὰ ἀπομένῃ τετράγωνο. Ζητοῦμε λοιπὸν τρεῖς τετράγωνους ἀριθμούς τέτοιους, ὥστε ὁ λόγος τῆς διαφορᾶς τοῦ μεσαίου ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο πρὸς τὴν διαφορὰ τοῦ μικρότερου ἀπὸ τὸν μεσαῖο νὰ εἶναι τέσσερα πρὸς τρία. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι ογδόντα ἓνα, σαράντα ἐννέα καὶ εἴκοσι πέντε. Ἀν θέσουμε τὸ τετράγωνο-τετράγωνο σαράντα ἐννέα μέρη, εἶναι γνωστὴ ἡ ποσότητα ὡς πρὸς τὴν ὁποία βρίσκεται σὲ δοθέντα λόγῳ καὶ τέτοια, ὥστε, ἂν

προστεθῇ τέσσερις φορές στο τετράγωνο-τετράγωνο – τριάντα δύο τεσσαρακοστά ἑνάτα τοῦ τετραγώνου-τετραγώνου –, νὰ προκύπτῃ τετράγωνο. "Ἄν ἀφαιρέσουμε τρεῖς φορές ἀπὸ τὸ τετράγωνο-τετράγωνο – εἴκοσι τέσσερα τεσσαρακοστά ἑνάτα τοῦ τετραγώνου-τετραγώνου –, ἀπομένει τετράγωνο. Τούτῃ ἡ ποσότητα εἶναι ὅκτῳ τεσσαρακοστά ἑνάτα τοῦ τετραγώνου-τετραγώνου. Ἐπομένως ὁ ζητούμενος κύβος εἶναι ἴσος πρὸς ὅκτῳ τεσσαρακοστά ἑνάτα τοῦ τετραγώνου-τετραγώνου. Ὑποθέτουμε, πῶς ὁ κύβος ἔχει ἀκμὴ ὅποιοδῆποτε ἀριθμὸς, ἔστω πῶς ἔχει ἀκμὴ δύο ἀριθμούς, εἶναι λοιπὸν ὅκτῳ κυβικοὶ ἀριθμοὶ ἴσοι πρὸς ὅκτῳ τεσσαρακοστά ἑνάτα μέρος τοῦ τετραγώνου-τετραγώνου. Διαιροῦμε διὰ κύβου καὶ ἔχουμε τὰ ὅκτῳ τεσσαρακοστά ἑνάτα ἀριθμοῦ ἴσα πρὸς ὅκτῳ μονάδες, ἄρα ὁ ἀριθμὸς εἶναι σαράντα ἑννέα. Ἐπομένως πλευρὰ τοῦ τετραγώνου εἶναι σαράντα ἑννέα καὶ τὸ τετράγωνο δύο χιλιάδες τετρακόσια ἕνα. Ἀφοῦ ὑποθέσαμε, πῶς ἀκμὴ τοῦ κύβου εἶναι δύο ἀριθμοί, ἡ ἀκμὴ του θὰ εἶναι ἑνενήντα ὅκτῳ καὶ ὁ κύβος ἑννιακόσιες σαράντα μία χιλιάδες ἑκατὸν ἑνενήντα δύο.

» Τὸ τετράγωνο τοῦ τετραγώνου εἶναι πέντε ἑκατομμύρια ἑπτακόσιες ἐξήντα τέσσερις χιλιάδες ὀκτακόσια ἕνα. Πολλαπλασιάζοντας ἐπὶ τέσσερα τὸν κυβικὸ ἀριθμὸ λαμβάνουμε τρία ἑκατομμύρια ἑπτακόσιες ἐξήντα τέσσερις χιλιάδες ἑπτακόσια ἐξήντα ὅκτῳ, ἐνῶ, ἂν προστεθῇ στοῦ τετράγωνο-τετράγωνο, λαμβάνουμε ἑννέα ἑκατομμύρια πεντακόσιες εἴκοσι ἑννέα χιλιάδες πεντακόσια ἐξήντα ἑννέα, τετράγωνο μὲ ρίζα τρεῖς χιλιάδες ὀγδόντα ἑπτὰ· ἂν ἀπὸ τὸ τετράγωνο-τετράγωνο ἀφαιρέσουμε τὸ τριπλάσιο τοῦ κύβου, ποὺ εἶναι δύο ἑκατομμύρια ὀκτακόσιες εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες πεντακόσια ἑβδομήντα ἔξι, ἀπομένουν δύο ἑκατομμύρια ἑννιακόσιες σαράντα μία χιλιάδες διακόσια εἴκοσι πέντε, τετράγωνος ἀριθμὸς μὲ ρίζα χίλια ἑπτακόσια δεκαπέντε.

» Βρέθηκαν λοιπὸν δύο ἀριθμοί, ποὺ πληροῦν τὴν τεθεῖσα συνθήκη. Τοῦτο εἶναι τὸ ζητούμενο».

Παρατηρήσεις:

1. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ τοῦ Διοφάντου εἶναι ἀλγεβρικό. Ἡ διοφαντικὴ ἀλγεβρα δὲν χρησιμοποιεῖ σύμβολα καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ ἐπιτυγχάνονται διὰ τοῦ λόγου, γι' αὐτὸ καὶ χαρακτηρίζεται *ρητορικὴ ἀλγεβρα*.

2. Ὁ Διόφαντος δὲν ἀσχολεῖται μὲ ἀόριστα προβλήματα. Ὁ μέγας αὐτὸς μαθηματικὸς κρατεῖ τὸ πνεῦμα του ἄγρυπνο καὶ σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν πραγματικότητα. Ἐπιζητεῖ μιὰ λύση στοῦ πρόβλημά του καὶ μάλιστα σὲ ἀριθμοὺς ρητοῦς θετικούς. Διὰ τῶν προβλημάτων τοῦ Διοφάντου διδάσκεται κανεὶς πλεῖστα θεωρήματα, τὸ κυριώτερο ὅμως: διδάσκεται νὰ σκέπτεται. Γιὰ νὰ λύσῃς ἕνα διοφαντικὸ πρόβλημα, εἶναι ἀνάγκη νὰ συλλογισθῇς. Τὸ κεφάλι σου ὑποστηρίζομενο ἐλαφρῶς στοῦ ἄκρου τοῦ δεξιοῦ δείκτου ἀτενίζει πρὸς τὸ αἰώνιον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ σύγχρονα, τυποποιημένα μαθηματικά, τῶν ὁποίων οἱ ὑπὴρέτες κυττάρουν διαρκῶς κάτω, στοῦ γραφείου ἢ στὴ γῆ, σὰν νὰ πρόκειται γιὰ βόσκοντα πρόβατα. "Ὅμως ὁ σκοπὸς τῶν μαθηματικῶν δὲν εἶναι τὸ «κερδαίνειν», ἀλλὰ ὁ ἑξανθρωπισμὸς τοῦ ἀνθρώπου· καὶ τὰ μαθηματικά ἀναφέρονται στὴ γνῶση τοῦ αἰωνίως ὄντος, «διότι σύρουν τὴν ψυχὴ πρὸς τὴν ἀλήθεια καὶ κάνουν τὸ πνεῦμα τοῦ φιλοσόφου ἱκανὸ νὰ στρέφῃ τὰ βλέμματα του ὑψηλά, πρὸς τὸ ὄν, ἐνῶ χωρὶς αὐτὰ τάχε στραμμένα πρὸς τὰ κάτω» (Πλάτων, Πολιτεία, 527c).

6. Ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ Πυθαγόρειοι ἀριθμοί

Ὁ Πυθαγόρας τοῦ Μνησάρχου καὶ τῆς Πυθαίδος γεννήθηκε στὴ Σάμο περὶ τὰ τέλη τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος (580-570), ὑπῆρξε δὲ μαθητὴς τοῦ Ἐρμοδάμαντος τοῦ Σαμίου, τοῦ Φερεκύδου τοῦ Συρίου καὶ τοῦ Ἀναξιμάνδρου τοῦ Μιλησίου. Ἄν καὶ ἐμφανίζεται ὑπὸ τὸ ἅπλοτο φῶς τῆς ἱστορίας, ἐν τούτοις παραμένει «ἄσαφης» μορφή. Οἱ φήμες περὶ τοῦ ἀνδρὸς – διότι δὲν ἄφησε γραπτὸ ἔργο – εἶναι ἀντιφατικὲς καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενες.

Κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλῆ «ὑπῆρχε κάποιος ἄνδρας μεταξὺ τῶν Πυθαγορείων, ποὺ γνώριζε πολλὰ καὶ ἀπέκτησε μέγιστο διανοητικὸ πλοῦτο... εἶχε δὲ ὑπερανεντυγμένη τὴν ἐνόρα-

ση, ὥστε ἔβλεπε δίχως κόπο τὸ καθένα ἀπ' τὰ ὄντα τόσο μακρινά, ὅσο δέκα κι εἴκοσι γενιές τῆς ἀνθρώπινης φυλῆς» (Ἰάμβλιχος, *Πυθαγόρου Βίος*, XV, 67). Ὁ Ἡρόδοτος μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ Πυθαγόρας διδάχθηκε τὴν περὶ μετενσαρκώσεως τῆς ψυχῆς θεωρία ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους (Δ, 96). Λέγεται, ὅτι στὴν Αἴγυπτο παρέμεινε 20 συναπτά ἔτη κι ἄλλα 12 στὴ Βαβυλῶνα· εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴν Περσία καὶ τὶς Ἰνδίες καὶ μαθήτευσε κοντὰ στὰ ἱερατεῖα τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ Πορφύριος μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ Πυθαγόρας ὑπῆρξε μύστης τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. Ὁ Διονυσιοφάνης τὸν θέλει μύστη τῆς σοφίας τῶν Ἰδαίων Δακτύλων. Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης τρέφει τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Ὁ Ἰάμβλιχος μύστη τῶν Καθεριῶν Μυστηρίων.

Ὁ Ἰάμβλιχος κάνει λόγο καὶ γιὰ μαγικὲς ἱκανότητες τοῦ Πυθαγόρα: Ἀρκοῦδες ἐξημέρωνε, ταύρους μετέβαλλε σὲ νοῆμονες, σεισμούς καὶ θεομηνίες κατέστειλε, μὲ χρυσὰ ἢ ξύλινα πόδια ἐμφανίζονταν καὶ ταυτοχρόνως ἔθεατο στὸ Μεταπόντιο καὶ στὸ Ταυρομένιο. Ὁ Ἀναξίμανδρος μῆνυσε τὸν Πυθαγόρα ὡς ἀσεβῆ, πὺν δίδαξε ἢ εἰσήγαγε στὴν Ἑλλάδα «καὶνὰ δαιμόνια». Ὁ Ἡράκλειτος τέλος τὸν καταγγέλλει ὡς ἀρχαγύρη: «Ὁ Πυθαγόρας τοῦ Μνησάρχου, ἀφοῦ ἀσχολήθηκε περισσότερο ἀπ' ὅλους μὲ τὶς ἐπιστήμες καὶ τὴ φιλοσοφία, κι ἀφοῦ συγκέντρωσε ὅλα τὰ συγγράμματα, ἔφτιαξε μ' αὐτὰ μιὰ δική του θεωρία, πὺν χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολυμάθεια καὶ κακοτεχνία» (22, B40, 81, 129).

Στὸν Κρότωνα ἐμφανίσθηκε τὸ 530 π.Χ. περίπου, σὲ ἡλικία δηλαδὴ 50 ἐτῶν, καὶ ἵδρυσεν τὸ Ὀμακοεῖον, τὸ ὁποῖο σκοπὸν εἶχε τὴν ἠθικο-θρησκευτικὴ καὶ κοινωνικο-πολιτικὴ ἐκπαίδευση τῶν νέων. Ἡ εἰσαγωγή τῶν νέων στὸ Ὀμακοεῖον γινόταν κατόπιν αὐστηρῶν ἐξετάσεων, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦσαν στὸ ἦθος τοῦ ὑποψηφίου ἀλλὰ καὶ τῶν συγγενῶν του ἀκόμη. Εἰσερχόμενοι μετὰ τὶς δοκιμασίες αὐτὲς οἱ μαθητὲς του ζοῦσαν ὡς ἐσωτερικοὶ ἔχοντας κοινὴ τὴν περιουσία τους. Διεκρίνοντο δὲ σὲ ἀκουσματικούς καὶ σὲ μαθηματικούς. Οἱ πρῶτοι παρακολουθοῦσαν τὶς διδασκαλίες τοῦ Π., πὺν ἀναφέρονταν στὴν ἀνάλυση τῶν δογμάτων του, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα τοῦ λόγου. Οἱ «μαθηματικοί» ἐδιδάσκοντο καὶ τὰ σύμβολα, καὶ τὰ μυστήρια, καὶ τὴ μουσικὴ, καὶ τὴν πολιτικὴ, τὰ ὁποῖα ὀρίζονταν ὅτι δὲν θ' ἀποκαλύψουν σὲ κανέναν ἀπολύτως: «Οὐ μὰ τὸν ἀμετέρα γενεᾷ παραδόντα τετρακτὺν, παγὰν ἀενάου φύσιος ῥίζωμά τ' ἔχουσαν», ἐπώμνουν στὸν Πυθαγόρα, σὰν νὰ ἦταν ἓνας ἐκ τῶν θεῶν. Τὰ λόγια τοῦ Πυθαγόρα ἐπεῖχαν τὴ θέση δόγματος, πὺν δὲν ἐπιδεχόταν ἀμφισβήτηση· ἡ ἀλήθεια τους ἦταν δεδομένη, ἀφοῦ «αὐτὸς ἔφα».

* * *

Ὁ Πυθαγόρας θεωροῦσε τοὺς ἀριθμούς ὡς οὐσίαν τῶν θεῶν καὶ τῶν ὄντων. Σύμφωνα μὲ τὸν Φιλόλοιο, τὸν Ἰάμβλιχο καὶ τὸν Πρόκλο «Πυθαγόρας ἐρόμενος τί τὸ σοφόν; ἀριθμός, ἔφα· καὶ τί δευτερον; ὁ τοὺς ἀριθμούς εὐρών, ἔφα». Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι τὴν πρὸς τοὺς ἀριθμούς λατρεία του τὴν ἀπέκτησε στὴν Αἴγυπτο καὶ Βαβυλῶνα, ὅπου τὰ ἱερατεῖα ἀσκοῦσαν τὴν τέχνη τῆς ἀστρολογίας καὶ δι' αὐτῆς τῆς μαγείας. Ὁ Πυθαγόρας ὅμως εἶχε, ὅπως εἴπαμε, μαθητεῦσε καὶ κοντὰ σὲ φιλοσόφους Ἑλληνες. Ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς ἀντίθετες ἔξ ὀλοκλήρου διδασκαλίες συνέθεσε τὴν πυθαγορικὴ φιλοσοφία καὶ ἀριθμοσοφία.

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Πυθαγόρα ἐστιάζεται στὸ δόγμα: «Πᾶν τὸ πραγματικὸν οὐδὲν ἄλλο εἶναι παρὰ ἀριθμός». Ἀριθμὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἀριθμὸς οἱ θεοί, ἀριθμὸς τὸ σύμπαν. Πῶς ὅμως δημιουργεῖται τὸ σύμπαν ἀπὸ ἀριθμούς; «Τὰ ὄντα, τὰ φυσικὰ σώματα, προσέβη, δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν χωρὶς τὶς ἐπιφάνειες πὺν τὰ περιβάλλουν· οἱ ἐπιφάνειες ὅμως μποροῦν νὰ ὑπάρξουν καὶ χωρὶς τὰ σώματα. Μὲ τὸ ἴδιο σκεπτικὸ καὶ οἱ γραμμὲς, πὺν ὀρίζουν τὶς ἐπιφάνειες, μποροῦν νὰ ὑπάρξουν χωρὶς τὶς ἐπιφάνειες, ὅπως καὶ τὰ σημεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων συνίστανται οἱ γραμμὲς, μποροῦν νὰ ὑπάρξουν χωρὶς τὶς γραμμὲς. Τὰ σημεῖα αὐτὰ στεροῦμένα πυκνότητος καὶ διαστάσεων ταυτίζονται μὲ τὴ Μονάδα, πὺν ἀποτελεῖ τὴ ῥίζα ὅλων τῶν ἀριθμῶν».

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ μονάς - σημεῖον ἢ οἱ μονάδες - σημεῖα δημιουργοῦν γραμμὲς, οἱ γραμμὲς ἐπιφάνειες, οἱ ἐπιφάνειες σώματα, ἄρα τὰ σώματα καὶ κατ' ἐπέκτασιν τὸ σύμπαν δημιουργοῦνται ἀπὸ σημεῖα-ἀριθμούς. Σήμερα, πρέπει νὰ τὸ τονίσουμε, τὴ θέση τῆς μονάδας στὸν παραπάνω συλλογισμό τοῦ Πυθαγόρα τὴν ἔχει πάρει τὸ μηδέν, καὶ τὸ σημεῖο ὀρί-

ζεται ως «σῶμα» ἡ ὄντοτητα μὲ μηδενικὲς διαστάσεις καὶ μηδενικὴ πυκνότητα. Ἄρα ἡ γραμμὴ, ποὺ ἀποτελεῖ σύνολο σημείων, μπορεῖ νὰ ὀρισθῇ ὡς σύνολο μηδενικῶν, ὅπως ὡς σύνολο μηδενικῶν μποροῦν νὰ ὀρισθοῦν καὶ οἱ ἐπιφάνειες, ἄρα καὶ τὰ σώματα, καὶ τὸ σύμπαν. Ἔχουμε δηλαδὴ ἡ εἴμαστε ἓνας κόσμος μηδενικῶν.

Γιὰ τὶς ἀριθμοσοφικὲς ἀντιλήψεις τοῦ Πυθαγόρα ἔχουμε τὶς ἀκόλουθες πληροφορίες: «*Πυθαγόρας ἐρόμενος, τί τὸ κάλλιστον; Ἀρμονία, ἔφα*». Τὰ πάντα στὸν κόσμο εἶναι ἀρμονία καὶ ἀριθμός, ὁ δὲ ἀριθμὸς ἀρμονία ἀντιθέσεων. Ἡ ἀρμονία εἶναι ἔνωση ἀντιθετικῶν στοιχείων, «*ἐνωσις πολυμυγιῶν καὶ δίχα φρονοόντων συμφρόνησις*» κατὰ τὸν μαθητὴ τοῦ Φιλόλαο. Στὸ σημεῖο αὐτό, ποὺ μᾶς θυμίζει ἔντονα τὴν ἡρακλειτικὴ θεωρία, ὁ Πυθαγόρας κηρύττει τὸ ἐνιαῖον τῆς σύστασης τῆς ὕλης. Τὰ ἔσχατα στοιχεῖα τῆς, ποὺ εἶναι ὅλα ὅμοια, θὰ πάρουν τὸ ὄνομα «ἀριθμοὶ» καὶ θὰ ἐξεικονίζονται μὲ ἀριθμούς. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ καὶ ἡ ἀρμονία τῶν ἀντιθέσεων τοὺς δημιουργοῦν τὰ εἶδη καὶ τὶς μορφὲς τῶν ὄντων, ὅπως δέβαια καὶ τὶς ιδιότητές τους.

Τί σημαίνουν ὅλα αὐτά; Πολλοὶ διαβλέπουν στὴ θεωρία αὐτὴ τὰ περὶ ἀτόμων καὶ ἀτομικῶν ἀριθμῶν, ποὺ ἀνέπτυξαν ὁ Λεῦκιππος καὶ ὁ Δημόκριτος. Ὁ «ἀριθμός», τὸ ἐλάχιστο στοιχεῖο τῆς ὕλης, μπορεῖ κάλλιστα νὰ συμβόλιζε τὸν κατανεμημένο σὲ ἰσοτιμίες μονάδες ἡλεκτρισμοῦ, ὅπως ἀκριβῶς τὸν εἶχε συλλάβει καὶ ὀριοθετήσῃ ὁ Θαλῆς, κάτι ἀσφαλῶς ποὺ ὁ Π. διδάχτηκε ἀπ' τὸν Ἀναξίμανδρο. Σύμφωνα μὲ τὸν Ἀριστοτέλη ὁ Π. ἐταῦτιζε τὶς μορφὲς καὶ τὰ εἶδη τῶν ὄντων μὲ τοὺς ἀριθμούς, πιστεύοντας ὅτι οἱ ἀριθμοὶ ἀποτελοῦν «*τὴν οὐσίαν τοῖς οὖσιν καὶ γιγνομένοις*». Κι ὅτι τὰ ὄντα σύγκεινται «*ἐξ ἀριθμῶν καὶ κατ' ἀριθμούς*». Οἱ παρατηρούμενες ἀντιθέσεις μεταξὺ πέρατος καὶ ἀπείρου, συμμετρου καὶ ἀμέτρου, τελείου καὶ ἀτελοῦς, ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ ἀνταποκρίνονται πλήρως, πιστεῦε, στὴ σύνθεσιν τῶν ἀριθμῶν ἐκ τῶν ἀντιθετικῶν στοιχείων τοῦ ἄρτιου καὶ τοῦ περιττοῦ· καὶ ὁ μὲν ἄρτιος ἀριθμὸς λόγῳ τῆς διχοτομικῆς ιδιότητός του θεωρήθηκε ὡς αἴτιος ὅλων τῶν κακῶν ἤτοι τοῦ ἀπεριορίστου, τοῦ ἀμέτρου, τοῦ ἀστάτου καὶ τοῦ ἀτελοῦς, ἐνῶ ὁ περιττός ἀντίθετα, ἐπειδὴ ὄχι μόνον δὲν διχοτομεῖται, ἀλλὰ προστιθέμενος στὸν ἄρτιο θέτει τέρμα στὴ διχοτομία του, θεωρήθηκε ὡς αἴτιος ὅλων τῶν καλῶν ἤτοι τοῦ πέρατος, τοῦ περιγρηπτοῦ, τοῦ ὀρισμοῦ, τῆς σταθερότητος καὶ τῆς συμμετρίας. Πέραν τῶν ἄρτιων καὶ περιττῶν ὁ Π. ἐπενόησε καὶ τοὺς ἀρτιοπεριττοὺς ἀριθμούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ μονάς ὡς πηγὴ καὶ βάση τόσο τῶν ἄρτιων καὶ περιττῶν ὅσο καὶ τῶν ἀρτιοπεριττων. Τέτοιοι ἀρτιοπεριττοὶ ἀριθμοὶ εἶναι ὅλοι οἱ ἄρτιοι, οἱ ὅποιοι, διαιρούμενοι διὰ δύο, δίδουν πηλίκον περιττὸν ἀριθμὸν, ὅπως οἱ 2, 6, 10, 14, 18, 22, 26, 30, 34, 38, 42 κ.ο.κ.

Οἱ ἀριθμοὶ στὴ σχολὴ τοῦ Κρότωνος ἐνδύθηκαν τὸν μανδῦα τῆς ἱερότητος καὶ λατρευθήκαν σὰν θεότητες. Ἔτσι:

α'. Ἡ Μονάς θεωρήθηκε ὡς πρώτη αἰτία τοῦ κρείττονος καὶ τοῦ τελείου, ἄρα ὡς ὑψίστη θεότητα. Τὸ «*Ἐν ἀρχᾷ πάντων ἔστι, ἄρχων δὲ καὶ ἡγεμὼν ἀπάντων, θεὸς εἰς αἰεὶ ἑὼν, μόνιμος, ἀκίνητος, αὐτὸς ἑαυτῷ, ὁμοῖος, ἕτερος ἄλλων*». (Ποιὸ μονοθεῖσμός κανχῶνται, ὅτι μᾶς δίδαξαν οἱ Ἑβραῖοι; Στὴ φράση αὐτὴ μαρτυρεῖται τόσο ὁ μονοθεῖσμός ὅσο καὶ τὸ ἀντίπαλον δέος, ὁ ἀντίθεος, ὁ Σατανᾶς!)

β'. Ἡ Δυὰς ἐτιμᾶτο ὡς πρῶτος ἄρτιος ἀριθμός.

γ'. Ἡ Τριάς ἐτιμᾶτο ὡς πρῶτος περιττός ἀριθμός· πέραν αὐτοῦ σύμφωνα μὲ τὸν Ἀριστοτέλη «*Πυθαγόρειοι φασὶ τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τρισὶν ὥρισται· τελευτὴ γὰρ καὶ μέσον καὶ ἀρχὴ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν τὸν τοῦ παντός, ταῦτα δὲ τὸν τῆς τριάδος*». (Ἴδου λοιπὸν καὶ ἡ ἀποθέσις τῆς <Ἀγίας> Τριάδος!).

δ'. Ἡ Τετράς ἢ *Τετρακτὺς* ἐτιμᾶτο ἰδιαιτέρως, διότι, πέραν τοῦ ὅτι ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο τετράγωνο (2²), προστιθέμενη στοὺς προηγούμενους τῆς ἀριθμοὺς [(1+2+3)+4] γεννᾷ τὴν Δεκάδα, τὸ τελικὸ ὄριο τῆς ἀριθμότητός του – σημάδι ὅτι τὰ 27 ἑλληνικὰ ἀριθμογράμματα ἐκτοπίζονται ἀπ' τὸ Ὁμακοεῖον.

ε'. Ἡ Πεντάς ἤτο ἱερὴ ἐπίσης ὡς ἄθροισμα τοῦ πρῶτου ἄρτιου καὶ τοῦ πρῶτου περιττοῦ (2+3), ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ ἡμισυ τῆς δεκάδος (10:2).

ς'. Ἡ Ἑξάς ἐτιμᾶτο ὡς γινόμενο τοῦ πρῶτου ἄρτιου καὶ τοῦ πρῶτου περιττοῦ (2·3).

ζ'. 'Η Έπτὰς διεκρίνεται μεταξύ τῶν ἄλλων ἀριθμῶν ὡς μὴ ἔχουσα οὔτε πολλαπλάσιο οὔτε ὑποπολλαπλάσιο ἐντὸς τῆς πρώτης δεκάδος· γι' αὐτὸ καὶ ἀπεκαλεῖτο *μήτωρ*.

η'. 'Η Ὀκτὰς κατεῖχε ἐξαιρετικὴ θέσις τόσο ὡς πρώτος κύβος ἐντὸς τῆς δεκάδος (2^3) ὅσο καὶ ὡς βάση ὅλων τῶν ἁρμονιῶν, ὀκταφωνίας τε καὶ ἁρμονίας τῶν οὐρανίων σφαιρῶν.

θ'. 'Η Ἐννεὰς ἐτιμάτο ὡς τετράγωνον τοῦ πρώτου περιττοῦ ἀριθμοῦ, τῆς Τριάδος (3^2).

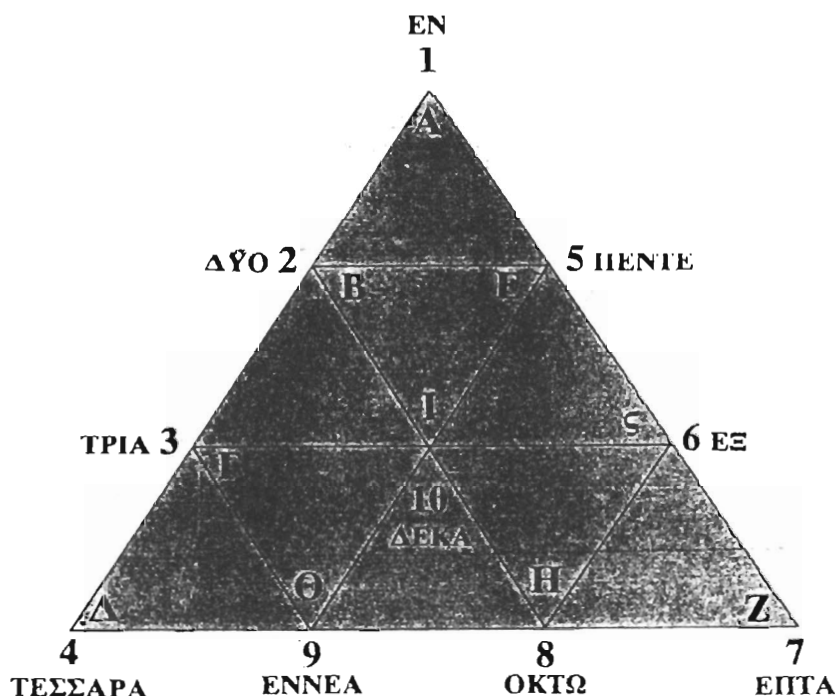
ι'. 'Η Δεκάς κατεῖχε ἐντελῶς ξεχωριστὴ θέσις, ἀφοῦ ἀποτελοῦσε τὸ τελικὸν ὄριο τῆς Πυθαγόρειας ἀρίθμησης. Μετὰ τὸν δέκα οἱ ἀριθμοὶ ἐπαναλαμβάνονται σχηματίζοντας δεκάδες, οἱ δεκάδες ἑκατοντάδες, οἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες κ.ο.κ. Πέραν αὐτοῦ ἡ Δεκάς περιέχει ἀρτίους ἀριθμούς (4, 8), περιττοὺς (3, 5, 7, 9), καὶ ἀρτιοπέριττους (2, 6). Ἀκόμη πιὸ πολὺ ὅμως, γιατί δέκα ἦσαν καὶ τὰ ζεύγη τῶν ἀντιθετικῶν ἐννοιῶν ἢ ποιότητων ἦτοι: 1. πέρας-ἄπειρον, 2. περιττὸν-ἄρτιον, 3. μονάς-πλήθος, 4. δεξιὸν-ἀριστερόν, 5. ἄρρεν-θῆλυ, 6. ἡρεμία-κίνησις, 7. εὐθεῖα-καμπύλη, 8. φῶς-σκότος, 9. τετράγωνον-ἀνισόπλευρον καὶ 10. ἀγαθὸν-κακόν. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ Δεκάς ὠνομαζόταν *κόσμος, οὐρανός, θεός, κράτος, ἀνάγκη, ἄτλας, ἀκάμας* κ.ἄ., πράγμα πού μαρτυρεῖ τὴν μέγιστη σημασία πού τῆς ἀπέδιδαν οἱ Πυθαγόρειοι.

Παρὰ τὰ πολλὰ ὀνόματα καὶ τὸ σεβασμὸ πού ἀπέδιδαν στὴν Δεκάδα οἱ Πυθαγόρειοι, δὲν εἶχαν ἢ δὲν προκύπτει ἀπὸ κάπου ὅτι εἶχαν εἰδικὸ σύμβολο γι' αὐτήν. Οἱ «ὀμακοσταὶ» ἐπρέσβευαν, ὅτι «οἱ βασικοὶ ἀριθμοὶ εἶναι μόνον ἐννέα (Α'-Θ', 1-9), ἐνῶ ὁ δέκατος ἀποτελεῖ τὸ τελικὸν ὄριο, ἀπ' τὸ ὁποῖο ἀρχίζει ἡ ἀνακύκλησις τῶν ἰδίων ἐννέα ἀριθμῶν. Κι ἀφοῦ οἱ ἀρχαῖες ἐλληνικὲς λέξεις ἦσαν ἀριθμοὶ (λεξάρθρωμοι) καὶ ἀκολουθοῦσαν τὸν γνωστὸ ἀρχαῖο ἐλληνικὸ κανόνα τῆς προσθετικῆς παραθέσεως τῶν γραμμάτων (ἀριθμῶν), ἔπεται, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν Πυθαγόρεια ὑπαρξὴ ἐννέα μόνον ἀριθμῶν, ὅτι ὅλες οἱ ἀρχαῖες ἐλληνικὲς λέξεις ἀνεξαιρέτως κατέληγαν σὲ μονοψήφιο Πυθαγόρειο ἀριθμὸ ἀπὸ τὸ Α' ἕως τὸ Θ'. Ἄρα τὸ σύνολο τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν λέξεων χωρίζονται σὲ ἐννέα μόνον κατηγορίες, πού παριστάνουν τοὺς ἐννέα Πυθαγόρειους ὀριακοὺς ἀριθμοὺς ἀπὸ τὸ ἓνα ἕως τὸ ἐννέα» (Ἰπ. Δάκογλου, «Δαυλός», τ. 138/1993).

Ὁ Πορφύριος μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ Πυθαγόρας πέραν τῶν ἀριθμογράμμάτων χρησιμοποιοῦσε κι ἄλλα ἀριθμητικὰ σύμβολα ἄγνωστα τότε στοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα σύμφωνα μὲ τὸν Ἰπ. Δάκογλου «ἦσαν ἴδια μὲ τὰ σημερινὰ ἀριθμητικὰ σύμβολα, τὰ κατ' εὐφημισμὸν καλούμενα «ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ»». Ὁ ἴδιος ἐρευνητὴς λέγει, ὅτι ὁ Πτολεμαῖος Β' (309-246 π.Χ.) ἀντικατέστησε μὲ διάταγμα τὰ παλαιὰ ἀριθμογράμματα ὡς πρὸς τὶς τιμὲς τοὺς διὰ τοῦ κανόνος τῆς δεκαδικῆς θέσεως τῶν ἀριθμῶν, ὅπου δηλαδὴ σ' ἓναν πολυψήφιο ἀριθμὸ ἀνάλογα μὲ τὴ θέσις πού κατέχουν τὰ (ἐννέα) ἀριθμογράμματα λαμβάνουν καὶ τὴν τιμὴν τοὺς ὡς ἑξῆς: Ἔστω ὁ ἀριθμὸς ΔΓΑΒ. Αὐτὸς εἶναι ἴσος μὲ: $(\delta.1000) + (\gamma.100) + (2.10) + (1.1) = 4.231$ (περιοδικὸ «Δαυλός», τ. 157/1995).

Στὸ περιοδικὸ «Δαυλός» (τ. 137/1993) παρατίθεται ἡ «Πυθαγόρεια γλωσσολογικὴ τετρακτύς», ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς: Σὲ κάθε πλευρὰ ἰσοπλεύρου τριγώνου εἶναι χαραγμένα 4 σημεία, ἄρα συνολικὰ (4-1). $3 = 9$ σημεία, ἀπὸ τὸ Α - ἕως τὸ Θ. «Τ' ἀριθμογράμματα Α', Β', Γ, Δ', Ε', Ζ', Ζ', Η', Θ' ἀντιστοιχοῦν στοὺς σύγχρονους ἀριθμοὺς 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9. Ἡ ἀρίθμηση αὐτὴ συμπληρῶνεται καὶ μὲ τὴν ὁλόγραφη μορφή τῶν ἀριθμῶν».

Τώρα, ἀν ἀπὸ ὁποιαδήποτε πλευρὰ τῆς τετρακτύος ἐξετασθῇ ἡ ὑπάρχουσα ἀνὰ πλευρὰν ἄθροισις τῶν ὑπαρχόντων εἰς αὐτὴν ἀριθμῶν, προκύπτει πάντοτε ὁ ἄθροιστικὸς Πυθαγόρειος ἀριθμὸς δέκα (10). Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς προκύπτει σὲ κάθε πλευρὰ, ἀν ἀντὶ τῶν ἀριθμῶν προσθέσουμε τὶς ἀριθμητικὲς τιμὲς (λεξαριθμοὺς) τῶν ἀντιστοιχῶν ὁλογράφων ἀριθμητικῶν ἔτσι στὴν πλευρὰ Α-Δ θὰ εἶναι: $ΕΝ + ΔΥΟ + ΤΡΙΑ + ΤΕΣΣΕΡΑ = 1747 \Rightarrow 1 + 7 + 4 + 7 = 19 \Rightarrow 1 + 9 = 10$ (ΔΕΚΑ). Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ἀριθμητικὸ ἀποτέλεσμα προκύπτει καὶ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς $1 + 5 + 6 + 7$ τῆς δεύτερης πλευρᾶς, ὅπως καὶ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς $4 + 9 + 8 + 7$ τῆς τρίτης πλευρᾶς.

Ἡ παραπάνω διαδικασία ὥστόσο προϋποθέτει τὴ λειτουργία τῶν πυθμένων.

γ. Οἱ «πυθμένες»

Ἡ λέξη «πυθμήν» ὡς μαθηματικὸς ὅρος συναντιέται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνος (546c), ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῶν *νυμφικῶν* ἀριθμῶν: «... ὧν ἐπίτριτος πυθμὴν πεμπάδι συζυγεῖς δύο ἁρμονίας παρέχεται τρεῖς ἀυξηθεῖς...», πὺν σημαίνει, ὅτι ὁ ἐπίτριτος πυθμένας 3 καὶ 4, ἂν πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ τὸ 5 καὶ τὸ γινόμενο ὑψωθῇ στὴν τέταρτη δύναμη (τρεῖς ἀυξηθεῖς σημαίνει α^4 , διότι βάση θεωρεῖται τὸ α^1). Προκύπτει ὁ ἀριθμός: $(3 \cdot 4 \cdot 5)^4 \Rightarrow 60^4$ ἢ $60^2 \cdot 60^2 = 3600 \cdot 3600$ ἢ τετράγωνο τοῦ 3.600 = 12.960.000.

Ὁ μαθηματικὸς ὅρος «πυθμήν» μπορεῖ νὰ «χρησιμοποιεῖται» τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, ὅμως «θεωρεῖται βέβαιον ὅτι εἶναι παλαιός, Πυθαγόρειος» (Εὐ. Σταμάτης, ὁ.π., σελ. 99). Στὴν πραγματεία τοῦ πρεσβυτέρου Ἱππολύτου (2ος μ.Χ. αἰὼν) «Κατὰ πασῶν τῶν αἰρέσεων ἔλεγχος» παρατίθενται ἀρκετὰ παραδείγματα ἐξεύρεσης τῶν πυθμένων, πὺν ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Λέξη:	Α Γ Α Μ Ε Μ Ν Ω Ν
Ἀριθμητικὲς τιμὲς γραμμάτων:	1 3 1 40 5 40 50 800 50
Πυθμένες ἀριθμογράμμάτων:	1 3 1 4 5 4 5 8 5
Πυθμὴν λέξεως:	1 +3+1+4+5+4+5 +8+5 =
	36 $\Rightarrow$ 3+6=9.

Ἄρα ὁ πυθμὴν τοῦ ὀνόματος ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ εἶναι 9.

Με τὸν ἴδιο τρόπο βρίσκουμε, ὅτι οἱ πυθμένες τῶν ὀνομάτων ΕΚΤΩΡ καὶ ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ εἶναι 1 καὶ 7 ἀντιστοίχως. Ὁ Ἰππόλυτος μνημονεύει δύο τρόπους ἐξεύρεσης τῶν πυθμένων ἤτοι τὸν παραπάνω καὶ ἐκείνον ποὺ συνίσταται στὴν ἀθροιστὴ τῶν τιμῶν τῶν ἀριθμογραμμάτων ἢ τῶν πυθμένων τῶν ἀριθμογραμμάτων καὶ στὴ διαιρέσή τους διὰ τοῦ 9, ὡς ἐξῆς:

Παράδειγμα Α'		Ε	Κ	Τ	Ω	Ρ
α'	ΟΝΟΜΑ:	5	20	300	800	100
β'	ΤΙΜΕΣ:	5+	20+	300+	800+	100
γ'	ΑΘΡΟΙΣΜΑ:	= 1225				
δ'	ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΠΥΘΜΕΝΩΝ:	5+	2+	3+	8+	1
ε'	ΠΥΘΜΗΝ:	1225:9 = πηλίκον 136, ὑπόλοιπο 1				
η' ζ'	ΠΥΘΜΗΝ:	19:9 = πηλίκον 2, ὑπόλ. 1				

Ἄρα ὁ πυθμὴν εἶναι 1, ὅσο δηλαδὴ τὸ ὑπόλοιπον.

Παράδειγμα Β'

α'	ΟΝΟΜΑ:	Π	Α	Τ	Ρ	Ο	Κ	Λ	Ο	Σ
β'	ΤΙΜΕΣ:	80	1	300	100	70	20	30	70	200
γ'	ΑΘΡΟΙΣΜΑ:	80+ 1+ 300+100+70+20+30 +70+200 = 871								
δ'	ΑΘΡ. ΠΥΘΜ.:	8 + 1+ 3 + 1 + 7 + 2 + 3 + 7 + 2 = 34.								
ε'	ΠΥΘΜΗΝ:	871 = 96, 7.								
δ'	»	34 = 3, 7.								

Ἄρα πυθμὴν τοῦ ὀνόματος ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ εἶναι τὸ 7. (Ὅταν τὸ ὑπόλοιπο τῆς διαιρέσης εἶναι 0, ὡς πυθμὴν λαμβάνεται ὁ 9).

Ὁ Ἰππόλυτος ἀσχολήθηκε μὲ τοὺς πυθμένες, σκοπεύοντας στὴν καταδίκη αὐτῆς τῆς μεθόδου, ποὺ εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ἀστρολογία καὶ τὰ ζῶδια. Κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ (ὅπως καὶ σήμερᾶ ἀλλωστε), ποὺ ἦτο ἐποχὴ παρακμῆς, οἱ ἀστρολόγοι καὶ οἱ μάγοι ἔχαιραν μεγάλης ἐκτιμῆσεως καὶ ὁ ἅπλος κόσμος κατέφευγε σ' αὐτούς, γιὰ νὰ μάθουν τὸ μέλλον τους. Οἱ ἀστρολόγοι ῥωτοῦσαν τὸ ὄνομα τῶν θυμάτων τους καὶ ἀνάλογα μὲ τὸν πυθμένα τους τοὺς κατέτασσαν στὸν ἀνάλογο ἀστερισμὸ καὶ κατόπιν «ἐρμήνευαν» τὸ παρελθόν τους καὶ προμάντευαν τὸ μέλλον τους... Ἐπειδὴ ὥστόσο πολλὰς φορὲς δὲν τοὺς ἔδγαιναν τὰ ἐπιθυμητὰ ἀποτελέσματα, οἱ διαδυλωνιστὲς εὗρισκαν τοὺς πυθμένες μὲ τὴ δευτέρη μέθοδο τῆς διαιρέσεως τοῦ ἀθροίσματος τῶν λεξαρίθμων ἢ τῶν πυθμένων τῶν ἀριθμογραμμάτων τους, διαιρώντας ὅμως ὄχι μὲ τὸ 9 ἀλλὰ μὲ τὸ 7 ἢ τὸ 5 ἢ τὸ 3. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι τοὺς πυθμένες χρησιμοποιοῦσαν καὶ οἱ μαθηματικοὶ γιὰ ἄλλους δέκα λόγους, ὅπως γιὰ παράδειγμα στὴν εὕρεση τῶν ἐλαχίστων ὁρῶν τῶν ἀναλογίων ἢ στὴν διαιρετότητα τῶν ἀριθμῶν κ.ο.κ.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα σ' ἐμᾶς, τοὺς παραθέσαμε πιστεύοντας ὅτι ἀποτελοῦν, ἂν μὴ ἀποδείξη, ἔνδειξη ὅτι ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ ὁμακοῦστοι χρησιμοποιοῦσαν κάποιο θεσιακὸ σύστημα ἀφ' ἑνὸς καὶ τὸ μηδὲν ἀφ' ἑτέρου. Πῶς ἀποδεικνύεται αὐτό; Ἐστω ὅτι ζητοῦμε τὸν πυθμένα τῆς λέξεως *στρατόπεδον* δάσει τῶν ἀνωτέρω ἔχουμε:

α)	ΟΝΟΜΑ:	Σ	Τ	Ρ	Α	Τ	Ο	Π	Ε	Δ	Ο	Ν
β)	ΤΙΜΕΣ (ἀριθμογραμμάτων):	200	300	100	1	300	70	80	5	4	70	50
γ)	ΠΥΘΜΕΝΕΣ (ἀριθμογραμμάτων):	2	3	1	1	3	7	8	5	4	7	5
δ)	ΠΥΘΜΗΝ (λέξεως):	(2+3+1+1+3+7+8+5+4+7+5) = 46:9 =										
	1	πηλίκον 5, ὑπόλοιπον 1										

Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Κατὰ ποίαν λογικὴν γίνονται οἱ διαιρέσεις τῶν ἀριθμῶν 50, 70, 80 ἢ 200 καὶ 300 διὰ τοῦ 10 καὶ 100 ἀντίστοιχα; Μήπως προϋποτίθεται ἡ ὑπαρξὴ τοῦ μηδενός; Καὶ τί σημαίνουν οἱ συνεχεῖς προσθέσεις τῶν ψηφίων τοῦ ἀθροίσματος, μέχρι ποῦ νὰ καταστή αὐτὸ μονοψήφιο; Μήπως προδίδεται ἐδῶ θεσιακὸ σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν; Προτοῦ ὥστόσο ἀχθοῦμε σὲ συμπεράσματα, ἄς δοῦμε, τί ἀκριβῶς λέγει ὁ Ἰάμβλιχος περὶ τῆς δεκάδος καὶ τῶν πολλαπλασίων τῆς στὴν «Περὶ τῆς Νικομάχου ἀριθμητικῆς

είσαγωγής», πραγματεία του (σελ. 88). Ἀφοῦ πραγματεύεται τὰ περὶ πολυγώνων ἀριθμῶν, λέγει: «έντεῦθεν καὶ ἡ ἔφοδος τοῦ θυμαριδεῖον ἐπανθήματος ἐλήφθη» καὶ βεβαίως τὴν παραθέτει. Κατόπιν μερικῶν ἄλλων ἐννοιῶν ποὺ ἀναπτύσσει, πλέκει καὶ τὸ ἐγκώμιο τῆς δεκάδος ὡς δημιουργοῦ τοῦ δεκαδικοῦ συστήματος κατὰ τοὺς Πυθαγορείους. Μεταξὺ τῶν ἄλλων, λοιπόν, μᾶς λέγει καὶ τὰ ἑξῆς:

α'. Ἡ δεκάς ἐλέγετο μονὰς δευτερωδομένη ἥτοι ἔχουσα πίσω της ἓνα μηδενικό, ἄρα δύο ψηφία.

β'. Ἡ ἑκατοντάς ἐλέγετο μονὰς τριωδομένη ἥτοι ἔχουσα τρία ψηφία, ἐξ ὧν δύο μηδενικά.

γ'. Ἡ χιλιάς, μονὰς τετρωδομένη.

δ'. Ἡ μυριάς, μονὰς πεντωδομένη κ.ο.κ. (Ἰάμβλιχος, ὁ.π., σελ. 88, 15).

Κατόπιν τῆς τελευταίας αὐτῆς ἀποκάλυψης τοῦ Ἰαμβλίου περιττεῦει, θαρρῶ, ὅποια-δήποτε ἄλλη ἀπόδειξη. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο, πῶς πέρασε ἀπαρατήρητη μιὰ τέτοια πληροφορία, ποὺ καταρρίπτει ἀσυζητητὴ τὸ μῦθο τῶν «δαινῶν» περὶ τῶν «Ἰνδο-αραβικῶν» ἀριθμῶν. Κι ὅμως ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι στὴ διάθεση παντός, βρίσκεται δὲ καταχωρημένη καὶ στὴν «Ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν» τοῦ Εὐ. Σταμάτη (σελ. 97-98). Εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι ὁ ἀείμνηστος Εὐ. Σταμάτης τό'χε προσέξει, τὸ ἄφησε ὡστόσο ἀσχολίαστο «διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων». Βλέπετε, ὁ μαθηματικός, ποὺ ζοῦσε σὲ μιὰ ἐποχὴ παμφοινικισμοῦ, κινδύνευε νὰ ὑποστῇ τὰ χεῖριστα ἀπ' τοὺς σκοταδιστές, ποὺ τότε τουλάχιστον ἤλεγχαν ὅλα τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης καὶ ἀστυνομεύοντας τοὺς πάντες κατέπνιγαν κάθε ἐλευθερωτικὴ κι ἐξαληθευτικὴ φωνή. Ὅπως κι ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ἡ δεκάς καὶ τὰ πολλαπλάσιά της ἐγράφοντο ἀπ' τὸν Πυθαγόρα ἔτσι:

Μονὰς δευτερωδομένη	$= 10 \Rightarrow 10^1$
Μονὰς τριωδομένη	$= 100 \Rightarrow 10^2$
Μονὰς τετρωδομένη	$= 1000 \Rightarrow 10^3$
Μονὰς πεντωδομένη	$= 10.000 \Rightarrow 10^4$
Μονὰς νιωδομένη	$= 10 \cdot 10 \cdots 10 \Rightarrow 10^{n-1}$

δ. Συμπεράσματα

Εἶδαμε, ὅτι ὁ Πυθαγόρας χρησιμοποιοῦσε τὸ δεκαδικὸ σύστημα ἀρίθμησης. Εἶδαμε ἐπίσης, ὅτι οἱ σύγχρονοι Πυθαγοριστές κάνουν λόγο περὶ ἑννέα μόνο ἀριθμητικῶν συμβόλων (Α-Θ). Εἶναι ἀπορίας ἄξιο, πῶς δὲν τοὺς πέρασε ἡ ἰδέα, ὅτι δεκαδικὸ σύστημα μ' ἑννέα στοιχεῖα-σύμβολα δὲν λειτουργεῖ. Ἡ εἶχε ὁ Πυθαγόρας δεκαδικὸ σύστημα καὶ δέκα σύμβολα ἢ δὲν εἶχε καθόλου σύστημα ἢ εἶχε τὸ ἐννεαδικὸ ἀριθμητικὸ σύστημα. Ὅμως εἶναι κατηγορηματικοί: Εἶχε τὸ δεκαδικὸ σύστημα. Ἄρα εἶχε δέκα στοιχεῖα. Εἶδαμε, ὅτι ὁ Πυθαγόρας «χρησιμοποιοῦσε ἄλλα ἀριθμητικὰ σύμβολα», ἄγνωστα στὸ λαό. Ὁ Πορφύριος, στὸν ὅποιο ἀνήκει ἡ πληροφορία αὐτή, δὲν λέγει «ἄγνωστα στὸν πολὺ λαό», ἢ «ἄγνωστα στὸν ἀπλὸ λαό», ἀλλὰ «ἄγνωστα στὸ λαό». Ἐπρόκειτο δηλαδὴ γιὰ ἐντελῶς πρωτόφανα σύμβολα κι ὄχι «ἱερογλυφικά» ἢ «σφηνοειδῆ» ἢ «αἰγυπτιακά» ἢ «βαβυλωνιακά», ποὺ ἀσφαλῶς θὰ τὰ γνώριζαν οἱ ἐπιστήμονες τῆς τότε ἐποχῆς. Εἶδαμε, ὅτι ὁ Πυθαγόρας χρησιμοποιοῦσε τὸν πυθμένα, ὁ ὁποῖος προϋποθέτει τὴν λειτουργία τοῦ θεσιακοῦ δεκαδικοῦ συστήματος καὶ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ μηδενός· διαφορετικὰ δὲν εἶχαν νόημα οἱ ἀπλοποιήσεις τῶν λεξαριθμῶν μὲ δεκάδες καὶ ἑκατοντάδες καὶ δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἐπετευχθοῦν. Εἶδαμε τέλος τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Ἰαμβλίου, ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῶν δευτερωδομένων, τριωδομένων, τετρωδομένων κ.ο.κ. μονάδων, ποὺ σημαίνουν μονάδες μὲ δύο, τρία, τέσσερα μηδενικά πίσω τους. Ὁ Πυθαγόρας π.χ. ὠνόμαζε τὸν δέκα μονάδα δευτερωδομένη, δηλαδὴ μὲ δύο ψηφία ἥτοι μονάδα συν ἓνα μηδενικό. Εἶναι ἀπορίας ἄξιο, πῶς πέρασε ἀπαρατήρητη ἡ πληροφορία αὐτὴ τοῦ Ἰαμβλίου. Ἐκτός ἂν ἄλλοι λόγοι ἐπέβαλλαν τὸ «ἀπαρατήρητόν» της.

Ὁ μεγάλος μαθηματικός G. Loria στὸ διβλίο του ποὺ προαναφέραμε (σελ. 187) λέγει, ὅτι «ὁ Βοήθιος (3ος-2ος π.Χ. αἰών) ἀποδίδει τὴν ἐπινόησιν τῶν ἐν χρῆσει σήμερον συμ-

δόλων διὰ τὴν γραφὴν τῶν ἀριθμῶν 1, 2, 3... 9 (ὄχι τοῦ 0) εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Πυθαγόρου... Εἰς τὴν Γεωμετρίαν τοῦ Βοηθίου γίνεται ὑπαινιγμὸς διὰ μίαν μέθοδον ἀναπτύχθεισαν ἀπὸ ἐμβριθεῖς μελετητάς... Τὰ (σύγχρονα) σύμβολα ἐπενοήθησαν εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι ἐντενκτήρια τῶν νεοπυθαγορείων, καὶ ἐκεῖθεν διεδόθησαν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὅπως ἀκριβῶς διαδίδονται τὰ κύματα τὰ παραγόμενα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἡρεμοῦντων ὑδάτων ἀπὸ τὴν πτώσιν ἐνὸς λίθου».

Ὁ μεγάλος μαθηματικὸς πλησίασε ἀρκετὰ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ γιὰ ἄγνωστους λόγους δὲν τὴν ἀγγίξε παρὰ τὶς ἀγαθώτατες προθέσεις του. Κι ὅσον ἀφορὰ στὴ χρῆση τοῦ μηδενός, τοῦ ὁποίου ἀποκλείει τὴν ὑπαρξήν, αὐτὸ ἐντοπίζεται στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἀπ' τὸν Ο. Neugebauer μὲ διάφορες μορφές ἤτοι ὡς 𐎶 ἢ 𐎵 ἢ 𐎶. «Στὴ μορφή ὁ καὶ σὲ σχετικές παραλλαγές, συναντοῦμε τὸ μηδενικὸν σύμβολο ὡς καὶ στίς τελευταῖες περιόδους τῶν ἀραδικῶν γεωγραφικῶν καὶ ἀστρονομικῶν χειρογράφων, ὅπου οἱ ἀριθμοὶ γράφονται μὲ τὴν ἀλφαριθμητικὴν γραφὴν. Μονάχα σὲ θυζαντινὰ χειρόγραφα ἔχω συναντήσει τὸ γυμνὸ σχῆμα 0, πὺν συνήθως θεωρεῖται ὡς τὸ πρῶτο γράμμα τῆς ἑλληνικῆς λέξης οὐδὲν» («Οἱ θετικές ἐπιστήμες στὴν Ἀρχαιότητα», σελ. 46-47). Τὸ μηδὲν, ὅπως εἶδαμε, ὑπῆρχε ἀπ' τὰ χρόνια τοῦ Πυθαγόρα· δὲν μπορούσε ὅμως νὰ συμβολισθῇ μὲ τὸ 0, γιὰτὶ στὸ ἄλλο σύστημα τὸ 0 ἀντιπροσωπεύει τὸ ἐξδωμήντα. Γι' αὐτὸ ἐπαιρνε κάποια «ἐνδύματα», ὅπως βλέπουμε, πρὸς διάκρισιν... Ὅσον ἀφορὰ τώρα στὸ χῶρο δημιουργίας τοῦ συστήματος, δὲν ἦταν δέδαια ἡ Ἑλλάδα ἀλλὰ ἡ Μεγάλη Ἑλλάδα καὶ συγκεκριμένα ὁ Κρότων.

Ὁ Ρ. Tannery καὶ ὁ D. Struik ἐντοπίζουν «κρίση» στὰ ἑλληνικὰ μαθηματικὰ περὶ τὸν 5ο π.Χ. αἰῶνα. Οὐσιαστικὰ ἐπρόκειτο περὶ καθολικῆς κρίσεως, δηλαδὴ ἐπιστημονικῆς, φιλοσοφικῆς, κοινωνικῆς, πολιτικῆς, θρησκευτικῆς. Ἡ κρίση αὕτη κατὰ τὸν Tannery σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὸν Πυθαγόρα καὶ τοὺς ὁμακοστάς, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐστρέφοντο καὶ τὰ «παράδοξα» τοῦ Ζήνωνος, κάτι πὺν ἀποτελεῖ, λέγει, «ἀληθινὸ σκάνδαλο»... Περίεργη ὡστόσο εἶναι καὶ ἡ ἐμφάνιση τοῦ Παρμενιδείου ποιήματος, γιὰ τὰ αἷτια τῆς συγγραφῆς τοῦ ὁποίου ἀπορεῖ ὁ Φρ. Νίτσε («Ἡ Γένεσις τῆς Τραγωδίας», «Παρμενίδης»). Στὸ ἐν λόγω ποίημα ἀσχεῖται, ὡς γνωστὸν, μὴ ἐντονη κριτικὴ κατὰ τοῦ μὴ ὄντος ἢ μηδενός, μὴ πολεμικὴ πὺν θὰ συνεχισθῇ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνες ἀπ' τὸ Ζήνωνα καὶ Πλάτωνα ἀργότερα (Σοφιστής, Φίλητος, Θεαίτητος κ.ά.). Ὅμως πρὸς τί καὶ ἐναντίον ποίων ἡ πολεμικὴ;

Προτὺ ἀπαντήσουμε στὰ ἐρωτήματα αὐτά, ἅς ξαναθυμηθοῦμε τὸ Ὅμακοεῖον καὶ τοὺς ὁμακοστάς. Εἶδαμε, ὅτι ὁ Πυθαγόρας μετὰ 32 ἔτη θητείας του στὴν Αἴγυπτο-Βαβυλωνία ἔφθασε στὸν Κρότωνα, διωγμένος ἀπ' τὴ Σάμο. Εἶδαμε τὸν τρόπο εἰσαγωγῆς τῶν ὑποψηφίων στὸ Ὅμακοεῖον, τὶς ἐξετάσεις, τὸ «φακέλλωμα», τοὺς ὄρκους, τὸ «αὐτὸς ἔφα» κ.λπ. Εἶδαμε, ὅτι ὁ Πυθαγόρας καθ' Ἡράκλειτον δὲν ἦταν ἐρευνητὴς τῆς ἀλήθειας – καὶ ἅς αὐτοαπεκαλεῖτο φιλόσοφος – ἀλλ' ἐρασιστὴς, συρράπτης καὶ παραχαράκτης τῶν θεωριῶν τῶν ἄλλων. Στὴ θεωρία του εὐκόλα ἀνακαλύπτει κανεὶς καὶ τὴν ἡρακλείτεια ἐναντιοδρομίαν, καὶ τὸν ἀναξαγόρειο Νοῦν, καὶ τὴν περὶ ἡλεκτρισμοῦ καὶ ἀτόμων θεωρίαν τοῦ Θαλῆ καὶ Ἀναξιμάνδρου, ὅπως καὶ τὶς περὶ μετεμψυχώσεως ἢ μετενσωματώσεως ἀντιλήψεις τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ ἴδιος διέδιδε, ὅτι ἐνεθυμεῖτο τὶς προγενέστερές του ὑπόψεις ὡς Αἰθαλίδης, Εὐφορβός, Ἐρμότιμος καὶ Πύρρος. Ὅχι ἀδίκαια λοιπὸν τὸν καταγγέλλει ὁ Ἡράκλειτος ὡς «ἀρχηγὸν κοπίδων».

Γνωρίζουμε, ὅτι οἱ ὁμακοσταὶ συνεννοοῦνταν μεταξύ τους μὲ διάφορα σύμβολα. Ξέρουμε ἀκόμη, ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν μὴ συμφωνοῦντες μὲ τὰ ἐξ-ουσιαστικὰ δόγματα τῆς «σχολῆς» ἀποχωροῦσαν ἀπ' τὸ Ὅμακοεῖον, καταπατώντας τὸν ὄρκο τους – καὶ ἅς τοὺς ᾤκτειρε ὁ Διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος τοὺς συναριθμοῦσε μεταξύ τῶν «νεκρῶν ἀδελφῶν» καὶ τοὺς ἀνῆγειρε συμβολικὸ τάφο! Εἰκάζεται, ὅτι αὐτοὶ κοινοποιοῦσαν τὰ διαμειδόμενα στὸ Ὅμακοεῖον καὶ τὰ Πυθαγορικά δόγματα, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἀφορμὴ τόσο τῶν ἐπιθέσεων τῶν φιλοσόφων ὅσο δέδαια καὶ τῆς δυναμικῆς ἀντίδρασης τῶν Κροτωνιατῶν.

Μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τῆς σχολῆς οἱ ὁμακοσταὶ διεσπάρησαν στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, μετερχόμενοι προφανῶς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ «σοφιστῆς», ὅπως τὸν περιγράφει ὁ Πλάτων στὸν ὁμώνυμο διάλογό του, οὐσιαστικὰ ὅμως προπαγάνδιζαν, προσηλύτιζαν καὶ ὁργάνωναν τοὺς νέους πιστοὺς τῆς αἵρέσεως. Μετὰ μερικὸς αἰῶνες οἱ

καρποί των προσπαθειών τους αυτών φανερώθηκαν.

Είδαμε, ότι ο Πτολεμαῖος ὁ Β' ἐπέβαλε τὸ Πυθαγόρειο σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν διὰ νόμου. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι τὸ σύστημα λειτουργοῦσε εὐρύτατα καὶ μάλιστα ἀναιδῶς. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἂς ἀναλογισθοῦμε τὰ ὅσα συνέδησαν, προτοῦ νὰ ἐπιβληθῇ τὸ ἰσχύον σημεῖον παρασύστημα γλώσσας, τὸ ὁποῖο οἱ λογοκράτες βάπτισαν «δημοτικὴ γλῶσσα». Ὅλα τὰ ἐξουσιαστικά δόγματα τοῦ κόσμου ἔβαλαν τὸ χέρι τους, ὁ δὲ πόλεμος ἐναντίον τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας διήρκεσε ἕξι περίπου αἰῶνες (βλ. «Δαυλόν», Μάρτιος 1993). Σχεδὸν τόσοι αἰῶνες χρειάστηκαν καὶ οἱ τότε δογματικοὶ τῶν Πυθαγορείων, γιὰ νὰ ἐπιβάλουν τὸ δικό τους παρασύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν, τὸ ὁποῖο οἱ ἴδιοι βάπτισαν μετὰ «ἀραδικὸ» ἢ «ἰνδικὸ» καὶ δικαίως· διότι μόνο ἐλληνικὸ δὲν εἶναι – κι ἂς βλάστησε στὸν ἐλληνικὸ χῶρο –, ὅπως δὲν εἶναι ἐλληνικὸ καὶ κανένα ἄλλο ἐξ-ουσιαστικὸ δόγμα. Ὅσον ἀφορᾷ στὶς συνέπειες καὶ τ' ἀποτελέσματα, θ' ἀναφεροῦμε σ' αὐτὰ στὴν περὶ τοῦ μηδενὸς ἐνότιά μας, σὲ προσεχὲς τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ», ὅπου θὰ φανεῖ καὶ ἡ μηδενικότητα τοῦ συστήματος καὶ ἡ μηδενικότητα τοῦ ἐξ-ουσιαστικοῦ κόσμου.

Ἐν παρόδῳ πρέπει νὰ εἰπωθῇ, ὅτι ἓνα σύστημα, γιὰ νὰ λειτουργήσῃ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα: Ἐπιστῆμες, λογοτεχνία, τέχνες, κοινωνιολογία, οἰκονομία καὶ παντὸς θρησκεία-φιλοσοφία. Τὸ σύστημα γραφῆς τῶν ἀριθμῶν, ὁ τρόπος λογισμοῦ, ἡ μορφή τῶν μαθηματικῶν κ.ο.κ. καθορίζουν τὸν γενικὸ τρόπο σκέψεσθαι καὶ ζῆν. Οἱ μέχρι τοῦδε γνωστοὶ τρόποι ζωῆς καὶ σκέψης εἶναι: ἐκεῖνος τῶν θεῶν ἢ τοῦ Διὸς ἢ ὁ ἐλληνικὸς, καὶ ὁ ἄλλος τῆς ἐξ-ουσίας, τῶν Τιτάνων ἢ τοῦ Κρόνου ἢ τῆς Ἀνατολῆς. Αὐτοὶ οἱ δύο κόσμοι κονταροχτυπήθηκαν στὶς μυθολογικὲς τιτανομαχίες, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ αἰσίου πολέμου – «γίγαντομαχίες περὶ τῆς οὐσίας» – τίς λέγει ὁ Πλάτων – κάνει λόγο ὁ Ἡρόδοτος. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, κι αὐτοὶ οἱ «ἄγνωστοι στὸ λαὸ» ἀριθμοὶ τοῦ Πυθαγόρα δὲν ἀποτελοῦν ἐπινόησή του· ὁ Πυθαγόρας, ἐνεργούμενο τῆς ἐξ-ουσίας, ἀπλῶς τοὺς ἐπανεμφάνισε.

[Σὲ ἐπόμενο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» θὰ προσκομίσωμε τίς ἀποδείξεις καὶ εἰδικώτερα θὰ παρουσιάσωμε τὸ ἱστορικὸ τῆς «λαθραίας εἰσαγωγῆς» τῆς ἐννοίας τοῦ Μηδενὸς στὰ Ἑλληνικὰ Μαθηματικά].

Στὴν πρώτη συνέχεια τῆς ἔρευνας (τεῦχος 160) νὰ γίνουν οἱ ἀκόλουθες διορθώσεις τυπογραφικῶν ἀδελειψιών:

Σελὶς 9542, παράγραφος Α' καὶ ὅπου ἄλλου ἀπαντᾶται: Νὰ τοποθετηθῇ τελεία μετὰ τῶν παραγόντων τοῦ γινομένου τῶν ἐκθετῶν $10^{8 \cdot 10^8}$ καὶ $10^{4 \cdot 10^4}$.

Σελὶς 9543, παρ. Γ': Τὰ ἀριθμογράμματα ρ', ω')... (Τὸ ρ' ἐγράφη ὡς κόππα Ρ').

Σελὶς 9545, στὸν πίνακα γραφῆς ἀριθμῶν: Στὸν ἀριθμὸ α = 1000 ἔλλειπει ἡ ὑπογεγραμμένη. Ὁμοίως στὸν 5.000 = ε. Στὸν 50.000 λείπει ὁ δείκτης "ε". Ἐστω, λοιπόν, Μ' ἀντὶ γυνου Μ.

Σελὶς 9546, τελευταία παράγραφος, προτελευταία σειρὰ: ἀντὶ Μ' νὰ γίνῃ Μ' καὶ ἀντὶ Μ^{αυθ} νὰ γίνῃ Μ'

Σελὶς 9547, στὸν πίνακα: Οἱ τελευταῖοι δύο ἀριθμοὶ

(α) νὰ χωρισθοῦν μὲ ὀλόγραφο καὶ κι ὄχι κ' = 20·

(6) ὁ α' ἀριθμὸς νὰ γίνῃ: $M_{\alpha}^{\theta_{\alpha\gamma}} 3^4$ θ' = 91.131.999·
καὶ

ὁ 6' ἀριθμὸς: $M_{\theta_{\alpha\gamma}}^{M'} = 100.009.113$

Σελὶς 9548: Οἱ ἐνδιάμεσες ἀναλογίες τῶν $\frac{AHP}{GH} = \frac{\Pi YP}{Y\Delta QP} \dots$

⇒ $\frac{1}{2} = \frac{4}{8}$, ποὺ οὐσιαστικά ἀνήκουν στὸν Ἰάμβλιχο, δὲν ἰσχύουν μαθηματικά. Σκοπὸν ἔχουν νὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὴν ἰσότητά τῶν πυθμένων, καὶ ὡς τέτοιοι πρέπει νὰ ἐξετασθοῦν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ἀναλογία $\frac{10}{2} = \frac{13}{8}$ π.χ. δὲν εἶναι ὀρθή.

Τὸ λυκόφως τῶν εἰδώλων

Τὸ σκάφος τῆς ἀνθρωπότητας, πὺν μέχρι πρό τιнос ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι διασχίζει ξεκάθαρα τοὺς μανιασμένους ὠκεανούς, κινδυνεύει ν' ἀκινητοποιηθῇ ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα. Τὰ ἐνεργειακὰ ἀποθέματα, οἱ πολιτισμικοὶ «συσσωρευτές», πὺν' ἔχουν φορτισθεῖ πρὸ πολλῶν χιλιετιῶν ἀπ' τοὺς Ἕλληνες, τείνουν πλέον νὰ ἐξαντληθοῦν καὶ καμμιὰ προοπτικὴ ἢ δυνατότητα ἐπαναφόρτισής τους δὲν διαφαίνεται, ἀφοῦ ἐκείνοι πὺν θὰ μπορούσαν νὰ θέσουν σὲ λειτουργία τὶς παρωπλισμένες «γεννήτριες» δὲν ἔχουν ἐμφανισθεῖ ἢ δὲν ἀξιοποιοῦνται ἀπ' τοὺς ἐξ-ουσιαστές καὶ τὰ ὄργανά τους γιὰ εὐνόη- τους λόγους.

Σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα δὲν προάγεται καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἐπιβίωσή της εἶναι ἐπισφαλής. Δὲν παράγεται νέα γνώση, δὲν δημιουργεῖται πολιτισμός, δὲν ἐκμαιεῖται λόγος. Τὰ δόγματα, ὁ κοσμοπολιτισμός καὶ τὸ παράλογο δὲν ἀφήνουν περιθώρια ἐλευθερίας, ἐξαλθηνσης καὶ ἐξανθρωπισμοῦ, μ' ἀποτέλεσμα οἱ κοινωνίες νὰ ξεπέφτουν καὶ νὰ ἐκδραβρίζωνται. Οἱ φόνοι, οἱ ληστείες, οἱ διαμοί, τὰ ναρκωτικά κι ἡ καταστροφή τῆς φύσεως ἀποτελοῦν τοὺς χειρότερους οἰωνούς γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας. Σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἔχει σταθερὸ σημεῖο ἀναφοράς, «δὲν ἔχει τὸ θεὸ της». Οἱ ιδέες ἀπουσιάζουν, οἱ ἀξίες γκρεμίζονται, οἱ ἀρετὲς σπανίζουν καὶ οἱ θεομοὶ ἀμφισβητοῦνται. Τὰ πρότυπα εἶναι εὐτελῆ, οἱ ἀξίες ἀνάξιες λόγου καὶ οἱ νόμοι ἐφήμεροι. Νόμοι, πὺν καταργοῦν νόμους, πὺν ἀντιφάσκουν, πὺν θεσπίζουν τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα τῶν κρατούντων. Γι' αὐτὸ κανεὶς δὲν τοὺς εὐλαβεῖται, κανεὶς δὲν τοὺς τηρεῖ, κανεὶς δὲν τοὺς ἐφαρμόζει, μ' ἀποτέλεσμα οἱ κοινωνίες νὰ δίδουν τὴν ἐντύπωση τῆς ἀκυβερνησίας.

Σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἔχει ἡγεσία. Οἱ θέσει ἡγέτες της –πολιτικοί, στρατιωτικοί, πνευματικοί καὶ θρησκευτικοί – εἶναι κοινότατοι θνητοί, μετριοτήτες πὺν δὲν ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν καμμιὰ ἀρετὴ, πὺν δὲν μποροῦν νὰ ἐμπνεύσουν, νὰ παρασύρουν τὰ πλήθη σὲ κοινὴ συγκίνηση. Οἱ πολιτικοὶ εἶναι τυχάρπαστοι καὶ φαῦλοι, οἱ στρατιωτικοὶ ὑπόδουλοι τοῦ κόμματος πὺν τοὺς προωθεῖ, οἱ πανεπιστημιακοὶ δάσκαλοι ἄμοιροι ἐπιστήμης καὶ φοινικιστές – μ' ὅλες τὶς σημασίες τῆς λέξεως – καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέτες ἀκόλαστοι καὶ ἀναίσχυντοι. Φυσικὸ εἶναι, νὰ μὴν τοὺς ἐμπιστευέται κανεὶς κι ὅλοι νὰ βασανίζονται ἀπὸ οὐσιαστικούς φόβους, ἀφοῦ κανεὶς δὲν γνωρίζει, πὺν μᾶς ὁδηγοῦν.

Ἐχοντας τοιοῦτους ὁδηγούς καὶ πρότυπα οἱ ἄνθρωποι ἐξαχρειώνονται καὶ ἐξαγριώνονται. Ὁ ἀτομικισμός κι ἡ ἀλαζονεία ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἀναλίσκεται μεταξὺ οἰκονομισμοῦ καὶ καταναλωτισμοῦ, ἀδιαφορώντας γιὰ ὅ,τι ἰδεαλιστικὸ, γιὰ ὅ,τι ὑψηλὸ καὶ ὠραῖο. Ἡ τιμὴ, ἡ συνέπεια, ἡ παρρησία, ἡ εὐκρίνεια ἔχουν ἀποβληθεῖ ἀπὸ τὸ λεξιλόγιο κι ὅ,τι κυριαρχεῖ εἶναι τὸ χρῆμα κι ὁ εὐδαιμονισμός.

Σήμερα ἡ ἀνθρωπότητα κινδυνεύει ἅμεσα ἀπ' τὴν τεχνοκρατία. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐπινοεῖ ὅλο καὶ περισσότερα πολὺπλοκα συστήματα ἐπιστημονικῆς τεχνολογίας, πὺν παρέχουν ἄφθονα ὑλικά ἀγαθὰ χωρὶς κανένα κόπο. Τὰ ἴδια ὥστόσο τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα ὑποδουλώνουν καὶ ἐκφυλίζουν τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ μηχανές, ὑπουλές καὶ δόλιες, ἐνῶ φαινομενικὰ ἀπελευθερώνουν τὸν ἄνθρωπο ἀπ' τὴν ἀνάγκη, οὐσιαστικὰ τὸν ὑποδουλώνουν καὶ τὸν καθιστοῦν ἐξαρτημένο ἀπ' αὐτές, ἀφοῦ ἀχρηστοποιοῦν τὶς προσωπικὲς ἱκανότητες ἐλεύθερης δημιουργίας καὶ τὸν καθιστοῦν ἀνίκανο, παθητικό, ἀδρανὴ καὶ ἄπραγο. Ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος πέραν αὐτῶν ἔχει πολλαπλασιάσει τὴν ἀλαζονεία, τὸν ἀτομικισμό καὶ τὴν θρασύτητα, παρέχοντας ἐξαιρετικὰ μεγάλες δυν-

νατότητες σὲ μικρὰ ἄτομα καὶ φοβερὰ ὄπλα σὲ παρανοϊκοὺς, οἱ ὅποιοι ἀπειλοῦν νὰ καταστρέψουν τὸν κόσμον.

Προϊόντα τῆς τεχνοκρατίας καὶ τὰ Μ(αζικά) Μ(έσα) Ἐ(νημέρωσης) παίζουν καταλυτικὸ ρόλο στὴ διαμόρφωση χαρακτήρων, τρόπων καὶ συμπεριφορῶν. Οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι δὲν χρειάζεται νὰ ἐρευνήσουν, νὰ ἐρωτήσουν, νὰ μελετήσουν, νὰ ἐρμηνεύσουν τὰ τεκταινόμενα· δὲν χρειάζεται νὰ γνωρίζουν οὔτε κἂν προσθαφαίρεση. Οἱ ἐφημερίδες, ἡ τηλεόραση καὶ οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς τοὺς παρέχουν πληροφορίες καὶ γνώσεις ἐπὶ παντὸς ἐπιστητοῦ, δίδουν λύσεις σ' ὅλα τὰ προβλήματα χωρὶς κόπους καὶ κόστος. Κι αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ δὲν ἀντιλαμβάνονται οἱ ἄνθρωποι: Ὅτι γνώσεις καὶ δεξιότητες ποὺ δὲν κοστίζουν, ποὺ δὲν ἔχουν τιμὴ, εἶναι ἄτιμες. Πράγματι τὰ Μ.Μ.Ε. ἀποτελοῦν τὸ φοβερώτερο ὄπλο τῶν ἐξ-ουσιαστῶν, ἀφοῦ δι' αὐτῶν διαμορφώνουν τὴν «κοινὴ γνώμη» καὶ καθοδηγοῦν τὰ πλήθη ὅπου ἐπιθυμοῦν, ἀποπροσανατολίζοντάς τα ἀπὸ τὴ φυσικὴ τους πορεία. Σήμερα οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν προσωπικότητα, ἔχουν χάσει τὴν ἰδιαιτερότητά τους, εἶναι πανομοιότυποι. Ἰδια ἐνδυμασία, ἴδια ὑπόδυση, ἴδια κόμμωση· μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ψυχαγωγοῦνται καὶ συμπεριφέρονται, τὰ ἴδια «προβλήματα» τάχα τοὺς ἀπασχολοῦν.

Σήμερα ἡ παιδεία εἶναι ἀνύπαρκτη. Οἱ νέοι ἄνθρωποι, οἱ τρυφερὲς ψυχές, ἀντὶ νὰ παιδεύονται, ἐκπαιδεύονται σύμφωνα μὲ πολὺπλοκα καὶ λεπτομερῆ προγράμματα, διὰ τῶν ὁποίων προετοιμάζονται στὴν ἐπ' ἀνδρῶν τοῦ ἐξουσιαστικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῇ διαιώνισή του. Καμμιά νέα γνώση, καμμιά ἀλήθεια, καμμιά ἰδέα δὲν παρέχονται. Τὰ λογοκρατικὰ δόγματα, οἱ φιλτραρισμένες γνώσεις, οἱ πολὺπλοκες θεωρίες περὶ τοῦ μηδενὸς ξηραίνουν τίς ψυχές, ὑποκλέπτουν τὴ σκέψη, ἀκίνητοποιοῦν τὸν ψυχο-πνευματικὸ μηχανισμό τῶν νέων, οἱ ὅποιοι, ἀδυνατώντας νὰ πράξουν κάτι τὸ δημιουργικὸ, σπεύδουν νὰ ἐγγραφοῦν στὸν κατάλογο τῶν δημόσιων δούλων, νὰ ἐνταχθοῦν στὶς τάξεις τῶν παράσιτων τῆς κρατικῆς μηχανῆς.

Παράσιτοι τῆς κρατικῆς μηχανῆς καὶ οἱ ὑπηρέτες τῆς τέχνης, φτιάχνουν ἔργα ἀρεστά στοὺς κρατοῦντες· ἔργα, ποὺ ὑμνολογοῦν τὴν κατεστημένη τάξη πραγμάτων καὶ τοὺς «ἡρώες» τῆς ἡ ποὺ διακωμῶδουν ὅποιαδήποτε ἰδέα ἢ πράξη ταράζει τὰ λιμνάζοντα νερά. Ἡ ποίηση δὲν δημιουργεῖ κόσμους, τὸ θέατρο δὲν πλάθει ἡθὴ, οἱ εἰκαστικὲς τέχνες δὲν ἀνοίγουν θύρες διαφυγῆς ἀπ' τὸν ἐξ-ουσιαστικὸ λαβύρινθο. Οἱ καλλιτέχνες, ποὺ ἄλλοτε παρέσυραν τίς ψυχές σὲ ὑψηλὲς συγκινήσεις, ποὺ πυροδοτοῦσαν τίς ψυχές καὶ προκαλοῦσαν τὴ δημιουργία «θανυμαστῶν ἔργων καὶ μεγάλων», ποὺ μυσταγωγοῦσαν, σήμερα νικημένοι «θγαίνουν στοὺς δρόμους» ζητώντας περισσότερα ἐξουσιαστικὰ χρήματα, μεγαλύτερη συμμετοχὴ στὴν ἐξουσία.

Τὸν τελευταῖο καιρὸ τὰ ἐκπαιδευτήρια, τὰ δημόσια κατεστήματα, οἱ δρόμοι τῆς Ἀθήνας, οἱ ἐθνικὲς ὁδοὶ «διηγοῦνται δόξαν θεοῦ» ἢ δόξαν ἐξουσίας, ἀφοῦ τυγχάνουν κατελιμμένα διαρκῶς. Οἱ ἀποχωροῦντες καταληψίες, τῶν ὁποίων προφανῶς δικαιώθηκαν τὰ αἰτήματα, παραδίδουν τὰ κλειδιά στοὺς νέους καταληψίες, οἱ ὅποιοι μὲ τὴ σειρὰ τους θὰ τὰ παραδώσουν στοὺς ἄλλους. Ἡ κυκλοφορία εἶναι προβληματική, τὸ ὀξυγόνο λιγοστεύει, ἡ θέληση ζωῆς ἐξαντλεῖται.

Τ' ἀστέρια τοῦ ἐξ-ουσιαστικοῦ κόσμου – πολιτικὴ, ἐκπαίδευση, στρατευμένες τέχνες, ἐκθαυρατισμένος ἀθλητισμός, Μ.Μ.Ε., συνδικαλισμός – τρεμοσβήνουν. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε τὸ σκοτάδι, ποὺ θά' ῥθει· θά' ναι ἐφ' ἡμέρο. «Ὁ ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης», τῆς Ἑλλάδος ὁ ἥλιος, ἀνατέλλει. Ὑποδεχθῆτε τον.

Σαράντος Πάν

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΠΑΠΑΜΙΧΟΣ

Οί συνθήκες θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου

Θὰ ἤθελα νὰ παραθέσω μερικά στοιχεῖα ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων, τὰ ὁποῖα ἀνατρέπουν τελείως διαφόρους εἰκασίας περὶ τῆς γεννήσεως καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ποὺ περιέλαβε ὁ κ. Διαμαντῆς Κούτουλας εἰς σχετικὸν ἄρθρον του, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε εἰς τὸ τεῦχος 159 τοῦ «Δ».

1. Ἡ γέννησις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ σφοδροῦ ἔρωτος τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος, οἱ ὅποιοι, ὡς γνωστόν, συνηντήθησαν τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Καδείρων τῆς Σαμοθράκης περὶ τὸ τέλος τοῦ 358 ἢ ἀρχὰς τοῦ 357. Τὸ μόνον ἐξακριβωμένον ἱστορικῶς στοιχεῖον εἶναι, ὅτι ὁ γάμος τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος, δύο νέων βασιλικῶν αἱματος καὶ γόνων μυθικῶν ἡρώων, τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἀχιλλέως, ἔγινε τὸ ἴδιον ἔτος τῆς γνωριμίας των μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ θεοῦ τῆς Ὀλυμπιάδος (ἀδελφοῦ τοῦ πατρός της) Ἀρῦμβα ἢ Ἀρῦμβα. Τὰ δὲ κατὰ καιροὺς ἀναφερόμενα περιστατικά (περὶ Νεκτανεδῶ κ.λπ.) εἶναι ἐντελῶς αὐθαίρετα, ψευδῆ καὶ μυθολογικά, ὑπὸ οὐδενὸς ἀξιοπίστου ἱστορικοῦ λαμβανόμενα σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ὑπῆρξε γνήσιον τέκνον Ἑλλήνων γονέων καὶ μόνον.

2. Ὡς πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ μαρτυρίαι ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων καταρρίπτουν κάθε ὑποψίαν περὶ δολοφονίας του:

α) Ὁ Διόδωρος Σικελιώτης (80-20 π.Χ.) εἰς τὴν συνοπτικὴν διήγησίν του περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (ΙΖ' 117), ἀναφέρει ὅτι: «Εἰς ἑορτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλέους ὁ Μ. Ἀλέξανδρος προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ φίλου του Μηδίου ἔπινε πολὺ κρασί καὶ εἰς τὸ τέλος γέμισε ἕνα μεγάλο ποτήρι καὶ τὸ ἔδωκε. Ξαφνικὰ ἀναστήναξε μὲ δυνατὴ κραυγὴ, σὰ νὰ δέχτηκε ἰσχυρὸ πλῆγμα...». Συνεχίζει ὁμοίως: «Ἐπεὶ δὲ τινες τῶν συγγραφέων περὶ τελευτῆς τοῦ βασιλέως τούτου διαπεφωνήκασιν ἀποφαινόμενοι διὰ φαρμάκου θανασίμου γεγονέναι τὸν θάνατον, ἡγοῦμεθα δεῖν μὴ παρλιπεῖν αὐτῶν τοὺς λόγους». [Μτφ. Ἐπειδὴ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς διαφωνοῦν διὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως καὶ ὑποστηρίζουν, ὅτι ὁ θάνατός του προήλθε ἀπὸ θανατηφόρο φάρμακον, κρίνομε ἀναγκαῖον νὰ μὴν παραλείψωμε τίς ἀπόψεις τους]. Συνεχίζων δὲ (εἰς τὸ ΙΖ' 118) παραθέτει λόγους ποὺ ἐπικαλοῦνται διάφοροι συγγραφεῖς, ὅτι ὠδήγησαν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Μαρτυρία μοναχοῦ τοῦ δ' μ.Χ. αἰῶνος γιὰ τὸν τάφο τοῦ Ἀλεξάνδρου στὴ Σίδα

Κύριε διευθυντά,

Ἐπιθυμῶ νὰ μεταφέρω στὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τοῦ «Δ» τὴν ἱστοριοφιλολογικὴ μαρτυρία τῶν πρωτοχριστιανικῶν αἰώνων γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ὅχι ἀπλῶ ἑνὸς ταφικοῦ ἀναθηματικοῦ μνημεῖον τιμῆς γιὰ τὴ μνήμη τοῦ ἀθάνατου πνευματικῶ Μεγαλέξανδρου, ἀλλὰ τοῦ ἴδιου τοῦ διάσημου τάφου τοῦ ἀνεπανάληπτου ἐκπολιτιστῆ τοῦ ἀρχαίου ἀνατολικοῦ κόσμου Ἀλεξάνδρου τοῦ πικλῆν Μεγάλου. Ἡ μεταφορὰ τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς μαρτυρίας γίνεται ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ δ' μ.Χ. αἰῶνα ἀπὸ τὴν τότε Νιτρία, σημερινὴ δὲ στ' Ἀραβικὰ Σίονα (τοῦ γράμματος θ μὴ προφερόμενον, ὡς γνωστόν, στὴ σκληρὴ σὰν τὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας Ἀραβικὴ γλῶσσα, ἄρα Σίονα στὰ Ἀραβικὰ εἶναι Σίδα στὰ Ἑλληνικά, τὴ γλῶσσα τῆς ἀξεπέραστης λογικῆς διαύγειας).

Μέσα ἀπὸ τὰ βῆθη τῆς μοναστηριακῆς ἱστοριοφιλολογικῆς μαρτυρίας, ἀναγόμενα στὰ χρόνια ἐκεῖνα ἢ καλύτερα ταυτιζόμενα μὲ τὸ ἱστορικὸ πρωτοχριστιανικὸ ἦθος καὶ δῶμα τῶν τεσσάρων αἰώνων τοῦ πρώτου χριστιανισμοῦ ἀρνόμεθα λοιπὸν τὴν πολυτιμότητα (διὰ τὴν ἐνεστῶσα ἐρευνητικὴν ἀνασκαφικὴν ἀνάγκην) πληροφορία, ὅτι στὰ ὄρια τῆς τότε ὀνομαζόμενης Νιτρίας (κοιτίδος τοῦ πρώτου ἀσκητισμοῦ ὑπὸ τὸν Ἀντώ-

6) 'Ο Πλούταρχος εἰς τὸν «Βίον Ἀλεξάνδρου» (75 κ.έ.) ἀναφέρει, ὅτι: «Ὁ Ἀλέξανδρος προσεκάλεσε σὲ λαμπρὸ συμπόσιον τὸν Νέαρχο καὶ τοὺς ἀνθρώπους του, ἔπειτα λούσθηκε, ὅπως συνήθιζε, καὶ ἐτοιμάζετο νὰ κοιμηθῇ, ὁπότε τὸν προσεκάλεσε ὁ Μῆδιος καὶ πῆγε σὲ νέο συμπόσιον στὸ σπίτι του. Ἐκεῖ ἔπινε ὅλη τὴν ἄλλη ἡμέρα καὶ τὸν ἔπιασε πυρετός, χωρὶς οὔτε τὸν σκύφον (ποτήρι με δύο ὀριζόντιες λαβές) τοῦ Ἡρακλέους νὰ πιῇ οὔτε νὰ αἰσθανθῇ πόνο... Αὐτὰ μερικοὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰ γράψουν καὶ ἔπλασαν μιὰ τραγικὴ καὶ περιπαθὴ λύσιν ἐνὸς μεγάλου δράματος. Ὁ Ἀριστοδόουλος ὁμως λέγει, ὅτι στὸν παροξυσμὸ τοῦ πυρετοῦ, ἐπειδὴ δῖψασε, ἔπινε κρασί καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὴν ἔπιασε φρενίτις (ἐγκεφαλικὴ φλεγμονὴ συνοδευομένη ἀπὸ ὑψηλὸ πυρετὸ καὶ παραληρημα) καὶ πέθανε τὴν τριακοστὴν (:) τοῦ μηνὸς Δαισίου». (76) «Στὶς ἔφημερίδες» («ἐφημερίδες» λέγονταν οἱ πίνακες, στοὺς ὁποίους ἔγραφαν διάφορα ἱστορικὰ καὶ ἰδίως στρατιωτικὰ γεγονότα, κατὰ δὲ τὸν Ἀθηναῖον τὶς «ἐφημερίδες» τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὶς ἔγραφαν ὁ Εὐμένης ὁ Καρδιανὸς καὶ ὁ Διόδοτος ὁ Ἐρυθραῖος) «τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀσθένειαν εἶναι γραμμένα ὡς ἑξῆς: "Τῇ δεκάτῃ ὀγδόῃ τοῦ Δαισίου μηνὸς ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ λουτρό, ἐπειδὴ εἶχε πυρετό. Τὴν ἄλλη ἡμέρα, ἀφοῦ λούσθηκε, πῆγε στὸ θάλαμό του καὶ πέρασε ὅλη τὴν ἡμέρα παίζοντας κύβους μὲ τὸν Μῆδιο. Ἐπειτα ἀργά, ἀφοῦ ἔκαμε λουτρό καὶ ἔβαλε τὰ ἱερὰ στὸ θωμό, ἔφαγε, καὶ τὴ νύχτα εἶχε πυρετό. Τὴν εἰκοστὴ, ἀφοῦ ἔκαμε λουτρό, ἔκαμε πάλι θυσία καὶ ξαπλωμένος στὸ λουτρό συνομιλοῦσε μὲ τὸ Νέαρχο, ἀκούγοντας γιὰ τὸ ταξίδι του καὶ γιὰ τὴ Μεγάλῃ Θάλασσᾳ. Τὴν εἰκοστὴ πρώτῃ, ἀφοῦ ἐπανελάβε τὰ ἴδια, αἰσθάνθηκε τὸν πυρετὸ νὰ μεγαλύνῃ, τὴ νύχτα ἡ ἀρρώστια του μεγάλωσε καὶ τὴν ἄλλη ἡμέρα εἶχε σφοδρὸ πυρετό. Τὸν μετέφεραν καὶ ξάπλωσε στὴ μεγάλη κολυμβήθρα. Ἐκεῖ συζήτησε μὲ τοὺς ἀρχηγούς γιὰ τὶς κενὲς θέσεις τῶν ἀξιωματικῶν, γιὰ νὰ τοποθετήσουν σ' αὐτὲς ἄλλους, ἀφοῦ τοὺς ἐξετάσουν. Τὴν εἰκοστὴ τετάρτῃ, ἃν καὶ εἶχε ὑψηλὸ πυρετό, πῆγε στὰ ἱερὰ καὶ θυσίασε...". Συνεχίζει δὲ μὲ διάφορες λεπτομέρειες, ἕως τὴν εἰκοστὴ ὀγδόῃ, ὁπότε πλησιάζοντας τὸ δειλινὸ ἀπέθανε». (77). «Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι γραμμένα κατὰ λέξιν στὶς "ἐφημερίδες". Περί δηλητηριάσεως δὲ δὲν εἶχε κανεὶς ὑποψίαν ἀμέσως, ὥστερα ὁμως ἀπὸ ἑξὶ χρόνια λέγουν, ὅτι ἡ Ὀλυμπιάδα ἔκανε τὴν καταγγελίαν καὶ πολλοὺς ἐσκότωσε, τὰ δὲ λείψανα τοῦ Ἰόλα (ὁ ὁποῖος εἶχε πεθάνει ἐν τῷ μεταξῷ) τὰ πέταξε ἔξω ἀπὸ τὸν τάφο πιστεύοντας, ὅτι αὐτὸς ἔδωσε τὸ δηλητήριον. Ἄλλοι λένε, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης συμβούλεψε τὴν πράξιν αὐτὴν στὸν Ἀντίπατρο καὶ ὅτι ἐκεῖνος προμήθευσε τὸ φάρμακον καὶ προσθέτουν ὅτι κάποιος Ἀγνόθεμις διηγῆθηκε, ὅτι τὰ ἄκουσε αὐτὰ στὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως Ἀντιγόνου... Οἱ περισσότεροι νομίζουν, ὅτι τὰ περὶ δηλητηριάσεως εἶναι πλαστά. Καὶ σοβαρὴ ἀπόδειξιν γι' αὐτὸ παρορσιάζουν, ὅτι, ἐνῶ οἱ ἀρχηγοὶ ἐστασίαζαν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας,

νιον τὸν Μέγαν, Σισώην τὸν μαθητὴν αὐτοῦ, Παχώμιον καὶ Παῖσιον τοὺς συνασκητές) ἐθεάθη «ὕπο τινων» ἀσκητῶν σπηλαιωτῶν καὶ καλυβιτῶν ὄχι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀμύπολους ταφικὸν τύμβον—ἀναθήματα—ἐπιτύμβια τοῦ συμπλέγματος τῶν 70 «Ἀλεξάνδρουπόλεων», ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ διάσημος τάφος τοῦ ἀνεπανάληπτου στρατηλάτη, τοῦ ὁποῖου τὴ βασιλείαν, τὴ δύναμιν καὶ πρὸ παντός τὴν ἀποτελεσματικὴν λειτουργίαν (ταχύτητα, εὐφυΐα, δράση) ἀναγνωρίζει ἡ τόσο «τσιγγούνα» Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ τὰ στρατιωτικά, πολεμικά, πολιτιστικά ἀνδραγαθήματα καὶ πρὸ παντός γιὰ τὶς θρησκευτικολατρευτικὲς ἐνασχολήσεις καὶ ἐπιδόσεις τῶν ἄλλων «ἐθνικοπαγανιστικῶν», ἐξωισραηλιτικῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν «εἰδωλολατρικῶς, αἰσχροσυργικῶς καὶ ἀνθρωπομορφικῶς θεοποιήσει τὸν ἔρωτα, τὴν ἡδονήν, τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν», ἄρα ἀφορισμένων καὶ κολασμένων κατὰ παπᾶ-Καντιώτη...

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ μισελληνικὴ Παλαιὰ Διαθήκη περιγράφει τὴν Ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴ ὡς ἐποχὴ δυνάμεως καὶ χαλκοῦ. Μέγας λοιπὸν ὁ σεβασμὸς τῶν πρώτων ἀσκητῶν γι' αὐτὸν ποὺ μετέβαλε τὴν διαίωνα ἑλληνικὴ γλῶσσα σὲ θεήλατο ὄχημα, πάνω στὴν πλάτη τοῦ ὁποῖου διαμορφώθηκε ὁ χριστιανικὸς πολιτισμὸς μὲ τὴν διάδοσιν τῆς «Κοινῆς Ἀλεξανδρινῆς» στὸν τότε γνωστὸ Ἑλληνορωμαϊκὸ κόσμον ἐπικέντρο τῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου. Μέγας ὁ σεβασμὸς, ὁ θαυμασμὸς καὶ ἡ μυστικὴ ἀγάπη γιὰ τὸν Ἀλέξανδρον,

τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ παρέμενε ἄταφο σὲ τόπους ζεστοὺς καὶ πνιγροὺς χωρὶς κανένα σημεῖο αποσυνθέσεως, ἀλλὰ καθαρὸ καὶ φρέσκο». Κατὰ τὸν Κούρτιο (Χ10, 9) ὁ νεκρὸς Ἀλέξανδρος ἦτο παρὰ τῆς νέου μία ἐβδομάδα, ἐνῶ κατὰ τὸν Αἰλιανὸ «Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ», ΙΒ 64, «τριάκοντα ἡμέρας».

γ) Ὁ Ἀρριανὸς ἔγραψε τὴν «Ἀνάβασιν Ἀλεξάνδρου», ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ μοναδικὴ σχεδὸν πραγματικὴ ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, διότι ὁ Ἀρριανὸς ἀφ' ἐνὸς μὲν διακρίνεται διὰ τὴν εὐθυκρισίαν του καὶ τὴν κριτικὴν του ἰκανότητα, ἀφ' ἑτέρου ἐβασίσθη κυρίως σὲ αὐτὰ ποὺ ἔγραψαν ὁ Πτολεμαῖος τοῦ Λάγου, σωματοφύλαξ καὶ ἀργότερα βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἀριστόβουλος Ἀριστοβούλου, τοὺς ὁποίους ἐθεώρησε τοὺς πλέον ἀξιόπιστους συγγραφεῖς καὶ οἱ «ἐφημερίδες», χωρὶς δευτερίως νὰ ἀγνοῇ καὶ ἄλλους συγγραφεῖς. Γράφει λοιπὸν ὁ Ἀρριανὸς (διβ. ΖΧΧV): «Καὶ αἱ βασιλικαὶ ἐφημερίδες ἔτσι ἔχουν, ἔπινε (ὁ Ἀλέξανδρος) εἰς τὸ σπίτι τοῦ Μηδίου διασκεδάζων» ἔπειτα, ἀφοῦ ἐλούσθη, ξάπλωσε καὶ πάλι ἔτρωγε εἰς τοῦ Μηδίου καὶ πάλι ἔπινε ἐπὶ πολὺ διάστημα τῆς νυκτός· ὅταν δὲ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ συμπόσιον, ἐλούσθη καὶ ἀφοῦ ἔφαγε πολὺ ὀλίγον, ἐκοιμήθη αὐτοῦ, διότι εἶχε ἤδη πυρετόν...». Συνεχίζει δὲ μὲ τὴν καθημερινὴν κατάστασιν τῆς ἐπιδεινώσεως τῆς ὑγείας μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἀκολούθως (εἰς ΖΧΧVΙΙ) λέγει: «Γνωρίζω, ὅτι καὶ πολλὰ ἄλλα ἔχουν γραφῆ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ δηλητηρίου ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου, ὅτι τὸ δηλητήριον ἐπρομήθευσεν ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι τὸ ἔδωκεν ὁ Ἰόλας εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἄλλοι λέγουσι ὅτι καὶ ὁ Μηδὶος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν πρᾶξιν, διότι ἦτο ἑραστὴς τοῦ Ἰόλα... Καὶ αὐτὰ ἂς ἀναγραφοῦν ἀπὸ ἐμὲ μᾶλλον ὥς λεγόμενα παρὰ ὥς πιστευτὰ πρὸς ἐξιστόρησιν, μόνον διὰ νὰ μὴ θεωρηθῶ ὅτι τὰ ἀγνοῶ».

Ἐπομένως τὰ διαδιδόμενα ἦσαν φήμες φανταστικὲς καὶ ἀστήρικτες, μὲ τίς ὁποῖες ἠθέλησαν ἀκόμη καὶ τὸν μέγαν φιλόσοφον, τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν ὕμνητὴ τῆς ἀρετῆς, νὰ καταβιδάσουν εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ συνηγοροῦ διαπραξέως μιᾶς δολοφονίας! Φήμες ὑποβολιμαῖες ὑπὸ τῶν αὐλοκολάκων πρὸς τὴν βαρυσταλῆσαν ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ τῆς Ὀλυμπιάδας πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ δεσποτικοῦ καὶ φιλοδόξου χαρακτήρος τῆς καὶ ἑξαψιν τοῦ μένου καὶ τῆς ἐμπαθείας πρὸς τὸν Ἀντιπάτρον καὶ τοὺς συγγενεῖς του, οἱ ὁποῖες ἐγένοντο καὶ αἰτία τῆς καταστροφῆς τῆς. Φήμες, οἱ ὁποῖες ὑπὸ οὐδενὸς ἀξιόπιστου ἱστορικοῦ συγγραφέως ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ Ψευδο-Καλλιθέου υἱοθετήθησαν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς νεωτέρους συγγραφεῖς ὁ Γερμανὸς J.G. Droysen, ὁ ὁποῖος ἔχει γράψει τὴν καλυτέραν καὶ πληρεστέραν ἱστορίαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, οὐδὲν ἀναφέρει περὶ δολοφονίας τούτου, διότι θεωρεῖ ὡς πλαστὰς καὶ ἀνοήτους τὰς ὑποψίας περὶ δηλητηριάσεως. Ἀρκούμεθα εἰς αὐτόν, διὰ νὰ μὴ ἀναφέρωμεν πλῆθος ἄλλων ξένων συγγραφέων.

ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον διέδωσε, ἀλλὰ καὶ διεθνοποίησε τὴν Ἑλληνικὴ σκέψη, γλῶσσα καὶ σοφία ἐξάγοντας ἀπὸ τὰ σκοτάδια τῆς ἀγνώσεως τοὺς «ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους». Γιαυτὸ καὶ ἐκπολιτιστὴς, γενναῖος, πρωτοποριακὸς παρὰ τὰς ἀπομνημονεύσεις κηλίδες, ποὺ κάθε ἥλιος διαθέτει, ὅπως ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, τοῦ ὁποῖου τ' ἀνομήματα τὸ παμπόνηρο καὶ καιροσκοπικὸ ἱερατεῖο ἀμνήστευσε χάριν ἀντιπαροχῶν.

Ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος εἶναι ἓνας μέγας πρόδρομος τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ, γιαυτὸ καὶ τιμὴ, καὶ δόξα, καὶ κατὰ σχέσιν προσκύνημα τοῦ ἀρμόζει στοὺς αἰῶνες. Τὸ ἑλληνορθόδοξο ἀρχιερατεῖο, ἂν δὲν ἀκούει ἐμένα τὸν «εὐτελεῖ», ὅπως μὲ ἀπεκάλεσαν οἱ ζηλωτὲς τοῦ παπᾶ-Καντιῶνη ἔνεκα τῆς δημοσιεύσεως στὶς φιλόξενες στήλες τοῦ «Δανλοῦ» ἐπιστολῆς γιὰ τὴν κακοκεφαλιά τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας πραγμάτων («Δανλός», τ. 159), ἃς ἀκούσουν τὸν μέγα, τὸν πολὺ Σισώη:

«Ὁ συνασκητὴς τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου ἀβδᾶς Σισώης ὁ Μέγας, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη στὴν Αἴγυπτο στὶς ἀρχὲς τοῦ Δ' αἰῶνος μετὰ Χριστὸν καὶ ἀσκήτευσεν εἰς τὴν Ἐρημον τῆς Νιτρίας τῆς Αἰγύπτου, εἰς τὴν ὁποίαν σκῆτην τῆς Νιτρίας ἡσκοῦντο τότε περὶ τοὺς 1.000 μοναχοὺς: "Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀναχωρήσεώς του ὁ μακάριος Σισώης ἦλθεν εἰς τὴν ὀνομασθὴν σκῆτην τῆς Νιτρίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡσκοῦντο τότε περὶ τοὺς χιλίους μοναχοὺς". Ἀλλὰ ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν Ὁασιν Σίδα τῆς Νιτρίας εὗρίσκετο καὶ ὁ τάφος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸν ὁποῖον ἐπεσκέφθη κάποτε καὶ ὁ μέγας ἀσκητὴς τῆς ἐρήμου Σισώης ὁ Μέγας, καὶ ὅπως

Ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος ξεκαθαρίζει πλήρως τὸ θέμα, εἶναι ὁ ἀείμνηστος Ἕλλην Θεόδωρος Σαράντης μὲ τὸ ἔπαινεθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἔργον του «Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὴν ἱστορία ἕως τὸ θοῦλο» (τὸ ὁποῖο κατὰ τὴν γνώμην μου εἶναι τὸ τελειότερον περὶ Μ. Ἀλεξάνδρου ἔργον). Εἰς τὸν Β' τόμον (σελὶς 358) γράφει: «Πολλοὶ ἐρευνῆται, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ ἐπιστήμονες ἱατροί, ἡσχολήθησαν καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ νὰ ἐξακριβώσουν, ποία ἦτο ἀκριβῶς ἡ ἀσθένεια, πὺν ὠδήγησε τὸν Ἀλέξανδρον στοὺς θάνατον. Διότι περὶ αὐτοῦ ἔχουν γραφῇ πολλὰ παράξενα καὶ αὐθαίρετα. Τῇ σπουδαιότερῃ καὶ πλέον ἐμπεριστατωμένῃ ἀνακοίνωσιν τὴν ἔκαμε τὸ 1842 τὸ Γαλλικὸ Ὑγειονομικὸ Ἰνστιτοῦτο σὲ ἐπίσημῃ ἐκθεσίν του, πὺν ἐδημοσιεύθη στὶς Editions Sinneri μὲ τὸν τίτλον «Sur la Maladie d' Alexandre le grand». Κρίνομεν σκόπιμον, ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ παραθεσις αὐτοσυίας τῆς ἐκθέσεως, ἡ ὁποία ἀποφαίνεται: “Ὅτιδὴποτε καὶ ἂν εἶπαν ἡ ἔγραψαν ἐπάνω στοὺς θέμα αὐτό, ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπέθανε οὔτε ἀπὸ δηλητήριον οὔτε ἀπὸ ἄλλη αἰτία, ἀλλὰ ἀπὸ πυρετό. Ὁ πυρετός, στὸν ὁποῖον ὑπέκνυεν, εἶναι ὁ ‘συνεχῆς’ ἢ ‘δαλείπων’ τῶν παθολόγων τῶν θερμῶν χωρῶν, ἡ ἀκόμη καλύτερον ὁ πυρετός πὺν στὴν ἀρχαία παθολογία ὠνομάζετο “ξυνεχῆς πυρετός” τοῦ Ἱπποκράτους. Στὸ πρῶτο διβλίον τῶν Ἐπιδημιῶν τοῦ Ἱπποκράτους, πὺν ἐξεδόθη στὰ Γαλλικὰ (τόμος II, σελὶς 676), ὁ πατέρας τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης διαίρει τὸν ‘ξυνεχῆ πυρετό’ σὲ τρεῖς κατηγορίας. Σὲ μερικὸν ἀρρώστου, λέγει, εἶναι ὑψηλὸς στὴν ἀρχή. Ἐκδηλώνεται μὲ ὅλην τὴν ἔντασι καὶ ὀξύνεται, γιὰ νὰ μετριασθῇ ὅσο προσεγγίζει ἡ κρίσις ἢ κατὰ τὴν στιγμήν τῆς κρίσεως. Σὲ ἄλλους ἐκδηλώνεται χαμηλός, καὶ κάθε ἡμέρα αὐξάνει καὶ χειροτερενεῖ ἕως τὴν ὥραν τῆς κρίσεως, ὁπότε φθάνει στὴν μεγαλύντεραν ἔντασι. Σὲ ἄλλους τέλος, ἀφ’ οὗ ἀρχίσει χαμηλός, αὐξάνει κατόπιν ἀποτόμως σὲ ἀπελπιστικὸν σημεῖο. Καὶ ὅταν φθάσει στοὺς μέγιστον βαθμό, ὑποχωρεῖ πάλι, ὅσο πλησιάζει ἡ κρίσις. Στὴ δεύτερη ἀπὸ αὐτῆς τῆς κατηγορίας, συνεχίζει ἡ ἐκθεσις, πρέπει νὰ τοποθετησομε τὰ αἰτία πὺν προκαλέσαν τὴν ἀσθένεια. Θέτοντας κατὰ μέρος τὶς καθαρῶς ὑποθετικὰς δοξασίαις τοῦ Saint-Croix, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει στὴν δῆθεν ἀσωτία τοῦ βασιλέως ἡ ἐκεῖνες τοῦ ἱατροῦ Vincent, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ γιὰ τὴν σφοδρότητα τῶν παθῶν του, τὴν συνεχῇ ἔντασιν τοῦ πνεύματός του καὶ τὴν ἔντονη ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν του προσόντων, θὰ ἰδοῦμε ὅτι ἡ αἰτία πὺν προκάλεσε τὸν πυρετὸ εὐρίσκειτο ἐξ ὁλοκλήρου στὴν κλιματολογικὴ ἐπίδραση. Στὴν πραγματικότητα τὸ θεορμό καὶ ὑγρὸ κλίμα τῆς Βαβυλωνίας ἦτο ἀρκετό, γιὰ νὰ προκαλέσῃ στὸν Ἀλέξανδρον ‘συνεχῆ’ καὶ διαλείποντα πυρετό, ἓνα εἶδος πὺν ἐνδημεῖ σὲ παρόμοιαις χώραις. Στὴν ἀρχικὴ αὐτὴ αἰτία ἡμποροῦμε νὰ προσθέσομε ὡς αἰτία γιὰ προδιάθεσιν τὴν διαιτητικὴ ἀκαταστασία, πὺν κατέστησε τὸν ὀργανισμό τοῦ βασιλέως περισσότερο εὐαίσθητον στὴν ὑπονη ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος, ὅπου εὐρί-

μᾶς γράφουν οἱ συνασκηταὶ του πατέρες καὶ μαθηταὶ του, μᾶς ἐμφανίζουν καὶ μᾶς ἀποκαλύπτουν μὲ εἰκόνα ἱχνογραφημένη τὸν ἅγιον Σισῶν τὸν Μέγαν γονατιστὸν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μὲ πολλὴ συγκίνηση καὶ εὐλάβεια καὶ μὲ μεγάλο θανμασμὸν συγκλονιστικὸν γιὰ τὴν δόξαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τὸν αἰφνίδιον πρόωρον θάνατόν του.

» Ἀλλὰ ἂς καταγράψωμεν τὸ κείμενον, ὅπως μᾶς τὸ γράφουν οἱ συγγραφεῖς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀγιολογίας μας ζωγραφίζοντες καὶ τὴν συγκινητικὴν αὐτὴν εἰκόνα μὲ τὸν Σισῶν τὸν Μέγαν γονατιστὸν, δακρύνοντα καὶ κλαίοντα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου:

» Οὗτος ὁ ὅσιος, Σισῶης ὁ Μέγας, ἐλθὼν ποτε εἰς τὸν τάφον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τοῦ πάλαι ποτε διαλάμπαντος ἐν δόξῃ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ἔστη πρὸ αὐτοῦ καὶ βλέπων αὐτὸν ἔφριπτεν, ἀναλογιζόμενος τὸ ἄσφατον τοῦ καιροῦ καὶ τῆς δόξης τὸ πρόσκαιρον κλαίων δὲ καὶ θρηνῶν ἔλεγε τοὺς ἐξῆς ἐπιγραμματικούς λόγους, τοὺς ὁποῖους ὕστερον οἱ μαθηταὶ του, ζωγραφοῦντες τὴν εἰκόνα του παρὰ τὸν τάφον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἔγραψαν ἐπ’ αὐτῆς: “Ὁρῶν σε, τάφε, δειλιῶ σου τὴν θέαν καὶ καρδιοσταλάξατον δάκρυον χέω, χρέος τὸ κοινὸφλητον εἰς νοῦν λαμβάνων· πῶς οὖν μέλλω διελθεῖν πέρας τοιοῦτον; Αἶ, αἶ, θάνατε, τίς δύναται φνιγεῖν σε;» δηλαδὴ «βλέπων σε, τάφε, δειλιῶ καὶ τρομάζω ἀπὸ τὴν θεωρίαν σου καὶ χίνω δάκρυα ἐκ καρδίας, φέρων εἰς τὸν νοῦν μου τὸ ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων ὀφειλόμενον χρέος, δηλαδὴ τὸν θάνατον, πῶς καὶ ἐγὼ μέλλω νὰ διέλθω ἀπὸ τοιοῦτον τέλος; Αἶ, αἶ, θάνατε, ποῖός εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τῶν

«Ο Αββάς Σισώης πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου». (Ἀντίγραφο ἀπὸ ἀγιογραφία τοῦ 15ου αἰ. τῆς Μονῆς Προδρόμου στὴ Στεμνίτσα).

σκετο. Ἀκόμη ἡ καταστροφή ἐπιταχύνθηκε ἀπὸ τὶς καθημερινὲς θυσίαι, τὰ λουτρά καὶ τὴν φροντίδα γὰρ τὶς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους, οἱ ὁποῖες δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ κατέβαλαν τὸν Ἀλέξανδρο. Μία ἀσθένεια, τῆς ὁποίας ἡ θεραπεία ἀπαιτοῦσε ἀνάπαυση, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ ὀδηγήσῃ ἐκεῖ πὺν ὠδήγησε, ἀπὸ ἀντίθετο τρόπο ζωῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐθυσίωσε τὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἀσθενείας του, καὶ τὴ δεύτερη, καὶ τὴν τρίτη, καὶ τὴν τετάρτη, παρ' ὅτι τὸ κακὸ εἶχε προχωρήσει. Τὴν πέμπτη μὲ δυσκολία μετεφέρθη στὸν τόπο τῆς θυσίας, τὴν ὁποία καὶ ἐξετέλεσε. Τὴν ἕκτη ἡμέρα ἔκαμε καὶ πάλι τὴν τελετὴ τῆς θυσίας, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ κακὸ τὸν εἶχε πλήξει ἤδη ἀνεπανορθώτως. Καὶ δὲν διέκοψε, παρὰ ὅταν εἶχε ἐξαντλήσει καὶ τὶς τελευταῖες δυνάμεις του, ὅταν εἶχε χάσει πλέον τὴν δύναμιν νὰ ὁμιλῇ. Τὰ λουτρά, τὰ ὁποῖα δὲν ἔπαυε νὰ λαμβάνῃ τὶς ἐξὶ πρώτες ἡμέρες τῆς ἀσθενείας του, δὲν ἦσαν ὀλιγώτερο μοιραῖα, ἀφοῦ ἀντενδείκνυντο ἀπολύτως γὰρ τὴν θεραπεία τῆς ἀσθενείας του. Τέλος ἡ δίαίτα πὺν εἶχε ἀκολουθήσει καὶ ὁ τρόπος ζωῆς κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀσθενείας του συνετέλεσαν καὶ αὐτὰ εἰς τὸν θάνατον. Οἱ ἱατροί, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ὁ Διόδωρος, δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοῦ παράσχουν καμμία βοήθεια. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῇ κανεὶς, ὅτι ὁ κατακτητὴς τῆς Ἀσίας, ὁ βασιλεὺς πὺν τόσα θάματα εἶχε ἐπιτελέσει καὶ σὲ ἄλλα πολλά, μεγαλύτερα, ἐπρόκειτο νὰ προχωρήσῃ, εἴτε ἀπὸ δική του ἰσχυρογνωμοσύνη εἴτε ἀπὸ ἑλλειψὴ φροντίδος καὶ ἀπὸ ἄγνοια τῶν ἱατρῶν του δὲν ἔτυχε τῆς ἀπαιτουμένης περιποίησης, τὴν ὁποία ἐδικαίωτο καὶ ὁ τελευταῖος ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες του».

Ἄλλα καὶ ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ὁ ἱατρός Α. Θ. Σαμοθράκης ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρούπολιν ἐδημοσίευσε τὸ 1928 στὸ περιοδικὸ «Ἑλληνικὴ Ἱατρικὴ» μὴ ἐνδιαφέρουσα μελέτη: «Περὶ ἀσθενειῶν καὶ τραυμάτων καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου». Συμφώνως πρὸς αὐτὴν δὲν πρέπει νὰ μὲν καμμία ἀμφιβολία, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε ἀπὸ κακοθῆ ἐλονοσία βαρείας μορφῆς, ἡ ὁποία ἐνδημεῖ εἰς τὰς ἐλώδεις ἐκτάσεις τῆς Βαβυλωνίας.

Πράγματι κατόπιν ὅλων τῶν ἐκτεθέντων δὲν χωρεῖ καμμία ἀμφιβολία περὶ τῆς αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ ἀπαλλάξουμε τὴν ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τὰ αὐθαίρετα στοιχεῖα. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος θὰ ζῇ πάντοτε στὶς καρδιὰς καὶ τὴ σκέψιν τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου ὡς ἡ μεγαλύτερη φυσιογνωμία τῶν αἰώνων, ὡς ὁ μοναδικός, ὁ ἀνυπερβλητὸς καὶ ἀνεπανάληπτος, ὡς ἡ Ἑλληνικὴ φλόγα πὺν φώτισε μὲ τὸ πέρασμά της τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρη.

χειρῶν σου;».

Τὸ παραπάνω συναξαριακὸ κομμάτι ἀνήκει στὸν «Μέγαν Συναξαριστὴν» (Βίκτωρος Ματθαίου, σελ. 100 - 101 - 104) σὲ διασκευὴ τοῦ Μητροπολίτη Νευροκοπίου-Ζιχνῶν Σπυριδῶνος.

Τέλος διαζόμεστε ν' ἀναφωνήσουμε, ὅτι: συλλογᾶται καλὰ καὶ δορὰ ἀνασκαφικὰ καλύτερα ἢ ἀρχαιολόγος - ἐρευνήτρια - ἀνασκάπτρια Λιάνα, σύζυγος πολὺτιμον συζύγου - συνοδοιπόρου στὴν καυτὴ ἔρημο τῆς ἀνθρώπινης μικρότητας καὶ κακογλωσσιᾶς, τοῦ κ. Μάνου Σουβαλτζῆ, χωρὶς τὴν ἀναντικατάστατη συμβολὴ τοῦ ὁποίου τὰ ἀνασκαφικὰ πράγματα τῆς πρώην Νιτρίας, νῦν δὲ ὁάσεως Σίδας, θὰ εἶχαν διπλὸ καὶ τριπλὸ δρόμο νὰ διανύσουν, μέχρι νὰ θρεθεῖ ἡ ποθούμενη σορὸς τοῦ μεγάλου Ἑλληνομακεδόνα «Ἐσκαντάρ», ἡ ὁποία θ' ἀποθεῖ ὁ καταλύτης τοῦ ὕπνου «καὶ ὑπὸ Μανδραγόραν ρέγοντος» καὶ σὲ σκόπιμη σύγχυση φρενῶν καὶ ἀμερικανόφερτων ξετασίπων ἰδεῶν ὀργιμένου ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰ συμφέροντα μιᾶς ἀδίσταχτης πολιτικοοικονομικοεκδοτικῆς ὀλιγαρχίας.

Μὲ τιμὴ

Γιῶργος Μουστάκης

Δρ. Θεολογίας - Κοινωνιολογίας

Ὑπεύθυνος Κέντρου «ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ»

‘Ο ‘Αλέξανδρος καὶ ἡ τιάρα

Μέγας ‘Αλέξανδρος. Καὶ ἀνάμεσα στὶς δύο αὐτὲς λέξεις πολλοὶ προσπαθοῦν νὰ παρεμβάλουν τὶς δικές τους προσωπικὲς καὶ πολλὲς φορὲς ἀρρωστημένες ἀντιλήψεις γιὰ τὸ ποιὸν τοῦ ἀνθρώπου πὺν ἄλλαξε τὸν ροῦ τῆς ἱστορίας. ‘Ετσι μερικοὶ τὸν ἔκαναν Μέγα σφαγέα ‘Αλέξανδρο, ἄλλοι Μέγα ‘Αμωνα ‘Αλέξανδρο, κάποιοι τρίτοι Μέγα Σλαδομακεδόνα ‘Αλέξανδρο, καὶ ἡ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου, πὺν ποτὲ δὲν λείει νὰ σταματήσῃ νὰ καλπάζῃ στὶς νεφελώδεις πεδιάδες τῆς οὐτοπίας, σίγουρα δὲν πρόκειται νὰ σταματήσῃ οὔτε ἐδῶ. ‘Υπάρχει λοιπὸν διάχυτη ἡ τάση, ὁ Μέγας αὐτὸς στρατηλάτης νὰ θεωρεῖται, κατὰ τὸ ἐκάστοτε δοκοῦν, ἀπὸ ὁμοφυλόφιλος ἕως καὶ ἐπὶ γῆς θεός. Παράδοξο πράγματι φαινόμενο γιὰ τὸ πόσο τὸ ἀνθρώπινο μυαλὸ μπορεῖ νὰ διαστρεβλώνῃ τὴν πραγματικότητα.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρχή, φαίνεται ὅλοι νὰ συμφωνοῦν. Γεννήθηκε καὶ ἀνατράφηκε μὲ ἑλληνικὲς ἀρχές. Εἶχε δάσκαλο τὸν ‘Αριστοτέλη, πὺν τοῦ θωράκισε τὴν πίστη στὰ ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἰδεώδη. ‘Ατρόμητος μαχητής, ἔδωσε δείγματα τοῦ θάρρους του ἀπὸ μικρῇ ἡδὴ ἡλικία. ‘Ονειρὸ του ἡ τιμωρία τῆς βάρβαρης ‘Ανατολῆς. Μέχρι ἐδῶ ὅλα καλά. ‘Απ’ τὴν στιγμή ὅμως πὺν περνᾷ ἀπ’ τὴν ‘Ελλάδα στὴν ‘Ασία, ὅλα μοιάζουν ξαφνικὰ νὰ ἀλλάζουν. Αὐτὸν τὸν ‘Ελληνα μαχητὴ, πὺν κάτω ἀπ’ τὸ προσκέφαλό του ἔκρουθε πάντα τὴν ‘Ιλιάδα καὶ πρότυπό του εἶχε τὸν ‘Αχιλλέα, τὸν τιμωρὸ αὐτὸ τῆς βαρβαρικῆς ὕδρεως ἄρχισαν σιγὰ σιγὰ κάποιοι νὰ τὸν μεταμορφώσουν σὲ ἕναν τρυφηλὸ, θηλυπρεπὴ καὶ σατραπὴ ‘Ασιάτη. Τοῦ φόρεσαν κέρατα, τιὰρα καὶ ὅλα τὰ σχετικὰ ἐξαρτήματα τῆς ἀσιατικῆς περιβολῆς καὶ τὸν ἔβαλαν νὰ προσκυνῇ τέλος τὸν μέγα ἀρχιερέα τοῦ Γιαχῶε στὴν ‘Ιερουσαλήμ. Τώρα βέβαια τὸ ὅτι ὁ ‘Αλέξανδρος ποτὲ του δὲν πάτησε τὸ πόδι του στὴν ‘Ιερουσαλήμ εἶναι ἕνα ἄλλο θέμα. Μπορεῖ νὰ πῆγε, μόνο ἂν ἔγινε κανένα θαῦμα κατὰ τὴν ἀσιατικὴ φιλοσοφία. Μπορεῖ τέλος νὰ τὸν πέταξε μέχρι ἐκεῖ κανένα διαστημοταξὶ ἀπὸ τὸν Σείριο, κατὰ ἄλλους ὁραματιστὲς καὶ νεφελοδατοῦντας. Γεγονὸς ὅμως εἶναι, ὅτι ντὲ καὶ καλὰ ἔπρεπε νὰ τὸν πᾶνε στὸ ‘Ισραήλ. Νὰ τὸν βάλουν νὰ προσκυνῇ τὸν Γιαχβεδοαρχιερέα. Καὶ τὸν πῆγανε.

Μὰ καὶ τέλεια ἀδύνατο χαρακτηρὰ τὸν κάνανε. Αὐτόν, πὺν ἐξετέλεσε ἰδιοχείρως τὸν Αἰγύπτιο ἱερέα πὺν τόλμησε καὶ μόνο νὰ τοῦ πῆ πὺς ἦταν πατέρας του, καὶ ὁ ἴδιος γνιός τοῦ ‘Αμωνα Ρᾶ, πὺν ὁ ἱερέας ἐκπροσωποῦσε; ‘Οχι, ὁ ‘Αλέξανδρος οὔτε ἀνόητος, ἀλλὰ οὔτε καὶ θεοκράτης ἔγινε ποτὲ. ‘Εγινε ἀπλᾶ αὐτὸ πὺν στὴ λαϊκῇ φαντασίᾳ, ὅταν συνοδεύεται καὶ ἐνισχύεται ἀπὸ τὸν φθονο καὶ τὴν ραδιουργία, συμβαίνει. Αὐτοὶ πὺν δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν τὸ νόημα τῶν μικτῶν γάμων, τὸν εἶπαν οἰκουμενικό. Αὐτοὶ πὺν δὲν μπόρεσαν νὰ κατανοήσουν τὸν διορισμὸ στὶς σατραπείες ντόπιων ἀρχόντων, τὸν εἶπαν ‘Ασιάτη. Αὐτοὶ τέλος πὺν δὲν μπόρεσαν νὰ κατανοήσουν τὴν ἀνοχή του πρὸς ὅλα τὰ θρησκευόμενα τῶν λαῶν πὺν κατακτοῦσε, τὸν εἶπαν θεοκράτη.

‘Αλλὰ ὁ ‘Αλέξανδρος ἤξερε πολὺ καλά, τί ἔκανε. Μὲ τοὺς μικτοὺς γάμους ἤθελε νὰ στερεώσῃ ἀκόμα πιὸ γερά τὴν ἑλληνικὴ κυριαρχία στὴν ‘Ασία μέσα ἀπὸ τὴν εἰρηνικὴ διεξόδυση σ’ αὐτὸ ἀκόμα τὸ κῦτταρο τῶν ‘Ασιατῶν. ‘Επεδίωξε αὐτὸ πὺν ἄλλοι ποτὲ τοὺς οὔτε κὰν διανοήθηκαν, καὶ ἀναλίσκοντο σὲ πολέμους καὶ συνθήκες, χωρὶς ἡ διαδικασία αὐτὴ νὰ παίρῃ ποτὲ τέλος. Τὸ χτύπημα στὴν ρίζα.

Μὲ τὸν διορισμὸ τῶν ντόπιων σατραπῶν ἔκανε αὐτοὺς πὺν οἱ Τοῦρκοι αἰῶνες ἀργότερα θὰ ὀνόμαζαν «γενίτσαρους», ἐκμηδενίζοντας ἔτσι τὶς πιθανότητες ἐξεγέρσεως, ἀφοῦ διατηρώντας τὰ προνόμια πὺν εἶχε ἡ ‘Ασιατικὴ ἄρχουσα τάξη πρὸ τῆς κατακτήσεως τοῦ Μ. ‘Αλεξάνδρου καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὴν, δὲν θὰ ἐπεδίωκε τὴν ἀνατροπὴ τοῦ ‘Ελληνικοῦ κράτους τοῦ Μ. ‘Αλεξάνδρου στὴν ‘Ανατολή καὶ ταυτόχρονα θὰ ἡσθάνετο καὶ ὑποχρέωση γιὰ τὸ γεγονός. Μὲ τὴν ἀνεξιθρησκεία καὶ θρησκευτικὴ του ἀνοχή ἔδειχνε τὸν δρόμο πὺν εἶχε διαλέξει νὰ ἀκολουθήσῃ: τὴν ἄρνηση τῆς θεοκρατίας, ἀφοῦ μέσα ἀπὸ τὸν εἰκονικὸ αὐτὸ συγκαρητισμὸ ἀνεδύετο ἡ οἰκουμενικὴ ἰδέα τῆς δεισιδαμονίας καὶ τῆς ἀμάθειας τῶν κατωτέρων στρωμάτων. ‘Ενα παράδειγμα πρὸς ἀποφυγὴν, πὺν, ἂν δὲν ἐδημιουργεῖτο, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ δώσῃ μὴ μὴν τὸν ὅρο συγκρίσεως.

Σήμερα, τὴν ὥρα πὺν μιλάμε, κάποιοι ‘Ελληνες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν θαναμία ἀρχαιο-

λόγο και Λιάνα Σουβαλτζή φιλότιμα και εργατικά, μακριά από άτομικά συμφέροντα και κρατικές επιχορηγήσεις, σκάδουν στην έρημο Σίδα για τον τάφο του Μ. Αλεξάνδρου. Ένα μεγάλο εύγε και θαυμασμός γι' αυτήν την υπέροχη πράγματι πρωτοβουλία, που κοινιοποίησε γι' άλλη μιὰ φορά τον αντίστοιχο κρατικό φορέα της μίξερας και της αθλιότητας: Τό 'Υπουργείο (Καταστροφής) του Πολιτισμού. Όμως θά έπρεπε εδώ να αναρωτηθούμε: Γιατί η σορός του μεγάλου στρατηλάτη από την 'Αλεξάνδρεια μεταφέρθηκε στην έρημο της Σίδα δίπλα στον ναό του 'Αμμωνα Ρά; Ποιούς βόλεψε ή «μετοίκησης» αυτή; Τι συμφέροντα έξυπηρετούσε; Γιατί εδώ και αιώνες προσπαθούν να του φορέσουν απεγνωσμένα του 'Αλέξανδρου την ανατολίτικη τιάρα και να τον βαφτίσουν 'Ασιάτη πρώτα και μετά οίκουμενική προσωπικότητα της παγκοσμίου ιστορίας; Να δείξουν, ότι ο χώρος ταφής του κοντά στο 'Ασιατικό ιερό ταυτίζεται και με την μεταστροφή της ιδεολογίας του, που, όπως μās λένε και πάλι, ήθελε να ταφή κοντά στον ναό του 'Αμμωνα Ρά, σεδόμενος την δήθεν θεοκρατική άγωγή της μητέρας του 'Ολυμπιάδας, που διέδιδε ότι ο ίδιος ήταν δήθεν παιδί του 'Αμμωνα Ρά; Αυτός, που κανέναν δεν θεωρούσε αντίξιο να συνεχίσει το έργο του λέγοντας λίγο πριν τον θάνατό του αυτό το άμιμτο «τῷ κρατίσῳ», όταν ήταν να παραδώσει την εξουσία, θέλοντας έτσι να εironευτή τους άνικανους διαδόχους του, που δεν τον «διέψευσαν», αφού διέλυσαν εντός ελαχίστου χρόνου ό,τι ο ίδιος με τόσο κόπο και σοφία είχε δημιουργήσει; «Τῷ κρατίσῳ τῶν άναξίων» ήθελε να πῇ, αφού, αν ο άξιος υπῆρχε, θά του παρέδιδε παραχρήμα την εξουσία, αυτός που τίποτα δεν άφηνε στην τύχη. Αυτός, που σκότισε τον υποτιθέμενο πατέρα, που δήθεν ή μάνα του, όπως προείπαμε, διέδιδε πῶς ήταν ο άληθινός και όχι ο Φίλιππος, θά μπορούσε να ζητήσει ποτέ να ταφή κοντά σε ό,τι πιο μισητό τον κυνηγούσε σ' όλόκληρη την ζωή του; Τον αϊγυπτιακό θεοκρατισμό, που ο πλαστός πατέρας του και ιερέας του 'Αμμωνα έκπροσωπούσε; Κι αν βρεθῇ πράγματι εκεί, όπου ή λαμπρή 'Ελληνίδα άρχαιολόγος κ. Λιάνα Σουβαλτζή τον άναζητεῖ, ποιοί και γιατί τον πήγαν;

Πρέπει να γίνη κατανοητό μία για πάντα: Ο 'Αλέξανδρος πέθανε σάν 'Ελληνας και όχι σάν 'Ασιάτης, ως βασιλιάς του 'Ελληνικού του κράτους και όχι ως οίκουμενικός σωτήρας. Γιατί είναι άδικο και άνανδρο, κάποιοι να καρπώνονται μετά θάνατον την δόξα και το ήθος του 'Ελληνα εκείνου, που μεγάλωσε και γαλουχήθηκε με έλληνικά ιδεώδη και έλληνικές αρετές και να προσπαθούν να περάσουν την ιδέα του κοσμοπολίτη και οίκουμενικού χωρίς πατρίδα ήγεμόνα. Ένα λάθος έκανε μόνο ο 'Αλέξανδρος. Δεν έμπιστεύτηκε ποτέ τον κανέναν. Έβλεπε πάντα γύρω του έχθρους. Πίστευε μόνο στον έναντό του, γιατί δεν πίστεψε ποτέ ότι θά πεθάνη. Τό δαχτυλίδι της διαδοχής χάθηκε ίσως κάπου μέσα στην έρημο της Σίδας: μαζί και τα όνειρα, που έμειναν άπλᾳ ένας θρύλος. Ένας θρύλος αιώνιος, έλληνικός. Μπορούμε όμως να ζούμε μόνο με θρύλους; Γιατί ο 'Αλέξανδρος ζει και βασιλεύει, ή 'Ελλάδα όμως θυθίζεται όλο και περισσότερο μέσα στην άμμο. Ο 'Αλέξανδρος μπορεί να μην φόρεσε την τιάρα, την φόρεσε όμως ή 'Ελλάδα.

Νέμεσις

• Η άρχαιολόγος κ. Λιάνα Σουβαλτζή έδωσε στον «Δαυλό» πρὸς δημοσίευσιν την ακόλουθη γραπτή δήλωσή της:

«Η ύπογραφόμενη Λιάνα Σουβαλτζή, Άρχηγός της 'Ελληνικής Άποστολής, κάτοικος 'Αθηνών, δηλώνω, ότι για την οικονομική ενίσχυση τῶν άνασκαφῶν στον τάφο του Μεγάλου Αλεξάνδρου στο 'Ελ Μαράκι Σίονα της Αίγυπτου έλαβα τό ποσό τῶν δραχμῶν του ενός εκατομμυρίου από τὸν Δῆμο 'Ηρακλείου 'Αττικής και δραχμές πεντακόσιες χιλιάδες από τὸν κ.κ. 'Ηρόδοτο Παπαϊωάννου και Στύμφαλο Παπαϊωάννου, και από την κ. 'Ελένη Πολυμίλη δραχμές πενήντα χιλιάδες και ότι εκτός αὐτῶν δεν έλαβα κανένα άλλο ποσό, τό οποίο να προέρχεται από τό 'Ελληνικό Δημόσιο, από Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή 'Ιδιωτικοῦ Δικαίου καθώς και από φυσικά πρόσωπα.

'Αθήνα 7 Μαρτίου 1995

Η δηλοῦσα
Λ. Σουβαλτζή»

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

Πανάρχαia 'Ελληνική θρησκευτική ἐπίδραση στὴν Μέση 'Ανατολή

Ἡ ἀραβικὴ πολίχνη Ρὰς Σιάμρα ἐντοπίζεται στὰ δόρεια παράλια τῆς Συρίας, σὲ ἀπόσταση λίγων χιλιομέτρων ἀπὸ τὴ Λαοδίκεια. Κατέστη πασίγνωστη ἀπὸ τὶς ἀνασκαφές πού ξεκίνησαν στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας κι ἔφεραν βαθμιαία στὸ φῶς ἕναν ἰδιότυπο πολιτισμό, τὸν ὁποῖο οἱ ἀρχαιολόγοι ταῦτισαν μ' ἐκεῖνον τῆς ἀρχαίας Οὐγαρίτ. Ἔως τότε γιὰ τὴν Οὐγαρίτ ὑπῆρχαν μόνο ἀποσπασματικές πληροφορίες.

Γύρω ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν εὐρημάτων τῆς Ρὰς Σιάμρα συγκροτήθηκε νέα «σχολή» ἱστορικῆς ἔρευνας, πού ἐξ ἀρχῆς προσανατολίστηκε στὴν ἐνταξὴ τῆς ἀρχαίας Οὐγαρίτ στὸν εὐρύτερο «σημιτικὸ» πολιτισμικὸ χῶρο (καλῶς ἢ κακῶς, θὰ τὸ δοῦμε στὴ συνέχεια). Ἐκεῖνο πού πρωτεύει εἶναι, νὰ ἐξετάσουμε, ὅσο οἱ δυνατότητες μᾶς τὸ ἐπιτρέπουν, τὰ ἱστορικά, πολιτιστικά, θρησκευτικολογικὰ καὶ γλωσσολογικὰ-φιλολογικὰ δεδομένα, πού ἀφοροῦν τὴν ἀρχαία Οὐγαρίτ καὶ τοὺς κατοίκους τῆς. Τὰ ἐρωτήματα πού μᾶς ἀπασχολοῦν εἶναι:

α) Ἐάν οἱ Οὐγαρίτες ἦταν πραγματικὰ κλάδος τῆς –κακῶς ὀνομαζομένης– «σημιτικῆς» ὁμοεθνίας.

β) Ἐάν ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἰδιαίτερη παράδοσή τους εἶχαν ὄντως «σημιτικὴ» προέλευση ἢ ἄλλην τινά.

γ) Ἐάν ὁ πολιτισμὸς πού ἀνέπτυξαν συμβαδίζει, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐπίπεδό του, μ' ἐκεῖνον πού χαρακτηρίζει τοὺς ἄλλους «σημίτες».

Κατὰ τὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1920 ἡ Γαλλικὴ Διοίκηση τῆς Συρίας μετὰ τὴν τυχαία ἀνακάλυψη λιθίνων πλακῶν καὶ μικρῶν ἀγγείων ἀπὸ χωρικοὺς στὸν ὄρμο τοῦ Λευκοῦ Λιμένος (Minet el Beida) ἔδωσε γιὰ πρώτη φορὰ ἀδείες ἀνασκαφῶν, οἱ ὁποῖες, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι διεκόπησαν κατὰ διαστήματα, συνεχίστηκαν καὶ συνεχίζονται ἕως σήμερα. Βαθμιαία ἤρχοντο στὸ φῶς περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀρχαία Οὐγαρίτ, καθὼς οἱ ἀνασκαφές ἐπεκτείνοντο καὶ στὸν λόφο τῆς Ρὰς Σιάμρα. Οἱ ἀρχαιολόγοι, Γάλλοι στὴν πλειοψηφία τους, διεπίστωσαν τὴν ὑπαρξὴ πέντε ἀρχαιολογικῶν «ὀριζόντων». Ὁ ἀρχαιότερος ἀπ' αὐτοὺς βρίσκεται σὲ βάθος 18 μέτρων καὶ χρονολογεῖται στὸ 5.000 π.Χ., ἐνῶ ὁ νεώτερος περὶ τὸ 1.200 π.Χ. Τόσο τὰ ἀκίνητα (νεκρόπολη, βιβλιοθήκη, ναοί, οἰκίες) ὅσο καὶ τὰ κινητὰ (ἀγγεῖα, ὅπλα, ἐργαλεῖα) εὐρήματα προδίδουν σπουδαῖο βιοτικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο, πού ὁμολογουμένως δύσκολα δύναται νὰ σχετισθεῖ μὲ τὸν νομαδικὸ δῖο ἄλλων γειτόνων «σημιτῶν».

Παρὰ ταῦτα πολλοὶ μελετητές, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ θανὼν καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Α. Χαστούπης–δεδηλωμένος φοινικιστῆς–, ἐπιμένουν στὴ θεωρία περὶ «σημιτικῆς» προελεύσεως τῶν Οὐγαριτῶν, χωρὶς κἂν νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὶς κραυγαλέες ἀντιθέσεις τῆς ζωῆς τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Οὐγαρίτ μ' ἐκείνην τῶν ἀπολιτίστων νομάδων τῆς ἐρήμου, ἀλλὰ καὶ τὶς ἐξ ἴσου κραυγαλέες ὁμοιότητες τῶν σωζομένων ἱστορικῶν στοιχείων γιὰ τοὺς Φιλισταίους καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνες ἀποίκους τῆς Παλαιστίνης μὲ τοὺς Οὐγαρίτες.

Εἶναι παραδεκτό, ὅτι ἡ διείσδυση καὶ ἐγκατάσταση τῶν Ἑλλήνων στὴ Μ. Ἀνατολὴ ξεκινᾷ χιλιάδες χρόνα πρὸ τῆς Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Α. Χαστούπης λέγει, ὅτι ἀπλῶς «ἐπέδρασε ἀμυδρά» στὸν Οὐγαριτικὸ χῶρο. Πρὸ τῆς ἐπιδράσεως ὅμως αὐτῆς, πού δὲν ἦταν διόλου «ἀμυδρὴ» ἀλλὰ βαθυτάτη, εἶναι γεγονός ὅτι τὰ δύο παλαιότερα ἀρχαιολογικὰ στρώματα τῆς περιοχῆς συμβαδίζουν χρονολογικὰ μὲ τοὺς ἀποικισμοὺς τῶν Πελασγῶν καὶ τῶν Ἑτεο-Κρητῶν. Αὐτὸ μαρτυροῦν τ' ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν. Συγκεκριμένα ἔχουν βρεθεῖ πελέκεις ἑλληνικῆς τεχντροπίας καθὼς καὶ μεταλλικὰ ἀγγεῖα μὲ παραστάσεις μυθολογικῆς ἀπὸ τὸ Οὐγαριτικὸ πᾶνθεο, πού ἀποτελεῖ στὸ μεγαλύτερο μέρος του μεταλλαγὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ὅπως ἐκτίθεται παρακάτω. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σφηνοειδὲς σύστημα γραφῆς τῶν Οὐγαριτῶν, ὁ Saade ὑποστηρίζει, ὅτι αὐτὸ ἔχει σχεδὸν τὴν ἴδια μὲ τὸ Ἑλληνικὸ τάξη χαρακτήρων, ἐνῶ ὁ δασικὸς ἀποκρυπτογράφος του καθηγητῆς Hans Bauer δέχεται, ὅτι διέπεται ἀπὸ ἀλφabetικὴ ἀρχή.

Ὡστόσο ἡ ἑλληνικὴ προέλευση τοῦ ἰδιότυπου Οὐγαριτικοῦ πολιτισμοῦ – καὶ ὄχι μόνο αὐτοῦ στὴ συγκεκριμένη περιοχὴ – καθίσταται βεβαιότερη ὕστερα ἀπὸ ἕνα προσεκτικὸ ἔλεγχο τῶν

θηρσκειτικῶν κειμένων, πού ἔχουν ταυτόχρονα καί ἥρωική-ἐπική ὕφή καί ἀναφέρουν τὰ πρόσωπα τοῦ τοπικοῦ πανθέου καί τίς ἰδιαιτερότητες τοῦ καθενός ἀπ' αὐτά. Μία ἀπλή παραβολή τους μέ τήν ἑλληνική παράδοση εἶναι ἀρκετή, γιά νά καταδείξει, ὅτι οἱ θεοί καί οἱ ἥρωες τῶν Οὐγαριτῶν δέν εἶναι ἄλλοι ἀπό τοὺς ἀντιστοίχους τῶν Ἑλλήνων. Ἀς δοῦμε τοὺς σπουδαιότερους ἕναν πρὸς ἕναν.

– **Ἑλ:** Εἶναι ὁ πρῶτος καί ἀρχαιότερος θεὸς τοῦ Οὐγαριτικοῦ πανθέου. Λατρευόταν ἀπ' ὅλους τοὺς «σημίτες». Ἡ προέλευσή του εἶναι σαφῶς ἑλληνική, καί σὲ ἐλεύθερη ἀπόδοση τὸ ὄνομά του σημαίνει «φωτοδότης». Ὁ παραλληλισμός του λοιπὸν μέ τὸν Ἥλιον γλωσσικά καί νοηματικά εἶναι ἀπόλυτα λογικός. Τὸ ὄνομα «Ἑλ» ὡς συνθετικὸ ἐπικρατεῖ στίς «σημιτικές» θηρσκειές ἕως σήμερα (Ἑβρ.: *Ἐλχεϊμ*, Ἀραβ.: *Ἀλλάχ* ἢ *Ἐλλάχ*). Δέν ἀποκλείεται δὲ τὸ Ἑλ νά ὑπεμφαίνει καί τὸ πρόσωπο τοῦ γενάρχη τῶν Ἑλλήνων «θεῶν» βασιλέως Οὐρανοῦ. Αὐτὸ εὐσταθεῖ ὡς παραδοχὴ, ἐφόσον ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν καί ἡ ὑπόλοιπη σειρά τῶν θεοτήτων, μέ τίς ὁποῖες ἡ ἀποδοχὴ τοῦ Ἑλ ὡς Οὐρανοῦ «δένει» καλύπτεται. Σὲ ἄλλες συναφεῖς παραδόσεις ὁ «Ἑλ» ἀναφέρεται καί ὡς «Ἀνοῦ» (*οὐρος+ἄνα* = ἄναξ - βασιλεὺς τῶν ὀρέων). Ἀς σημειωθεῖ, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Πολυτίτωρ ἀναφέρει ὡς πρῶτο ἐποικιστὴ τῆς Μ. Ἀνατολῆς τὸν βασιλέα Οὐρανὸν (*Fragmenta*, τ. Γ, σ. 567). Τέλος ὁ Ἑλ, ὅπως καί ἄλλοι θεοὶ - ἡγέτες, εἰκονίζεται νά φορεῖ βούκρανο, δηλωτικὸ τῆς ἰσχύος καί τῆς ἐξουσίας. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό, καθὼς καί στὸν ἑλληνικὸ χώρο (Πρωτο-μινωικὴ Κρήτη καί ἄλλου) τὸ βούκρανο ἐχρησιμοποιεῖτο γιά τὸν ἴδιο λόγο ἀπὸ τοὺς ἄνακτες. Στὴ Δῆλο δὲ ὑπῆρχε καί τὸ λεγόμενο «Ἱερὸν τῶν Κεράτων» κατὰ τὰ πανάρχαια χρόνια.

– **Βαάλ:** Πρόκειται γιά μία ἀπὸ τίς πλέον διαδεδομένες θεότητες στὴ Μ. Ἀνατολὴ καί τὴ Μεσοποταμία. Φέρεται ὡς υἱὸς τοῦ Ἑλ. Συνεπῶς δέν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Κρόνο, πού ὀνομαζόταν καί «*Βῆλος*».

– **Ἀλεγίν:** Εἶναι μορφὴ συνδεδεμένη μέ τὴ φύση καί τὴ βλάστηση. Ὅπως καί ὁ Διόνυσος -περὶ αὐτοῦ πρόκειται-, ὁ Ἀλεγίν, ἀπόγονος τοῦ Βαάλ, περιφέρεται μέ τοὺς συντρόφους του ἀκολουθούμενος ἀπὸ ζῶα. Ὁ Ἀλεγίν συνδέεται μέ εορτὲς πένθους, στίς ὁποῖες οἱ παριστάμενοι θλίβονται γιά τὸ θάνατό του, πού συμπίπτει μέ τὸν χειμερινὸ μαρασμὸ τοῦ περιβάλλοντος καί διαρκεῖ ἕξι μῆνες. Κατόπιν ὁ Ἀλεγίν ἀνίσταται καί ἡ φύση ἀναγεννᾶται.

– **Ἀσιερά ἢ Ἀσήρα:** Ἡ θεὰ αὕτὴ ἐπονομάζεται καί «Μητέρα τῶν Θεῶν. Συνδέεται ἄμεσα μέ τὸν Βαάλ. Εἶναι ἡ Ρέα-Ἀφροδίτη, ἐάν ληφθεῖ ὑπ' ὄψιν, ὅτι προσεφωνεῖτο καί «Ἀσιερά» (ἢ Ἀσάρτη) τῶν Οὐρανῶν (πλάνητης Ἀφροδίτης). Ὑπάρχει καί ἡ ἀποψη, ὅτι πρόκειται γιά τὴν Ἥρα (Ἀσ-ήρα).

– **Ἀνάθ ἢ Παρθένος:** Δὲ χρειάζεται ἰδιαιτέρο σχόλιο. Ἐνας ἀπλὸς ἀναγραμματισμὸς τοῦ ὀνόματός της καθιστᾷ σαφές, ὅτι πρόκειται γιά τὴν Παρθένον Ἀθηνᾶ (Δωρ. *Ἀθάνα*), ἡ ὁποία καί στὴν Οὐγαρίτ παρουσιάζεται ὡς ὄπλοφόρος καί μέ ὀρμητικὴ ἰδιοσυγκρασία.

– **Λατπὸν:** Εἶναι κι αὐτὸς γιὸς τῶν θεῶν καί ἔχει τὸ χάρισμα τῆς μαντικῆς καί τῆς σοφίας. Κρίνεται λοιπὸν αὐταπόδεκτος ὁ παραλληλισμὸς του μέ τὸν Ἀπόλλωνα ὃχι μόνο λόγῳ τῆς ὁμοιότητος τοῦ ὀνόματος (ἀναγραμματισμὸς), ἀλλὰ καί λόγῳ τῶν μαντικῶν ἰδιοτήτων καί τῶν δύο.

– **Ἰγιὼν ἢ Χαγίν:** Πρόκειται γιά τὸν Ἥφαιστο: ὁ Χαγίν εἶναι ὁ τεχνίτης τῶν θεῶν, πού ἐξοπλισμένος μέ τανάλιες καί φυσερά «λυώνει τὸν ἄργυρο καί τυπώνει τὸ χρυσό», ὅπως ἀναγράφεται στὸ Ἔπος τοῦ Βαάλ (πρβλ. τίς «*ἑέικοσι χράνας*» (φυσερά) τοῦ Ἥφαιστου, σύμφωνα μέ τὴν «*Θεογονία*»).

– **Κερετ:** Ἀποτελεῖ κι αὐτὸς μέλος τῆς γενιᾶς τῶν θεῶν, γιά τὸν ὁποῖο ἔχει γραφεῖ ἰδιαιτέρο ἔπος. Ἀσχολεῖται μέ στρατιωτικὲς δραστηριότητες καί ἐκτελεῖ τίς πολεμικὲς ἐντολές τοῦ Ἑλ. Τὰ χαρακτηριστικά του προσιδιάζουν μ' ἐκεῖνα τοῦ Ἀρεως.

– Τέλος ὁ **Δαγών** (ὁ Δίας τῶν Παλαιστινίων-Φιλισταίων), ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ἔχει -περιέργως- ἰδιαιτέρη θέση στὸ Οὐγαριτικὸ πάνθεον.

Συνελόντι εἰπεῖν, ἡ γενικὴ θεώρηση τῶν πολιτισμικῶν στοιχείων τῆς Οὐγαρίτ παρουσιάζει ἐνῶπιον μας ἕνα ἐλαφρῶς μεταλλαγμένο κομμάτι τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ὅπως αὐτὸς ἀπλώθηκε καί ἀνδρώθηκε στίς διάφορες ἐστίες του. Ἡ ἔρευνα πάντως θά πρέπει νά προχωρήσει, ὅπως καί προχωρεῖ, στὴ Ράς Σιάμρα οὕτως, ὥστε χωρὶς παρωπίδες νά ἀποκαλυφθοῦν περισσότερα στοιχεῖα γιά τοὺς πραγματικούς ἐκπολιτιστὲς τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου.

«Παράξενο ίντερμέτζο»

Και οι δύο τους είχαν τό κάτι άλλο, και οι δύο τους ήταν γοητευτικοί, με ευαισθησίες και άρχες, που σέβονταν και τηρούσαν. Και οι δύο τους ήταν γενναίοι και χάθηκαν γρήγορα, εξοιωνώθηκαν από τους παρακατιανούς – «αὐτὸς πὺν πρέπει νὰ πεθάνει» –, σπαταλήθηκαν γιὰ τὴν ιδέα τῆς αὐτοκρατορίας. Γιὰ μιὰ ὑπόθεση χαμένη ὁ Ρωμανὸς Διογένης· καλπάζοντας πίσω ἀπὸ τὸ ὄραμα μιᾶς αὐτοκρατορίας, πὺν θὰ διαδεχόταν τὴν παλιὰ – «παραλλαγή σ' ἓνα θέμα» – ὁ Ἀρλ' Ἀρσλάν. Ἀξίζει τάχα τὸν κόπο ἢ μήπως καὶ δὲ γινόταν ἄλλιως, τέτοια πὺν ἦταν ἡ ὁρμή τους καὶ τὰ καλέσματα τοῦ καιροῦ; «Πολλὰ τὰ δεινὰ», ἀνερμήνευτος ὁ ἄνθρωπος, δυσερμήνευτη ἡ ἱστορία.

Μοιραῖο τὸ Ματζικέρτ τοῦ 1071. Σημαδιακὴ ἡ συνάντηση τῶν δύο ἀντιπάλων – κι ἂς ἐμποδίστηκε νὰ δώσει τοὺς καρπούς της –, πὺν θαρρεῖς καὶ διέτρεξαν ὅλη τὴν ἀπόστασι καὶ πολέμησαν ἀκριβῶς, γιὰ νὰ συναντηθοῦν. «Παράξενο ίντερμέτζο», φωτεινὸ διάλειμμα στὸ διαχρονικὸ μπερδεμα. Ἡθικὸς ὁ Ρωμανὸς – «ὅσο ἠθικὸς μποροῦσε νὰ εἶναι κανεὶς τότε στὴν Κωνσταντινούπολη» –, ὑπερήφανα εὐθύς, χάνει πόντους καὶ μικραίνει μπροστὰ στὸ σουλτανίσκο μιᾶς φυλῆς νομάδων, πὺν μᾶς συναρπάζει, μᾶς αἰφνιδιάζει καὶ μᾶς προβληματίζει. Ἀπὸ πὺν ἐρχόταν ἡ ἐκπαγλὴ αὐτῇ προσωπικότητᾳ; Ὁ ἴδιος τὸ ἤξερε; Μιλάει στὸ θυεραντινὸ αὐτοκρατορὰ γιὰ τὴ θρησκεία του, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀποπνέει ἀρχαία ἑλληνικὴ παιδεία, θυμίζει ἔντονα τὸν Σόλωνα καὶ τὸ «μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς». Κι αὐτὴ τὴν ἡ ἀρχοντιά, καὶ ἡ φιλοξενία! Σίγουρα εἶναι ἡγεμόνας μὲ ἀνώτερο πολιτισμὸ, ἓνας Θησεύς, πὺν φιλο-ξενεῖ καὶ παίρνει ὑπὸ τὴν προστασία του τοὺς κατατρεγμένους ἀπὸ τὴ μοῖρα.

Ἀλλὰ: Οἱ Σελτζούκοι «δὲν διέθεταν μόνο τὴν πολεμικὴ ὁρμή (...) ἀλλὰ καὶ ἀρετές, πὺν οἱ τελευταῖοι Τοῦρκοι, οἱ Ὀσμανίδες, οἱ κατακτητὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἀπέκτησαν ποτέ, οἱ δὲ πρῶτοι μωαμεθανοί, οἱ Ἀραβες, ἀνέδειξαν μόνο λίγο. Ἦταν ἀφοσιωμένοι μὲ ζῆλο στὰ γράμματα καὶ τὶς ἐπιστῆμες (...). Οἱ σουλτάνοι τῶν Σελτζούκων διέπρεπαν στὴν παιδεία καὶ, τὸ σπουδαιότερο, ἐφάρμοζαν στὴ ζωὴ τους τὶς ἀρετές, πὺν ἀπέρρεαν ἀπ' αὐτὴ». Ὁ Ἀρλ' Ἀρσλάν δὲν φημιζόταν μόνο γιὰ τὰ πολεμικὰ του κατορθώματα ἀλλὰ καὶ γιὰ «τὴν ἀκρίβεια μὲ τὴν ὁποία τήρησε στὴ ζωὴ του τὶς ἀρχές τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας». Ὁ σπουδαιότερος ὅμως ἀνάμεσα στοὺς Σελτζούκους ὑπῆρξε ὁ Νεζάμ-ἐλ-Μούλκ, ἐμπειρὸς κυβερνήτης, αὐστηρὸς δικαστὴς καὶ σπουδαῖος λόγιος. Καὶ ἦταν «τὰ κοσμήματα τοῦ Κχορασάν», ὁ θεολόγος Ἀδουσαῖδ Μεχεμέχ, ὁ δεξιώτης Κχανεράν καὶ ὁ ποιητὴς Ἀνοναρή.

Ὅλ' αὐτὰ στὶς σκηνές. Ὅλ' αὐτὰ «οἱ κτηνοτρόφοι πὺν ζοῦσαν στὰ ἀνατολικά τῆς Κασπίας», οἱ καράλνκοι πὺν χτύπησαν τὸ ἀνατολικὸ σύνορο τῆς χριστιανικῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, «γιὰ νὰ ἀποκτήσουν νέους βοσκότοπους καὶ κυρίως νὰ καρπωθοῦν λεῖα πολέμου ἀπὸ τὶς ἐπιδρομές». Περιέργο, μὰ τὸ Δία. Πολὺ ὀξύμωρο μὲν φαίνεται τὸ σχῆμα. Μιὰ ἱστορία θαμμένη στὰ δάθη τῶν χρόνων χτυπάει δειλὰ τὴν πόρτα τῆς καρδιάς μου σὰν τοὺς ἀδικοχαμένους, πὺν' ἔχουμε ξεχάσει καὶ περνοῦν τὴ νύχτα μὲ τὸν ἀνεμὸ ἐξω ἀπὸ τὰ σφαλιστὰ μας παράθυρα.

«Πιεζόμενος ἀπὸ τοὺς Τοῦρκοις» – πόσο ἦταν Τοῦρκοι; – ὁ Ρωμανὸς, δὲν εἶχε καιρὸ γιὰ χάσιμο! Ἐφύγε μὲ τὰ νῶτα του ἀκάλυπτα στὶς μηχανορραφίες τῆς πρωτεύουσας, μὲ ἓνα στρατὸ «ὀλιγάριθμο, ἀποθαρρυνμένο καὶ μὲ βρώμικες σημαίες, πὺν προξενούσε ἀποστροφή στὸν καθένα πὺν ἤξερε, πῶς ἦταν ἄλλοτε τὰ στρατόπεδα τοῦ κράτους καὶ πῶς εἶχαν καταντήσει». Τὸν ἐνεθάρρυνε μὲ τὴν παρουσία του, μὲ προαγωγές, μὲ δῶρα καὶ τὴν ἐκλογὴ ἱκανῶν ἀξιωματικῶν. Ἀγωνίστηκε μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις νὰ τὸν ἀναζωογονήσει. Στὴν οὐσία δὲν ὑπῆρχε θυεραντινὸς στρατός. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες καὶ τοὺς Καππαδόκες – Καππαδόκες καὶ ὁ Ρωμανὸς – δὲν ἦταν παρὰ ἓνα συγνονθύλευμα ἀπὸ Φράγκους, Βουλγάρους, Οὐζους, Βαράγκους καὶ κάθε καρδιάς καρδί, πὺν, ὅταν τοὺς κάπνιζε, στασίαζαν καὶ ἔκαναν τὰ δικά τους. Εἶχε καὶ κάτι στρατηγούς, μαγααρίτες, πὺν διατηροῦσαν ἀνοιχτὴ γραμμὴ μὲ τὴ σφηκοφωλιά τοῦ Ψελλοῦ (Ι. Δούκας, Ἀνδρόνικος καὶ Κωνσταντῖνος, γιοὶ τῆς αὐγοῦστας Εὐδοκίας ἀπὸ τὸ γάμο της μὲ τὸν Κ. Δούκα, Νικηφόρος Παλαιολόγος κ.ά.), πὺν τελικὰ θυσίασαν τὸ συμφέρον τῆς αὐτοκρατορίας στὴν ἐξόντωσι τοῦ αὐτοκράτορα. Ὅταν ἔχασε τὴν δύναμή του, ἀκόμα καὶ ἡ γυναῖκα του τὸν πρόδωσε. Εὐδοκία, μᾶς ξετελίσες.

Καταλογίζουν λάθη στὸ Ρωμανό. Ὑπερτίμησε ἄραγε τὸ στρατὸ του, ὑποτίμησε αὐτὰ πὺν τεκταίνονταν πίσω ἀπὸ τὶς πλάτες του ἢ ἀδιασμένους ἀπὸ τὴ σαπῖλα τοῦ θρόνου του, «ιδεώδης ἐν τῇ λύπῃ του», ξέροντας πολὺ καλὰ τί σήμαιναν τὰ «Πολυκαυσαρίη», τράβηξε ἀνατολικά σὲ

μιὰ κίνηση ἐλευθερίας; Ἐκεῖ, πού οἱ στρατιῶτες χωρικοί – ἀκρίτες καί ἀπελάτες – εἶχαν καταργηθεῖ, εἶχαν προσχωρήσει στοὺς Τούρκους καί πολεμοῦσαν κατὰ τῆς αὐτοκρατορίας οἱ γηγενεῖς πληθυσμοί μετὰ τὶς ἐλληνιστικὲς μνήμες, ἐγκαταλειμμένοι, ἀπηυδισμένοι ἀπὸ τὴ σκληρότητα καί τὴν ἀδιαφορία τοῦ Δικέφαλου, αὐτομολοῦσαν πρὸς τοὺς Τούρκους. Ἀλλὰ ἦταν Τούρκοι οἱ Φρύγες; Ἕλληνες, μᾶς λέει ὁ Στράβων (ἐπιστολὴ τοῦ κυρίου Γιάννη Κάλφα, «Δαυλός», τ. 159, σελίδες 9414-5), καί ἐγὼ ἀρχίζω νὰ μὴν αἰσθάνομαι καθόλου καλὰ. «Γιὰ ποιὸν χτυπᾷ ἡ καμπάνα;»

Περίεργη ἡ συμπεριφορὰ τῶν δύο θανάσιμων – στ' ἀλήθεια; – ἀντιπάλων στὸ Ματζικέρτ. Λές κι ἐπαιζάν μετὰ τὸν πόλεμο, λές καί δὲν ἤθελαν νὰ νικήσει ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἀλλὰ νὰ δείξουν, ὅτι δὲ φοβᾶται ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ρωμανοῦ νὰ ἀποσπάσει δύο σημαντικὲς μοῖρες τοῦ στρατοῦ καί τὸ καλύτερο τμήμα τοῦ ἱππικοῦ καί νὰ τὶς στείλει περίπατο μετὰ τοὺς στρατηγούς Οὐρσέλιο καί Ταρχανιώτη – πού δὲ γύρισαν ποτὲ πίσω –, ἐνῶ σκόπευε νὰ ἀντιμετωπίζει ἕναν Ἄρλπ Ἀρσλάν, εἶναι παράλογη. Καί κανεὶς ἱστορικός δὲ μπορεῖ νὰ ἐξηγήσει, γιατί ὁ Ἄρλπ Ἀρσλάν ἔστειλε πρεσβευτὲς γιὰ εἰρήνη, ἐνῶ εἶχε τὸ Ρωμανὸ στὸ χέρι του. Γιατὶ ὁ Ρωμανὸς δὲ δέχτηκε τὴν εἰρήνη, πού θὰ τοῦ ἔδινε τὸ χρόνο πού χρειαζόταν, προκειμένου νὰ ἀνασυγκροτήσει τὶς δυνάμεις του καί, τὸ χειρότερο, διέταξε ἐπίθεση σὲ ὥρες ἀνακωχῆς, κάτι πού ἄφησε κατὰ πλῆκτους τοὺς Τούρκους, πού τράπηκαν σὲ ἀτακτη φυγὴ; Τόσο κατὰκαρδα λοιπὸν πῆρε τὴν πρότασι εἰρήνης;

Εἶχε ἀρχίσει νὰ σουρουπώνει, ὅταν ὁ βασιλιάς διέταξε νὰ κάνει στροφὴ ἡ βασιλικὴ σημαία, γιὰ νὰ γυρῶσιν πίσω στὸ στρατόπεδο. Μεγάλῃ εὐκαιρίᾳ γιὰ τὸν Ἀνδρόνικο, γιὸ τοῦ Ἰωάννη Δοῦκα, πού καιροφυλακτοῦσε. Διέδωσε ἀμέσως τὴν εἶδησι, ὅτι εἶχαν νικηθεῖ καί ὀπισθοχωροῦσαν. Τρομερὴ σύγχυση ἐπακολούθησε καί ὅλοι ἔφηναν, γιὰ νὰ σωθοῦν. Ὁ Ρωμανὸς φώναζε, ἀλλὰ δὲν τὸν ἄκουγε κανεὶς. Ἀπομείνει μόνος σχεδόν. Ἀκόμα καί οἱ βασιλικοὶ ἱπποκομοὶ καί οἱ κοντινοὶ Καππαδόκες εἶχαν γίνεαι ἄφαντοι. Ἀλλὰ ὁ βασιλιάς δὲν ἐγκατέλειψε τὴ θέση του, ἀντιστάθηκε ἥρωικά. Καί ὅταν πληγώθηκε στὸ χέρι, πολεμοῦσε μετὰ τὸ ἄλλο. Κι' ὅταν τὸ ἄλλο τοῦ σωριάστηκε νεκρὸ, πολεμοῦσε πεζός. Μέχρι πού ἔπεσε τὸ σκοτάδι, ἔχασε τὶς δυνάμεις του καί αἰχμαλωτίστηκε. Ὅλη τὴ νύκτα ἔμεινε ξαπλωμένος στὸ χῶμα μετὰ τοὺς ἄλλους τραυματίες. Κι' ὅταν ὁ ἥλιος ἀνέθηκε πάνω ἀπὸ τὸ αἵματοβαμμένο πεδίο, εἶδε ὁ Ἄρλπ Ἀρσλάν τὸν ἐξαντλημένο τραυματία μετὰ τὴν εὐτελὴ στρατιωτικὴ στολὴ καί δὲν τὸν γνῶρισε. Μόνο ὅταν ὁ στρατηγὸς Βασιλάκιος ἔπεσε μετὰ λυγμοὺς στὰ πόδια τοῦ Ρωμανοῦ, ἄστραψε. Τινάχτηκε ἀπὸ τὸ θρόνο του καί στάθηκε ὄρθιος. Τότε ὁ Ρωμανὸς ἔπεσε στὰ δικά του, κι ἐκεῖνος τὸν πάτησε. Στιγμιαία παραφορὰ ἀπὸ τὴν ἐξαχρείωσι τοῦ πολέμου; Ἦταν, πού οἱ ἀξιοματικοὶ παρακολοῦθοῦσαν κι ἔπρεπε νὰ τηρηθεῖ τὸ ἔθιμο; Ἀλλ' ἀμέσως τὸν ἀγκάλιασε λέγοντας: «Μὴ φοβᾶσαι, βασιλιά, δὲ θὰ πάθεις τίποτα, θὰ τιμηθεῖς, ὅπως ἀξίζει στὴν αὐτοκρατορικὴ σου μεγαλειότητα, γιατί κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι ἀνόητος ὁποῖος δὲν ὑπολογίζει τὰ γυρίσματα τῆς τύχης καί δὲ σέβεται τὶς συφορὰς τῶν ἄλλων». Διέταξε νὰ τοῦ δώσουν σκηνή, νὰ τὸν περιποιηθοῦν, νὰ φροντίσουν τὴν πληγὴν του. Τὸν τίμησε, τοῦ παρέθεσε δεῖπνο καί εἶχε μαζί του συζήτησι δύο φορὲς τὴν ἡμέρα. Κάποτε τὸν ρώτησε, τί θὰ ἔκανε, ἂν ἦταν στὴ θέση του. «Θὰ σὲ τιμωροῦσα σκληρὰ», ἀπάντησε ὁ Ρωμανός. «Ἐγὼ ὅμως, βλέπεις, δὲ σὲ μιμοῦμαι», εἶπε ὁ σουλτάνος «καί ἀπορῶ μετὰ ὅσα λές, ἐνῶ μαθαίνω, ὅτι καί ὁ Χριστὸς σὰς πρέσβευε εἰρήνην καί ἀνεξικακία, ἐναντιωνόταν στοὺς ἀλαζόνες καί ὑπερασπιζόταν τοὺς ταπεινούς».

Καί τὰ δοῦκαν μιὰ χαρὰ. Ὁ Ἄρλπ Ἀρσλάν θὰ σταματοῦσε τὶς ἐπιδρομές, θὰ ἔδινε πίσω τοὺς αἰχμαλώτους καί ὁ Ρωμανὸς θὰ ἔδινε λύτρα. Καί τήρησε τὸ λόγο του ὁ βασιλιάς. Στὸ δρόμο τῆς τραγικῆς ἐπιστροφῆς του, ὅταν ἡ Κωνσταντινούπολις εἶχε ἀνακηρύξει αὐτοκράτορα τὸν ἐννοούμενο τοῦ Ψελλοῦ Μιχαήλ, ἀνηψιὸ τοῦ Ἰωάννη Δοῦκα, καί ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἔσεργε «ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν», μάζεψε ὅ,τι εἶχε καί δὲν εἶχε καί τὰ ἔστειλε στὸν Ἄρλπ Ἀρσλάν, πού μετὰ τὴν τύφλωσι τοῦ Ρωμανοῦ χτύπησε ἄγρια ἐκδικούμενος τὶς συφορὰς τοῦ φίλου του.

Καί ὁ Ἄρλπ Ἀρσλάν πέθανε δολοφονημένος. Πρὶν πεθάνει, εἶχε ἀφήσει ἐντολὴ, νὰ δάλουν στὸν τάφο του τὴν ἐπιγραφή: «Ὅλοι ἐσεῖς πού εἶδατε τὴ μεγαλειότητα τοῦ Ἄρλπ Ἀρσλάν νὰ φτάνει μέχρι τὸν οὐρανὸ, ἔλατε στὴ Μεροὺ καί δεῖτε τὴν πού μεταβλήθηκε σὲ σκόνη». Ἀν εἶχα τὴν ἀδεια τοῦ νεκροῦ καί τῆς Πηνελόπης Δέλτα, θὰ ἔκανα τὴν προσθήκη: «τοῦ ἄσπιλου, τοῦ τίμιου ἐκείνου στρατιώτη, πού σκυμμένο ἄνθρωπο ποτέ του δὲ χτύπησε».

Ἕνας Σελτζούκος δημιουργεῖ πολιτισμό, ὅταν ἡ χριστιανικὴ ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία σθῆναι στὴν παραλυσία.

Οὐρανία Πρίγκουρη

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

Περὶ Ἑλληνικῆς καὶ Βυζαντινῆς Μουσικῆς [ἢ: ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΙΝΑΙ Ο «ΤΡΟΠΟΣ»]

Ὅταν ἔπιασα τὴν γραφίδα, γιὰ νὰ συνεχίσω τὸν διάλογο περὶ «Βυζαντινῆς» ἢ «Ἑλληνικῆς μουσικῆς ἐπὶ Βυζαντίου», ὁ ὁποῖος ἀνοίχθηκε ἐπιτέλους στὸν «Δαυλὸ», αὐτομάτως βρέθηκα ἀντιμέτωπος μὲ τὸν ἑξῆς προβληματισμὸ (δίλημμα): Σὲ ποιοὺ ἐπίπεδο θὰ ἄρμοζε νὰ συνδιαλεχθῶ μὲ τοὺς συνομιλητὲς (συγγραφεῖς) μου: Στὸ ἐπίπεδο τῶν εἰδικῶν μουσικῶν τεχνικῶν ὄρων (ἄγνωστων στὸ εὐρὺ κοινὸ) ἢ στὸ ἐπίπεδο τῆς γενικότερης ἱστορικῆς (πραγματικῆς) θεώρησης τοῦ ζητήματος, ἢ ὁποῖα εἶναι περισσότερο εὐληπτὴ ἀπὸ τοὺς μὴ εἰδήμονες; Τελικὰ ἡ πῆσι τοῦ προβληματισμοῦ αὐτοῦ μὲ ἐξώθησε, προτοῦ μὴν στὸ θέμα, νὰ προτάξω τὴν παρακάτω παρέμβασι.

Ἀπ' ὅσο δύναμαι νὰ γνωρίζω, τὸ θέμα ποὺ σκοπεύω νὰ θέσω, ἐὰν δὲν τίθεται γιὰ πρώτη φορὰ ἐντελῶς ἄμεσα, τουλάχιστον τίθεται πολὺ σπάνια καὶ ἀποσπασματικά. Πρόκειται γιὰ τὸν μῦθο τῶν δυνατοτήτων τῶν μουσικῶν γραφῶν, ἀρχαίως, βυζαντινῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς. Δὲν γνωρίζω, ἐὰν ἀληθεύει ἀπόλυτα, ὅτι ποιῆσαι εἶναι αὐτὸ ποὺ χάνεται στὴ μετάφρασι. Γνωρίζω ὅμως ἀπόλυτα καὶ δηλώνω κατηγορηματικά, ὅτι μουσικὴ εἶναι αὐτὸ ποὺ χάνεται στὴ μουσικὴ γραφὴ (ὀπτική). Τί χάνεται στὴν μουσικὴ σημειογραφία; Ὁ τρόπος: τὸ ὕψος, τὸ ἦθος, ὁ χαρακτήρας καὶ οἱ κάθε εἴδους λεπτὲς ἀποχρώσεις· ὅ,τι δηλαδὴ ἀποτελεῖ τὴν βαθύτερη οὐσία τῆς μουσικῆς. Καὶ γιὰ νὰ τὸ ποῦμε κι ἀλλιῶς, ὅση σχέσι ἔχει ὁ σκελετὸς ἐνὸς ζώου μὲ τὸ ζῶο αὐτὸ ὅταν εἶναι ζωντανό, τόση σχέσι ἔχει καὶ ἓνα τραγούδι γραμμένον μὲ νότες μὲ τὸ τραγούδι αὐτὸ ὅταν τραγουδιέται ἀπὸ τὸν δημιουργό του ἢ ἀπὸ κάποιο ἄλλο ἄτομο, ποὺ τὸ «διδάχθηκε» ἀπ' αὐτόν. Εὐληπτο

Ἡ ἀπάρνηση τῆς ἑλληνικῆς παγκόσμιας μουσικῆς ὁρολογίας ἀπὸ τοὺς Ρωμιούς

- *Διαπίστωση πρώτη:* Οἱ πάσης φύσεως μουσικοὶ τῆς χώρας μας, παραδοσιακοί, αὐτοδίδακτοι, πτυχιῶχοι ὠδεῖων, μουσικολόγοι καὶ ἐθνομουσικολόγοι (ἀμφισβητοῦμε τὰ ἀναγκαῖα γιὰ τὸν τίτλο αὐτὸν προσόντα τῶν τελευταίων), ἀποκαλοῦν τὶς κλίμακες τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς μὲ ὀνόματα ὅπως χιτζάζ, οὐσάκ, σαμπάχ, νιαδέντ, ράστ, κάρτζιγαρ κ.ἄ.
- *Διαπίστωση δεύτερη:* Παγκοσμίως πλὴν δυτικῆς Ἀσίας οἱ ἀντίστοιχες αὐτὲς κλίμακες ἀποκαλοῦνται μὲ τὰ ἀληθινὰ ὀνόματά τους, ὅπως Δωρικὴ, Ἰωνικὴ, Λυδικὴ, Φρυγικὴ, Ὑποδωρικὴ, Μυξολυδικὴ, Αἰολικὴ κ.ἄ. (Dorian, Eolian κ.ο.κ.).
- *Διαπίστωση τρίτη –ἀπίστευτὴ κι ὅμως ἀληθινή:* Στὸ σύνολο σχεδὸν τῶν μουσικῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων τῆς χώρας στὸν τομέα τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς διδάσκεται τὸ κατ' ἐξοχὴν τουρκικὸ ἑγχόρδο μουσικὸ ὄργανο σάζι ἀντὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ταμπούρα (θαμπούρα, τρίζορδο ἢ κακῶς λεγόμενον μπουζούκι), ὅπως προβλέπει τὸ διδακτέο πρόγραμμα, ὅταν σὲ καμμιά ἐπαρχία τῆς Ἑλλάδος δὲν παίζεται τὸ σάζι, ὅπως καὶ σὲ καμ-

και κατανοητό παράδειγμα από τους πάντες: οί διαθέτοντες ὄρασι ἀλλὰ καθόλου ἀκοή εἶναι ἀδύνατο νά τραγουδήσουν ἢ νά ἐκτελέσουν μουσικό ὄργανο. Οἱ διαθέτοντες ἀκοή ἀλλὰ καθόλου ὄρασι ὄχι μόνον δύνανται, ἀλλὰ ἐκδηλώνουν συνήθως ἰδιαίτερη ἐπίδοσι στήν μουσική.

Δηλώνω κατηγορηματικά, ὅτι δέν διάκειμαι ἀρνητικά στίς μουσικές σημειογραφίες, τίς ὁποῖες θεωρῶ χρήσιμες· μόνο πού δέν θέλω νά τοὺς ἀποδώσω δυνατότητες, τίς ὁποῖες δέν διαθέτουν. Ἀπόδειξη τῶν ἰσχυρισμῶν μου ἀποτελεῖ τὸ ἔξης δεδομένο: Ὅταν ἓνας διευθυντής ὀρχήστρας ἀποφασίζει νά ἐκτελέσει κάποιο «κλασσικό» μουσικό ἔργο, παρ' ὅλο πού διαθέτει μουσικούς οἱ ὅποιοι ἐκτελοῦν *prima vista* (δηλαδή μὲ τὴν πρώτη ἀνάγνωσι), ὥστόσο πραγματοποιεῖ πάμπολλες πρόβες. Ὁ λόγος εἶναι, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά τοὺς διδάξει διὰ τοῦ στόματος σὲ κάθε κατηγορία ὀργάνων αὐτά, τὰ ὁποῖα δέν δύνανται νά καταγραφοῦν διὰ τῆς ὁποιασδήποτε μουσικῆς σημειογραφίας. Γιά τοὺς λόγους αὐτοὺς κάθε ἐκτέλεσι ἀρχαίων μουσικῶν ἔργων ἢ τραγουδιῶν, ἢ βυζαντινῶν ἢ ὁποίωνδήποτε ἄλλων, γιὰ τὰ ὁποῖα δέν διαθέτουμε καμμιά ἀκουστικὴ μαρτυρία παρὰ μόνον γραπτὴ, εἶναι αὐθαίρετη, ἀσχετὴ μὲ τὴν πραγματικότητα καὶ ἀδικη ἀπέναντι στοῦ θέματος. Ὅλες οἱ ἀπόπειρες πού ἐγιναν πρὸς τοῦτο, οἱ ὁποῖες ἤχογραφήθηκαν σὲ δίσκους, κασσέτες καὶ C.D., παρουσιάζουν ἓνα ἀποτέλεσμα «ἄχρωμον, ἄοσμον καὶ ἄγευστον», ἀναγνωρίσιμο ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸν ὁποιονδήποτε μὴ εἰδικὸ στὰ μουσικά. Τελειώνοντας τὴν παρέκκλασι αὕτη θέλω νά δηλώσω, ὅτι τὴν ἀποτόλμησα πιστεύοντας, ὅτι θὰ βοηθήσῃ τοὺς μὴ εἰδήμονες περὶ τὰ μουσικά, νά κατανοοῦν εὐκολότερα ὁρισμένα δεδομένα.

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Νικ. Ἀσπιώτη μὲ τίτλο «Υπῆρχε μὴ θρησκευτικὴ μουσικὴ ἐπὶ Βυζαντίου» στοῦ τεύχους 157 τοῦ «Δ» αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσι νά προδῶ σὲ ὁρισμένους διευκρινήσεις, διότι μοῦ ἀποδίδονται ἰσχυρισμοὶ τοὺς ὁποῖους δέν προέβαλα. Κατανοῶ ὅμως, ὅτι ἦταν ἀναπόφευκτο νά μὴν δημιουργηθοῦν τέτοιες παρεξηγήσεις, ἀφοῦ ἀποπειράθηκα νά θέσω ἓνα τεράστιο

μιὰ ἐπαρχία τῆς Τουρκίας δέν παίζεται ὁ ταμπούρας. Γιὰ τὸ ἀπαράδεκτο αὐτὸ γεγονός, ἀπ' ὅσο γνωρίζουμε, δέν ὑπῆρξε μέχρι στιγμῆς καμμιά σοβαρὴ καταγγελία.

Οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνον ἐφηῦραν, ἐρεῦνησαν ἐπιστημονικά, συστηματοποίησαν καὶ χρησιμοποιήσαν τίς μουσικὲς αὐτὲς κλίμακες τουλάχιστον ἀπὸ τὸν 7ο π.Χ. αἰῶνα, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἀποφάνθηκαν καὶ γιὰ τὸ ἦθος τῶν κλιμάκων αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ θέματος παραπέμπουμε στοῦ ἀρθρο: «Τρόποι, ἦθη καὶ παρασημαντικὴ στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Μουσικὴ» τοῦ κ. Δημ. Ὁδ. Σταθακοπούλου, «Δανλός», σελ. 9078. Οἱ εἰδήμονες γνωρίζουν, ὅτι οἱ ἄλλοι λαοί, ὅπως οἱ Ἀραβες, οἱ Τοῦρκοι, οἱ Αἰγύπτιοι κ.ἄ., πολλοὺς αἰῶνες ὑστερότερα δέν γνώριζαν τίποτα σχετικόν. Ἡ γνώσι τῶν ἱστορικῶν αὐτῶν δεδομένων καὶ ὁ ἀνάλογος σεβασμὸς ὁδήγησαν τοὺς Εὐρωπαίους ἀναμφισβήτητα στὴν χρῆσι ἀπὸ μέρους τους τῆς ἑλληνικῆς ὀρολογίας τῶν κλιμάκων αὐτῶν.

Ὅσο ὅμως ἡ στάσι αὕτη τῶν Εὐρωπαίων, τῶν Ἀμερικανῶν ἢ τῶν Αὐστραλῶν δέν χρῆζει καμμιάς ἐξηγήσεως, τόσο ἡ στάσι τῶν Νεοελλήνων τὴν ἀπαιτεῖ κατηγορηματικά. Ἐπιπρόσθετα ἐπιτείνεται τὸ πρόβλημα καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀντιστοιχία τῶν σημερινῶν κλιμάκων μας μὲ τίς Ἀραβοπερσοτουρκικὲς ἀπορρίπτεται πλέον ἐπιστημονικά λόγω τῆς σημαντικῆς διαφορᾶς τῶν μουσικῶν τους διαστημάτων. Ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι λόγου χάριν χρησιμοποιοῦν ἀκόμα καὶ σήμερον τὰ διαστήματα τοῦ Πυθαγό-

θέμα με τόσο περιληπτικό τρόπο.

Με τὸ συμπάθειο θὰ ἐπαναλάβω κάποια πράγματα: Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσικὴ (ὅλων τῶν χιλιετιῶν), τὸ δημοτικὸ τραγούδι καὶ τὸ ἀστικό λαϊκὸ (ρεμπέτικο) ἀποτελοῦν μιὰ ἀδιάσπαστη καὶ ὁμοιογενὴ ἐνότητα, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ἀποκαλυφθῇ μόνο στοὺς μελετητὲς καὶ γνώστες τῶν θεμάτων αὐτῶν. Ἀπὸ τὸν ἰσχυρισμὸ μου αὐτὸν σὲ καμμία περίπτωσι δὲν μπορεῖ νὰ προκύψῃ ἔστω καὶ ἡ ὑπόνοια, ὅτι δὲν ὑπῆρχε μὴ θρησκευτικὴ μουσικὴ ἐπὶ Βυζαντίου. Ἐξακολουθῶ νὰ ἀπορῶ, πῶς ἐξήγαγε τὸ συμπέρασμα αὐτὸ ὁ κ. Ν. Ἀσπιώτης· συμπέρασμα, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὸν βασικὸ ἄξονα τοῦ σχολιασμοῦ ἀπὸ μέρους τοῦ τοῦ σχετικοῦ ἀρθροῦ μου. Αὐτὴ ἡ «ζωντανὴ μαγνητοταινία» λοιπὸν τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς δὲν διακόπηκε ποτέ. Ἀπὸ τὸν 2ο αἰ. μ.Χ. περίπου ὅμως ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸν κορμὸ τῆς μουσικῆς αὐτῆς ἓνα «μόσχευμα», τὸ ὁποῖο ἐμφυτεύεται σὲ τόσο διαφορετικὸ ἔδαφος, ὥστε ἀναπτύσσεται με τρόπο τελείως διαφορετικὸ ἀπὸ αὐτὸν τῆς καταγωγῆς του. Τὸ νέο αὐτὸ δένδρο πράγματι ἀναπτύχθηκε με δυὸ μεγάλους κλάδους. Τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ τὴν βυζαντινὴ κοσμικὴ μουσικὴ (τονίζω ἐδῶ, ὅτι ἡ δημοτικὴ μουσικὴ συνεχίζει παράλληλα τὴν πορεία της). Ἐπειδὴ οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ» δὲν γνωρίζουν ὅλοι νὰ διακρίνουν εὐκόλα τὰ ἐπὶ μέρους διαφορετικὰ στοιχεῖα τῶν δύο αὐτῶν «δένδρων», δηλαδὴ τὶς διαφορετικὲς ρίζες, κορμὸ, κλαδιά, φύλλα, ἄνθη καὶ καρπούς, κρίνω σκόπιμο ἐδῶ νὰ περάσω σὲ διαφορετικὸ ἐπίπεδο.

Θὰ ἦταν ἴσως «*κρῖμα κι ἀστεῖον συνάμα*» (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω μιὰ ἔκφρασι τοῦ κ. Ἀσπιώτη) νὰ πιστεύουμε, ὅτι τὸ Βυζάντιο, τὸ ὁποῖο ἀποπειράθηκε παντοιοτρόπως νὰ δολοφονήσῃ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, θὰ μπορούσε νὰ καλλιεργήσῃ μουσικὸ εἶδος ἑλληνικοῦ τρόπου: ὕφους, ἤθους καὶ χαρακτῆρα. Ἐὰν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ παραδεχθῇ, πῶς ἀληθεύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ τρόπος, τότε ἐπίσης θὰ ἀληθεύῃ, ὅτι ἡ μουσικὴ εἶναι ὁ τρόπος της κι ὄχι τὸ «ντορεμί» της, τὸ ὁποῖο εἶναι κοινὸ σ' ὅλες σχεδὸν τὶς μουσικὲς τῶν λαῶν τῆς γῆς. Ὅπως δὲν μπο-

ρα -ὅπως ἀποφαίνεται ὁ Νίκος Κηπουργὸς σὲ σχετικὴ μελέτη του, ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε τὸ 1985-, οἱ Ἕλληνες διαφοροποίησαν σημαντικὰ τὰ διαστήματα αὐτὰ τῶν κλιμάκων τους (γιὰ τοὺς εἰδήμονες: διαμορφώνοντάς τα περισσότερο πρὸς τὸ σκληρὸ χρῶμα).

Ἡ τάσι αὐτὴ ἐξηγεῖται ἀρκούντως ἀπὸ τὸ ἔνστικτο τῆς τηρήσεως τῶν ἀποστάσεων, τὸ ὁποῖο διαθέτουν ὅλοι οἱ λαοὶ καὶ ἴσως σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ οἱ Ἕλληνες. Ἐνστικτο, τὸ ὁποῖο εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀντίδοτο σὲ κάθε εἶδος ἰσοπεδωτισμοῦ καὶ τὸ ὁποῖο ἀπώλεσαν σὲ σημαντικὸ βαθμὸ οἱ Νεοέλληνες. Τέλος πάντων τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖο μᾶς ἀπασχολεῖ ἐδῶ, εἶναι τὸ γιατί, πότε καὶ πῶς προέκυψε ἡ χρῆσι τῶν ἀλλότριων ὀνομάτων γιὰ αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ μεγάλου μουσικοῦ πολιτισμοῦ μας, ὅταν αὐτὰ ἐξακριβωμένα εἶναι ἑλληνικά. Ἐπειδὴ στὰ τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» τοῦ Μαρτίου 1994 καὶ τοῦ Νοεμβρίου 1994 ἀναφερθήκαμε ἐκτενῶς στὰ θέματα πού σχετίζονται ἄμεσα με τὸ ἐρώτημά μας αὐτό, θ' ἀρκεστοῦμε ἐδῶ σὲ μιὰ περιληπτικὴ ἀναφορά.

Ἀπὸ τὴν ἱστορία γνωρίζουμε, ὅτι ὁ ὑπαρκτὸς Ἰουδαϊοχριστιανισμὸς -ἡ Πανλιανισμὸς- πολέμησε λυσσαλέα τὴν Ἑλληνικὴ Μουσικὴ καὶ τὸν Χορὸ ἢ μ' ἓναν λόγον τὸ Ἑλληνικὸ Τραγούδι· τραγούδι, τὸ ὁποῖο πάντοτε ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ὡς ἡ ἀδιάσπαστη ἐνότητα τῆς ποιήσεως, τῆς μελωδίας καὶ τοῦ χοροῦ. Ἀρκετὲς καὶ πειστικὲς

ρεῖ κανείς νά εἶναι Ἑλλήν, ὅταν μέ ὄργανο τήν ἑλληνική γλῶσσα καλλιεργεῖ ἀπόψεις τουρκικῆς ἢ Ἰνδικῆς νοοτροπίας. Γιά τούς ἴδιους λόγους δέν μπορεῖ νά θεωρεῖται κανείς Ἰνδός, ὅταν σκέπτεται καί ἐνεργεῖ μέ ἑλληνικό ἢ τουρκικό τρόπο. Θά ἦταν ἴσως «τραγικόν λάθος, ἀλλά καί γελοῖον» νά πιστεύουμε, ὅτι μιὰ θρησκεία, ἡ ὁποία διαθέτει ἅγιους προστάτες γιά τούς τσαγκάρηδες, τὸ πυροβολικό, τούς ραφτάδες, τήν ἀεροπορία, τούς φουρνάρηδες (καί καλὰ κάνει), τέλος πάντων πού διαθέτει γιά τὰ πάντα καί τούς πάντες πλὴν ἑνός: τῆς μουσικῆς, ὅτι ἡ θρησκεία λοιπὸν αὐτὴ θά μπορούσε νά καλλιεργήσῃ μουσικὸ εἶδος τοῦ αὐτοῦ τρόπου μέ μιὰ ἄλλη θρησκεία, ἡ ὁποία διαθέτει τούς μισοὺς σχεδὸν θεοὺς τῆς γιὰ τὴν μουσική: Ἀπόλλων, Διόνυσος, Ἑρμῆς (ἀνακάλυψε τὴν λύρα), Μοῦσες, Πάν, Σάτυροι κ.ἄ.: μιὰ θρησκεία, πού ἀποκαλοῦσε τούς μουσικοὺς «θεοὺς».

Ὅχι, δέν ἔχω κάνει ἓνα τραγικόν λάθος: ἔκανα ὅμως μιὰ μεγάλη παράλειψη: μοῦ διέφυγε ἡ διευκρίνισις περὶ τῶν δύο κλάδων τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς: τῆς κοσμικῆς καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Ὡστόσο δέν ἀλλάζει τίποτε, διότι καί οἱ δύο κλάδοι τῆς εἶναι ἀκριβῶς τοῦ αὐτοῦ τρόπου. Γιά νά τὸ διαπιστώσῃ κανεῖς, ἀρκεῖ νά ἀκροαστῇ τὰ δείγματα τῆς ἀπὸ τὴν σχετικὴ δισκογραφία. Ὅσο γι' αὐτά, στὰ ὁποῖα ὁ κ. Ν. Ἀ. μέ ὑπερθεμάτισε, συμφωνῶ ἀπόλυτα.

Ἐπιθυμῶ ὅμως νά σχολιάσω καί τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Δημ. Σταθακόπουλου μέ τὸν τίτλο: «Δὲν ὑπάρχει "βυζαντινὴ" μουσικὴ ἀλλὰ ἑλληνικὴ μουσικὴ ἐπὶ Βυζαντίου». Σ' αὐτὸ ὑποστηρίζεται πράγματι μιὰ πρωτότυπη ἄποψις, ὅτι δηλαδὴ πλὴν τῆς «πολιτικῆς καί θρησκευτικῆς ἡγεσίας», οἱ ὁποῖοι ἦταν «συνειδητοὶ» χριστιανοί, οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι κι ὅλα τὰ πράγματα παρέμειναν Ἑλληνες καί Ἑλληνικά, ἐπομένως καί ἡ μουσικὴ. Ὅτι δηλαδὴ ὁ κατατρεγμὸς πού ὑπέστη τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα ἀπὸ μέρους τῶν χριστιανῶν σχεδὸν τὸ ἄφησε ἀλώβητο· ὅτι ἀπλῶς τὸ ἄγγιξε. Συνεπῶς τὸ ἐπόμενο δῆμα, πού θά ἐδικαιοῦτο νά κἀνῃ κανεῖς, εἶναι νά ὑποστηρίξῃ, ὅτι τὸ Βυζάντιο πορεύτηκε σύμφωνα μέ τὸ

μαρτυρίες ἀναφέρουμε περὶ αὐτοῦ στὰ σχετικὰ προαναφερθέντα ἄρθρα. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ θρησκεία αὐτὴ ἀναγκάστηκε νά χρησιμοποιήσῃ τὶς κλίμακες αὐτὲς τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς – ἦταν ἀδύνατον γι' αὐτὴν καί γιὰ ὁποιαδήποτε ἄλλη, νά ἐφεύρει καινούργιες –, ἐφήρμοσε τὴν τακτικὴ «κι ἡ πίττα ὁλόκληρη κι ὁ σκύλος χορτάτος». Ἀπλῶς ὁ Δῶριος, ὁ Αἰολικός, ὁ Ἰωνικός καί λοιποὶ τρόποι βαπτίστηκαν ἡχος πρῶτος, δεῦτερος, πλάγιος πρῶτος, δεῦτερος κ.ο.κ.

Ὅσο γιὰ τὰ Ἀραβοπερσοτουρκικὰ ὀνόματα τῶν κλιμάκων, εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ μουσικὰ συστήματα τῶν λαῶν αὐτῶν βασίστηκαν κατὰ κύριο λόγο στὸ ἀρχαιοελληνικόν· εἰδικὰ δὲ μετὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου «καὶ Περσῶν καὶ Σουσιανῶν καὶ Γεδρωσιανῶν παῖδες τὰς Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους τραγωδίας ἤδον» (Πλούταρχος). [Τώρα πῶς τὰ κατάφερε, αὐτὸς ὁ «φονιάς τῶν λαῶν», ἀντὶ νά ἀφανίσῃ τούς λαοὺς πού κατέλαβε, νά τοὺς ἀναγκάσει, αἰῶνες ἀκόμη μετὰ τὸν θάνατό του, νά τραγουδοῦν τραγούδια τῶν τραγικῶν ἑλλήνων ποιητῶν, αὐτὸ εἶναι σίγουρα «ἄλλοννοῦ παπᾶ εὐαγγέλιο». Δὲν εἶναι τυχαῖο, ὅτι στὰ ψιλὰ γράμματα ἡ καὶ καθόλου δέν ἀναφέρεται, ὅτι ὁ «φασίστας» αὐτὸς ξεκίνησε μέ στρατιῶτες μουσικοὺς κι ὅτι τὸ ἄγαλμα, πού ἀφιέρωσε στοὺς Δελφοὺς μετὰ τὴν πρώτη νίκη του, ἦταν ἓνας πολεμιστῆς, ὁ ὁποῖος στὸ ἓνα χέρι κρατοῦσε τὸ δόρυ καὶ στὸ ἄλλο τὴν λύρα τοῦ Ἀπόλλωνα. Καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, μιὰ

Ἑλληνικὸ Πνεῦμα. Ποῦ καταλήγουμε λοιπόν; Μιὰ ἀπὸ τὰ ἴδια.

Ὑπῆρχε ἑλληνικὴ μουσικὴ ἐπὶ Βυζαντίου, ἡ ὁποία ἦταν τὸ δημοτικὸ λεγόμενο τραγούδι, τὸ ὁποῖο συνέχιζε καὶ καλλιεργοῦσε ὁ λαός. Ὑπῆρχε ὅμως καὶ ἡ βυζαντινὴ (χωρὶς εἰσαγωγικά) μουσικὴ (κοσμικὴ καὶ θρησκευτικὴ), τὴν ὁποία ἀνέπτυξε καὶ καλλιεργοῦσε ἡ πολιτικοθρησκευτικὴ ἐξουσία μὲ τοὺς πληβείους τῆς.

Ὁ κρυφὸς θεὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ Διόνυσος, ὅπως πρῶτος τὸ διατύπωσε καὶ ἐξηγήσε ὁ Γιώργος Μανιάτης. Τὸν Διόνυσο ὅμως τὸν λάτρευε στὰ ἀλώβητα καὶ κατὰ βάθος τῆς ψυχῆς τοῦ ὁ λαός, οἱ «παγανιστές». Οἱ πολιτικοθρησκευτικὲς ἐξουσίες καὶ τὰ ὄργανά τους, οἱ λόγιοι μουσικοσυνθέτες, ὅμως λάτρευαν τὸν Γιαχβέ. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ πρῶτοι διατήρησαν ἄθικτη τὴν Ἑλληνικὴ μουσικὴ, ἐνῶ οἱ δεῦτεροι δημιούργησαν κατὰ τὸν θεὸ τους τὴν βυζαντινὴ μουσικὴ. Δὲν ἦταν ποτὲ ὁ λαός, ποὺ νὰ ἔδωσε τὸ παράδειγμα τῆς ἐγκατάλειψης τοῦ σεβασμοῦ τῶν προγόνων του, τῆς θρησκείας του καὶ ἐν προκειμένῳ τῆς μουσικῆς του, ἀλλὰ οἱ ἀχάριστοι, ἀσεβεῖς καὶ ἀγενεῖς δουλόφρονες τῆς πολιτικοθρησκευτικῆς ἐξουσίας. Αὐτοί, οἱ ὁποῖοι μαζὶ μὲ τοὺς πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἐγραψαν ὅλους αὐτοὺς σὺν τοῖς ἄλλοις τοὺς ὕμνους, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τῆ μιᾶ καθυβρίζουν τοὺς πατέρες μας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐξυμνοῦν τὸν Ἰσραήλ, τὴν Σιών, τὸν Ἰορδάνη ποταμὸ καὶ τὰ χωριουδάκια τῆς Παλαιστίνης, ἀλλὰ κυρίως αὐτὸν τὸν μοναδικὸ δολοφόνου θεὸ Γιαχβέ. (Βέβαια ὁ «Ἰσραήλ» αὐτὸς καὶ ἡ χώρα του δὲν μᾶς φταῖνε σὲ τίποτα αὐτοὶ καθ' ἑαυτοί).

Ἐὰν δὲν ἔχει ἔτσι τὸ πρᾶγμα, τότε πῶς μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ, ὅτι σήμερα κάποιοι Νεοέλληνες ἄδουν Ἀμερικανικότροπα καὶ οἱ λοιποὶ Ἀραβο-τουρκο-περσικότροπα; Κι ἂς μὴν ἰσχυριστεῖ κανεὶς, ὅτι φταίει ἡ Τουρκοκρατία. Ἐλάχιστα κακὰ ἔπαθε ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὸ Βυζάντιο καὶ τὸ νεοελληνικὸ Ἰουδαιορθωμαιοχριστιανικὸ κρατίδιο εὐθύνονται ἀποκλειστικὰ γιὰ τὶς κακουχίες καὶ τὸν ἀφανισμό τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Θέμα, τὸ ὁποῖο ἀρκοῦντως κατέδειξε καὶ καταδείχνει στίς σελίδες τοῦ ὁ «Δαυλός».

παράκληση πρὸς τοὺς ἐρευνητὲς ἱστορικούς: Ἐπειδὴ λησμόνησα τὶς πηγὲς αὐτῶν τῶν πληροφοριῶν, τοὺς παρακαλῶ, γιὰ ὅ,τι σχετικὸ γνωρίζουν ἢ μποροῦν ν' ἀνακαλύψουν, νὰ μᾶς πληροφορήσουν μ' ὅποιονδὴποτε τρόπο].

Στὸ σημεῖο αὐτὸ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἡ τριτὴ μου μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ξεκίνησε ἀπὸ τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖο μοῦ ἔθεσε ὁ Αὐστραλὸς μουσικὸς καὶ ἐρευνητὴς τῆς παραδοσιακῆς μας μουσικῆς Linsey Pollak τὸ «σωτήριο» γιὰ μένα ἔτος 1986. Μέχρι τότε, καὶ λίγο ἀργότερα ἀκόμα, κι ἐγὼ χρησιμοποιοῦσα τὶς Ἀραβοπερσοτουρκικὲς αὐτὲς ὀνομασίες γιὰ τὶς κλίμακες τῆς μουσικῆς μας, ἀφοῦ τυγχάνω δάσκαλος τῆς παραδοσιακῆς μας μουσικῆς. Συγκεκριμένα τὸ ἐρώτημα τοῦ Πόλλακ ἦταν τὸ ἑξῆς: «Πῶς γίνεται ἐμεῖς, οἱ μουσικοὶ τῆς σύγχρονης μουσικῆς στὴν Αὐστραλία, στὴν Ἀμερικὴ καὶ στὴν Εὐρώπη, νὰ χρησιμοποιοῦμε τὰ ὀνόματα Eolian, Lydian κ.λπ. γι' αὐτὲς τὶς κλίμακες, τὶς ὁποῖες ἐσεῖς ὀνομάζετε ράσι, οὐσὰκ κ.ο.κ.».

Γιὰ νὰ μὴν πολυλογῶ, ἡ ἀδυναμία μου ν' ἀπαντήσω στὸ ἐρώτημα αὐτὸ μ' ἀνάγκασε νὰ ἐρευνήσω τὸ θέμα τὸ κατὰ δύναμιν καὶ νὰ καταλήξω στὰ συμπεράσματα αὐτά, τὰ ὁποῖα προανέφερα. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὅμως προέκυψε ἡ ἀνάγκη νὰ ξεπεραστεῖ τὸ πρόβλημα καὶ πρακτικὰ. Γιὰ τὸν λόγο αὐτόν, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ σύστημα, τὸ Βυζαντινὸ καὶ τὴν σημερινὴ μουσικὴ πραγματικότητα, διαμόρφω-

Ἡ ἐπιπρόσθετη ἀπόδειξη τοῦ κ. Σταθακόπουλου, στὴν ὁποία ἀναφέρει ὅτι, ἀφοῦ «ἡ κοσμικὴ-δημώδης/λαϊκὴ μουσικὴ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς τοῦ Βυζαντίου» ἀποδίδεται τέλεια μὲ τὴν λεγόμενη βυζαντινὴ παρασημαντικὴ, ἐπομένως καὶ ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ προέρχεται ἀπ' αὐτὴν, δὲν ἀποτελεῖ καθόλου ἀπόδειξι, ἀφοῦ καὶ ἡ μουσικὴ τῶν Ἰνδιάνων μπορεῖ νὰ γραφῇ τοιουτοτρόπως, χωρὶς ὅμως αὐτὸ ν' ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἰνδιάνικη μουσικὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν κοσμικὴ-δημώδη/λαϊκὴ μουσικὴ τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντίου. Τὸ ἀτυχὲς αὐτὸ εὔρημα θυμίζει τὸ παράδειγμα ποὺ διδασκόμασταν στὸ μάθημα τῆς λογικῆς στὸ γυμνάσιο τῆς δεκαετίας τοῦ 60: «Ὁ χωροφύλαξ εἶναι ὄργανο. Τὸ μπουζούκι εἶναι ὄργανο. Ἀρα ὁ χωροφύλαξ εἶναι μπουζούκι».

Ὅσο γιὰ τὴν παγίδα ποὺ μᾶς στήνουν καὶ στὴν ὁποία πέφτουμε ἀπεμπολώντας τὰ πνευματικὰ μας προϊόντα, ἔχω τὴν ἐντύπωσι, ὅτι βρισκόμαστε ἤδη μέσα σ' αὐτὴν, μὴ ἀπεμπολώντας τίποτε. Ὅταν τέλος πάντων κανεὶς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ξεβοτανίση τίς ντομάτες του, νομίζω ὅτι πολὺ περισσότερο θὰ ἔπρεπε νὰ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ ξεβοτανίση τὴν ἱστορία του, ἡ ὁποία κι αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένη ζιζανίων. Καὶ ἐνῶ ὁ κ. Δ. Σταθακόπουλος δίνει τὴν ἐντύπωσι ἀνοιχτοχέρη ἀνθρώπου, ὑποδεικνύει ὅτι δὲν πρέπει νὰ χαρίζουμε κάποια πράγματα σ' αὐτοὺς ἢ στοὺς ἄλλους. Ἀπὸ πότε δηλαδὴ ἡ γενναιοδωρία ἔπαυε νὰ θεωρεῖται ἀρετὴ; Οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνο χάριζαν κάτι στοὺς ἄλλους λαοὺς, ἀλλὰ τοὺς παρείχαν τὰ πάντα τοὺς ἐπὶ χιλιετίες· καὶ μάλιστα χωρὶς ἀντάλλαγμα ἢ πληρωμὴ. Εἶναι ἔτσι ἡ μοίρα τῶν Ἑλλήνων νὰ χάνουν· διότι «χάνει ὁποῖος ἔχει». Ἐξ ἄλλου τὸ χάσιμο σχεδὸν πάντοτε ἀποτελεῖ καὶ αἰτία γιὰ νέες δημιουργίες.

Τελειώνοντας αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ δηλώσω, ὅτι θεωρῶ δημιουργικὸ τὸν διάλογο αὐτὸν περὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς· ἐπίσης αἰσθάνομαι μεγάλη ὑποχρέωσι, γιὰ λογαριασμὸ τοῦ γενικότερου θέματος τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, πρὸς τοὺς συναδέλφους μου κ.κ. Ν. Ἀσπιώτη καὶ Δ. Σταθακόπουλο.

σα μιὰ πρόταση ἐπὶ τοῦ θέματος, τὴν ὁποία θεωρῶ περισσότερο ὡς πρόταση θέσεως τοῦ προβλήματος παρὰ ὡς τελικὴ λύσι του. Μακάρι νὰ ὑπάρξουν προτάσεις σπουδαιότερες ἀπὸ ἱστορικὴ καὶ πρακτικὴ σκοπιὰ.

Ὡστόσο τὸ πρόβλημα θὰ μπορούσε νὰ λυθεῖ σχεδὸν ὀριστικὰ μόνο, ἐὰν ἐπραγματοποιεῖτο ἓνα, εἰδικὰ γιὰ τὸ θέμα αὐτό, πανελλήνιο καὶ καλύτερα διεθνὲς ἐπιστημονικὸ συνέδριο, ὅπου θὰ καταθέτονταν καὶ θὰ ἐπεξεργάζονταν ὅλες οἱ σχετικὲς ἱστορικὲς μαρτυρίες καὶ οἱ ἀνάλογες προτάσεις. Δυστυχῶς στὴν χώρα αὐτὴ μιὰ τέτοια πρότασι μπορεῖ ἀκόμα νὰ θεωρεῖται εὐσεβὴς πόθος.

Τέλος, γιὰ νὰ μὴν καταχρῶμαι καὶ τὴν φιλόξενη διάθεσι τοῦ περιοδικοῦ, ὑπόσχομαι νὰ γνωστοποιήσω τὴν πρότασί μου αὐτὴ μὲ κάθε τρόπο σ' ὁποιονδήποτε ἐνδιαφέρεται γι' αὐτὴν. Πέραν τούτου προσωπικὰ ἐδῶ καὶ μιὰ πενταετία στοὺς μαθητές, στοὺς ὁποίους διδάσκω τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ μὲ βάση τὸ ἀρχαιοελληνικὸ μουσικὸ σύστημα, ἐφαρμόζω τὸ σύστημα ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν πρότασί μου, τὸ ὁποῖο ἔτσι κι ἄλλιως θεωρῶ προτιμότερο ἀπὸ τὸ ὑπάρχον.

Σταῦρος Βασδέκης

«Μικρή Έλλάς»

«Μικρή και άσημαντη Έλλάδα θέλουν και επιδιώκουν έταίροι, σύμμαχοι, φίλοι της, καθώς και φάλαγγες Έλλήνων, που αποδέχονται ήδη τη Νέα Τάξη, βρίσκοντας πώς τους έξυπν-ρετεϊ... Γι' αυτό και καλλιεργούν συστηματικά την ήττοπάθεια, τον άμερικανισμό, την εύρω-λατρία: ξεπουλούν την γη και την οικονομία της χώρας και έθελουτφυλούν στις παντοειδείς προκλήσεις...». Αυτά καταγγέλλει στην έφημερίδα «Τά Νέα» ο κ. Μιχάλης Ράπτης, ο γνω-στός «Πάμπλο», προτείνοντας μάλιστα την σύσταση ενός είδους «Φιλικής Έταιρείας», που νά έμψυχώνει τους Έλληνες και νά στελεχώνει τον άφανιζόμενο Έλληνισμό. Τό ζήτημα όμως είναι, ποιοί θά συγκροτήσουν την νέα αυτή «Φιλική Έταιρεία». Διότι, αν ο κ. Ράπτης θεω-ρεί, ότι υπάρχουν πολιτικοί, δικαστικοί, θρησκευτικοί και πνευματικοί-έκπαιδευτικοί τα-γοί της σημερινής Ρωμοσύνης, που θά έκαναν κάτι εν όψει των «παντοειδών προκλήσεων», τον πληροφορούμε ότι όλοι αυτοί για την Έλλάδα δέν δίνουν πεντάρα. Αν κάτι μπορεί νά φανή, μόνο από άφανεις και ανώνυμους Έλληνες μπορεί νά γίνη. Έτσι έγινε άλλωστε και με την παλαιά «Φιλική Έταιρεία».

Σ.Π.

Ή πινακίδα του Διοσηλιού

Όταν οί Έλληνες έχτιζαν Παρθενώνες, «οί πανάρχαιοι λαοί» της Μεσοποταμίας έτρω-γαν ρίζες και θαλανίδια. Αυτό μαρτυρεί ή ηλικίας 7.250 ετών πινακίδα του Διοσηλιού Κα-στοριάς, που θερέθηκε πριν ένα χρόνο περίπου. Τί σημαίνει αυτό; Σημαίνει, ότι θά 'πρεπε νά 'χη σημάνει συναγεμός μεταξύ των έπιστημόνων νά ξαναγραφή ή ιστορία νά πεταχθή στον κάλαθο των άχρηστων ή κατεστημένη γλωσσολογία νά εξαφανισθούν οί φοινικιστές νά κρυφθούν οί ινδοευρωπαϊστές νά άφαιρεθή ό λόγος στους αιγυπτιάζοντες, οί όποιοι εξα-πατούν με τον πιο δάνανσο τρόπο την ανθρωπότητα, νά...

Τί άπ' όλ' αυτά έχει γίνει; Τίποτα. «Τό κράτος φρουρεί τους φρουρούς του», οί όποιοι με θράσος και άλαζονεία κυττάζουν νά εξαφανίσουν τη μαρτυρική πινακίδα ή, μηδενίζοντας την αξία της, νά την θέσουν στο άρχειό. Ένας μάλιστα άπ' τους κληρονομικώ δικαίω «με-γάλους φιλόλογους μας» (συμβαίνουν κι αυτά στη χώρα τούτη), ό Φ. Κακριδής, άπεφάνθη, μ' όλην τη σοδαρότητα που του προσδίδει ή θέση του, ότι «τά γράμματα της πινακίδος δέν είναι γράμματα αλλά γραμμές, όπου με κάποια λογική χάραξης εμφαίνονται δροχές, καται-γίδες, λακάδες κ.ά. φαινόμενα στο πέραςμα των ήμερών και μηνών» («Άπογευματινή», 1-3-95)!

«Περί άνέμων και υδάτων» τουτέστιν... Τό δάρος ώστόσο πέφτει στον Γ. Χουρμουζιάδη, στα χέρια του όποιου δρίσκεται ή πινακίδα. Νά μην λησμονή, ότι είναι υπεύθυνος έναντι της Ίστορίας. Την πινακίδα λοιπόν και τά μάτια του, καθώς λέει ό λαός.

Σ.Π.

Ή αυτοκτονία του Έξ-ουσιασμού

Διεθνής διάσκεψη για την σωτηρία του κλίματος και του περιβάλλοντος έγινε στο Βε-ρολίνο στά τέλη του περασμένου Μαρτίου. Σύμφωνα με έπιστημονικούς ύπολογισμούς, αν στα προσεχή 25 χρόνια δέν ληφθούν δραστικά μέτρα, ή γη θά όδηγηθεί στην καταστροφή. Τό διοξείδιο του άνθρακος αυξάνει άπειλητικά στον άτμοσφαιρικό χώρο και θεωρείται πρω-ταίτιο για τό φαινόμενο του «θερμοκηπίου»: Ή συνεχής άνοδος της μέσης θερμοκρασίας της γης θά επιφέρει τό λυώσιμο των πάγων στους δύο πόλους της ύδρογειόν και την κάλυ-ψη από τά θαλάσσια ύδατα μεγάλων έπιφανειών στεριάς και κυρίως των νησιών. Ύπολογί-ζεται, ότι τά πρώτα νησιά που θά χαθούν είναι οί νήσοι Μαλδίδες του Ίνδικου Ώκεανού. Ραγδαίοι κατακλυσμοί θά εναλλάσσονται με δρμύτατα ψύχη σ' όλη την έπιφάνεια του πλα-νήτη. Άπό την άλλη πλευρά ή συνεχής διεύρυνση της «τρύπας του όζοντος» καθιστά άκρω-ς επικίνδυνη τά προσεχή χρόνια την έκθεση του ανθρωπίνου σώματος στην ήλιακή άκτινο-βολία.

Άναρωτιέται άραγε κανείς, γιατί ή ίδια ή ανθρωπότητα σκάδει τον λάκκο της με τά ίδια της τά χέρια; Οί άρρωστημένοι έγκέφαλοι του έξουσιασμού, που όδήγησαν την ανθρωπό-τητα στην παράνοια και τον εκφυλισμό, φαίνεται ότι και οί ίδιοι δέν θά μπορέσουν νά γλυ-

τώσουν. Στις ύστατες τουτες στιγμές ο Έλληνικός Λόγος ξαναπροβάλλει ως μόνη éναλλακτική λύση áντι του άφανισμού ύποδεικνύοντας στον άνθρωπο την κατά φύσιν ζωή.

Π.Κ.

Έθνική άμνηστεία

Τò νεοελληνικό κρατίδιο πρέπει νά ντρέπεται, διότι δέν τιμά την έπέτειο των Βαλκανικών Πολέμων. Στις 28 Ίουλίου 1913 έτελείωσε νικηφόρος ο Δεύτερος Βαλκανικός Πόλεμος. Ο έλληνικός στρατός με την δύναμι των όπλων έπέβαλε την θέλήσή του στην ήττημένη Τουρκία άρχικώς και μετά στην ήττημένη Βουλγαρία. Η Έλλάς ύπερεδιπλασιάσθη. Κι όμως ούδεμία έπίσημος εκδήλωση έγινε. Ούτε κι έφέτος θά γίνη. Ούτε ή πρωτεύουσα κοσμείται από κάποιο μνημείο των ενδόξων βαλκανιομάχων.

Άποτεινόμεθα στην Έλληνική λογική και ήθική, γιά νά ρωτήσουμε: Εΐναι λογικό; Εΐναι ήθικό νά μη τιμώνται οί ήρωες των δύο Βαλκανικών Πολέμων, πού έμεγάλωσαν και έδόξασαν την Έλλάδα; Και άκόμη, ποία δύναμις έμποδίζει την έθνική ανάμνησι του 1912-1913; Και καλά ο «πνευματικός» και ο «πολιτικός κόσμος» νά άγνοούν τους Βαλκανικούς Πολέμους, άλλα νά τους άγνοούν και οί Ένοπλες Δυνάμεις, αυτό είναι πραγματικό άισχος.

Κ.Π.

Ίοι και ίώσεις

«Οί έλληνόψυχοι άρχαιολογίζοντες του Δαυλού» πρέπει «νά τά βάψουμε μαύρα», κατά τόν «ίο της Έλευθεροτυπίας» (19-2-95), άφού πάθαμε «ό,τι θέλαμε ν' άποφύγουμε», δηλαδή δέν μπορέσαμε ν' άποδείξουμε πώς οί έλληνικές πυραμίδες είναι άρχαιότερες των αϊγυπτιακών. Δυστυχώς γιά μās, «οί έλληνικές πυραμίδες άποδεικνύονται περίπου συνομήλικες με τις αϊγυπτιακές!» Έμεις δέβαια ούδέποτε θέσαμε χρονοδιαγράμματα κι ούτε θά μπορέσει νά δοη κανείς εκφρασμένη κάποια έπιθυμία μας ή θέλήσή μας. «Οί έλληνόψυχοι άρχαιοελληνίζοντες του Δαυλού» «τήν λύραν κτυπώσι» και ούδόλως «άρχαιολογίζουν», παρά τó ότι πολλοί έξ αυτών είναι άρχαιολόγοι, ιστορικοί και φιλόλογοι.

Δέν χωρεί άμφιβολία, ότι χάρις στους «έλληνόψυχους άρχαιολογίζοντες του Δαυλού» οί έλληνικές πυραμίδες, πού, περιφρονημένες και συκοφαντημένες ως «φασιστικές», «ρατσιστικές», «έθνικιστικές» και τά τοιαύτα, ήσαν άγνωστες όχι μόνο στον ξένο κόσμο και τους Έλληνες άλλα και σ' αυτούς τούτους τους Άργείους, μετά τις έρευνές μας και τά δημοσιεύματά μας απέκτησαν όντότητα. Άθριο, ποιός ξέρει, μπορεί ν' άποδειχθί κι αυτό, πού γιά μās δέν έχει καμμία σημασία, γιά τους ίους όμως και τά μικρόδια άποτελεί πονοκέφαλο, άν κρίνουμε άπ' τά γραφόμενά τους...

Όμως γιατί τόση άνησυχία και θορύβηση; Τί φοβούνται τ' άφεντικά τους, οί φορείς τους, θέλω νά πώ; Θά μου πείτε, με ίους θ' άσχολούμαστε τώρα και με μικρόδια; Δέ λέω, άλλα «ίος» σημαίνει και μοχθηρία, και δηλητήριο, και σκουριά. Καλό είναι λοιπόν νά φυλάγεται κανείς!..

Σ.Π.

Περί «έντιμότητας»

Γιά μιá άκόμη φορά ο Θουκυδίδης γίνεται έπικαιρος. Ο μεγάλος ιστορικός, ως γνωστόν, άποκάλεσε «διαστροφή της νόησης» την σύγχυση πού έπέφερε ή συμφορά του λοιμού στην Άθήνα στά χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου. Οί άξίες και οί άρχές έχασαν τότε τó πραγματικό τους περιεχόμενο και ύπέστησαν την διάβρωση και πολλές φορές την άντιστροφή τους. Αναρωτήθηκε κανείς, τί έννοιολογικό περιεχόμενο δίνουν οί πολιτικοί μας ταγοί στην λέξη «έντιμότητα», πού τώρα τελευταία την χρησιμοποίησαν εύρέως, γιά νά έξάρουν την προσωπικότητα των ύποψηφίων και άπελθόντων προέδρων της Δημοκρατίας; Έντιμος γι' αυτούς είναι εκείνος πού χαρακτηρίζεται από άνικανότητα, συμβιβαστικότητα, σοβαροφάνεια, νωθρότητα και σχεδόν πάντοτε από άποτυχία. Έμμέσως πλύν σαφώς ύποδηλώνουν, ότι ή έντιμότητα είναι σήμερα άγαθό σπάνιο και γι' αυτό «πουλιέται» εύκολα και σέ ύψηλή τιμή. Ο σημερινός «λοιμός», πού όδηγεί σέ πλήρη σύγχυση, έχει χειρότερα συμπτώματα: είναι ο ιδεολογικός μεσαιώνας με βασικά γνωρίσματα την άπαιδευσία, τη δουλοπρέπεια και τόν άνθελληνισμό.

Π.Κ.

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΚΑΣ

”Αγνωστος μυκηναϊκός οικισμός στη Λευκάδα ΟΓΚΟΛΙΘΙΚΟΙ ΠΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΘΟΛΩΤΑ ΟΙΚΗΜΑΤΑ

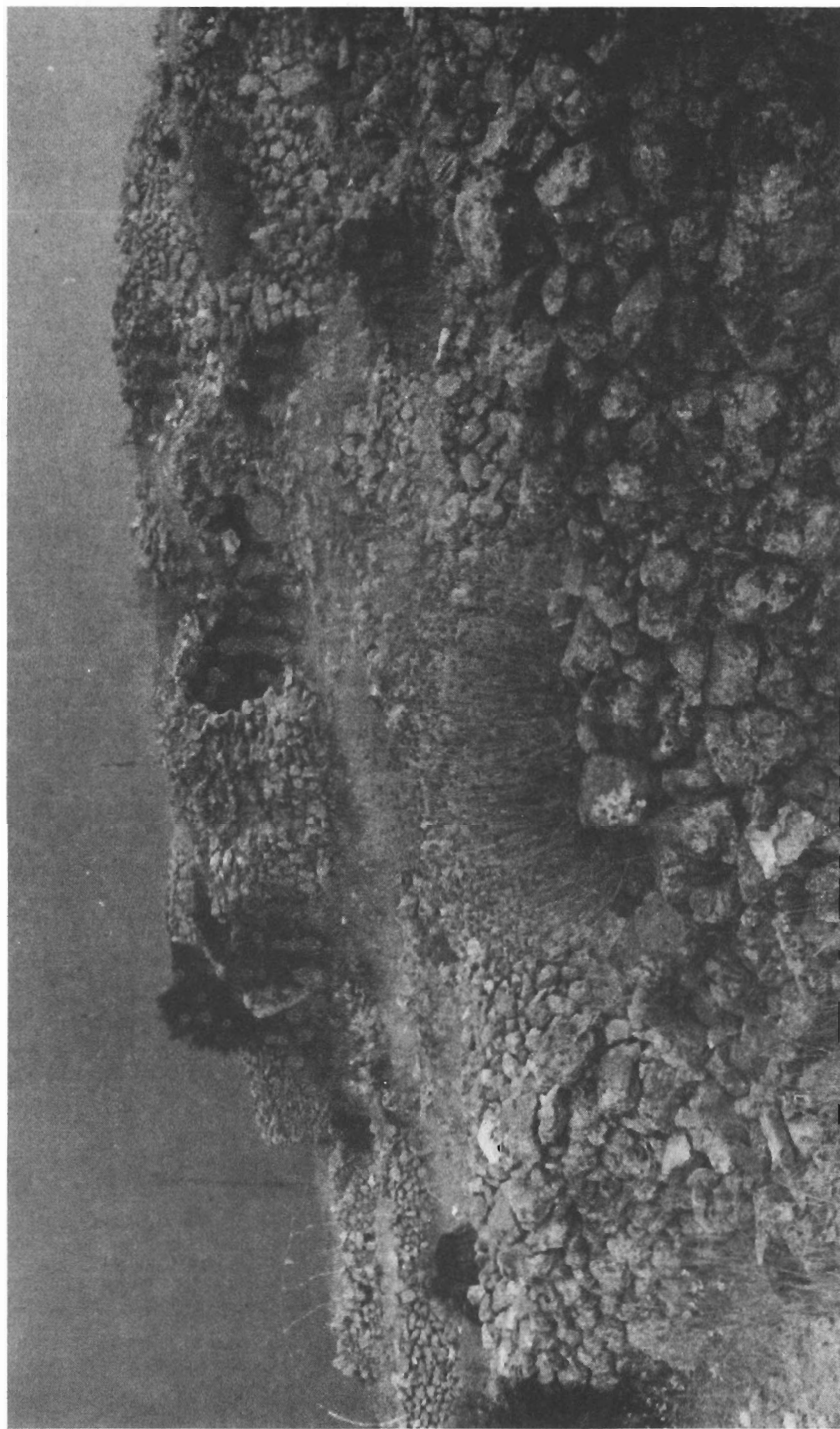
Ἡ παρουσία τῶν Ἀχαιῶν στὴ Λευκάδα ἔχει ἐπιβεβαιωθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη ἤδη ἀπὸ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μὲ τὴν ἀποκάλυψη ἀπὸ τὸν Γερμανὸ ἀρχαιολόγο Δαῖρπφελδ 33 θολωτῶν βασιλικῶν καὶ ἄλλων κτερισμένων τάφων στὴν περιοχὴ Στενοῦ Νυδρίου, ὅπου τοποθετεῖται καὶ τὸ βασίλειο τοῦ Ὀδυσσε΄α καὶ ὑπάρχουν σπουδαῖα ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ νησιοῦ, καὶ μάλιστα δυσπρόσιτα, πού μαρτυροῦν ὅτι ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς ἄνθισε ἐδῶ σὲ ὅλο τὸ μεγαλεῖο του.

Ἐνα τέτοιο ἐκπληκτικὸ τεκμήριο, κατασκευασμένο μὲ τὴν γνωστὴ μνημειακὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ὀγκολίθων τῶν Μυκηναίων (πρὸβλ. «Πύλη τῶν Λεόντων»), συναντᾶμε στὸ ὄροπέδιο Βουνὶ τῆς Ἑγκλουβῆς, πού πρόσφατα προκάλεσε τὸ σοβαρὸ ἐνδιαφέρον Ἀμερικανίδος ἀρχαιολόγου, ἡ ὁποία ζήτησε μάλιστα τὴν ἄδεια γιὰ ἀνασκαφές, ἀφοῦ ἐλληνικὸ ἐνδιαφέρον, ὡς συνήθως, δὲν ὑπάρχει. Δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς εἰδικός, γιὰ νὰ καταλάβει ὅτι βρίσκεται στὰ ἐρείπια ἐνὸς πανάρχαιου οἰκισμοῦ μὲ ρίζες ἴσως νεολιθικές, ἀλλὰ μὲ σαφὴ δείγματα ἐποικησῆς του ἀπὸ τὴν 2α χιλιετία π.Χ. Ἀπὸ μιὰ συστηματικὴ περιήγηση στὴν περιοχὴ μὲ ὁδηγοὺς τοὺς ἐνδιαφερομένους γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου τους κ.κ. Χρ. Κοντογεώργη, Ἰω. Θερμὸ καὶ Χρ. Ἀργυρὸ προκύπτουν οἱ ἐξῆς προσωπικὲς διαπιστώσεις καὶ ἐκτιμήσεις μας, πού θέτουμε ὑπ’ ὄψη τῶν ἀρμοδίων:

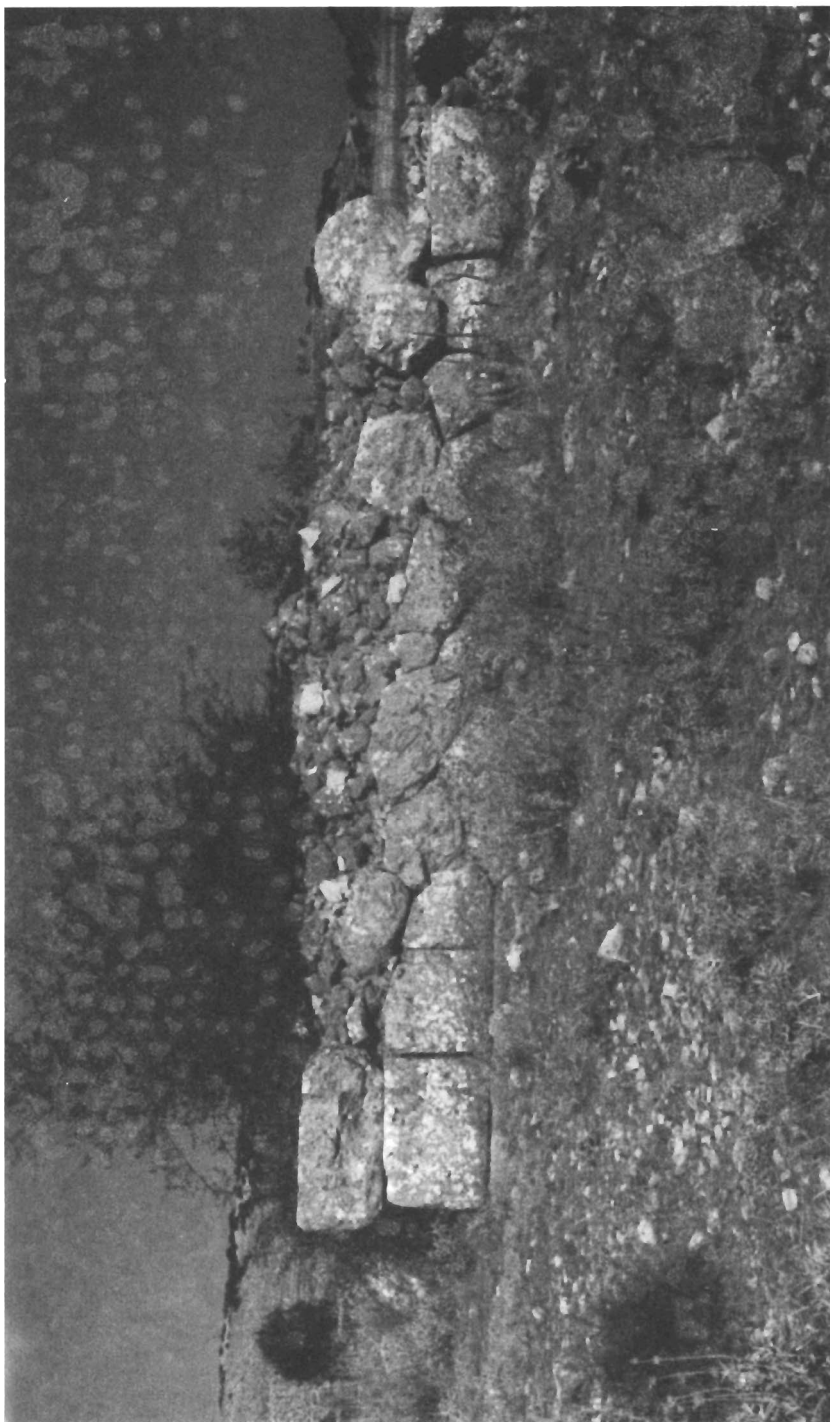
Νὰ ποῦμε κατ’ ἀρχάς, ὅτι ἡ περιοχὴ τῆς Ἑγκλουβῆς εἶναι τὸ ὑψηλότερο ὄρεινὸ χωριὸ τῆς Λευκάδας, κάτω ἀκριδῶς ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ ὀμηρικοῦ ὄρους Νήριτον (Ἑλάτη), ὅπου δεσπόζουν οἱ ἀχρηστευθεῖσες πλέον ἐγκαταστάσεις τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων. Ἡ γεωλογικὴ δομὴ τῆς ὅλης περιοχῆς παρουσιάζει ἓνα πρωτόγονο μεγαλεῖο. Ὁ ὄρεινὸς ὄγκος τοῦ Νηρίτου, πού λές ὅτι χθὲς ἀνεδύθη ἀπὸ τὴ γῆ, διακόπτεται ἀπὸ μικρὰ ἢ μεγάλα ὄροπέδια ἐν μέσῳ βραχωδῶν κορυφῶν. Ἡ ἰδιοσυστασία τοῦ ἐδάφους εἶναι τέτοια, πού ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργεια φακῆς μοναδικῆς ποιότητος στὸν κόσμον, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ καλλιεργεῖται μὲ πρωτόγονους τρόπους, ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ ἀπώτατοι κάτοικοι τοῦ ὄροπεδίου γιὰ τὰ δημητριακά, τὸν σῖτο καὶ τὴν κριθή, πού ὁ Ὅμηρος ἀναφέρει ὅτι ἦσαν αὐτοφυῆ.

Σ’ αὐτὸ τὸ μοναδικὸ σὲ ἀγριότητα καὶ φυσικὴ ὁμορφία τοπίο, ὅπου κανεὶς ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι «πάγωσαν» ἐπάνω του οἱ αἰῶνες ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ὀρεογενεσίας, ὑπάρχει τὸ μεγαλύτερο ὄροπέδιο, ὁ κάμπος Βουνί, ἐκτάσεως 1 1/2 περίπου τετραγωνικοῦ χιλιομέτρου, πού περικλείεται ἀπὸ λόφους καὶ προστατεύεται ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους. Στὴ νοτιοανατολικὴ παρυφὴ τοῦ κάμπου καὶ στὴ θέση Λιθανόφλι ὑπάρχουν τὰ ἐμφανέστατα κατάλοιπα ἐνὸς ἀρχαίου οἰκοδομήματος σχήματος τετραγώνου καὶ διαστάσεων 8x8 μέτρων περίπου, πού ἔξέχει περὶ τὰ 2 μέτρα ἀπὸ τὸ ἐδαφος. Πρόκειται περὶ «πύργου» κατασκευασμένου ἀπὸ ἡμιεπεξεργασμένους ὀγκολίθους διαστάσεων 1x1 μ. ἢ καὶ μεγαλύτερους, ἄλλους ὀρθογωνί-

Ὁ κ. Κ.Δ. εἶναι δημοσιογράφος καὶ ἱστορικὸς ἐρευνητής, συγγραφέας τοῦ δίτομου ἔργου «Τὸ μεγάλο μυστικὸ τοῦ Ὁμήρου».

Συγκρότημα θολωτῶν οἰκημάτων, ὅπως αὐτὰ ποὺ περιγράφει ὡς τύμβους ὁ Ὅμηρος στὸ Ψ 252 τῆς «Ἰλιάδος» καὶ ὁ Πανσανίας στὰ «Ἡλειακά» γιὰ τὴν πόλη Πανοπέυς. Θέση: Ὁροπέδιο Ἐγκλουβῆς, Πηγάδια Λευκάδος.

Πύργος μυκηναϊκός με όγκολίθους άρμολομένους, όπως ακριβώς περιγράφει ο Πανσανίας για την Τίρυνθα. "Ομοια είναι η άρμολοση στις Μυκήνες και το Μπογκάσκι. Διαστάσεις πύργου 8x8 1/2 μ. Θέση: Λιθανόφλι, όροπέδιο Έγκλουδής Λευκάδος.

ους και άλλους πολυγωνικούς, με ἄρμωση ἀπόλυτης ἀκριβείας μεταξύ τους, πού θυμίζουν τὸ «δέσιμο» τῶν ὀγκολίθων τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος καὶ τοῦ Μπογκάσκι (τῆς χώρας τῶν Χετταίων). Τὰ θεμέλια τοῦ «πύργου», ἀπὸ αὐτοὺς πού με τὴν ἀκριβεία περιγράφει ὁ Ὅμηρος, ἔναν ἀπὸ τοὺς ὁποίους πιθανῶς χρησιμοποιοῦσε ὡς κατοικία ὁ Τηλέμαχος, γιὰ νὰ προστατευθεῖ ἀπὸ τὸ δολοφονικὸ μένος τῶν μνηστήρων κατὰ τὸν ποιητὴν «*περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ*» (σὲ καλὰ προφυλαγμένο χωρὸ), θὰ πρέπει νὰ βρίσκονται σὲ βάθος τριῶν μέτρων λόγῳ προσχώσεων. Κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν περίοδο ὁ πύργος θὰ διατηροῦσε ὕψος πολλῶν μέτρων, ἀφοῦ κατὰ τὴν παράδοση ἐρρίφθη ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἅγιος Δονάτος, ὁ ὁποῖος ἐορτάζεται κάθε χρόνῳ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς στὸ ἴδιο σημεῖο, ὅπου καὶ οἱ ἀρχαιοτήτες.

Ἕνας δοσὸς τῆς περιοχῆς μᾶς ὁδήγησε σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ κάμπου, ὅπου μᾶς ὑπέδειξε λαξευμένους ὀγκολίθους, πού ξελάκκωσαν τὰ τρακτέρ κατὰ τὴν ἀροτρίωση. Σαφὲς δείγμα, ὅτι στὴν περιοχὴ ὑπῆρχαν ἀρχαῖα κτίσματα. Τὰ ἐρείπια ἐνὸς παρόμοιου πύργου βρίσκονται σὲ ἀπόσταση 800 περίπου μέτρων στὴν περιοχὴ Φιλίππου, ἐνῶ σὲ παραπλεύρως συγκρότημα γιγαντιαίων βράχων, ὅπου ἡ ἀνθρώπινη παρέμβαση εἶναι καταφανής, ὑπάρχει σκαλισμένος πανάρχαιος θωμός.

Κοντὰ στὸν ἀρχαῖο οἰκισμό βρίσκεται ἕνας ἄλλος «περίεργος» καὶ μοναδικὸς στὸν κόσμῳ οἰκισμός, πού χρονολογεῖται ἀπὸ τοὺς ντόπιους στὰ 300 χρόνια. Πρόκειται ὅμως περὶ λάθους, ὅπως θὰ δοῦμε. Ὁ οἰκισμὸς αὐτὸς ἔχει σὰν κύριο χαρακτηριστικὸ τὰ ἡμισφαιρικὰ λιθόκτιστα θολωτὰ οἰκήματα, πού οἱ ντόπιοι ὀνομάζουν «*βόλτους*» προφανῶς ἀπὸ τὴν κυκλικὴ κίνησι τῶν ζώων στὶς δεκάδες ἄλωνα πού ὑπάρχουν στὴν περιοχὴ γιὰ τὸ λίχνισμα τῆς φακῆς. Οἱ ντόπιοι θυμοῦνται τοὺς «βόλτους» ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀγγλοκρατίας, ὅταν ἴσχυε ὁ φόρος τῆς «δεκάτης», καὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας. Στὰ περίεργα αὐτὰ οἰκήματα, πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἐργάτες γιὰ κατοικία, ἀποθηκεύονταν ἡ συγκομιδὴ, μέχρι νὰ φορολογηθεῖ. Ὁ οἰκισμὸς τῶν «βόλτων» βρίσκεται στὴ θέση «Πηγάδια», ὅπου ὑπάρχει ἄφθονο καὶ μοναδικῆς ποιότητος νερό, καθὼς καὶ σὲ ἀπόσταση ἀνάσας (μόλις 200 μ.) ἀπὸ τὴν παρυφὴ τοῦ ἀρχαίου οἰκισμοῦ. Οἱ «βόλτοι» εἶναι κατασκευασμένοι ἐπὶ γηλόφων κατὰ μιὰ ἀρχιτεκτονικὴ ἀμφιθεατρικὴ διάταξη, πού εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπινοήθηκε ἀπὸ τοὺς σύγχρονους κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ἤδη πρὶν 200 ἢ 300 χρόνια κατοικοῦσαν σὲ χωριάτικα σπιτία σύγχρονης ἀρχιτεκτονικῆς ἀντίληψης, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα σώζονται ἀκόμη στὴν Ἐγκλουθὴ. Ἀπλῶς βρῆκαν παλαιότερες βάσεις καὶ ὁλοκλήρωσαν τὶς σύγχρονες λιθικὲς κατασκευὲς γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι εἰδικῶν ἀναγκῶν.

Οἱ θολωτὲς ἡμισφαιρικὲς ἢ ὠοειδεῖς «κατοικίες», πού στηρίζονται στὸν τελευταῖο κορυφαῖο λίθῳ, ὁ ὁποῖος συγκρατεῖ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἶναι κατασκευασμένες κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε ἡ μιὰ νὰ ἀρχίζει ἐκεῖ πού τελειώνει ἡ ἄλλη, ἀφήνοντας ἐνδιαμέσως ἕνα ἑλικοειδὲς μονοπάτι γιὰ τὴν εὐχερῆ πρόσβασι σὲ ὅλες τὶς ἀμφιθεατρικῶς κτισμένες «κατοικίες».

Ἐντύπωσι ἐξ ἄλλου προκαλεῖ ὁ ὅλος γιὰ τὸν τρόπο στήριξης τῶν λίθων. Ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ πλήρης προστασία ἀπὸ τὶς καιρικὲς συνθήκες εἶναι οἱ αἰτίες, πού καὶ σήμερα χρησιμοποιοῦνται οἱ «βόλτοι» γιὰ μαντριά – καὶ μάλιστα με ἀνεπίτρεπτες σύγχρονες παρεμβάσεις με ταιμέντο γιὰ διαμόρφωσι νέων χώρων. Ἀνάλογες θολωτὲς πέτρινες κατοικίες περιγράφει ὁ Πausanias στὰ «*Ηλείακά*». Πρόκειται γιὰ τὴν πόλιν Πανοπεύς, πού ἦταν χτισμένη σὲ χαράδρα.

Σὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ καλὰ διατηρημένους «βόλτους», ὅπου με δυσκολία εἰσέδουσα, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Κώστα Κούρτη, διαπίστωσα ὅτι πρό-

κειται περί διπλού «διαμερίσματος» με έσωτερικες θύρες και πρόδομο. Τὰ πλάισια τῶν θυρῶν ἔχουν κατασκευασθεῖ ὄχι ἀπὸ τυχαίους λίθους, ἀλλὰ ἀπὸ πανάρχαιους, πού ἔχουν τύχει εἰδικῆς ἐπεξεργασίας, ἡ ὁποία δὲν ταιριάζει μὲ τὸ ὑπόλοιπο οἰκοδόμημα. Τὰ ὑποστηρίγματα καὶ τὰ «πρέκια» τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν ἀνοιγμάτων εἶναι κατασκευασμένα ἀπὸ λαξευτὸ μάρμαρο ὑστερομινωικοῦ ἴσως πολιτισμοῦ. Ἡ προσωπικὴ μου ἀντίληψη εἶναι, ὅτι ὁ οἰκισμὸς τῶν «βόλτων» εἶναι πανάρχαιο ἀχαϊκὸ νεκροταφεῖο, στὰ ἐρείπια τοῦ ὁποίου κτίσθηκαν στὴ σύγχρονη ἐποχὴ θολωτὰ οἰκήματα γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση εἰδικῶν ἀναγκῶν τῆς συγκομιδῆς λόγῳ τῶν σκληρῶν καιρικῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦν χειμῶνα-καλοκαίρι στὴν περιοχὴ Ἑγκλουβῆς.

Ἡ θεμελίωση τῶν «βόλτων» διαφέρει οὐσιωδῶς ἀπὸ τὰ νεώτερα ἀποπερατωθέντα κτίσματα, ἐνῶ ταιριάζει ἀπόλυτα μὲ τὴν περιγραφὴ τοῦ Ὀμήρου, ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴ τῶν τῶν, στὴ ραψωδία Ψ 252 τῆς Ἰλιάδος, ὅπου ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Ἐπεὶτα κλαίγοντας μάζεναν τὰ ἄσπρα κόκκαλα τοῦ καλόγνῳμον συντροφῶν τοὺς μέσα σὲ μαλαματένιο σταμνί... Ὑστερα χάραξαν ἓνα κύκλο γιὰ τύμβο καὶ ἔβαλαν τὰ θεμέλια γύρω γύρω στὴ φωτιά, καὶ ἀμέσως σώρρισαν ὡς ἐπάνω χώμα». Οἱ τύμβοι λοιπὸν τῶν Ἀχαιῶν ἦσαν στρογγυλοὶ καὶ θολωτοί, σὰν κι αὐτοὺς πού ἀπεκάλυψε ὁ Δαϊρπφελδ στὸ Στενὸ Νυδρίου τὸ 1900.

Οἱ πύργοι καὶ οἱ ἀποκαλυπτόμενοι ἀπὸ τὸ ἀλέτρι λαξευτοὶ λίθοι μυκηναϊκῆς τεχνολογίας ἐπιβεβαιώνουν τὴν ὑπαρξὴ ἀχαϊκοῦ οἰκισμοῦ. Ἴσως ἀνῆκε σὲ κάποιον ἀπὸ τοὺς τοπικοὺς ἄρχοντες, ὑποτακτικοὺς πρῶτα στὸν Λαέρτη καὶ ἀργότερα στὸν Ὀδυσσεά, πιθανότατα δὲ νὰ εἶχαν σταλεῖ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μνηστῆρες στὸ ἀνάκτορο. Ἴσως νὰ ἦταν ἀκόμη ἡ θερινὴ κατοικία τοῦ Ὀδυσσεά «περισκέπτῳ ἐνὶ χώρῳ», ἀφοῦ τὸ ἀνάκτορο στὸ Νυδρὶ εἶναι ὁρατὸ ἀπὸ ἐκεῖ στοὺς πρόποδες τῆς Ἑλάτης. Ἡ παλαιότητα σχέσης οἰκῆσης τῆς περιοχῆς τοῦ Ἁγίου Δονάτου καὶ τοῦ Νυδρίου εἶχε διατηρηθεῖ μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων, ὅταν τὰ περισσότερα κτήματα τοῦ κάμπου τοῦ Νυδρίου ἀνῆκαν στοὺς κατοίκους τῆς Ἑγκλουβῆς.

Ἡ ὑπαρξὴ ἀφθονοῦ νεροῦ στὴ θέση «Πηγὰδια» καὶ ἄλλου στὴ γύρω περιοχὴ δικαιολογεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀχαϊκοῦ οἰκισμοῦ μυκηναϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καθὼς καὶ ἡ ἰδιοσυστασία καὶ ἡ γεωλογικὴ ἰδιομορφία τοῦ ἐδάφους, πού ἐπιτρέπει τὴν ἐπαρκὴ καλλιέργεια σίτου, κριθῆς καὶ ἀμπέλου στὰ μικρότερα ἐπὶ μέρους ὁροπέδια, ὅπως καὶ σήμερα συμβαίνει. Τέλος ἡ ὑπαρξὴ νεκροταφείου ἐγγὺς τῆς πόλεως ὁλοκληρώνει τὶς δάσιμες ὑποψίες μας περὶ ὑπάρξεως παναρχαίου οἰκισμοῦ.

Ἐλπίζουμε, ὅτι τὰ ἄκρως ἐνδιαφέροντα αὐτὰ στοιχεῖα, πού γιὰ πρώτη φορὰ ἀνακοινῶνται, θὰ κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρμοδίων γιὰ συστηματικὲς ἀρχαιολογικὲς ἐρευνες στὴν μοναδικὴ αὐτὴ περιοχὴ, πού ἀκόμη καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωση ἔκρινε ὡς διατηρητέο γεωργικὸ χωρὸ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος, ἀσχετῶς ἂν οἱ ἀρμόδιοι, ὅπως πάντα, δὲν ὑπέβαλαν ἐγκαίρως τὶς ἀναγκαῖες μελέτες γιὰ τὴν ἐξασφάλιση πακτωλῶν κοινοτικῶν ἐπιχορηγήσεων. Πρωτίστως ὁμως πρέπει νὰ περιφραχθοῦν ἀμέσως οἱ πύργοι, γιὰ νὰ προστατευθεῖ τὸ πανάρχαιο ἀρχαιολογικὸ ὑλικὸ ἀπὸ τοὺς ἀδαεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀρχίζουν νὰ μετατοπίζουν τοὺς ὀγκολίθους, ἄγνωστο γιὰ ποιούς λόγους.

Πληροφοροῦμε τοὺς ἀναγνώστες μας, ὅτι ὁ «Δαυλὸς» θὰ συμμετάσχει στὴν Ἐκθεσὴ Βιβλίου, πού θὰ γίνῃ στὸ Πεδίον τοῦ Ἀρεως ἀπὸ 12 ἕως 28 Μαΐου μὲ δικό του περίπτερο.

Ἐπιστολὴ πρὸς ἐκδότην «Δαυλοῦ» - δυναμιτιστὴν Ἑλληνισμοῦ

Καὶ νὰ πῆς ὅτι δὲν στά'λεγα; Σοῦ τὰ ἔλεγα! Μὴ παραγγέλῃς, ὁρὲ Λάμπρου, μαζικὰ καὶ μὴ ξαναφορέσῃς αὐτὰ τὰ ρημάδια τὰ σκουφάκια ὁρθόδοξων Ἑβραίων. Θὰ μᾶς πάρουν εἶδηση. Τίποτε ἐσύ! Κι ἔπειτα ἐκείνη τὴν πεντάλφα στὴν εἴσοδο τοῦ «Δαυλοῦ» τί τὴν ἤθελες; Δὲν καρφώνει μόνο· θγάζει μάτι! Γιὰ νὰ μὴ μιλήσω πιά καὶ γι' αὐτὴ σου τὴν λύσσα, νὰ μαζευνόμαστε κάθε Σάββατο πρωὶ στὸ γραφεῖο σου καὶ νὰ διαβάζουμε τὸ Ταλμούδ. Ὁρίστε τώρα. Τὸ ὁξυδερεκέστατο μάτι τοῦ ἐξ' Ἀφρικῆς μέσω Βελγίου μέλους τῆς δῆθεν «Ἡνωμένης Στοᾶς τῆς Ἑλλάδος» μᾶς ἀνεκάλυψε καὶ μᾶς καταγγέλλει. Νομίζεις, ὅτι οἱ σκοτεινὲς σου ἐπιδιώξεις θὰ μένανε κρυφές, ἔ; Ἀμ, δὲν σφάξανε... Σὲ κατὰλαβε τί καταχθόνιος καὶ μακιαβελλικός τύπος εἶσαι καὶ σὲ ξεμπροστιάζει δημοσία, Δούρειε Ἴππε τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Καὶ τώρα τί τοῦ ἀπαντᾷς; Διανοεῖσαι σὲ τί τραγικὸ δῆλημα εἴμαστε; Ἀντε μετὰ, νὰ ὑποστηρίζουμε τὸν τριτοκοσμικὸ μας ἐθνικοσοσιαλισμὸ – τί ὅρος κι αὐτός, Γιαχβέ μου – καὶ τίς φιλοσυνμερικές, φιλοανατολίτικες καὶ ἀφροασιατικές μας θέσεις, γιὰ τίς ὁποῖες τὰ πῆραμε «χοντρά» ἀπὸ Τούρκους, Ἑβραίους κι Αἰγυπτίους. (Ἀλήθεια, τὰ ἐμβάσματα ἀπὸ τὸν φίλο μου τὸν Καντάφι, τὴν κ. Τσιλέρ καὶ τὸν κ. Ράμπιν πότε ἔρχονται;) Κι ἔπειτα μὲ τί μούτρα θὰ ζητήσουμε ἐμεῖς τίς ἑδρες στὸ Πανεπιστήμιο Ἀφροκεντρικῶν καὶ Πανσυνμερικῶν σπονδῶν, ποῦ μᾶς ἔταξε ὁ κύριος Martin Bernal;

Κι ἔπειτα τὸ ἐξ' Ἀφρικῆς μέσω Βελγίου μέλος τῆς δῆθεν «Η.Σ.Ε.» δίκαια μᾶς ἐγκαλεῖ ὅτι δυναμιτίζουμε τὸν Ἑλληνισμό. Τί διάβολο τίς θέλεις αὐτὲς τίς ρημαδοέρευνες γιὰ τὴν γλῶσσα, τὴν ἑλληνικὴ θρησκεία, τὸ ἀλφάβητο, τοὺς «ἰνδοευρωπαίους» καὶ τίς πυραμίδες; Καὶ τόσα χρόνια ποῦ δὲν τὰ ξέραμε, χάσαμε τίποτε; Μιὰ χαρὰ προτεκτορᾶτο εἴμαστε, μὲ τὴν ἐθνικὴ μας ὑπερηφάνεια ἐπικεντρωμένη στοὺς διάσημους προγόνους μας, ξέρεις ἐσύ, Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Νῶε κ.λπ. καὶ δὲν προκαλούσαμε καὶ τὴν Δύναμη. Ποῦ Κύριος οἶδεν, τί μπορεῖ νὰ βλάψῃ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὴν χώρα.

Ἀλλὰ ἀφοῦ ἐπιμένῃς νὰ τὸ «παίξης» ἐκδότης, δὲν μπορεῖς νὰ ἀσχοληθῇς μὲ τίποτε ἄλλο; Μὲ τὴν ὁμοφυλοφιλία τῶν ἀρχαίων μας προγόνων λ.χ.; Θέμα, στὸ ὁποῖο τὸ ἐξ' Ἀφρικῆς μέσω Βελγίου μέλος τῆς δῆθεν «Η.Σ.Ε.», ἔχοντας ἐνδιατρίφει σὲ βάθος, ἀποδεικνύει περὶτρανα, ὅτι ὅλοι οἱ ἀρχαῖοί μας πρόγονοι «κουνούσαν τὴν ἀχλαδιά». Καὶ μὴν ἀρχίσεις τώρα τὸ παραμύθι, ὅτι τὸ βαθύνουν ἐξ' Ἀφρικῆς μέσω Βελγίου μέλος τῆς δῆθεν «Η.Σ.Ε.» «δὲν γνωρίζει ποῦ τοῦ πᾶνε τὰ πέντε», ἐπειδὴ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὴν ἀρχαία νομοθεσία. Αὐτὰ πιά εἶναι ξεπερασμένα πράγματα. Ποιὸς ἀσχολεῖται μ' αὐτά; Τὸ ζήτημα εἶναι, νὰ εἶσαι προοδευτικὸς καὶ νὰ πιστεύῃς στὶς αὐθεντίες. Κι ἀφοῦ τὸ ἔγραψε κοτζᾶμ ἐξ' Ἀφρικῆς μέσω Βελγίου μέλος τῆς δῆθεν «Η.Σ.Ε.», ἔτσι θάναί. Πάει καὶ τελείωσε. Ἄλλως τε ὁ καθένας βλέπει τοὺς προγόνους του ἀπὸ τὸ δικό του ὕψος καὶ κρίνει τὰ πράγματα μὲ τὰ δικά του μέτρα καὶ σταθμά. Οὔτε δέδαια ὑποστηρίζουμε, ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ ἐξ' Ἀφρικῆς μέσω Βελγίου μέλος τῆς δῆθεν «Η.Σ.Ε.» ταυτίζονται μὲ αὐτὲς τοῦ κυρίου κ. Σιαμάκη βάσει ὀργανωμένου σχεδίου. Γιαχβὲ φυλάξοι! Ἀπλὴ σύμπτωση εἶναι. Μιὰ καὶ ἀποτελοῦν σύγκλιση ἐπιστημονικῶν πορισμάτων μετὰ ἀπὸ πολυτετεῖς ἔρευνες καὶ ἐπιστάμενες πρωκτοσκοπήσεις.

Δημήτρη Λάμπρου, καὶ τέτοια ἔγραφε καὶ παλιότερα, μέχρι ποῦ εἶδε κι ἀποεῖδε κι ὁ αἰώνιος Μεγαλομμάτης καί... τούρκεψε. Κάτσε καλά! Τί θέλεις τώρα; Νὰ ἔχουμε τὰ ἴδια καὶ μὲ τὸ ἐξ' Ἀφρικῆς μέσω Βελγίου μέλος τῆς δῆθεν «Η.Σ.Ε.» καὶ νὰ τὸ ἀναζητᾷμε στὴν Ἀσιατικὴ ἐνδοχώρα ἀπὸ τζαμί σὲ τζαμί; Μπὰ σὲ καλὸ σου... Ἄσε, ποῦ τὰ γραπτὰ του, ἐκεῖ ποῦ θὰ πάῃ, μπορεῖ νὰ τοῦ δημιουργήσουν καὶ προβλήματα ὀθωμανικοῦ δικαίου.

Γιώργος Πετρόπουλος

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ

Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Γραμμικὴ Γραφὴ προῆλθε ἡ λεγόμενη ἀρχαία Λιδυκὴ

Ὅρισμένοι ἐρευνητὲς ὑπεστήριξαν, πὼς ἡ Λιδυὴ δὲν συνόρευε μὲ τὴν Αἴγυπτο. Κατ' αὐτοὺς ἡ κάτω Αἴγυπτος μὲ τὸ Δέλτα καὶ ἡ Ἄνω Αἴγυπτος, συμπεριλαμβανομένης τῆς χειρσονήσου τοῦ Σινᾶ, εἶχαν διαφορετικὴ μορφολογία ἐδάφους ἐδῶ καὶ δεκάδες χιλιάδες χρόνια. Διάφορες σημερινὲς ἐκτάσεις δημιουργήθηκαν μὲ προσχώσεις τοῦ Νείλου ἢ μὲ ἀπόσυρση ὑδάτων τῆς Μεσογείου. Ἄν φανταστοῦμε τὸν ἄλλοτινὸ κυρίως Αἰγυπτιακὸ κορμὸ στὰ «ἐνδότερα» (περιοχὴ Λουξορ-Καρνάκ), τότε τὴν ἴδια ἐποχὴ ἡ σημερινὴ Κάτω Αἴγυπτος ἦταν νήσος καὶ ἡ Λιδυὴ στενόμακρη λωρίδα πάνω στὴ Μεσόγειο. Καὶ οἱ δύο χωρίζονταν ἀπὸ τὴν Ἄνω Αἴγυπτο ἢ ὀρθότερα τὴ χώρα τοῦ Νείλου μὲ ὑδάτινο χώρο. Σύμφωνα μὲ τὸν Πλάτωνα οἱ Ἀτλαντεῖς ἀπείλησαν τὴν Λιδυή, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσουν οἱ Ἀθηναῖοι. Δὲν ἀναφέρεται πουθενά, ὅτι ἀπείλησαν καὶ τὴν χώρα τοῦ Νείλου. Ἡ λεπτομέρεια αὐτὴ φανερώνει, πὼς ἡ Ἄνω Αἴγυπτος ἐλογίζετο ὡς τμῆμα ἄλλης ξηρᾶς, ἡ ὁποία ἐπικοινωνοῦσε μὲ ἐσωτερικὸ δίαυλο μὲ τὴν Κάτω Αἴγυπτο καὶ τὴ Λιδυή.

Ἀνθρωπολόγοι ἔχουν δεχθεῖ τὴν ἀνθρώπινη παρουσία στὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου ἀπὸ πολὺ παλιά. Ὑποστηρίζεται, ὅτι στὶς Αἰγυπτιακὲς Θῆβες εἶχε ἀναπτυχθεῖ μεγάλος πολιτισμός. Ἕνα θραῦσμα λίθου (Μουσεῖο Λούβρου) ἀπεικονίζει ὁμάδα ἀνδρῶν ὄπλισμένων. Εἶναι γενειοφόροι, ἀντίθετα μὲ τὴν Αἰγυπτιακὴ συνήθεια. Ἐπικεφαλῆς βαδίζει ὁ ἀρχηγός, κραδαίνοντας μὲ τὸ ἓνα χεῖρ ρόπαλο καὶ μὲ τὸ ἄλλο κοντάρι, τὸ ὁποῖο στὴν ἄκρῃ του φέρει ὡς ἔμβλημα ἓναν ἰέρακα. (Ὁ ἰέραξ ἦταν τὸ σύμβολο τοῦ Ὁρου). Σὲ σπηλιὲς τοῦ Τασίλι στὴ Δυτικὴ Σαχάρα συναντῶνται θραυογραφίες, οἱ ὁποῖες ἀπεικονίζουν ἀνθρώπους ὅπως περιγράφηκαν. Ἰδιες μορφὲς συναντῶνται καὶ σὲ τοιχογραφίες τῆς Μεντίνετ Χαμποῦ (Αἴγυπτος). Οἱ σπηλιὲς αὐτὲς πρωτοκατοικήθηκαν πολὺ παλιά καὶ κατοικήθηκαν ἐκ νέου σὲ μεταγενέστερες ἐποχές. Ἡ μελέτη τους ἀπὸ ἀρχαιολόγους ὀδήγησε στὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα: α) Τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν

Πρέπει νὰ ὑποστηριχθῇ ὁ καθηγητὴς Μάτιεδιτς

Κύριε διευθυντά,

Πρέπει νὰ ὑποστηρίξουμε τὴν ἔρευνα τοῦ διακεκριμένου Ἀργεντινοῦ καθηγητῆ τῆς Φυσικῆς κ. Ἐνρίκο Μάτιεδιτς («Δανλός», τ. 159), πὺν ἐπιμένει ὅτι τὴν Ἀμερικὴ τὴν ἀνακάλυψαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες 2.500 χρόνια πρὶν τὸν Χριστόφορο Κολόμβο. Πάντως τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Κολόμβος ὑπῆρξε Βυζαντινὸς εὐπατρίδης καὶ εἶχε τὴν κατοχὴ τοῦ ἀρχαίου χαρτεῖς, πὺν ἔδειχναν τὴν Ἀμερικανικὴ ἥπειρο, ἀποσιωπᾶται ἀπὸ τὸ διεθνὲς ἐπιστημονικὸ κατεστημένο γιὰ λόγους ἱστορικῆς καὶ πολιτιστικῆς σκοπιμότητος. Ὁ κ. Χρῆστος Λάζος στὸ βιβλίον του 'τεκμηριώνει αὐτὴν τὴν θεωρίαν. Πάντως τὴν ἄποψιν τοῦ κ. Μάτιεδιτς τὴν ἔχουν ἐπιστημάνει καὶ στὸ παρελθόν Ἕλληνες καὶ ξένοι ἐπιστήμονες. Αὐτὴ τὴν φορὰ δὲν πρέπει νὰ ἀφήσουμε, ἡ φωνὴ τοῦ κ. Μάτιεδιτς νὰ ἀποπνιγῇ, ὅπως ἔγινε καὶ μὲ τὴν Ἀμερικανίδα ἀρχαιολόγον κ. Ἐνριέττα Μέρτζ γιὰ τὸ δυσεῦρετο ἢ μᾶλλον ἐξαφανισθὲν βιβλίον «Ἡ σκοτεινὴ θάλασσα μὲ τὸ κρασᾶτο χρῶμα»: Ἡ ἐπιφανὴς ἐπιστήμων ἐρμηνεύοντας τὰ κείμενα τοῦ Ἀπολλωνίου Ροδίου καὶ τοῦ θειοφόρου Ὀμήρου καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ πλοιάρχου Ν. Κολαίτη ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ περιπλάνησι τοῦ Ὀδυσσεᾶ καὶ τῶν Ἀργο-

ἀπεικονιζομένων δὲν εἶναι Αἰγυπτιακά. β) Τὰ «ἀλλόκοτα» σὲ σύγκριση μὲ τοὺς Αἰγύπτιους ἐνδύματα φανερώουν προηγμένο ἐνδυματολογικὸ ἐπίπεδο. γ) Ἡ ταινία στὰ μαλλιά προδίδει μυστικιστικὴ γνώση (ὑπενθυμίζεται, ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, ὅταν κινδύνευσε νὰ πνιγεί, ἔζωσε τὴ μέση του μὲ τὴν ταινία τῆς κεφαλῆς του). δ) Ὁ ἱέραξ στὸ ἔμβλημα τοῦ κονταριοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν «κίρκον» καὶ υποδηλώνει ἐξερευνητὴ. Ὑπενθυμίζεται, ὅτι ὁ «κίρκος» εἶναι εἶδος γερακιοῦ, τὸ γνωστὸ «κιρκινέζι», ποὺ διαγράφει συνεχεῖς κυκλωτερεῖς περιπλανήσεις. Οἱ ἀρχαιολόγοι δάσει τῶν προαναφερθέντων συνάγουν, ὅτι οἱ ἄνδρες τῶν τοιχογραφιῶν πρέπει νὰ ἦταν ἐξερευνητές. Θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, ὅτι πρόκειται γιὰ τοὺς Ἀργοναυτές.

Ὁ Ἀτλας κρατοῦσε στοὺς ὤμους του τὸν κόσμον ἔχοντας στηριγμένα τὰ πόδια του στὸ ἔδαφος. Δεχόμενοι ὅτι τοῦτο ἐντοπίζεται στὴν ὁροσειρὰ τοῦ Ἀτλαντα, στὸ σημερινὸ Μαρόκο, θὰ πρέπει νὰ δεχθοῦμε, πὼς ἐκτεινόταν καὶ στὴν κεντρικὴ ἔρημο, ἄλλως τὴν τέως Γαλλικὴ Σαχάρα. Πέραν τοῦ κορμοῦ αὐτοῦ ὑπῆρχαν καὶ οἱ Ἀτλαντίδες, οἱ ὁποῖες ἀλληγορικὰ ἐκφράζουν 7 ἀποικίες τοῦ κύριου Ἀτλάντιου μητροπολιτικοῦ χώρου. Ἡ ὑπόθεση περὶ Ἀτλάντιου κέντρου στὴν τέως Γαλλικὴ Σαχάρα ἐξηγεῖ ἴσως πολλὰ, ποὺ δὲν ἔγιναν ἀντιληπτά μέχρι σήμερα.

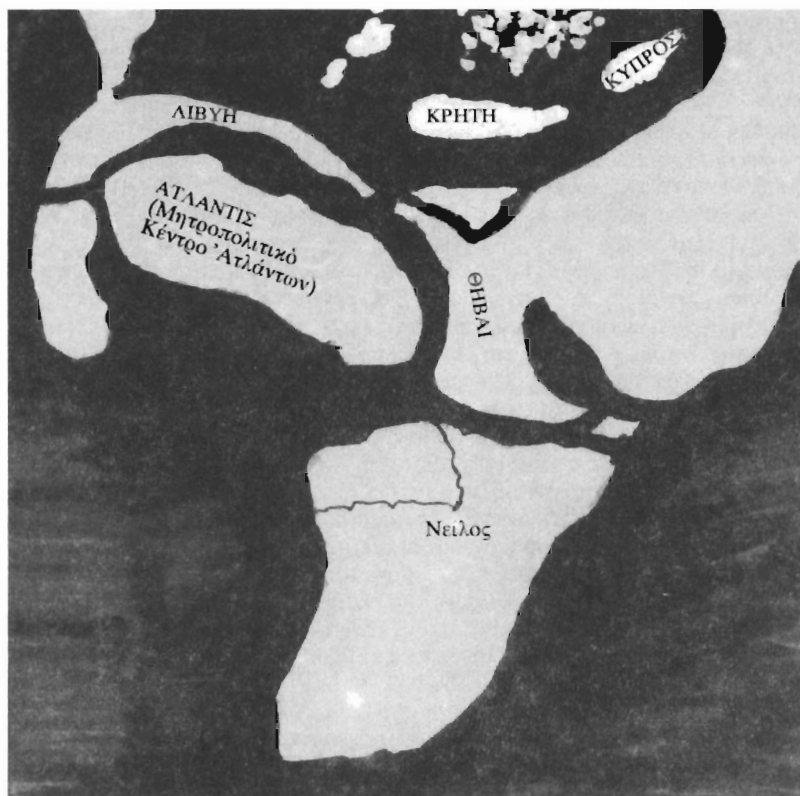
Εἶναι γνωστὸ, πὼς οἱ Ἀτλαντες εἶχαν γιὰ προστάτη θεὸ τὸν Ποσειδῶνα, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες καὶ εἰδικὰ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν Ἀθηνᾶ. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ τιμοῦσαν τὸν Δία καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο ἐκπρόσωποι τοῦ Ρᾶ-Ἡλίου (Δίας-Ρᾶ, Δίας-Βοῦς, Ἀμμων Δίας καὶ Ἀπόλλων). Ἀπὸ φυλετικὴ ἀποψη οἱ Ἀτλαντες καὶ οἱ Ἕλληνες ἦταν «ξεδέλφια». Οἱ βραχογραφίες τοῦ Τασίλι, συγκρινόμενες μὲ ἐκεῖνες τῆς Μεντίνετ Χαμποῦ, ἔχουν ἴδια χαρακτηριστικά, συναντώμενα σὲ ἀγαλματίδια στὸ Μουσεῖο Καΐρου, τὰ ὁποῖα δείχνουν λευκοὺς μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ γαλανὰ μάτια, δηλαδὴ χαρακτηριστικὰ μὴ Αἰγυπτιακά. Ἡ παρουσία Ἀτλάντων φυγάδων στὴν Αἴγυπτο μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἀτλαντίδος μνημονεύεται ρητὰ ἀπὸ τὸν Cayce. Ἡ φυλετικὴ συγγένεια Ἑλλήνων καὶ Ἀτλάντων ἀνιχνεύεται καὶ στὴ γλῶσσα καὶ τὴν γραφὴ τους. Τὴν συγγένεια αὕτη θὰ ἐρευνήσουμε μὲ ἐκτεταμένη ἀνάλυση, ἀφοῦ λάβουμε ὑπόψη κάποια στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸ πολιτιστικὸ «παρόν» τους.

Τὸ πολιτιστικὸ ὑπόβαθρο τῆς Λιβύης δὲν ἔχει ἐρευνηθεῖ ἐπαρκῶς, ὅπως ἄλλωστε καὶ ἐκεῖνο τῆς κοιλάδας τοῦ Νείλου. (Οἱ περισσότεροι νομίζουν, ὅτι «στὴν Κυρηναϊκὴ ἐγκαταστάθηκαν Φοίνικες, τῶν ὁποίων ἀπόγονοι εἶναι οἱ Καρχηδόνιοι». Ἡ πρότερη ἑλληνικὴ παρουσία περνᾷ

ναυτῶν ἔγινε στὴν Ἀμερικὴ καὶ ὄχι στὴν Μεσόγειο καὶ τὸν Εὐξείνιο Πόντο².

Ὑπάρχουν στὴν Ἀμερικὴ πολλὰ ἀρχιτεκτονικὰ κτίσματα, κυκλώπεια τείχη ἀνάλογα τῶν Ἑλληνικῶν, ἐπιγραφές στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ γραφὴ, ἀγγειοπλαστικά, κεραμικὰ εὐρήματα, κοσμήματα, γλωσσολογικὲς καὶ μυθολογικὲς παραδόσεις τῶν Ἀζτέκων, τῶν Μάγια, τῶν Ἰνκα καὶ ἄλλων λαῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς μὲ ἐμφανεῖς ἐπιδράσεις ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες^{3, 4}.

Τὸ νὰ ἐπισημάνουμε τίς ἐπιδράσεις τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων στὸν λαὸ τῆς Ἑσπερίας χρειάζονται ὁλόκληροι τόμοι. Πόλεις μὲ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ὀνόματα ἀφθονοῦν στὴν Ἀμερικανικὴ ἥπειρο, ὅπως τὸ ἔχετε ἐπισημάνει στὸ τεῦχος 159 τοῦ «Δαυλοῦ». Στὶς Η.Π.Α. ὑπῆρχαν ἀρετὰ ἀρχαῖα ἐρείπια Ἑλληνικῆς προελεύσεως καὶ ἐπιδράσεως. Δυστυχῶς αὐτὰ τὰ ἐρείπια δὲν ὑπάρχουν πλέον, διότι κατεστράφησαν ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς ἐθνολόγους, γιὰ νὰ παρουσιάσουν αὐτόχθονα τὸν Ἀμερικανικὸ πολιτισμὸ καὶ νὰ σβήσουν ἀπὸ τὴν μνήμη τῆς Ἱστορίας τὴν Ἑλληνικὴ ἐπιρροή. Τὸ μόνο ποὺ διατηρεῖται, εἶναι οἱ ὀνομασίες στὴν περιοχὴ Ντόδερ, «Pillar's of Hercules» (Πύλες τοῦ Ἡρακλῆ) καὶ τὸ «Greek Amphitheater» (Ἑλληνικὸ Ἀμφιθέατρο). Φωτογραφίες αὐτῶν τῶν ἐρειπίων ὑπάρχουν στὸ «Thomas Report» τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐθνολογίας Smithsonian⁵).

Ἡ Ἀτλαντίδα στή θέση τῆς Σαχάρας. Ἡ κάτω Αἴγυπτος εἶναι λωρίδα ξηρᾶς στοῦ στόμιου τοῦ Δέλτα. Ἡ Λιβύη ἄλλη λωρίδα ξηρᾶς, ἡ ὁποία ἐπικοινωνεῖ μέ τήν Ἰσπανία. Κάτω ἀπό τή Λιβύη διακρίνεται ἡ Τριτωνίδα, λιμνοθάλασσα μέ μία ἔξοδο στή Μεσόγειο καί ἄλλη στόν Ἀτλαντικό. Ὁ κορμός τῆς Ἀφρικῆς εἶναι ἀπό τὸ Κογκό καί κάτω καί ἡ Σομαλία μικρὴ νῆσος μπροστὰ ἀπὸ τὸ Ἄντεν.

Πάντως θὰ ἦταν εὐστοχο, ἐὰν οἱ ἀρχαιολόγοι καί οἱ ἐρευνητὲς μελετήσουν καί συγκρίνουν τοὺς μύθους τῶν Ἑλλήνων μέ ἐκείνους τῶν λαῶν τῆς Ἑσπερίας· θὰ βροῦν πολλά στοιχεῖα ὁμοιότητος, πὺν θὰ δοθηθοῦν πολὺν στήν ἐρευνά των⁶. Μήπως ὁ Σλῆμαν, πὺν ἀνέσκαψε τὴν Τροία καί τὶς Μυκῆνες, δὲν ἀπέδειξε ὅτι ἡ Ἰλιάδα περιέχει πραγματικὴ ἱστορία καί ὄχι μύθους⁷;

Στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Ἀθηνῶν ὑπάρχει ὁ ὑπολογιστὴς τῶν Ἀντικυθήρων. Εἶναι ἓνα πολὺπλοκο ὄργανο μέ 30 γρανάξια καί 2 διαφορικά, πὺν ἔδινε πληροφορίες γιὰ τὶς κινήσεις τοῦ Ἡλίου, τῆς Σελήνης καί τῶν πλανητῶν στοῦ ζωδιακοῦ κύκλου⁸. Μ' αὐτὸ τὸ ὄργανο οἱ ἀρχαῖοι θαλασσοπόροι εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ ταξιδεύουν στήν ὑφήλιο. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶχαν κατασκευάσει καί πλοῖα ἐκτοπίσματος ἑκατοντάδων τόννων ἱκανὰ γιὰ ὑπερπό-

άπαράτηρητη, όπως και η μεταγενέστερη, μετά την εποχή του Ἀλεξάνδρου. Τὸ γεγονός προδληματίζει, ἐφόσον λόγῳ γειτνιάσεως τῆς Λιβύης μετὰ τὴν Αἴγυπτο συναντῶνται μεταξὺ τους ὁμοιότητες. Ὁ προβληματισμὸς διογκοῦται, ὅταν λάβουμε ὑπόψη ἱχνη πολιτιστικοῦ ὑπόδαθρου τῆς Σαχάρας, ἱχνη τὰ ὅποια φανερῶνουν σχέση τοῦ τελευταίου μετὰ τὰ προηγούμενα.

Ὡς πρὸς τὴν Λιβύη καὶ τὴν Κάτω Αἴγυπτο μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε ἐπίδραση σ' αὐτὲς ἀπὸ τὴν Μινωικὴ Κρήτη ἢ καὶ παλαιότερη Προμινωικὴ, ὀρθότερα Αἰγαιακὴ (Πρωτοκυκλαδικὸς πολιτισμὸς). Γιά τὴ Σαχάρα ὅμως ποιά ἐπίδραση ἀνιχνεύεται; Ἡ σημερινὴ Σαχάρα ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀφιλόξενες, δυσπρόσιτες καὶ ἰδανικὲς γιὰ καταφύγιο ἐκτάσεις. Πάντως ὄχι γιὰ πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη. Νὰ εἶχε ἀραγε διαφορετικὴ εἰκόνα ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια; Ἐξετάζοντας τὴν μορφολογία τῆς Σαχάρας διαπιστώνουμε, ὅτι εἶναι ἰδιάζουσα. Δὲν εἶναι ὅλη ἁμμώδης καὶ ἰσόπεδη. Ὑπάρχουν στέπλες, ὄασις, ἁμμόλοφοι, ὄροπέδια, περιοχὲς βραχῶδεις (Τασσίλι), ἐκτάσεις «κινούμενης ἁμμου». Πλησιάζοντας πρὸς τὴν Β. Ἀφρικανικὴ ἀκτὴ συναντοῦμε βάλτους, οἱ ὅποιοι με νοερὴ προέκταση στὴ Μεσογειακὴ ἀκτὴ συνεχίζονται ὡς ἀβαθὴ ὕδατα, ὅπως ἐκεῖνα τῆς Σύρτης καὶ τοῦ Γκάμπες. Τὰ σημεῖα αὐτὰ προδίδουν, ὅτι ἡ μορφολογία ἐδάφους τῆς περιοχῆς ἦταν διαφορετικὴ κατὰ τὸ παρελθόν.

Ἡ ἐκτίμηση ἐνισχύεται, ὅταν ληφθοῦν ὑπόψη οἱ βραχογραφίες στὸ Τασσίλι (ἀπεικονίζουν ζῶα τροπικῶν κλιμάτων, ὅπως ὁ ἀφρικανικὸς βούβαλος, ἐλέφαντες, καμηλοπαρδάλεις καὶ μακρυκέρατες ἑλάφοι). Μὲ λίγα λόγια ἡ Σαχάρα δὲν ἦταν, ὅπως τὴν θεωροῦμε τώρα. Ἡ ἴδια ἡ λέξη *Σαχάρα* ἔχει γεννήσει ἐρωτηματικά. Στὰ ἀραβικὰ προφέρεται *Sáhara* (μετὸν τὸ πρῶτο α καὶ μετὰ ἐκφώνηση, στὴν ὁποία τὸ *h* σχεδὸν δὲν ἀκούγεται) καὶ στὴ γλῶσσα τῶν Βεδουϊνῶν *Sákhār*, ὅπου τὸ *k*, προφερόμενο λαρυγγιστῶς, ἀκούγεται ὡς βραχνὸ ο. Κατὰ τὴν ἀποψὲς μας στὴ λέξη *Sáhara* ἀνιχνεύεται ἡ ἐκφραση «Ἐσω-χώρα» καὶ στὴ λέξη *Sákhār* οἱ ρίζες *sakh* + *rou*. Ὡς πρὸς τὴν πρώτη σημειώσαμε, ὅτι ἀντιστοιχεῖ σὲ τύπο τοῦ ῥήματος *sakchéw*. Στὸ *Μέγα Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλῶσσης* τῶν Liddell καὶ Scott διαβάσουμε, ὅτι *sakchéw* = στραγγίζω. Ἐπομένως *Sakh*-*rou* σημαίνει «στραγγισμὸς τοῦ ροῦ» καὶ κατ' ἐπέκτασιν περιοχὴ «ἀποστραγγισθεῖσα ἐκ τῆς ροῆς ὑδάτων», «στραγγισμένη ἀπὸ νερά», ἄλλως «ἀποξηρανθεῖσα».

Στὴν περιοχὴ τῆς Ἀλγερίας καὶ τοῦ Μαρόκου κατοικοῦν μέχρι σήμερον οἱ *Sahraoui* (Σαραουῖτες). Πρὸ ἐτῶν ζητοῦσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τους καὶ συνεχίζουν νὰ ἔχουν τεταμένες σχέ-

ντια ταξίδια.

Στὴν Κωνσταντινούπολι, στὸ Μουσεῖο «Τοπκαπί», ὑπάρχει ὁ χάρτης τοῦ «Πίρι Ρεῖς», πὺν δείχνει τὰ παράλια τῆς Ἀμερικῆς καὶ Ἀνταρκτικῆς σύμφωνα μετὰ γνώσεις τῆς σφαιρικῆς τριγωνομετρίας. (Στὴν *Εὐρώπη* δὲν ὑπῆρξε τέτοιος χάρτης μέχρι τὴν βασιλείαν τοῦ Γεωργίου ΙΙΙ)⁹. Αὐτὸς ὁ χάρτης εἶναι ἀντίγραφο τῆς Ἀλεξανδρινῆς περιόδου. Πολὺ πιθανόν, ὁ Κολόμβος νὰ εἶχε χρησιμοποιήσει ἓνα παρόμοιο χάρτη.

Δυστυχῶς πολλοὶ ἀκαδημαῖκοι αὐτῆς τῆς χώρας ὄχι μόνον ἀδιαφοροῦν καὶ ἀδρανοῦν γιὰ τὴν ἔρευνα τοῦ *κ*. Μάτιεβιτς (ἀντιτασσόμενοι στὴν προβολὴ τῶν ὑψηλῶν ἐπιτευγμάτων τῆς φυλῆς μας), ἀλλὰ ἐπιπλέον ὑπονομεύουν καὶ τὴν γλῶσσα μας, παραποιώντας καὶ διαστρεβλώνοντας τὴν ἑνδοξὴ ἱστορία μας μετὰ τὴν εὐλογία τῶν Ὑπουργείων Παιδείας καὶ Πολιτισμοῦ.

Εἶναι λυπηρὸν, ἀκόμη σήμερον νὰ διδάσκουν στὰ σχολεῖα μας ἱστορικὲς ἀνακρίβειες καὶ βλακεῖες περὶ καταγωγῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλῶσσας ἀπὸ τὰ «ἰνδοευρωπαϊκά» καὶ τῆς ὁθὲν φοινικικῆς προελεύσεως τῆς γραφῆς. Ὅλα αὐτὰ τὰ μυθεύματα εἶναι ἀντι-ἐπιστημονικά καὶ ἔχουν ἤδη καταρρευθεῖ ὡς χάρτινοι πύργοι¹⁰. Τὸ παράδοξο εἶναι, ὅτι πολλοὶ Ἑλληνες καθηγητὰὶ ἀγνοοῦν ἢ σκόπιμα παραβλέπουν ὁρισμένα ἐπιστημονικὰ δεδομένα. Ἐχουν λόγο νὰ

σεις με τὸ Μαρόκο. Ἡ ἐπωνυμία *Sahraoui* καθ' ἡμᾶς ἀποτελεῖ παραφθορὰ τῆς λέξης *Σαχαραῖοι*. Οἱ «Σαχαραῖοι», ὡς φυλὴ πού ζοῦσε καί ζεῖ στη Σαχάρα, μποροῦν νὰ ἐξελληνιστοῦν ὡς «κάτοικοι τῆς Σαχερίας» (ἐκ τοῦ *Σακκερία*).

Ἡ λέξη *Σακκερία*, παραφθαρεῖσα σὲ *Σαχερία*, θυμίζει μέσω τῆς παραφθορᾶς τῆς τὴν λέξη *Σχερία*. Ἡ τελευταία θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ περαιτέρω παραφθορὰ τοῦ *Σαχερία* (με φωνητική ἐξάλειψη τοῦ α). Στὴ *Σχερία* ὅμως βρισκόταν τὸ ὀρειχάλκινο παλάτι τοῦ Ἀλκίνου, τὸ ὁποῖο ἐπισκέφτηκαν οἱ Ἀργοναῦτες. Τὸ παλάτι αὐτὸ φέρει στὸ νοῦ τοὺς θρύλους τῶν Βεδουίνων γιὰ «χάλκινη πόλη χαμένη στὴν ἔρημο». Ἡ λέξη «χαμένη» ὑποδηλοῖ κάτι, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι πλέον ὁρατό, προσεῖτ' ἢ ἐντὸς τῶν δυνατοτήτων ἐλέγχου μας, χωρὶς νὰ σημαίνει ὅτι ἐπαψε νὰ ὑπάρχει. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐννοία ἕνας τάφος, πού σκεπάστηκε ἀπὸ τὴν ἄμμο, εἶναι καὶ «θαμμένος» καὶ «χαμένος», ἐφόσον δὲν μπορούμε νὰ τὸν ἐντοπίσουμε. Ἐπομένως κατ' ἐπέκτασιν ἐδῶ: χαμένη πόλη = θαμμένη πόλη. Ἡ συσχέτιση παραδόσεων τῶν Βεδουίνων γιὰ χάλκινη πόλη στὴν ἔρημο μετὰ τὸ παλάτι τοῦ Ἀλκίνου τοῦ Ἀργοναυτικοῦ ἔπους (οἱ Ἀργοναῦτες ἦταν ἐξερευνητὲς) ὁδηγεῖ στὴ σκέψη, πὼς κάπου στὴν ἔρημο τῆς Σαχάρας ὑπάρχει μία «χαμένη πόλη». Ἡ τελευταία θάσει σύνδεσης τοῦ μύθου γιὰ τὸν Ἀτλαντα μετὰ τὴν ὁροσειρὰ τοῦ Ἀτλαντα στὸ Μαρόκο πρέπει νὰ ἦταν πόλη κατοικούμενη ἀπὸ Ἀτλαντες.

Σὲ μία ἐκπομπὴ τῆς Γερμανικῆς τηλεόρασης παρουσιάστηκε ἕνα «ντοκυμανταίρ» Γερμανῶν ἐρευνητῶν γιὰ τὰ ὑψίπεδα Τασίλλι («Expedition im Tassili alder, sudwest Funk», Baden-Baden 1986): Τὰ ὑψίπεδα μοιάζουν μετὰ τεράστιες μυρμηκοφωλιές. Τὸ μέρος εἶναι δύσβατο, καὶ μόνο πεζοὶ ἢ μικρὰ γαϊδουράκια μποροῦν νὰ προχωρήσουν στὰ στενὰ μονοπάτια, πού σχηματίζονται ἀνάμεσα ἀπὸ τεράστιους ὀγκόλιθους καὶ πυκνὲς σκόρπιες πέτρες. Ἡ εἰκὼν θυμίζει διδλικὴ καταστροφὴ ἢ πάντως πρόσκρουση οὐρανίου σώματος, τὸ ὁποῖο διεσπάρθη σὲ ἑκατομμύρια τμήματα. Ἡ τοποθεσίᾳ Ζουμαΐτακ εἶναι ἢ πλέον ἐντυπωσιακὴ. Θυμίζει τὰ Μετέωρα μετὰ τοὺς τεράστιους ὄρθιους βράχους. Ἐκεῖ πού δὲν θὰ περιμένε κανεὶς βλάστηση, ἀνάμεσα σὲ βράχους συναντῶνται λιμνοὺλες καὶ γύρω τοὺς φοῖνικες καὶ ἀφρικανικὲς δρυὲς (κατὰ τοὺς Βεδουίνους, χιλιὼν ἐτῶν καὶ ἄνω). Σαῦρες καὶ σκαραβαῖοι εἶναι οἱ μόνιμοι κάτοικοί της, πού κινοῦνται ἀνάμεσα σὲ ἄγριες ἀκακίες καὶ περιεργούς μικροὺς κάκτους. Ὁ διάκοσμος ἀποτελεῖται ἀπὸ βραχογραφίες μετὰ ζωὰ τροπικοῦ κλίματος. Αὐτοὶ πού κατοικοῦσαν στὴν ἐνδοχώρα

φοβοῦνται, μήπως ἀνατραπεῖ τὸ ἤδη γνωστὸ ἱστορικὸ κατεστημένο;

Μετὰ τιμῆς
Ἀντώνης Κάτανος

Ἀπόφοιτος Πανεπιστημίου Νέας Ὑόρκης,
Κλάδος Ἀνθρωπολογίας, Ἱστορία Τέχνης
Οἰνός 42, Γλυφάδα 16674

Βιβλιογραφία:

1. Χρήστος Λάζος, «Χριστόφορος Κολόμβος».
2. Ἰωάννης Πασσάς, «Ἡ Ἀληθινὴ Προϊστορία».
3. Readers Digest, «Mysteries of the Ancient Americas».
4. Readers Digest, «The World's last Mysteries».
5. Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν, «The Thomas Report»: Δωδεκάτη Ἐπετηρίδα τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐθνολογίας Smithsonian.
6. Παντελῆς Ἰωαννίδης, «Ἡ ἄγνωστη προϊστορία τῶν Ἑλλήνων».
7. Σιβ. Σεράμ, «Θεοί, τάφοι καὶ σοφοί».
8. Χρήστος Λάζος, «Ὁ ὑπολογιστὴς τῶν Ἀντικυθέρων».
9. Marks Berlitz, «Atlantis».
10. Η.Α. Τσατσόμοιρος, «Ἱστορία γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας» καὶ «Δαυλός», τεῦχος 158.

τῆς Σαχάρας δὲν ἦταν ἴδιοι μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Λιβύης καὶ τῆς Κάτω Αἰγύπτου. Ἄν ἦταν, οἱ πρῶτοι δὲν εἶχαν κανένα λόγο νὰ ἀπειλήσουν τοὺς δευτέρους. Πράγματι ἀπὸ τὸν Πλάτωνα προκύπτει, ὅτι οἱ Ἀτλαντες ἀπειλήσαν τὴν Λιβύη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐπέμβουν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐπομένως ἡ Λιβύη ἐπεφτε στὴ σφαῖρα ἐπιρροῆς τῶν Ἑλλήνων. Ἀπὸ τὸν Πλάτωνα προκύπτει καὶ ἡ φυσικὴ ἱεραρχία μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀτλάντων, τὴν ὁποία οἱ δευτέροι ὡς νεώτεροι θέλησαν νὰ ὑπερκεράσουν. Μὲ βάση τὶς πλατωνικὲς πεποιθήσεις γιὰ ρίζες, φυλὲς σὲ ἰσάριθμους ἡπείρους καὶ τὴν παραδοχὴ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τῆς Σαΐδος, ὅτι ἡ πόλη τους κτίστηκε 1000 χρόνια μετὰ τὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Αἰγαίδα προϋπήρξε τῆς Ἀτλαντίδος.

Διαφαίνεται λοιπόν, ὅτι κάποτε ἡ ἑλληνικὴ πρωτοκαθεδρία ἐτέθη ὑπὸ ἀμφισβήτησιν ἀπὸ τοὺς Ἀτλαντες. Ἡ ἑλληνικὴ πρωτοκαθεδρία δὲν εἶναι ὑποθετικὴ, ἀλλὰ τεκμαίρεται ἀπὸ παραδόσεις τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς, οἱ ὁποῖες, ἐνῶ ὁμιλοῦν γιὰ τὴν ἑλληνικὴ τους ρίζα, δὲν κάνουν νύξη γιὰ τυχὸν Ἀτλάντιες καταβολές. Οἱ Αἰγύπτιοι παραδέχονται ὡς γενάρχη τους τὸν «Μίν», δηλαδὴ τὸν Μίνωα (τὴν Μινωϊκὴ Κρήτη ὀρθότερα). Καὶ οἱ Λίβυες ὁμως εἶχαν ὡς θεὸ τῶν ὁδῶν καὶ προστάτη τῶν ὁδοιπορούντων στὴν ἔρημο τὸν «Μίν». Εἰδικώτερα οἱ φυλὲς τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου θεωροῦσαν ὅτι: «Ὁ Μίν ἔχει ὡς ἐμβλημα τὸν κεραυνὸ καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὡς κάλυμμα ἓνα σῖκλο. Τὸ λατρευτικὸ του κέντρο εὐρίσκειτο στὴν πόλη τῶν ὁδηγῶν τῶν караβανίων (τὴν Κοπτὸν). Οἱ ὁδηγοὶ караβανίων, πρὶν ἀρχίσει τὸ ταξίδι τους, ἔκαναν δέηση στὸν Μίν, τὸν θεὸ τῆς Ἀνατολικῆς ἐρήμου». Ὁ Μίν ἐλατρεῖτο καὶ στὴν Ἀχμίν ἢ Χεμμίν ἄλλως, τὴν Πανόπολιν τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς τιμὴν του ἐτελοῦντο ἀγῶνες, καὶ στὸν Ἡρόδοτο μνημονεύεται ἡ προσήλωση τῶν κατοίκων στὰ ἑλληνικὰ ἔθιμα. Σημειωθῆτω, ὅτι ἡ μορφὴ τοῦ Μίν μὲ τὸν σῖκλο ὡς κάλυμμα κεφαλῆς παρουσιάζεται σὲ ἀγαλματίδιο πού εὐρέθη στὸ Δίον καὶ ἐκτίθεται στὸ ἐκεῖ Μουσεῖο. Δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν Δία, ὁ ὁποῖος ἐλατρεῖτο μὲ ὅμοιο τρόπο (θυσιές-ἀγῶνες) στὴ Μακεδονικὴ γῆ, στοὺς πρόποδες τοῦ Ὀλύμπου.

Τὰ ὄρια δικαιοδοσίας τῶν Πελασγῶν τῆς Αἰγαίδας προφανῶς ἐκτείνονταν μέχρι καὶ τὴν Κάτω Αἰγύπτο καὶ τὴ Λιβύη. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ὕστερα ἀρχίζει ἡ ζώνη ἐπιρροῆς τῶν Ἀτλάντων. Οἱ Ἀτλαντες εἶχαν ὑπαγάγει στὴν ἑξουσία τους διάφορες κτήσεις πέραν τῶν ὁροσίων – ὀρθότερα Σητλῶν – τῆς Αἰγαίδας. Οἱ ἱερεῖς τῆς Σαΐδας ὑπῆρξαν σαφεῖς. Λέγοντες ὅτι πέρα ἀπὸ τὶς Ἡράκλειες Στῆλες περνᾶ κανεὶς σὲ μία νῆσο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ σὲ ἄλλες καὶ ὕστερα στὴν ἀπέναντι ἡπειρο α) περιέγραφαν δρομολόγιο καὶ χώρους γνωστοὺς ἀπὸ τὸ παρελθόν καὶ β) ἐννοοῦσαν τὶς Ἡράκλειες Στῆλες ὡς Στῆλες, οἱ ὁποῖες διεμορφώθησαν μετὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἀτλαντίδος (θάψιμό της στὴν ἄμμο τῆς Σαχάρας). Πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Ἀτλαντίδος τὰ ὀρόσημα (οἱ Στῆλες) δὲν εὐρίσκοντο στὸ σημερινὸ Στενὸ τοῦ Γιβλάρταρ (Ἑνρώπη = στενωπὸς = στενὸ), ἀλλὰ στὰ ὕδατα τῆς Σύρτης καὶ συγκεκριμένα σὲ διάυλο (Σὸτ Ἐλ Τζερίντ). Τὰ ὕδατα αὐτὰ μὲσω διαύλου ἐπικοινωνοῦσαν μὲ τὴν Τριτωνίδα λίμνη. Ὁ παρατιθέμενος χάρτης ἀπεικονίζει τὴν κατὰ τὴν γνώμη μας μορφολογία τοῦ ἐδάφους σὲ πολὺ παλιὲς ἐποχές. Διαφέρει αἰσθητὰ ἀπὸ ἀνάλογον ἄλλου ἑλλήνα ἐρευνητῆ, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε καὶ αὐτὸς ὅτι κάποτε ἡ Σαχάρα εἶχε θάλασσα. Ἀπὸ τὴν ἀνάλυση πού προηγήθηκε, ἂς κρατήσουμε κατὰ νοῦν, ὅτι στὴ λέξη Σαχάρα ὑποκρύπτονται: α) μία «ἔσω χώρα» σὲ σχέση μὲ τὴν Τριτωνίδα λίμνη, β) μία ἔκταση πού στραγγίχτηκε ἀπὸ περιβάλλοντα αὐτὴν ὕδατα, γ) μία «σχαρά» ἥτοι περιγραφή ἐκτάσεως ὀριζόμενης διὰ ὑδατίνων αὐλάκων (#), δ) ἡ Σχερία τοῦ Ἀλκίνοου, ε) ἡ χαμένη χάλκινη πόλη τῶν δερδερικῶν παραδόσεων, στ) τὸ ἔδαφος, ὅπου ὁ Ἀτλας πατοῦσε (μεταφορικὰ καὶ ἡ ὁροσειρὰ τοῦ Ἀτλαντα στὸ Μαρόκο).

Προτοῦ προχωρήσουμε, κρίνεται σκόπιμη ἡ ἀνίχνευση κάποιων ἐτυμολογικῶν στοιχείων γιὰ τὴν Λιβύη. Στὸ *M.A.E.F. τῶν* Liddell καὶ Scott διαβάσουμε, ὅτι *λίβυς* = ὁ καυλὸς τοῦ φυτοῦ σιλφίου (*σίλφιον*). Ἕλληνες γεωγράφοι ὁμιλοῦν γιὰ τὴν Λιβύη ὡς «τὴν τοῦ σιλφίου χώραν». Σὲ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ» ἐγίνε ἤδη μνεία γιὰ τὴν ἀλληγορία τῆς λέξης *σίλφιον* (ΣΥ-ΗΛ-ΦΥΩΝ). Ὁ πληθυντικὸς τῆς λέξης «*λίβυς*» (καυλὸς σιλφίου) εἶναι «*λίβυες*», καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἡ γῆ ὅπου συναντῶνται εἶναι «*Λιβύα*» ἢ «*Λιβύη*». Μὲ αὐτὴν τὴν ἐννοια: Λιβύη = «Γῆ ὅπου φυτεῖται ὁ Ἥλιος», «Γῆ ὅπου γίνεται σπορὰ τοῦ Ἥλιου», «Γῆ ὅπου ὑπάρχει σπέρμα τοῦ Ἥλιου». Ἄν κατοίκησαν σὲ «Λιβύη Γῆ» ἄνθρωποι-σπέρματα Ἥλιου, τότε τὰ άτομα

αὐτὰ πρέπει νὰ ἦταν πιστοὶ τοῦ καὶ νὰ ἔφθασαν ἐκεῖ, ἐπειδὴ εἶχαν κάποιο λόγο.

Ἀπὸ ποῦ προήλθαν οἱ φυγάδες αὐτοί; Ἀτλαντες πάντως δὲν ἦταν, δεδομένου ὅτι στὴ Λιβυή δὲν συναντῶνται δύο διάλεκτοι καὶ δύο γραφές (ποὺ θὰ ἐδικαιολογοῦντο, ἂν εἶχαν καταφύγει ἐκεῖ Ἀτλαντες, πιστοὶ στὴν ἡλιακὴ λατρεία), ἀλλὰ μία καὶ συγκεκριμένα ἡ ἀρχαία Λιβυκὴ διάλεκτος καὶ γραφή. Ἡ Λιβυκὴ διάλεκτος καὶ γραφή ἀνιχνεύεται χάρις στοῦ λεγόμενου «Λιβυκὸ ἀλφάβητο». Κάποιοι γλωσσολόγοι ἰσχυρίστηκαν, ὅτι: «τοῦτο βασίζεται στὴν ἐμφανὴ ἐπιρροή συμβόλων. Τὰ φωνήεντα δὲν προφέρονται, με ἀποτέλεσμα νὰ χρησιμοποιοῦνται ὡς *matres lectionis*, δηλαδὴ ὡς παρεπόμενα συμφώνων». Γιὰ τὸν Chabot τὸ σύμβολο Ξ ἀντικαθιστᾷ ὅποιοδήποτε φωνήεν, ὅπως τὸ ἑλληνικὸ δίγαμμα (F). Κατ' ἄλλους τὸ σύμβολο Ξ εἶναι ἑλληνικώτατο. Ἀπλῶς ἀποδίδεται διαφορετικὰ (ksi, kxi, khsi, qsi) κατὰ τὴν προφορά.

Ὅρισμένοι μελετητὲς τῆς Λιβυκῆς ἀπεφάνθησαν, ὅτι: «ἡ κατεύθυνση τῆς γραφῆς στὰ ἐπίσημα κείμενα φαίνεται νὰ προδίδει συλλαβικὸ τρόπο γραφῆς καὶ συνάμα παρουσιάζει τὸ συναντώμενο καὶ στὴν γραφὴ τῶν Ἰδίων φαινόμενο τῆς σχηματικῆς διδυμοποίησης». Σχηματικὴ διδυμοποίηση εἶναι ἡ γραφὴ ἑνὸς συμβόλου με ἀπεικόνιση κάποιου ἄλλου συμβόλου εἰς διπλοῦν (π.χ. Σ , $\Sigma\Sigma = \Sigma$). Οἱ ἀνωτέρω καταλήγουν: «τὸ φαινόμενο τοῦτο προδίδει, πὼς ἡ Λιβυκὴ γραφὴ δὲν ἀποτελεῖ τυχαῖο προϊόν χάραξης σημείων ἀλλὰ μεθοδικὰ ὁργανωμένο σύστημα ἀπόδοσης συλλαβῶν».

Ὅσοι μίλησαν γιὰ σχηματικὴ διδυμοποίηση στὸ σύμβολο Σ ὑποψιάστηκαν μὲν, ὅτι τὸ σύμβολο ὑποκρύπτει κάτι, ἔπεσαν ὅμως ἔξω στὴν ἐρμηνεία. Δὲν πρόκειται γιὰ διπλὸ Σ ἀλλὰ γιὰ τὸν Μινωικὸ διπλοῦν πέλεκυν ἀνεστραμμένον. Ἡ ὀρθὴ φορὰ εἶναι Σ καὶ τὰ σύμβολα Σ καὶ Σ , ὅπου τὸ πρῶτο = Mo καὶ τὸ δεύτερο = Wu. Τὰ δύο ἐφαπτόμενα τρίγωνα τοῦ διπλοῦ πελέκως δείχνουν τὴν «ζεύξη» (ἀναφορὰ στὴν λέξη Ζεύς), καὶ τὴν ζεύξη φανερώνουν τὰ 2 κέρατα τοῦ δοῦ (τὸ σχῆμα Σ) ἀπεικονιζόμενα ἄριστα μετὰ τὸ μικρὸ γράμμα «ὠμέγα». Τὸ ὠμέγα συναντᾶται καὶ στὸ κηρύκειο τοῦ Ἑρμῆ (ζεύξεις ἀντιθέτων, ἐλικοειδὲς ἐξέλιξη DNA, καθοδήγηση καὶ ἐξισορρόπηση –ὅπως προδίδει τὸ σύμβολο ἐπὶ τῆς μητροπολιτικῆς ποιμαντορικῆς ράβδου κ.λπ.). Πρόκειται γιὰ συμβολισμό τῆς ἐπερχόμενης ζεύξεως, ἰάσεως καὶ καθοδηγήσεως μέσω τοῦ Δία (Ζεύς, Βοῦς, Δίας-Ρᾶ, Ἥλιος) καὶ ἀνατρέχει στὴν νομοτέλεια τοῦ Σύμπαντος, ὅπου τὰ πάντα ἐξισορροποῦνται καὶ ζευγνύονται ἀπὸ τὸν Ἥλιο. Τὴν αἰωνιότητα τοῦ Ἥλιου ἐκφράζει καὶ ὁ χαρακτήρ Σ τῆς Ἑτρουσκικῆς γραφῆς, ὅπου διακρίνεται καὶ πάλι ὁ διπλοῦς πέλεκυς ἀλλὰ καὶ ἡ σχηματικὴ διδυμοποίηση: δύο A (Σ Σ).

Τὸ «Λιβυκὸ ἀλφάβητο» εὗρεθῆ σὲ δύο τύπους. Τὸ μετέφεραν σὲ μᾶς ἐρευνητὲς βάσει τῶν καταγραφῶν ποὺ πραγματοποιοῦσε ἐδῶ καὶ αἰῶνες ὁ Fulgencius. Ἡ σειρὰ τῶν συμβόλων καὶ ἡ θέση τους ἀποδίδουν φαινομενικὰ ἓνα κείμενο, κάτι ἀνάλογο μετὰ τὴν ἀνάγνωση Futhark τῆς γραφῆς Runar (δέλεπε τόμον 1993 «Δαυλοῦ»). Ἡ ἀντίστροφη ἀνάγνωση ὅμως ἀποδίδει ἄλλο κείμενο. Ἐπὶ πλέον οἱ ἀναγνώσεις καθέτως καὶ μετὰ κάτοπτρο κανονικά, καὶ μετὰ ἀντίστροφα, δίνουν πρόσθετα κείμενα. Ὅλες οἱ πιθανὲς ἀναγνώσεις διερευνήθηκαν ἐπιμελῶς, καὶ ἀποκρυπτογραφήθηκαν τὰ κείμενα μετὰ συλλαβὲς τῆς Γραμμικῆς Α. Ἐξαντλήσαμε κάθε πιθανὴ ἀνάγνωση, γιὰ νὰ διαπιστώσουμε, ἂν συμπίπτουν τὰ νοήματα. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἐντυπωσιακόν. Οἱ ἑλληνικὲς ρήσεις ποὺ ἀναδύονται, παρατίθενται ἐδῶ.

Τὴν ἀρχαία Λιβυκὴ γραφὴ διάφοροι ἐπιστήμονες τὴν ἔχουν παρουσιάσει ὡς βάση ὅλων τῶν γλωσσῶν. Ἐπικαλούμενοι λοιπὸν τὸν ἰσχυρισμὸν τους, μποροῦμε νὰ ὑποστηρίξουμε πὼς ὁ πρόγονος τῆς Λιβυκῆς, ἡ Γραμμικὴ Α, εἶναι ἡ καθέδρα τῶν γλωσσῶν αὐτῶν.

Ὅριζόντια «Λιβυκὴ»: 1η ἀνάγνωση (πλάγια φορὰ)

- Κείμενο «Λιβυκῆς» πρὸς ἀνάγνωσιν (ἐκ δεξιῶν πρὸς ἄριστερά)

Σ III Σ + Σ O+ Σ X Σ - Σ = Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ

- Ἀνάγνωση μετὰ συλλαβὲς Ἑλληνικῆς Γραμμικῆς

o-ne-ta-su-ko-ma-deka-ra-ki-eikosi-no-pe-i-ev-we-ri-dis-po-wo-le-to-da-tria-sa-lo-jo

- Ανάγνωση μὲ συλλαβὲς Ἑλληνικῆς Γραμμικῆς
εικοσι-ko-ko-δεκα-ma-ki-ta-te-ne-o-mu-lo-lu-τρία
to-le-le-po-δισ-ri-we-εν-i-na-i-no

- Κείμενο «Λιβυκῆς» πρὸς ἀνάγνωσθ (ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά)

$\odot \Gamma C || EI | Y \wedge \Pi = \frac{y}{x} - \Delta \cap K T + o w + \lfloor \rfloor$

- Κάθετος «Λιβυκή»: 1η ανάγνωση (πλάγια φορά)**

$$\begin{array}{l} \text{H} \\ \text{H} \end{array} + \begin{array}{c} \text{E} \\ \text{X} \end{array} \rightarrow \begin{array}{c} \text{X} \\ \text{X} \end{array} - \square \Rightarrow \text{Z} = \text{I} = \square \rightarrow \odot$$

- Ανάγνωση μὲ συλλαβὲς Ἑλληνικῆς Γραμμικῆς
-δεκα-ρο-δις-νο-ji-τεσσαρακοντα-εν-ρα we-εικοσι-κο-wo-to

da-τριάκοντα-lo-ri-o-ta-ro-me
u-τρία-te-siwa-ta-ma

• Ἀπόδοση στήν Ἑλληνική
ΤΟ ΒΟΚΟ ΟΙΚΩ ΣΟΙ ΕΠΑΥΕ ΕΝ ΔΕ ΕΣΣΑΡΑ ΚΟΝΤΑ
ΓΥΝΩ, ΔΥΣΠΟΔΕ ΚΑ ΒΗΜΑ ΡΟ ΤΑΤΑΡΟ.
ΡΙ ΣΙΒΑ, (Α)ΛΩΤΤΕ ΔΡΑΚΟΝΤΑ, ΤΡΟΙΑ ΔΑΕ

• Προκύπτει κείμενο
ΤΟΝ ΦΩΚΟ ΟΙΚΩ ΣΟΙ, ΕΠΑΥΣΕ ΕΝ ΓΗ ΑΣΣΑΡΑ ΚΟΝΤΑ, ΓΥΝΗ ΔΥΣΠΟΔΟ ΕΝ ΓΑ
ΒΗΜΑ, ΡΟΑ ΤΑΤΑΡΟ. ΡΟΑ ΣΙΒΑ, ΑΛΩΤΤΕ ΔΡΑΚΟΝΤΑ ΕΝ ΤΡΟΙΑ ΔΑΕ.

• Ἐλεύθερη ἀπόδοση στή Νεοελληνική
Τὴν φλόγα τοῦ οἴκου σου ἐσθῆσε στή γῆ, ποὺ εἶναι κοντὰ στὴν περιοχή τῶν Ἀσσύριων, πάνω
σὲ δική σου γυναῖκα βασιλέας Τάταρος, ὁ ὁποῖος εἶχε δυσκολία στὸ βάδισμα. Βασιλέα Σίβα,
ἐξολόθρευσε τὸν Δράκοντα στὴ Γῆ τῆς Τροίας.

Κάθετος «Λιθυκή»: 2η ἀνάγνωση (μὲ κάτοπτρο)

τ ≡ + ε ο - χ - [|| ≡ 1 I = U

• Ἀνάγνωση μὲ συλλαβὲς Ἑλληνικῆς Γραμμικῆς
δεκα-ρο-δισ-no-si-τεσσαράκοντα-εν-we ra-εικοσι-ra-le-to
u-τρία-de-siwa
-o-ta-ta-ro-ma
da-τριακοντα-lo-ri

• Ἀπόδοση στήν Ἑλληνική
ΤΟΛΕΡΑ ΟΙΚΟ ΣΙΒΕ ΠΑ ΕΝ Τ' ΕΣΣΑΡ ΚΟΝΤΑ
ΣΙΝΟ ΔΥΣΠΟΔΕ ΚΑ (Ο)ΜΑ ΤΑΤΑΡΟΟ
ΣΥΒΑΡΙ Δ' ΕΛΟΤ (Ε)
ΤΡΟΙΑ, ΔΡΑΚΟΝΤΑ ΟΥ ΔΑ.

• Προκύπτει κείμενο
ΘΑΛΕΡΟΥ ΟΙΚΟΥ ΣΙΒΑ ΠΑΤΡΟΣ, ΕΝ ΤΩ ΑΣΣΟΥΡ
ΚΟΝΤΑ, ΣΙΝΟΙ ΔΥΣΠΟΔΕΣ ΚΑ ΟΜΟΙ ΤΑΤΑΡΟΙ
ΣΥΒΑΡΕΩΣ ΓΗΣ ΕΙΛΩΤΕΣ
ΤΡΟΙΑ, ΔΡΑΚΟΝΤΑ ΟΥΚ (ΕΣΤΙ) ΔΑ

• Ἐλεύθερη ἀπόδοση στή Νεοελληνική
Στὸν φημισμένο οἶκο τοῦ πατρὸς Δία, ποὺ εἶναι στοὺς Ἀσσύριους κοντά, Σίνες μὲ δύσμορφα
πόδια, γῆνοι ἄνθρωποι, οἱ Τάταροι, τῆς Συνάρεως γῆς ὑπῆρξαν εἰλωτες.
Ἡ Τροία δὲν εἶναι γῆ ἰδιοκτησίας τοῦ Δράκοντα.

Κάθετος «Λιθυκή»: 3η ἀνάγνωση (ἀντίστροφη τῆς 1ης καθέτου μορφῆς)

Θ τ - π = H I ≡ Σ ≡ ||] - X X - ο ≡ + ≡ 2

• 'Ανάγνωση με συλλαβές Ἑλληνικῆς Γραμμικῆς

si-no-diς-ro-deka-ma-ro-su-ta-o-ri-lo-τριακοντα-nu

siwa-te-τρία-nu

to-le-ko-eικοσι-ra-we-en-τεσσαρακοντα

* 'Απόδοση στήν Ἑλληνική

(Ο)ΝΟΥ ΝΟΥ ΤΡΑΚΟΝΤΑ, ΤΡΟΙΑ (Α)ΛΩΤΕ. ΡΙ ΣΙΒΑ

(Ε)ΤΑΙΡΟ, ΣΟΥΜΑ, ΔΕΚΑ. ΠΟΔΟΙΣ ΝΟΣΕΙ.

ΔΕ ΣΣΑ(Α)ΡΑ, ΚΟΝΤΑ ΕΝ ΠΑ ΒΟΥ ΟΙΚΩ, ΣΗΚΩ ΛΕΤΩ

• Προκύπτον κείμενο

– ΟΝΟΥ ΝΟΥΣ ΔΡΑΚΟΝΤΑΣ, ΤΡΟΙΑΝ ΑΛΩΣΕ

– ΡΙ ΣΙΒΑ ΕΤΑΙΡΟΝ, ΣΟΥΜΑ, ΔΕΚΑ. ΠΟΔΟΙΣ ΝΟΣΕΙ.

– ΔΕ ΣΣΑΧΑΡΑ, ΚΟΝΤΑ ΕΝ ΠΑΤΡΙ ΒΟΥ ΟΙΚΩ, ΣΗΚΩ*** ΛΗΤΩ****.

• Ἐλεύθερη ἀπόδοση στήν Νεοελληνική

– Τοῦ ὄνου ὁ νοῦς, ὁ Δράκοντας, ἄλωσε τὴν Τροία.

– Τοῦ βασιλείου τοῦ Δία τὸν ἑταῖρο, τὸν Σονμέριο νὰ προσέχεις. Πάσχει στοὺς πόδας (ἔχει ἄλλοι-
ωθεῖ ἀπὸ ἐκείνους μὲ δύσμορφα πόδια, δηλαδὴ τοὺς Τάταρους).

– Στὴ Γῇ τῆς Σαχάρας, κοντὰ σὲ οἶκο τοῦ πατρὸς σου, τοῦ Βοῦ, θὰ ἐγκαταστήσω τὴν Λητώ.

Κάθετος «Λιθυκή»: 4η ἀνάγνωση (ἀντίστροφα 2ης καθέτου μορφῆς)

• 'Ανάγνωση με συλλαβές Ἑλληνικῆς Γραμμικῆς

ji-ta-diς-ro-deka-ma-su-ro-ta-o-siwa-te-τρία-ta

nu-lo-τριακοντα-da

to-le-ra-eικοσι-we-ra-en-τεσσαρακοντα

• 'Απόδοση στήν Ἑλληνική

ΤΑ ΔΑ ΤΡΙΑ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΕΛΟ Σ' ΙΟΥΑΝΟΥ ΤΑΣΟΥ ΡΩΜΑ. ΔΕ ΚΑΠΟ ΔΙΣ ΤΑ ΓΗ
Τ' ΕΣΣΑΡΑ ΚΟΝΤΑ ΕΝΘΕ ΠΑ ΟΙΚΟΣ ΗΡΑ ΛΕΤΩ

• Προκύπτον κείμενο

ΤΟΝ ΔΑ ΤΡΟΙΑ ΔΡΑΚΟΝΤΑ ΘΕΛΩ ΕΣ ΙΑΝΟΥ ΤΑΞΩ ΡΩΜΗΝ. ΔΕ ΚΑΠΡΟΝ***** ΔΙΣ
ΤΑ ΓΑ ΤΗΝ ΕΣΣΑ(Α)ΡΑ ΚΟΝΤΑ, ΕΝΘΕ ΠΑ***** ΟΙΚΟΣ ΗΡΑΣ ΛΗΤΟΥΣ*****.

• Ἐλεύθερη ἀπόδοση στὴ Νεοελληνική

Τὸν Δράκοντα τῆς γῆς τῆς Τροίας θέλω ὑποτάξει στὴν ρώμη τοῦ Ἰανοῦ. Τὸν δὲ κάπρο (θὰ ὑπο-
τάξω) δυὸ φορὲς στὴ γῇ, ἡ ὁποία εὐρίσκεται κοντὰ στὴ Σαχάρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ἐγκατε-
στημένος ὁ πατρικὸς οἶκος τῆς Ἥρας Λητοῦς.

* Στὴ Λητόπολιν τῆς Αἰγύπτου ἐλατρεύετο ὁ Μέγας Ὡρος θεωρούμενος καὶ θεϊκὸς ἀπόγονος τῶν
Φαραῶ, στὸ πρωτόκολλο τῶν ὁποίων ἀνεφέρετο ὡς «Ὡρος ὁ νικητὴς τοῦ Σέθ» (βλ. F. Guinand, *Πα-
γκόσμια Μυθολογία*).

** Τάλας = σοφός, δεξι χέρι τοῦ Μίνωα.

*** Βλέπε λ. σηκός σὲ Μ.Α.Ε.Γ. τῶν Liddell καὶ Scott (= μάνδρα, περίφραξη, φωλεά, ἐγκατάσταση).

**** Λητῶ (βλέπε σημείωση 3ης ἀνάγνωσης ὁρίζοντιας «Λιθυκῆς».

***** ΠΑ = πατὴρ (βλ. Μ.Α.Ε.Γ. τῶν Liddell καὶ Scott).

***** Ἥρα-Λητῶ = λογοπαίγνιο μὲ τὴν ἔννοια τῆς θεωρήσεως τῆς Λητοῦς ὡς «παράλληλης» συ-
ζύγου.

***** κάπρος = ὑπὸ μορφῇ μαύρου χοίρου ὁ Σέθ εἶχε πληγώσει τὸν Ὡρο.

ια. Σαμουήλ

‘Ο Σαμουήλ. Ἡ ἄλλη πονεμένη ἱστορία. Μητέρα του ἦταν ἡ Ἄννα, πού ὁ πατέρας της τῆς ἔδινε πάντα διπλή μερίδα φαί, γιά νά δυναμώσει καί νά κάνη μεγάλο προπάτορα. Ἔτσι ὁ Ἐλκανά, ὁ πατέρας της, «εἰς δὲ τὴν Ἄνναν ἔδωκε διπλασίαν μερίδα, διότι ἠγάπα τὴν Ἄνναν, ἀλλ’ ὁ Κύριος εἶχε κλείσει τὴν μήτραν αὐτῆς» (Σαμουήλ, Α, α, 5). Βουλοκέρι τῆς ἔβαλε ὁ Γιαχβέ. Ἀπὸ τὴν μιὰ κόβει ἀκροβυστίες, ἀπὸ τὴν ἄλλη κλείνει μήτρες, δὲν ἀλλάζει καὶ ἐπάγγελμα, ἀφοῦ σὰν θεὸς τάχει κάνει μαντάρα, νᾶχει καὶ πελατεία; Τὸ σκέφτηκε γιά λίγο, ἀλλὰ ἦρθε καὶ γεννήθηκε ὁ Σαμουήλ, καὶ χάλασε ἡ δουλειά. Μὲ τί πρόσωπο θάδβαινε τώρα στὴν πιάτσα; Πού τὴν βρῆκε τὴν τρύπα ὁ αἴτιμος ὁ ἄθεος ἐκεῖνος καὶ μῆκε, πάνω πού τὸ σκεφτότανε στὰ σοβαρά ὁ πάνσοφος νά ἀλλάξει δουλειά; Ἀλλὰ δὲν ξεχνάει ὁ Γιαχβέ.

Γι’ αὐτὸ «ἐπεσκέφθη δὲ ὁ Κύριος τὴν Ἄνναν καὶ συνέλαβε, καὶ ἐγέννησε τρεῖς υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας». (Σαμουήλ, Α’, β’ 21). Πεντάκορκα ὁ Γιαχβέ. Ὁ, τι δουλώνει, μόνο αὐτὸς τὸ ξεδουλώνει. Ἀλλιῶς πάντα σὲ συσκευασία δώρον. Ὁ Σαμουήλ ἐν τῷ μεταξὺ μεγάλωνε καὶ ἔπιασε δουλειὰ στὸν οἶκο τοῦ Γιαχβέ. Ἐκεῖ φύλαγε καὶ τὴν Κιβωτὸ τῆς Διαθήκης. Ὡσπου μιὰ μέρα τὴν πήρανε, γιά νά τὴν πᾶνε στὸ πεδίο τῆς μάχης, νά φέρη γούρι στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ νά νικήσουν τοὺς Φιλισταίους. Ἦταν ἡ μασκώτ, δλέπετε, τῆς συναγωγῆς. Τελικὰ ὅμως οἱ Φιλισταῖοι νίκησαν καὶ τὴν πήραν ἀπ’ τοὺς Ἑβραίους. «Καὶ ἦτο ἡ κιβωτὸς τοῦ Κυρίου ἐν τῇ γῇ τῶν Φιλισταιῶν ἑπτὰ μῆνας» (Σαμουήλ, Α’ στ’ 1). Μέχρι πού τὴν βαρέθηκαν, καὶ ἔτσι «Καὶ ἔκραξαν οἱ Φιλισταῖοι τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μάντις λέγοντες. Τί νά κάωμεν εἰς τὴν κιβωτὸν τοῦ Κυρίου; Φανερώσατε εἰς ἡμᾶς τίνι τρόπῳ θέλομεν ἀποστείλει αὐτὴν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς» (Σαμουήλ, Α’, στ’ 2). Ἑπτὰ ὀλόκληρους μῆνες ψάχνανε νά βροῦνε, σὲ τί χρησίμευε στοὺς Ἰσραηλίτες καὶ δὲν μπορούσαν νά καταλάβουνε. Εἶναι ὄντως θεόπνευστα πράγματα αὐτά, δὲν τὰ καταλαβαίνουν ὅλοι. Ἔτσι κι ἀποφασίσανε νά τὴν ξεφορτωθοῦνε, νά τὴν στείλουν πίσω, νά μὴν κλαίῃ κι ὁ Σαμουήλ, πού τοῦ πήρανε τὸ παιχνίδι του. Καὶ οἱ ἱερεῖς τότε τοὺς λένε, νά μὴν τὴν στείλουν κενή, ἀλλὰ κάτι νά τῆςβάλουν μέσα. Τί νάβάλουν;

«Κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν σατραπῶν τῶν Φιλισταιῶν, πέντε αἰμορροῖδες χρυσαῖ καὶ πέντε χρυσοὶ ποντικοί· διότι ἡ αὐτὴ πληγὴ ἦτο ἐπὶ πάντας ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς σατράπας ὑμῶν· διὰ τοῦτο θέλετε κάμει ὁμοιώματα τῶν αἰμορροῖδων σας καὶ ὁμοιώματα τῶν ποντικῶν σας τῶν φθειρόντων τὴν γῆν καὶ θέλετε δώσει δόξαν εἰς τὸν θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ» (Σαμουήλ, Α’ στ’ 4-5-6).

Ὅχι μόνο δὲν τοὺς εἶχε χρησιμεύσει σὲ τίποτα λοιπόν, ἀλλὰ ἀντίθετα τοὺς εἶχε γεμίσει αἰμορροῖδες καὶ ποντίκια ὁ Γιαχβέ. Εἶναι ὅμως φοβερό, πού τὰ βρῖσκει καὶ τὰ σκέφτεται. Τοὺς πιάσανε οἱ αἰμορροῖδες καὶ τρέχανε οἱ Φιλισταῖοι κι ἀπὸ πίσω τὰ ποντίκια. Ἔχει κάτι δίτσια ὥρες ὥρες ὁ Γιαχβέ! Βουλώματα, ξεδουλώματα, ξαναβουλώματα, αἰμορροῖδες καὶ ποντίκια.

Νυχτερίδες κι’ ἀράχνες, θὰ λέγαμε σήμερα. Ἀνεξάντλητη φαντασία. Ἀφῆστε πού θάπαιρνε καὶ δόξα στὸ τέλος, ὅπως εἶπαν κι οἱ ἱερεῖς. Ὅταν δὲ ἔφτασε ἡ ἄμαξα πού κουβαλοῦσε τὴν κιβωτὸ μὲ τὶς αἰμορροῖδες καὶ τὰ ποντίκια στὴν χώρα τῶν Ἑβραίων, τὸ τί ἐγίνε δὲν περιγράφεται. Τὸ κιβώτιο μὲ τὶς αἰμορροῖδες καὶ τὰ ποντίκια, πού εἶχαν φορτώσει οἱ Φιλισταῖοι στὴν ἄμαξα, τὸβαλαν πάνω στὴν ἱερή τους πέτρα καὶ τὸ λάτρευαν. Γιατί οἱ Φιλισταῖοι «καὶ ἔθεσαν τὴν κιβωτὸν τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς ἀμάξης, καὶ τὸ κιβώτιον μετὰ τῶν χρυσῶν ποντικῶν καὶ τῶν ὁμοιω-

μάτων τῶν αἱμορροϊδῶν αὐτῶν» (Σαμ., Α, στ' 11). «Καὶ οἱ Λευῖται κατεβίβασαν τὴν κιβωτὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ κιβώτιον τὸ μετ' αὐτῆς, τὸ περιέχον τὰ χρυσᾶ σκεύη, καὶ ἔθεσαν ἐπὶ τοῦ λίθου τοῦ μεγάλου καὶ οἱ ἄνδρες τῆς Βαίθ-σέμες προσέφεραν ὀλοκαντώματα καὶ ἔθεσαν θυσίας εἰς τὸν Κύριον τὴν αὐτὴν ἡμέραν» (Σαμ., Α', στ' 15). Τόση χαρὰ εἶχαν. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Σαμουὴλ. Περνάγαγε ὁμως τὰ χρόνια καὶ ὁ Σαμουὴλ, ὁ ἅγιος προπάτοράς μας (ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων), γέρονταγε. Διόρισε ἔτσι τοὺς δύο γιουὺς του «κριτὰς ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ», τὸν Ἰωὴλ καὶ τὸν Ἀβιά.

«Πλὴν δὲν περιεπάτησαν οἱ νιοὶ αὐτοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, ἀλλ' ἐξέκλινον ὀπίσω τοῦ κέρδους, καὶ ἐδωροδοκοῦντο καὶ διέστρεφον τὴν κρίσιν» (Σαμ., Α, ἡ' 3-4). Βλέπετε, αὐτοὶ ἦταν πίσω ἀπ' τὸ κέρδος καὶ φαινόταν τὸ κέρδος, ἐνῶ τὸν προπάτορά μας, πονηρὸς ὅπως ἦταν, τὸ νταραβέρι μὲ τὸν Γιαχβὲ ὅλο καὶ κάτι τὸν εἶχε ὠφελήσει, ἔμπαινε μπρὸς κι ἔκρυβε τὸ κέρδος. Μαζεύτηκε λοιπὸν ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ εἶπε τοῦ προπάτορά μας· «κατάστησον λοιπὸν εἰς ἡμᾶς βασιλέα, διὰ νὰ κρίνῃ ἡμᾶς, καθὼς ἔχουσι πάντα τὰ ἔθνη» (Σαμ., Α', ἡ' 5)· «τὸ πρᾶγμα ὁμως δὲν ἤρρεσεν εἰς τὸν Σαμουὴλ, ὅτι εἶπον, δὸς εἰς ἡμᾶς βασιλέα, διὰ νὰ κρίνῃ ἡμᾶς. Καὶ ἐδεήθη ὁ Σαμουὴλ πρὸς τὸν Κύριον. Καὶ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸν Σαμουὴλ. Ἀκουσον τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, κατὰ πάντα ὅσα λέγουσι πρὸς σέ, διότι δὲν ἀπέβαλον σέ, ἀλλ' ἐμὲ ἀπέβαλον ἀπὸ τοῦ νὰ βασιλεύω ἐπ' αὐτούς» (Σαμ., Α', ἡ' 6-7).

Εἶναι αὐτὸ ποὺ λέμε συναδελφικὴ ἀλληλεγγύη. Ἀκουσον, ἀκουσον, νὰ ἐπαναστατήσουν τώρα ἐναντίον τοῦ Γιαχβέ, καὶ νὰ μείνῃ τὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ νιοῦ ἁδείο; Καὶ πῶς θὰ δουλέψῃ ἡ τράπεζα; Τοὺς μαζεύει λοιπὸν, ἀφοῦ ἔβαλε πλάτη ὁ προπάτοράς μας τὸν Γιαχβὲ καὶ τοὺς ἀλλάζει τὰ φῶτα: «Καὶ ἐλάλησεν ὁ Σαμουὴλ πάντα τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν λαὸν τὸν ζητοῦντα παρ' αὐτοῦ βασιλέα· καὶ εἶπεν· οὗτος θέλει εἶσθαι ὁ τρόπος τοῦ βασιλέως ὅστις θέλει βασιλεύσει ἐφ' ὑμᾶς. Τοὺς νιούς ὑμῶν θέλει λαμβάνει καὶ διορίζει εἰς ἑαυτόν, διὰ τὰς ἀμάξας αὐτοῦ, καὶ διὰ ἱππεῖς αὐτοῦ, καὶ διὰ νὰ προτρέχῃσι τῶν ἀμαξῶν αὐτῶν. Καὶ θέλει διορίζει εἰς ἑαυτὸν χιλιάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ εἰς τὸ νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ νὰ κατασκευάζωσι τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ σκεύη, καὶ τὴν σκεπὴν τῶν ἀμαξῶν αὐτοῦ. Καὶ τὰς θυγατέρας σας θέλει λαμβάνει διὰ μυρεψοὺς, καὶ μαγειρίσσας καὶ ἄρτοποιούς· καὶ τοὺς ἀγρούς σας, καὶ τοὺς ἀμπελωνάς σας, καὶ τοὺς ἐλαιωνάς σας, τοὺς καλυτέρους θέλει λάβει καὶ δώσει εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ. Καὶ τὸ δέκατον τῶν σπαρτῶν σας καὶ τῶν ἀμπελωνῶν σας θέλει λαμβάνει καὶ δίδει εἰς τοὺς ἐννούχους αὐτοῦ, καὶ εἰς τοὺς δούλους αὐτοῦ. Καὶ τοὺς δούλους σας, καὶ τὰς δούλας σας, καὶ τοὺς καλυτέρους νέους σας, καὶ τοὺς ὄνους σας θέλει λαμβάνει, καὶ διορίζει εἰς τὰς ἐργασίας αὐτοῦ» (Σαμ., Α, ἡ' 10-16).

Μὲ λίγα λόγια τοὺς πῆρε καὶ τὰ σώβρακα ὁ Γιαχβὲ μέσω τοῦ προπάτορά μας. Τὰ δικά μου, δικά μου καὶ τὰ δικά σας, δικά μου. Καὶ τώρα, ἂν θέλετε, ξαναζητήστε ἄλλο βασιλιᾶ ἐκτὸς τοῦ προπάτορα=Γιαχβέ. Αὕτῃ εἶναι ἡ ἐλέφ Θεοῦ βασιλεία, καὶ ἐδῶ ἔχουμε τὸ πρότυπο τῆς θεοκρατικῆς ἐξουσίας στενὰ συνδεδεμένης μὲ τὴν ἀντίστοιχη κοσμικὴ. Νὰ καὶ κάτι, ποὺ τὸ Ἑβραϊκὸ πνεῦμα πρόσφερε ἀπλόχερα στὴν ὑπόθεση τοῦ παγκόσμιου πολιτισμοῦ. Καὶ ὁ προπάτοράς μας, ὁ πρῶτος ἐλέφ Θεοῦ βασιλιᾶς. Εἶναι μετὰ νὰ ἀπορῇ κανεῖς, γιατί εἶναι ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Γιαχβέ;

Ὁ Ἀπόγονος

ΟΡΕΣΤΗΣ ΗΛΙΑΝΟΣ

‘Η Έλληνοαλβανική συμμαχία του 1821

[Στά σχολικά διβλία δὲν ἀναφέρεται κἀν, ἐνῶ γράφεται στὰ «ψιλὰ» τῆς κλασσικῆς ιστοριογραφίας. Κι ὁμως, ἂν ἡ ἑλληνοαλβανικὴ συμμαχία γιὰ κοινὸ ἀγῶνα ἐνάντια στοὺς Τούρκους, ποὺ συνάφθηκε στὴν Ἡπειρὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1821, εἶχε εὐδοκμήσει, ἡ ἐκδασὴ τῆς ἐπανάστασης θὰ ἦταν ἴσως διαφορετικὴ].

Ἡ ἄποψη ποὺ γενικὰ ἐπικρατεῖ στὴν ἑλληνικὴ κοινὴ γνώμη, ἔτσι ὅπως αὐτὴ διαμορφώνεται ἤδη ἀπὸ τὴ σχολικὴ ἐκπαίδευση, εἶναι ὅτι ἡ ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ Εὐρωπαίου χριστιανοῦ ὀρθόδοξου Ἑλλήνα καὶ τοῦ Ἀσιάτη μουσουλμάνου Τούρκου δὲν μπορεῖ, παρὰ νὰ εἶναι καθολικὴ καὶ ἀγεφύρωτη, μὰ ποὺ ἀπὸ μνήμης ἀνθρώπου θεωρεῖται ὅτι ἔφερε πάντα ἀντιμέτωπους τοὺς δύο αὐτοὺς λαοὺς. Νομίζω, ὅτι ἡ πεποίθησις αὐτὴ εἶναι προϊόν τοῦ ὕστερου 19ου αἰῶνα, ἀπόρροια τῆς προσπάθειας ἐπανεμφάνευσής ὁλόκληρης τῆς ἑλληνικῆς ιστορίας ἀπὸ τὰ κρατικίστικα, ἑλληνορθόδοξα καὶ ἐθνικιστικὰ φίλτρα, ποὺ ἀνταποκρίνονταν στὸν ἰδεολογικὸ χαρακτήρα τοῦ νεοῦ ἑλληνικοῦ κράτους.

Στὴν οὐσία τὰ πράγματα ἦταν πολὺ πιὸ περίπλοκα καὶ ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων, Τούρκων καὶ Ἑλλήνων πολὺ λιγότερο εὐκρινὴς ἀπ’ ὅ, τι συνήθως πιστεύεται. Δὲν πρέπει π.χ. νὰ νομίζεται, ὅτι κατὰ τοὺς αἰῶνες τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας οἱ χριστιανοὶ Ἑλληνες τάσσονταν παντοῦ καὶ πάντα ἀνεπιφύλακτα στὸ πλευρὸ τῶν χριστιανῶν Εὐρωπαίων (Ἑνετῶν, Ρώσων κ.λπ.), ποὺ κατὰ καιροὺς πολεμοῦσαν ἐνάντια στοὺς Τούρκους. Στὴν Πελοπόννησο γιὰ παράδειγμα καὶ τὴ Στερεὰ κατὰ τὸν 16ο αἰῶνα ὑπῆρχαν ἱππότες (σπαχήδες) καὶ τιμαριῶτες χριστιανοί. «Εἰς τοὺτους τοὺς καιροὺς ὁ Μορῆας εἶχε Τούρκους ὀλίγους... καὶ ἦσαν ἀρχοντες Χριστιανοὶ σπαιδὲς ἐπάνω εἰς τὸν τόπον· καὶ εἰς καιρὸν πολέμου ἐκάμναν καὶ αὐτοὶ σεφέρι ὁμοίως μὲ τοὺς Τούρκους...!». «Ὅταν ὁ Μοροζίνης θέλησε νὰ καταλάβει τὴ Μονεμβασίαν τὸ 1656, τὸ φρούριο ὑπερασπίστηκαν μὲ ἐπιτυχίαν ἀποκλειστικὰ Ἕλληνες μάχιμοι, ἐπειδὴ ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τὸ εἶχε ἐγκαταλείψει¹. Κατὰ τὴν ἀνακατάληψιν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸ 1715 μαζὶ μὲ τὸν Τούρκον στρατηγὸν Τοπάλ Ὀσμὰν ἐκστράτευσαν ἐνάντια στοὺς Ἑνετοὺς καὶ πολλοὶ στερεοελλαδίτες ἀρματολοὶ². Ὁμοίως τὸ 1779 οἱ κλέφτες τῆς Πελοποννήσου συμμαχοῦν μὲ τὸν καπετὰν πασά Χασὰν Τζεζαϊρλή, γιὰ νὰ διώξουν τοὺς Ἀλβανούς, ποὺ λυμαίνονταν τὴ χώρα μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ρώσων τοῦ Ὁρλώφ³. Τὸ 1808 πάλι ὁ Εὐθύμιος Βλαχάδας στὴν ἐπανάστασίν του ἐνάντια στὸν Ἀλὶ πασά ζήτησε καὶ τὴ σύμπραξιν τῶν Τούρκων τῶν Τρικάλων⁴.

Μὲ παρόμοιο ὁμοῦ τρόπο μουσουλμάνοι συμπεράττουσαν μὲ χριστιανούς ἐνάντια στὴν ὀθωμανικὴ ἐξουσία: Ἡ κύρια δύναμις τοῦ ἀρχικαπετάνιου τοῦ Μοριά Ζαχαριᾶ Μπαρμπιτσιώτη αποτελοῦνταν ἀπὸ μουσουλμάνους. Μουσουλμάνος ἦταν καὶ τὸ πρωτοπαλλήκαρό του, ὁ Ὀσμὰν Μπουλούκμπας. Πρωτοπαλλήκαρος ὁμοῦ καὶ βλάμηδες μουσουλμάνους εἶχαν καὶ ἄλλοι κλέφτες: ὁ καπετὰν Λιάκος ἀπὸ τὰ Ἀγρὰφα, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσός. Φαίνεται, ὅτι ἡ συμμαχία χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων ἐνάντια στὴν ἐξουσία τοῦ σουλτάνου ἢ κάποιου πασά γινόταν δεκτὴ ὡς κάτι τὸ ἀπόλυτα φυσιολογικόν. Τὸ 1804 οἱ Σουλτιῶτες ὑπέγραψαν συνθήκην μὲ τοὺς ἀγάδες τοῦ Μαργαριτίου κατὰ τοῦ Ἀλὶ πασά, ὅπου ἀναγραφόταν χαρακτηριστικὰ: «Ὁρκευτηκαμεν καὶ ἐγινήκαμεν ἀδέρφια χώρα ἀπὸ μιὰ πίστι νὰ εἴμαστε στὸ καλὸ καὶ στὸ κακὸ τοῦ ἑχθροῦ μας...»⁵. Ἀκόμα πιὸ σημαντικόν: τὸ 1807, ὅταν οἱ Γάλλοι τοῦ Ναπολέοντα εἶχαν καταλάβει τὰ Ἐπτάνησα, ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τὸν «βλάμη» του, τὸ Λαλαῖο Ἀλὶ Φαρμάκη, καὶ μὲ τὴ συνεργασίαν τοῦ Γάλλου διοικητῆ τῶν Ἐπτανήσων ἦρθαν σὲ συνεννόησιν στὴ Ζάκυνθο μὲ μουσουλμάνους προκρίτους καὶ συζητοῦσαν νὰ φτιάξουν στὴν Πελοπόννησον μιὰ κυβέρνησιν μικτὴ ἀπὸ χριστιανούς καὶ μουσουλμάνους, μὲ σημαίαν ποὺ θὰ εἶχε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τὸ σταυρὸ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην τὴν ἡμισέληνον. Ὁ Γάλλος διοικητὴς τοὺς πρόσφερε μάλιστα γι’ αὐτὸ τὸ σκοπὸ χρηματικὸ ποσόν, γιὰ νὰ στρατολογήσουν 3.000 μουσουλμάνους Τσάμηδες⁶. Τὸ ὅτι τέτοιες συμμαχίες ἦταν δυνατές καὶ συνομολογοῦνταν μὲ τόσο μεγάλῃ εὐκολίᾳ ὀφειλόταν μᾶλλον στὸ γεγονὸς ὅτι τὰ συνερχόμενα μέρη ἐκτὸς ἀπὸ τὴ θρησκείαν δὲν εἶχαν μεταξὺ τους ἄλλες οὐσιαστικὰς διαφορές. Συχνὰ ἀνῆκαν στὴν ἴδια ἐθνότητά καὶ μιλοῦσαν τὴν ἴδια γλῶσσαν. Γιατὶ θὰ πρέπει νὰ πούμε, πῶς οἱ μουσουλμάνοι τοῦ ἐνυτέρου ἐλλαδικοῦ χώρου ἦσαν στὴν μεγάλη τους πλειοψηφία ντόπιοι - Ἕλληνες καὶ Ἀρβανίτες -, ποὺ σὲ κάποια στιγμή τῆς πολυχρονης τουρκοκρατίας εἴτε ἀπὸ ἐπιλογὴν εἴτε ἀπὸ ἀνάγκην ἐξισλαμίστηκαν⁷. Δὲν εἶναι λοιπὸν διόλου ἐκπληκτικόν τὸ ὅτι μιὰ τέτοια συμμαχία μεταξὺ χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων εἶδε τὸ φῶς τῆς πα-

ραμονές του έθνικού σηκωμού, πόσο μάλλον πού είχε όλο τον καιρό νά ώριμάσει μέσα σέ ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό περιβάλλον, όπου χριστιανοί και μουσουλμάνοι, Έλληνες και Άρβανίτες, ζούσαν συντροφιά, συνεργάζονταν και συμπολεμούσαν: τήν "Ηπειρο των χρόνων του 'Αλή πασά.

‘Ο ‘Αλή πασάς

‘Ο ‘Αλή Πασάς Τεπελενλής έμεινε στην ιστορία ως ό άπάνθρωπος και αίμοδόρος τύραννος των Ίωαννίνων και είναι ίδιως γνωστός στο πλατύ κοινό από τους πολέμους πού διεξήγαγε ενάντια στους Σουλιώτες και από τήν ιστορία του φόνου της κυρά-Φροσύνης. Υπάρχει όμως και ή άλλη άποψη, πολν λιγότερο διαδεδομένη αυτή, πού θέλει τον ‘Αλή φωτισμένο ήγεμόνα, νεωτεριστή κυβερνήτη, πού εργάστηκε για τήν πρόοδο και τον εκσυγχρονισμό των χωρών, πού είχε κάτω από τήν έξουσία του. Είναι βασικά ή άποψη πού αναπτύσσουν ιστορικοί σαν τον ‘Αγγλο Φίνλεϋ, τον Γερμανό Μέντελσον-Μπαρτόλντ, τον Σοβιετικό ‘Αρς και τον ‘Ελληνα Κορδάτο. «‘Ο ‘Αλής ξέκοψε τήν κοινωνική πραγματικότητα από τό μεσαίωνα και τό φεουδαρχισμό και άνοιξε τό δρόμο στον πολιτισμό μέ τή μορφή του νεώτερου δεσποτισμού», γράφει χαρακτηριστικά ό Μπαρτόλντ⁹. Είναι δέ ιδιαίτερα αξιοσημείωτο, ότι σημαντικές προσωπικότητες της εποχής, γνωστές για τά φιλελληνικά τους αισθήματα, όπως ό λόρδος Βύρων, ό Τ. Stuart Hughes, ό Frederick North Douglas, πού επισκέφτηκαν τήν ‘Ηπειρο εκείνο τον καιρό, θαύμαζαν και τιμούσαν τον ‘Αλή πασά, όνομαζόντάς τον μάλιστα νέο Πύρρο ή λιοντάρι της ‘Ηπείρου, ενώ ό κάπως μεταγενέστερος Βίκτωρ Ούγκώ έγραψε για τον ‘Αλή τό δίχως άλλο μέ κάποια υπερβολή ότι: «Ήταν ό μοναδικός κολοσσός, πού ό αιώνας μας μπορεί νά αντιπαράθεσει στον Ναπολέοντα».

‘Ας σταθούμε όμως στα σημεία, όπου τόσο οι έπικριτές όσο και οι έγκωμιαστές του ‘Αλή μοιάζουν νά συμφωνούν: ‘Ο ‘Αλή πασάς λοιπόν φαίνεται, ότι έβαλε τάξη στην έπικράτεια του, καθάρισε τους δρόμους από τους ληστές πού χαράτσωναν τους ταξιδιώτες, χτύπησε τήν τιμαριωτική άριστοκρατία και τά προνόμια της. Στο κράτος του έπικρατούσε ή άνεξιθηρσεία. Στα Γιάννενα άνθιζε ή ελληνική παιδεία και λειτουργούσαν ελληνικά σχολεία και βιβλιοθήκες. Τά ελληνικά ήταν έξάλλου ή έπίσημη γλώσσα στο πασαλίκι. Λέγεται έπίσης, ότι ό ‘Αλής άπεχθανόταν καθετί τό τουρκικό και έννοούσε αντίθετα τους ‘Ελληνες και τους ‘Αρβανίτες. «Τάς σημαντικώτερας και μυστικώτερας ύποθέσεις του τοίς ‘Ελλησι μάλλον ή ‘Οθωμανοίς ένεπιστεύετο», γράφει ό Περραιβός¹⁰. «‘Ελληνες ήταν οι ύπουργοί, οι γραμματικοί, οι σύμβουλοι, τά στελέχη του διοικητικού μηχανισμού, οι διπλωμάτες του, οι γιατροί του, οι μηχανικοί, οι αρχιτέκτονες, οι πράκτορες, οι δρουμάνοι, οι χρήσιμοι προεστοί, οι χρυσοφόροι πραματεντάδες»¹¹. Στο στρατό του ‘Αλή πασά ύπηρετούσαν και πολλοί κατοπινόι μεγάλοι άγωνιστές του ‘21, όπως ό Καραϊσκάκης, ό ‘Ανδρούτσος, ό Διάκος, ό Πανουριάς, ό Γρίβας κ.ά.

‘Από τήν όλη πολιτική πού ακολουθούσε, έγινε γρήγορα φανερό, πώς ό ‘Αλής σήκωνε δικό του μπαϊράκι και σχεδίαζε νά ιδρύσει δικό του άνεξάρτητο από τήν Κωνσταντινούπολη κράτος. ‘Η Πύλη, μόλις ήρε χαμπάρι τις προθέσεις του, άρχισε νά μελετά τήν άνατροπή του και τήν αντίκατάστασή του από κάποιον άλλο, πιστό στην κεντρική κυβέρνηση πασά. ‘Ο ‘Αλής από τη μεριά του, αισθανόμενος τον κίνδυνο πού τον άπειλούσε, ήρθε άρχικά σέ συνεννόηση μέ τους Σέρβους και τους Μαυροβουνίους και προσπάθησε νά προσεγγίσει όλους τους δυσαρεστημένους, πού μάχονταν τήν έξουσία του σουλτάνου. Τό Μάιο του 1820 κάλεσε λοιπόν στα Γιάννενα τους σημαντικότερους χριστιανούς και μουσουλμάνους καπεταναίους και τους πρότεινε ν’ αναλάβουν κοινό άγώνα ενάντια στην όθωμανική κυριαρχία. Οι καπεταναίοι άντέδρασαν θετικά στην πρόταση του ‘Αλή: οι έμπιστοι του μάλιστα ‘Οδυσσέας ‘Ανδρούτσος και ‘Αλέξης Νοΰτσος του είπαν, πώς εύχονταν νά τον δούν στην κεφαλή ενός άνεξάρτητου ελληνοαλβανικού βασιλείου. ‘Εκείνος τους άποκρίθηκε, ότι ή έπιθυμία του ήταν πράγματι νά γίνει σουλτάνος της ‘Αλβανίας, της ‘Ηπείρου και της Θεσσαλίας, προτιμούσε όμως ή Ρούμελη και ό Μοριάς νά σχηματίσουν ξεχωριστό άνεξάρτητο κράτος και μόνο νά του πληρώνουν ένα μικρό έτήσιο φόρο. Πρόσφερε μάλιστα έφτάμισυ εκατομμύρια γρόσια για τις άνάγκες της επανάστασης σ’ αυτές τις χώρες¹². ‘Ετσι μπήκαν οι βάσεις της ελληνοαλβανικής συμμαχίας, πού θα έπαιρνε σάρκα και όστά έννιά μήνες άργότερα, τον Γενάρη του 1821.

‘Η συμμαχία

Μαζί μέ τ’ άσκήρια του σουλτάνου, πού ήρθαν νά χτυπήσουν τον ‘Αλή πασά, συμπορεύονταν και οι Σουλιώτες, πού εύρισκαν έτσι εύκαιρία, νά πάρουν εκδίκηση από τον παλιό έχθρό τους, αυτόν πού τους είχε διώξει άπ’ τον τόπο τους. Μόλις πληροφορήθηκε τήν παρουσία τους ό ‘Αλής τους έστειλε τον ‘Αλέξη Νοΰτσο και τους μήνυσε, πώς, άν έγκατέλειπαν τους σουλτανικούς κι

έρχονταν με τὸ δικό του μέρος, θὰ τοὺς ἔδινε πίσω τὸ Σούλι. Οἱ Σουλιῶτες δέχτηκαν καί, Ἀρδανίτες οἱ ἴδιοι, ἦρθαν ἀμέσως σὲ συνεννόηση μὲ τοὺς μουσουλμάνους Ἀρδανίτες τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ στὶς 15 Γενάρη τοῦ 1821 ἔκλεισαν μαζί τους συμφωνία, νὰ πολεμήσουν ἀπὸ κοινοῦ τὸν σουλτανικό στρατό. Ἡ συνθήκη αὐτὴ στάθηκε ὁ πυρῆνας μιᾶς εὐρύτερης συμμαχίας μεταξὺ Ἑλλήνων ἐπαναστατῶν καὶ μουσουλμάνων Ἀρδανιτῶν, πού κράτησε ὁλόκληρο σχεδὸν τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ἐπανάστασης.

Μετὰ τὴ σύναψη αὐτῆς τῆς συμμαχίας χριστιανοὶ καὶ μουσουλμᾶνοι ὅπλαρχηγοὶ κινήθηκαν λοιπὸν ἀντάμα ἐναντία στοὺς Τούρκους καὶ τοὺς κατανίκησαν. Προχώρησαν πρὸς τὸ νότο καὶ κατέλαβαν ἀρκετὰ χωριά. Μὲ ἐπικεφαλὴς τὸν Μᾶρκο Μπότσαρη, τὸν Καραϊσκάκη, τὸν Δράκο, τὸν Ἄγιο Βασίλη, τὸν Σουλεϊμάν Μέτο καὶ ἄλλους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐνώθηκε καὶ ὁ Μακρυγιάννης καὶ μὲ τοὺς καπεταναίους τῆς Αἰτωλοακαρνανίας κατατροπώνουν τοὺς Τούρκους στὸ Νιοχώρι, καταλαμβάνουν τὶς ὀχυρὲς θέσεις γύρω ἀπ' τὴν Ἄρτα καὶ ἀκάθεκτοι μπαίνουν στὴν πόλη καὶ πολιορκοῦν τοὺς Τούρκους, πού εἶχαν κλειστεῖ σὲ πέντε ὀχυρὰ σπίτια στὶς παρυφές τῆς ἀκρόπολης. Τὸ σχέδιο ἦταν, ἀφοῦ καταλάμβαναν τὴν Ἄρτα, νὰ κινηθοῦν πρὸς τὰ Γιάννενα, γιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν στὶς δυνάμεις τοῦ Χουρσίτ, πού πολιορκοῦσαν τὸν Ἀλῆ πασᾶ.

Τέλη Νοεμβρίου ὅμως, πρὶν ἀκόμα συμπληρωθεῖ ἡ κατάληψη τῆς Ἄρτας, ἔσπασε ἄξαφνα ἡ συμμαχία. Οἱ ἐπαναστᾶτες ἀποτραβήχτηκαν· οἱ Σουλιῶτες γύρισαν στὸ Σούλι· οἱ Ρουμελιῶτες ἐπείστρεψαν στὴ Ρούμελη· ἐνῶ οἱ μουσουλμᾶνοι Ἀρδανίτες ἐγκατέλειψαν τὸν Ἀλῆ πασᾶ καὶ πῆγαν μὲ τοὺς Τούρκους τοῦ Χουρσίτ. Οἱ σουλτανικοὶ κατέλαβαν ἀμαχητὶ τὴν Ἄρτα. Τὸ Γενάρη τοῦ 1822 ὁ Ἀλῆς ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Τούρκων καὶ θανατώθηκε. Τὸν Ἰούλιο τοῦ ἴδιου χρόνου ὁ Χουρσίτ ἐπαιρνε τὸ Σούλι. Ἡ ἐπανάσταση εἶχε ἔτσι σῆσει στὴν Ἠπειρο καὶ οἱ σουλτανικὲς δυνάμεις ἦταν πιά ἐλεύθερες νὰ δαδίσουν ἐναντία στὸν ἐπαναστατημένο Μοριά.

Γιατί ἀπέτυχε ἡ συμμαχία;

Ὅταν οἱ ἱστορικοὶ μας ἀναφέρονται στὴν ἑλληνοαλβανικὴ συμμαχία, κατὰ γενικὸ κανόνα τὴν παρουσιάζουν ὡς ἓνα γεγονός περιορισμένης σημασίας, μία τακτικὴ κίνηση τῶν ἐπαναστατῶν Ἑλλήνων, πού εἶχε σκοπὸ νὰ καθυστερήσει τὴν πτώση τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ νὰ κρατήσῃ δεσμευμένες στὴν Ἠπειρο τὶς δυνάμεις τοῦ Χουρσίτ, ὥσπου νὰ πάρει πάνω τῆς ἡ ἐπανάσταση στὸ Μοριά. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅπως τὸ γράφει καὶ ὁ Δημ. Φωτιάδης, οἱ Ἕλληνες «τύλιξαν» τοὺς Ἀρδανίτες, κἀνοντάς τους νὰ πιστεύουν, ὅτι ἀγωνίζονταν κι οἱ ἴδιοι, γιὰ νὰ σώσουν τὸν Ἀλῆ πασᾶ, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα μάχονταν γιὰ δικὸ τους ἀποκλειστικὸ λογαριασμό.

Σίγουρα γιὰ κάποιους φιλικούς καὶ ὀρισμένους Μοραίτες ὀπλαρχηγούς κάπως ἔτσι ἦταν τὰ πράγματα. Ἴσως ἀκόμα καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη, ὅταν ἔγραφε στοὺς Σουλιῶτες: «Φαινόμενοι ὅτι ὑπερασπίζεσθε καὶ πολεμεῖτε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, πασχίσετε νὰ διώξετε ἐξ ὅλης σχεδὸν τῆς Ἠπείρου τὰ βασιλικά στρατεύματα...» δύσκολα ὅμως θὰ μποροῦσε νὰ πιστέψῃ κανεῖς, ὅτι αὐτὲς ἦταν καὶ οἱ προθέσεις τῶν πρωτεργατῶν τῆς συμμαχίας Σουλιωτῶν ἢ ἀκόμα τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Ἀνδρουτσου (πού ἦταν ἀπὸ τὰ δεκάξη χρόνια του πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ), τοῦ Ἀλέξη Νούτσου, πού εἶχαν δώσει μπέσα στὸν Ἀλῆ πασᾶ καὶ τοὺς μουσουλμάνους Ἀρδανίτες ὀπλαρχηγούς του.

Ἡ εἰλικρίνεια τῶν Σουλιωτῶν γίνεται φανερὴ καὶ ἀπὸ τὸ ἀκόλουθο περιστατικόν: Ὅταν δύο Παργινοὶ προσπάθησαν νὰ πείσουν τοὺς Σουλιῶτες νὰ παρατήσουν τὴν Ἄρτα καὶ νὰ στραφοῦν πρὸς τὴν Πρέβεζα μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι αὐτὸ συνέφερε καλύτερα τὴν ἑλληνικὴ ἐπανάσταση, οἱ συμπορευόμενοι μὲ τοὺς Σουλιῶτες καπεταναῖοι τῆς Αἰτωλοακαρνανίας ἔσπευσαν νὰ συμφωνήσουν, ἐκεῖνοι ὅμως ἀπάντησαν, πῶς, γιὰ ν' ἀποφασίσουν, ἔπρεπε πρῶτα νὰ συσχεθοῦν μὲ τοὺς μουσουλμάνους συμμάχους τους.

Μὰ καὶ ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἦταν ἀναμφίβολα εἰλικρινὴς στὶς προθέσεις του, ἐφόσον στὰ γράμματα καὶ τοὺς χαιρετισμούς πού ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς μουσουλμάνους Ἀρδανίτες μιλοῦσε ξεκάθαρα γιὰ τὸν ἐθνικὸ ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1821 ἔγραφε ἔτσι στοὺς ἀρχηγούς τῶν Τσάμηδων: «Ἀνδρειότατοι ἀρχηγοὶ Πρόνιο καὶ Τζαπάρη καὶ πάντες οἱ Τσάμηδες, χαίρετε. Εἶναι ὑπὲρ τῶν τρεῖς μῆνας, ὅπου ἀρχισε τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων νὰ πολεμᾷ τὰς ἀδικίας τῆς τυραννίας τοῦ σουλτάνου. Ἡ Μολδοβλαχία, Ρούμελη, Πελοπόννησος, ὅλα τὰ νησιά καὶ ἐν γένει ὁλόκληρον τὸ ἔθνος εἶναι εἰς τὰ ἄρματα... Ἐπληροφορήθην παρὰ πολλῶν, ὅτι φυλάττετε οὐδετερότητα εἰς τὸν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῆς τυραννίας πόλεμον. Ἐγὼ μὲν καὶ ἡ πατρις σὰς εὐχαριστοῦμεν. Ἡ φήμη δὲ τῆς ἀνδρείας καὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων σας μὲ παρακινεῖ νὰ σὰς γράψω καὶ νὰ σὰς παρακινήσω, ὅπου ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι λάβετε τὰ ἄρματα συμμαχοῦντες με ἡμᾶς...»¹³.

Ἀκόμα πιὸ σημαντικὰ ὅμως εἶναι τὰ ὅσα ἔγραφε στὸ χαιρετισμὸ του πρὸς τοὺς μουσουλμάνους

συμμάχους των Σουλιωτών τον Αύγουστο του 1821: «'Ανδρείοι και πιστοὶ σύμμαχοι καὶ ἀρχηγοὶ Ἄγο Βασίῳρη, Τσέγκο Βέη, Μούρο Τσάλη, Ταχέρ Ἀμπάξη, Σουλεϊμάν Μέττο καὶ λοιποὶ Τόσκιδες! .. Ἐδῶ ἦλθε κατ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας ὁ Σουλιώτης Ροκάς, τὸν ὁποῖον ἐξετάσας ἐπληροφόρηθην ὅτι συμμαχεῖτε μετὰ τοὺς Σουλιώτας εἰς τὸν δικαιοτάτον πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἐκήρυξαν οἱ Ἕλληνες ἐναντίον τῆς τυραννίας. Μὲ ἔχαροποίησεν ἡ εἰδήσις αὐτῇ τῆς συμμαχίας σας καὶ μὲ ἔδωκε νὰ καταλάβω, ὅτι εἰσθε ὄχι μόνον ἀνδρείοι, ἀλλὰ καὶ δίκαιοι καὶ φιλελεύθεροι... Ὅποιος πολέμῳ διὰ τὴν ἐλευθερίαν του, καὶ ὁμόθηστος ἂν εἴναι ὁ πολεμούμενος τύραννός του, μὲ τελειότητα δὲν ἀμαρτάνει εἰς τὴν θρησκείαν του.... Ἀλλὰ σεῖς, ὦ ἀνδρείοι Τόσκιδες, δὲν κατάγεσθε οὔτε ἀπὸ τοὺς μικροψυχούς Ἀνατολίτας οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀδόξους Σκύθας. Εἰσθε ἀπόγονοι τῶν προγόνων μας ἡρώων! καὶ τώρα ἐνωθέντες μετὰ ἡμᾶς διὰ τὴν ἐλευθερίαν, θεωρεῖσθε ὡς ἀδελφοὶ μας. Ἀφ' οὗ ὁ παντοδύναμος Θεὸς καὶ πρῶτος ὑπερασπιστὴς τῆς ἐλευθερίας μας χαρίσῃ αὐτὸ τὸ σῶστρον καλόν, θέλομεν σὰς ἔχει πάντοτε συμμετόχους...»¹⁵.

Τὸ ὅτι ὅμως ἡ συμμαχία ἦταν εἰλικρινὴς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν λυσσασμένο πόλεμον ποὺ τῆς κήρυξαν κοτζαμπάσηδες, Φαναριώτες καὶ δεσποτάδες, πασχίζοντας μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴ σαμποτάρουν, ὅπως καὶ τὸ πέτυχαν τελικὰ. Δύο ἀφορισμοὺς ἐξέδωσε κατὰ τῶν Σουλιωτῶν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε', μόλις μαθεύτηκε, ὅτι ἐρχονταν σὲ συνεννόηση μετὰ τὸν Ἀλῆ πασά καὶ τοὺς μουσουλμάνους. Ὁ Μαυροκορδάτος εἶδε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή μὲ κακὸ μάτι τὴ συμμαχία καὶ σὲ ἓνα γράμμα του στὸν Δημ. Ὑψηλάντη τὴ χαρακτηρίζε σχεδὸν σὰν προδοσία. Ὁ Μαυροκορδάτος πάντα κινήγησε ἐξᾴλου πολλές φορές τὸν Καραϊσκάκη, μὲ τὴ μομφή ὅτι συνεννοοῦνταν μετὰ τοὺς «Τούρκους»!¹⁶ Μὲ τὴν ἴδια κατηγορία τῆς συνεννόησης μετὰ τοὺς Τούρκους διώχθηκε ὅμως καὶ ὁ Ἀνδρουτσός καὶ τελικὰ δολοφονήθηκε.

Ἄς δοῦμε ὅμως, πῶς διηγοῦνται τὰ γεγονότα αὐτοὶ ποὺ τάχυναν ὁ Μακρυγιάννης, ὁ Σηπλιάδης, ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ προεστὴς Δεληγιάννης. Ὅταν ἔφυγε ὁ Χουρσίτ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, γιὰ νὰ πάει νὰ πολεμήσῃ τὸν Ἀλῆ πασά, ἄφησε πίσω του ὅλους τοὺς Ἀρβανίτες ποὺ εἶχε στὸ στρατό του, ποὺ ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ Ἀλῆ, χίλια ἄτομα περίπου. Ὅταν ὑπογράφηκε ἡ συνθήκη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Ἀρβανιτῶν καὶ ξέσπασε ἡ ἐπανάσταση στὸ Μοριά καὶ τὴ Ρούμελη, οἱ Ἕλληνες ὀπλαρχηγοὶ ποὺ πολεμοῦσαν στὴν Ἠπειρο, θεωρώντας τοὺς Ἀρβανίτες αὐτοὺς τοῦ Χουρσίτ φίλους καὶ συμμαχούς, συννενοήθηκαν μετὰ τοὺς Πελοποννησίους, γιὰ νὰ τοὺς θγάλουν ἀπ' τὴν Πελοπόννησο καὶ νὰ τοὺς φέρουν κι αὐτοὺς στὴν Ἠπειρο. «Ὡς φίλοι δικοὶ μας αὐτῆνοι, ἀγροικηθήκαμε μετὰ τοὺς Πελοποννήσιους καὶ τοὺς ἔδγαλαν ἔξω ἀπὸ τὸ Βραχῶρι καὶ Μακρυνόρο. Ἀφάνισαν οἱ Ἕλληνες τοὺς περισσότερους δολερῶς καὶ κατέβωρη οἱ Βαλτινοί», γράφει ὁ Μακρυγιάννης στὰ «Ἀπομνημονεύματά» του (σ. 37). Ἐνας μόνον γλύτωσε ἀπὸ τὴ σφαγή, ποὺ τὸν ἄφησαν οἱ δολοφόνοι γιὰ πνιγμένο. Καὶ λέει ὁ Μακρυγιάννης: «Ἡμασταν ὅλοι ἐκεῖ καὶ ἐτοιμαζόμαστε, νὰ ῥθουν κι ἀπὸ τὸ Μισολόγγι, Βραχῶρι καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, καὶ Ξερόμερο καὶ Βάλτο, νὰ συναχτοῦνε οἱ ὀπλαρχηγοί... νὰ πάμε νὰ πολεμήσωμεν τὴν Ἀρτα, νὰ τὴν κυργέψωμε. Καὶ τοὺς προσμέναμε εἰς τὸ Κομπότι, νὰ συναχτοῦνε ὅλα τ' ἄσκηρια. Ἡταν εἰς τὸ Κομπότι καὶ ὁ Ἐλμάς Μέτζος καὶ οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ Τούρκοι μετὰ τοὺς ὀλίγους Τούρκους ὅπου λαγάρισαν, καὶ πρόσμεναν καὶ τοὺς ἀποσταμένους, ὅπου μείναν ὀπίσω - καὶ δὲν ξέραν ὅπου τοὺς τελείωσαν εἰς τὸν πνιμόν. Τὰ μεσάνυχτα πάγει ὁ πνιμένος καὶ ἀνταμώνει τὸν Ἐλμάξ καὶ τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς λέγει ὅλη τὴν ὑπόθεσιν... Τότε παρουσιάξουν οἱ Τούρκοι τὸν μισοπνιμένον καὶ μολογᾷ εἰς τὸ ἀπάνθρωπον κάμωμα... Τότε οἱ δυστυχεῖς ἀξιωματικοὶ Τούρκοι καὶ ὅσοι μείναν βάλαν τις φωνὲς καὶ σ' ἐπαιρνε ἡ νύλα. Καὶ εἶπαν. «Θέ μου, τί μᾶς ὀργίστηκες ἐμᾶς τοὺς δυστυχεῖς; καὶ οἱ ὄχτροί μας μᾶς σκοτώνουν, καὶ οἱ φίλοι μας, ὅπου μᾶς δίνουν τὸν λόγο τῆς πίστεως νὰ μᾶς φίλοι, μετὰ τὴν ἀπιστίᾳ μᾶς σκοτώνουν κρυφίως». Ἐφαρμακωθήκαμεν ὅλοι δὲν ξέραμεν τί νὰ τοὺς ἀποκριθούμεν οὔτε ἤξερε κανεὶς ἀπὸ τοὺς καπεταναίους αὐτό, οὔτε ἀπὸ μᾶς» (σ. 37-38).

Δεύτερη σοδαρή παρασπονδία ἐγένετο κατὰ τὴν ἄλωση τῆς Τρίπολης. Ἐνῶς διαρκοῦσε ἡ πολιορκία τῆς πόλης ἀπὸ τίς δυνάμεις τῶν ἐπαναστατῶν, ἔφτασε ἓνας ἀπεσταλμένος τῶν καπεταναίων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδας καὶ ἐπικαλούμενος τὴν συνθήκη ζήτησε τὴν ἀδελφὴ ἐξοδὸ τῶν Ἀρβανιτῶν, ποὺ βρίσκονταν ἐγκλειστοὶ στὴν Τρίπολη μαζί μετὰ τοὺς Τούρκους. Τὴν ὑπόθεση πῆρε πάνω του ὁ Κολοκοτρώνης καὶ κάλεσε τὸν ἀρχηγὸ τῶν Ἀρβανιτῶν τῆς Τρίπολης Κοντὸ Χαμπιμπή, γιὰ νὰ συζητήσουν: «Ὁ Κολοκοτρώνης εἶχε δεχθεὶ τὸν Κοντὸ Χαμπιμπή, σὰν ἀρχικλέφτης τὸν παλιὸ σύντροφο... Τοῦ εἶπε πῶς κι αὐτὸς κι ἡ φανίλια του πάντα ξεχώρισαν τοὺς Τουρκαρβανίτες καὶ τοὺς ντόπιους Τούρκους ἀπὸ τοὺς Χαλδούπηδες, τοὺς Τούρκους τῆς Ἀσίας. Ὅτι τοὺς τελευταίους αὐτοὺς τοὺς πολεμοῦσαν καὶ θὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ τοὺς πολεμοῦν οἱ Ἕλληνες μέχρι θανάτου, ὅτι ὅμως δὲν εἶχαν τίποτα μετὰ τοὺς ἄλλους Τούρκους, ὅτι θὰ ἔθελαν καὶ θὰ μπο-

ρουσαν να ζήσουν μαζί τους ειρηνικά και σαν ἴσοι με ἴσους»¹⁷. Οἱ δύο ἄντρες τὰ συμφώνησαν. Καί τὴν ἡμέρα πού μῆλκαν οἱ Ἕλληνες στὴν Τρίπολη, ὁ Κολοκοτρῶνης ἐστειλε τὸν Πλαπούτα, νὰ ἐπισταθῇ στὴν ἀσφάλῃ ἐξοδὸ τῶν Ἀρβανιτῶν. «Ἐξερχομένων οὕτω τῶν Ἀλβανῶν, οἱ Ἕλληνες ἐθανάτωσαν ἐκ τῶν ὀπισθίων ἱκανοὺς. Ὁ Κολοκοτρῶνης βλέπων τοῦτο, ἀπηγόρευσε ἐτοίμως διὰ κήρυκος τὸν περαιτέρω φόνον καὶ ἐγένετο ἡ ὀπισθοφυλακὴ αὐτῶν. Ἀλλ' ἅμα φθάσαντες κατὰ τὸν Μύτικαν, πολυάριθμοι Ἕλληνες ἐπειράθησαν, ἵνα προσβάλωσι τούτους. Ὑπεκινήθησαν οὗτοι παρὰ τῶν Δηληγιαννῶν, οὐκ ἐμμενόντων τοῖς ὠμολογημένοις», ἀφηγείται ὁ Ἰωάν. Φιλήμων στὸ *Ἱστορικὸν Δοκίμιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως* (σ. 221). Ὁ προύχοντας Δηληγιάννης ἐπιβεβαιώνει ἄλλωστε τὰ λεγόμενα τοῦ Φιλήμονα: «Οἱ Ἀλβανοὶ κατέλαβαν εὐθύς τὸ καλονιοστάσιον τῆς θύρας ἐκείνης, ἀλλ' αὐτὴ ἦτον κεκλεισμένη καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν ἀνοίξουν, καθότι τὸ δυτικοδόρειον μέρος τῶν οἰκιῶν ὧν τὸ εἶχαν προκαταλάβει ἐδικοὶ μου στρατιῶται κατ' ἐντολὴν ἐδικῇ μου, διὰ νὰ καταστρέψουν τοὺς Ἀλβανούς»¹⁸. Ὁ Κολοκοτρῶνης ἀναγκάστηκε νὰ τρέξει ὁ ἴδιος, γιὰ νὰ σώσει τοὺς Ἀρβανίτες. «Ἐὰν θέλετε νὰ θαρρέσετε τοὺς Ἀρβανίτες, σκοτῶστε ἐμένα πρῶτα, εἰμὶ καὶ εἰμὶ ζωντανός, ὅποιος πρωτορίζει ἐκείνονε πρωτοσκοτῶν πρῶτα», ἀπειλήσε τοὺς μπράβους τῶν Δηληγιαννῶν, ὅπως γράφει στὰ ἀπομνημονεύματά του.

Σὲ Ρούμελη καὶ σὲ Μοριά ἀλλεπάλληλες διαπράττονταν οἱ προκλήσεις. Γυναικόπαιδα σφάζονταν, τζαμὰ γκρεμίζονταν, μουσουλμάνοι βαφτίζονταν μὲ τὸ ζῶρι χριστιανοί. Νὰ πῶς τὰ γράφει ὁ ἴδιος ὁ Δηληγιάννης: «Νὰ στείλωμεν, λέγω, νὰ φονεύσωμεν ὅλους τοὺς Τούρκους, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰ Λαγκαδία (κωμόπολις τῆς Ἀρκαδίας), ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ συμποσούμενοι τριακόσιοι ὥς ἑγγιστα, νὰ καύσωμεν καὶ τὸ τζαμί τους». Καὶ προσθεῖται: «Τοῦτο κατὰ τὸν νόμον τὸν τουρκικὸν εἶναι τὸ τρομερώτερον ἐγκλημα καὶ ἀνοσιούργημα»¹⁹. Καὶ παρακάτω: «Τὴν τετάρτην ἡμέραν, μετὰ τὴν ἄλυσιν τῆς Τρίπολης, κατέπαυσε πλέον καὶ ἡ σφαγὴ καὶ τότε μόνις ἐπέμειναν εἰσέτι ζῶνες ὅσοι εὐρίσκοντο ὑπὸ προστασίαν δυνατῶν ἀρχηγῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν διεσώθησαν μέχρι τέλους μόνις χίλιοι ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ, οἱ ὅποιοι ἐβαπτίσθησαν ἕξ εἰς τὰς ἐπαρχίας, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπέρασαν ἐν στόματι μαχαίρας».

Οἱ παρασπονδίες καὶ οἱ προκλήσεις ἔφεραν τελικὰ τὸ ἀποτέλεσμά τους. Οἱ μουσουλμάνοι Ἀρβανίτες ἄρχισαν νὰ μυρίζονται, ὅτι κάτι δὲν πάει καλά, ὅτι δηλαδή οἱ σύμμαχοί τους χριστιανοὶ δὲν σέβονταν καὶ τόσο τὴ συνθήκη. Ἀποφάσισαν λοιπὸν, νὰ πέμψουν ἕναν ἀντιπρόσωπό τους στὸ Μοριά, νὰ δεῖ ἀπὸ κοντὰ τὰ καθεκαστα καὶ νὰ γυρίσει νὰ τοὺς πεί τὸ τί πραγματικὰ συμβαίνει. Ἄς δώσουμε ὅμως τὸ λόγο καὶ πάλι στὸ Μακρυγιάννη: «Τὸν Ταῖρ Ἀμπάζη, ἕναν ἀγαπημένον τοῦ Ἀλήπασα, γνωστικὸν καὶ πολλὰ ἄξιον Τούρκον Ἀρβανίτη, τὸν εἶχαν στελμένον οἱ Τούρκοι, τὸ κόμμα τοῦ Ἀλήπασα, εἰς τὸ Μισολόγγι καὶ Βραχώρι, σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, νὰ ἰδεῖ τὰ τρέχοντα τῶν Ρωμαίων, ἂν δουλεύουν διὰ τὸν ἀφέντη τους τὸν Ἀλήπασα, ὅπως ἔλεγον. Πηγαίνοντας ἐκεῖ, ἤρε τις Τούρκισσες βαφτισμένες, τοὺς ντόπιους Τούρκους σκοτωμένους, τὰ τζαμὰ τους γκρεμισμένα καὶ κατακοιμισμένα» (Ἀπομνημονεύματα, σ. 45).

Βλέποντας αὐτὰ ὁ Ταχὴρ Ἀμπάζης ἔκρινε, πῶς δὲν ὠφελοῦσε νὰ προχωρήσει παραπέρα καὶ πῆρε τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Ἀφοῦ ἔφτασε στὴν Ἀρτα, ἔκανε τὴν ἀναφορὰ του στοὺς συντρόφους του. Τὶ τοὺς εἶπε; Πῶς τὰ λόγια τῶν χριστιανῶν συμμάχων τους δὲν συμφωνοῦσαν μὲ τὰ ἔργα τους, πῶς εἶχαν καταπατήσει τὴ συνθήκη καὶ ἔκαναν πόλεμο θρησκευτικὸ. «Διὰ τὴν πίστιν αὐτῶν πολεμοῦσι τὴν ἰδίαν ἡμῶν πίστιν»²⁰. Ἐτσι πῆραν τὴν ἀπόφασιν οἱ Ἀρβανίτες νὰ ἐπασσαν τὴν συμμαχίαν πού τοὺς ἔδενε μὲ τοὺς Σουλῶτες καὶ τοὺς ἄλλους χριστιανοὺς ὀπλαρχηγούς.

«Γαῖα μιχθήτω πυρὶ»

Γιατὶ ὅμως οἱ ἄρχοντες πολέμησαν μὲ τόση μανία καὶ φανατισμὸ τὴν ἐλληνοαλβανικὴν συμμαχίαν; Νομίζω, ὅτι ἡ ἀντίδρασή τους αὐτὴ ἦταν φυσικὴ ἀπόρροια τῆς γενικῆς ἀντίληψης πού εἶχαν γιὰ τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἄρχοντες δὲν ἤθελαν τὸ σηκωμὸ τὸν εὕρισκαν πρόωρο καὶ παρακινδυνευμένο. Ἄν πῆραν ἐν τέλει τὰ ὅπλα, ἦταν ἀπὸ ἀνάγκη, ἐπειδὴ ἡ ἐπανάστασις ξέσπασε, χωρὶς νὰ τοὺς ζητήσῃ τὴν ἀδείαν. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα μῆλκαν στὸ χορὸ καὶ πολέμησαν κι αὐτοί, γιὰ νὰ διώξουν τὸν Τούρκο. Κάτω ἀπὸ μιά προϋπόθεσις ὅμως: ἡ ἐπανάστασις νὰ μὴ βλάψῃ καὶ τὰ δικὰ τους συμφέροντα: τὸ ἀρχοντικὸν τους δηλαδή καὶ τὴν τοιφλικάδικη ἰδιοκτησίαν τους. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἔχουν αὐτοὶ παντοῦ τὸ πάνω χερὶ στὴ διεύθυνση τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ πάσχισαν ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα νὰ θέσουν τὸν ἀγῶνα κάτω ἀπὸ τὸν ἐλεγχὸ τους.

Ὅταν ἔφτασε ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης στὴν Πελοπόννησο τὸ καλοκαίρι τοῦ 1821, οἱ προύχοντες τὸν ὑποδέχτηκαν σὰ δικὸν τους ἄνθρωπο. Ἐκεῖνος ὅμως καταφρονώντας τοὺς κράτησε ὅλες τὶς φιλοφρονήσεις καὶ τὶς περιποιήσεις του γιὰ τοὺς καπεταναίους: τὸν Παπαφλέσσα, τὸν Ἀναγνωσταρὰ, τὸν Κολοκοτρῶνη καὶ τοὺς ἄλλους, πού ἔφτασαν ἀμέσως μετὰ. Νὰ πῶς τὰ λέει ὁ Δε-

ληγιάννης: «Τοῦ ἐπροσφέραμεν τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς μας διὰ τὸ εἰς τὴν πατρίδα αἰσιον εὐδοκίαν του, ἀλλὰ μᾶς ἐδέχθη ὀσποδαρικῶς, ὡς ἡγεμῶν Φαναριώτης, κινῶν μόνον τὴν κεφαλὴν, χωρὶς νὰ ἀσηκωθεῖ ὀρθίος ἢ νὰ κινήθῃ. Μετὰ τινὰ δὲ στιγμήν ἤλθον ὁ Παπαφλέσις, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς καὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ συντροφία. Τούτους ἰδὼν ἀνεσηκώθη ἀμέσως, ἔτρεξε πρὸς τὴν εἰσοδὸν καὶ ἐναγκαλισθεὶς αὐτοὺς τοὺς ἐφίλησε κάμων πρὸς αὐτοὺς τὰς πλέον τρυφερωτέρας περιποιήσεις καὶ ὁμιλίας»²¹. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὁ Ὑψηλάντης δὲν ἔκρυψε τίς προθέσεις του· ὅτι δηλαδὴ γι' αὐτὸν ἐπανάστασις δὲν σήμαινε μόνον ἔξωσι τῶν Τούρκων ἀλλὰ καὶ ἀνατροπὴ τῆς κοινωνικῆς τάξεως τῆς τουρκοκρατίας. «Πρέπει πλέον ἢ τυραννία νὰ παύσῃ ὄχι μόνον τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων, ὅπου ἔχουν τυραννικὰ φρονήματα καὶ θέλουν ν' ἀδικοῦν καὶ νὰ κατατυραννοῦν τὸν λαόν», ἔγραφε στὴν προκήρυξή του πρὸς τοὺς Πελοποννησίους τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1821 καὶ καλοῦσε τὸν κόσμον ὅλο νὰ ἔρθῃ νὰ τοῦ πεῖ, ποιοὺς θεωροῦσε ἀξίους νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύουν. Αὐτὸ ἦταν. Ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη οἱ προύχοντες ἔδωκαν τὴν μοῦκα τὸν Ὑψηλάντη καὶ ἐργάστηκαν μὲ κάθε τρόπο, γιὰ νὰ τὸν παραμερίσουν καὶ νὰ ματαιώσουν τὴ δημιουργίαν τῆς Στρατιωτικῆς Κυβέρνησης, ποὺ ἤθελε νὰ συστήσῃ γιὰ τὴ διευθύνσιν τοῦ ἐνοπλοῦ ἀγῶνα. Τόσο ἦταν τὸ μῖσος τῶν προεστώτων γιὰ τὸν Ὑψηλάντη, ποὺ τὸ 1826 στὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευσιν τῆς Ἐπιδαύρου τοὺ ἀφαίρεσαν τὴν ἐλληνικὴ ἰθαγένειαν!

Μόνον καὶ μόνον λοιπὸν ὅτι ὁ Ὑψηλάντης χαίρετισε καὶ ὑποστήριξε τὴν ἐλληνοαλβανικὴν συμμαχίαν ἦταν γι' αὐτοὺς ἀρκετὸ, γιὰ νὰ τὴν καταπολεμήσουν. Ἔτσι ἡ ἀλλιώς ὁμοῦ θὰ τὴ μάχονταν. Γιατί ἡ συμμαχία αὕτη εἶχε συναφθεῖ μὲ πρωτοβουλία τῶν καπεταναίων, καὶ ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸν ἔλεγχόν τους. Γιὰ τοὺς προύχοντες οὔτε πατρίδα οὔτε ἐλευθερία μετροῦσαν, ἀν ἦταν νὰ χάσουν αὐτοὶ τὰ προνόμιά τους καὶ τὴν πρωτοκαθεδρίαν. Δὲν τὸ λέμε ἐμεῖς, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸ ὁμολογοῦσαν: «Ὅταν δὲν ἄρχωμεν ἡμεῖς, καθὼς καὶ ἐκ γενετῆς συνηθίσσαμεν νὰ μᾶς λέγωνιν ὁ λαὸς αὐθέντας καὶ ἄρχοντας, καὶ νὰ εἰμεθα ἄρχοντες· ὅταν δὲν διευθυνώμεν ἡμεῖς τὰ τε πολιτικὰ καὶ τὰ πολεμικά, ὅταν δὲν διοικῶμεν ἡμεῖς τὰ τοῦ ἔθνους ὅπως δουλόμεθα καὶ θέλομεν, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν τὸ ἔθνος, τότε γαῖα μιχθήτω πυρὶ»²².

Δὲν ἦταν λόγια τοῦ ἀέρα. Οἱ δύο ἐμφύλιοι πόλεμοι, οἱ διώξεις καὶ οἱ δολοφονίες τῶν ἀγωνιστῶν, οἱ ραδιουργίες καθὲς εἰδους ἦσαν οἱ ἔμπρακτοι ἐφαρμογές αὐτῆς τῆς νοστοροπίας. Καὶ ἡ ἔσχατη, ἡ ὀλέθρια συνέπεια ὧν αὐτῶν: ἡ οὐσιαστικὴ ἀποτυχία τῆς ἐπανάστασης μὲ τὴ δημιουργίαν τοῦ κρατιδίου τῆς ὑποτέλειας καὶ τῆς καθυστέρησης, ὅπου θάφτηκαν τὰ ὁράματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Κ. Σάθα, *Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς*, σ. 211.
2. Ἰδ., σ. 266-268.
3. Ἰδ., σ. 444.
4. Ἰδ., σ. 528.
5. Ἰδ., σ. 588.
6. Δ. Α. Κόκκινου, *Ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις*, σ. 372.
7. Θ. Κολοκοτρώνη, *Διήγησις συμβάντων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς*, σ. 37-38.
8. Γιά περισσότερες πληροφορίες πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, βλ. Ὁρέστη Ἡλιανού, *Οἱ Ἑλληνες μουςουλμάνοι*, σὺν Ἀπόψει γιὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν τῶν Ἑλλήνων, ἐκδ. Ἰωλκός.
9. Μέντελσον-Μπαρτόλντ, *Ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως*, σ. 41.
10. Χ. Περραιβοῦ, *Ἱστορία τοῦ Σουλίου καὶ τῆς Πάργας*.
11. Κ. Σιμόπουλου, *Ξένοι ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα*, τ. Γ2, σ. 568.
12. Δ. Φωτιάδης, *Καραϊσκάκης*, σ. 75.
13. Δ. Κόκκινου, *Ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως*, σ. 373-374.
14. Ὁ Ἄγιο Βασίλειος, ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν μουςουλμάνων Ἀρβανιτῶν, εἶχε ἐλληνικὴ συνείδηση. Σὲ μιὰ ἀντιδικία του μὲ κάποιον Τούρκο πασά τοῦ εἶχε μνηστέ: «Ὡς μάθει αὐτὸς ὁ Χαλδούλης, ὅτι οἱ προπάτορές μου ἦσαν οἱ φιλόσοφοι Ἑλληνες».
15. Ἰ. Φιλήμονος, *Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως*, σ. 450-451.
16. Βλ. Καραϊσκάκης εἰς «Πρωίας Σύγχρονος Παγκόσμιος Ἐγκυκλοπαίδεια»: «Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐπανάστασεως ἐλάχιστα ἀνέμιχθη (ὁ Καραϊσκάκης) εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ἀπολαύων μικρὰς ἐμπιστοσύνης ἐκ μέρους τῆς διοικήσεως».
17. Σπ. Μελά, *Ὁ Γέρος τοῦ Μωριά*, τ. Β', σ. 24.
18. Κ. Δεληγιάννη, *Ἀπομνημονεύματα*, σ. 271.
19. Κ. Δεληγιάννη, Ἰδ., σ. 169.
20. Ι. Φιλήμονος, *Δοκίμιον ἱστορικόν...*, σ. 297.
21. Κ. Δεληγιάννη, *Ἀπομνημονεύματα*, σ. 238.
22. Σπηλιάδου, *Ἀπομνημονεύματα*, τ. Α.

ΘΑΥΜΑΣΤΕ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΤΑΓΟ...

“Υστερα από παράκληση του δρος Θεολογίας-Κοινωνιολογίας καθηγητού Γιώργου Μουστάκη δημοσιεύουμε προσωπική επιστολή που του απέστειλε ο πρωτοπρεσβύτερος και καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν παπᾶ-Γεώργιος Μεταλληνός (σχετική με επιστολή του πρώτου προς τὸν «Δαυλό», πού δημοσιεύθηκε στὸ τεύχος 159, Μαρτίου 1995) μαζί με τὴν ἀπάντησή του κ. Γιώργου Μουστάκη. Ἐμεῖς παρατηροῦμε μόνο, ὅτι γιὰ τὸν «Ρωμαῖο» ἢ «Ρωμό» παπᾶ-Μεταλληνό ἢ ἐνασχόληση τοῦ «Δαυλοῦ» μετὰ τὴν ἱστορική ἐρευνα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ «Δ» εἶναι «περιοδικὸ τοῦ παγανιστικοῦ αἵσχους» καὶ «φασιστικὸ-μασονικὸ καὶ ἐθνικιστικὸ παραλήρημα» καὶ ἐμεῖς «ἀρχαιομανῖτες καὶ εἰδωλολάτρες, συντασσόμενοι μετὰ τοὺς Μασόνους, πού μᾶς κατευθύνουν». Ἡ ἀρχαία συκοφαντία κατὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ σ' ὅλο της τὸ μεγαλεῖο καὶ ὁ μεσαιωνικὸς σκοταδισμὸς σὲ πλήρη δράση... Κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ πνευματικὸ «ποιοῦν» τοῦ ἐν λόγῳ ἀτόμου δίδεται ἀνάγλυφο ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιο μέσα ἀπὸ τὸ ὕφος τοῦ κειμένου του, καὶ συνεπῶς δὲν χρειάζεται νὰ κάνουμε ἐμεῖς κανένα δικό μας σχόλιο.

Δ.Ι.Λ.

Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητοῦ παπᾶ Γ. Μεταλληνοῦ πρὸς τὸν κ. Γ. Μουστάκη

π. Γεώργιος Μεταλληνός
Πίνδου 11, Ν. Ψυχικὸ 154 51
Τηλ. 6718 445

Ν. Ψυχικό, 20.3.1995

Ἀγαπητὲ Γιώργο,
Εὐχομαι νὰ εἶσαι καλά, γιατί διαισθάνομαι ὅτι ... δὲν εἶσαι! Καλαμπούρι κάνω. Ἀληθινὰ σοῦ εὐχομαι ὑγεία καὶ καλὴ Σαρακοστή.

Κάποιος φοιτητὴς μου (διότι ἐγὼ δὲν διαβάζω φασιστικὰ-μασονικὰ καὶ ἐθνικιστικὰ παραληρήματα σὰν τὸν «ΔΑΥΛΟ») μοῦ ἔφερε φωτοτυπία κάποιου κειμένου σου, πού δημοσιεύθηκε σ' αὐτὸ τὸ περιοδικὸ τοῦ παγανιστικοῦ αἵσχους. Μὲ ἐξέπληξε, ὅχι διότι θέλησες νὰ με περιλάβεις στὰ πυρὰ σου, ἀλλὰ διότι, μολονότι ὅπως ἰσχυρίζεσαι «διδάκτωρ» – δηλαδὴ ἐπιστήμονας, δὲν γράφεις με κριτήρια ἐπιστημονικά, ἀλλὰ κομπογιαννίτικα καὶ πεζοδρομακὰ. Στὸ λέγω εἰλικρινά, ὅτι ἐγὼ, ὁ «καθηγητὴς τῆς δοκαιοσοφίας», δὲν θὰ μπορούσα νὰ δεχθῶ κείμενο τέτοιο σὰν ἐπιστημονικὸ καὶ θὰ τὸ ἀπέρριπτα. Οὔτε γυναικοῦλες δὲν γράφουν ἔτσι. Ἀπὸ τὸ παλαιὸ φίλο Γιώργο Μουστάκη θὰ περίμενα τεκμηριωμένη καί, τὸ σημαντικότερο, ἀληθινὴ - ἀντικειμενικὴ κριτικὴ καὶ ὅχι ἐκρηξὴ μίσους καὶ κακίας. Διότι στᾶζει μίσος καὶ κακία ὁ λόγος σου καὶ δὲν σὲ τιμᾷ. Ἄν ἀκούσεις τὰ σχόλια πού κάνουν γιὰ σένα, θὰ λυπηθεῖς τὸν ἑαυτό σου. Αὐτὸ με ἀνησυχεῖ.

Μὲ συγκατατάσσεις μετὰ τὸν Αὐγουστῖνο καὶ τὸν Κιτσίχη. Τί κοινὸ ἔχω μετὰ τὸν πρῶτο ἢ τὸν δεύτερο; Βρὲς μιὰ γραμμὴ στὰ κείμενά μου, πού νὰ θεμελιώνει τὰ λόγια σου. Τοῦ πρώτου ἀπορρίπτω τὴ μέθοδο, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἀναγνωρίσω τὴν ἐντιμότητά του. Ἄλλωστε δέχθηκε ἐπίσημα καὶ τὸν Ἀρχηγό σου. Δὲν τοῦ τὸ ἀναγνωρίζεις; Ἡ ἄλλαξες πολιτικά; Τὸν δεύτερο τὸν γνωρίζω ἀπὸ συνέδρια καὶ τοῦ μιλῶ, ὅπως μιλῶ καὶ σὲ σένα καὶ σ' ὅποιον ἄλλο. Πότε συμμερίσθηκα τίς φιλοτουρκικὲς ιδέες του; Μήπως συμμερίζομαι τίς δικές σου; Ὡς ἐπιστήμονας δὲν μπορῶ νὰ μὴ δεχθῶ τίς δύο σημαντικὲς ἱστορικὲς ἀρχές του γιὰ τὴν «ἀνατολικὴ παράταξη» καὶ τὴν «ἐνδιάμεση περιοχὴ» καὶ νὰ μὴ θανμάσω διδλία του σὰν τὴν «Τρίτη Ἰδεολογία», στὰ πρῶτα κυρίως κεφάλαια, διότι γιὰ πρώτη φορὰ χαράχθηκε μιὰ τέτοια ἐπιστημονικὴ ἀνάλυση τοῦ φασισμού στὰ γράμματά μας. Τώρα, ὅποιος ἔχει τὴ μυγα... Γιατί δὲν τοῦ ἀπαντᾷς ἐπιστημονικὰ-κριτικὰ καὶ βρίζεις ἐμένα; Ἄν μπορεῖς, κάμε το. Ἀλλὰ ξέρεις, ὅτι δὲν ἀντέχεις σὲ ἐπιστημονικὸ ἀγῶνα, ἐνῶ ἐγὼ ὡς παπᾶς ρωμῆος δὲν θὰ παύσω νὰ σὲ συγχωρῶ. Καλὰ κάνεις. Σὲ καταλαβαίνω.

Καὶ κατὰ ἀκόμη. Ἄν με σκυλόδρίζεις γιὰ ὅσα εἶπα ἢ ἔγραψα, θὰ σὲ καταλάβαινα. Ἔτσι μπορεῖς νὰ μιλῆσεις, ἔτσι γράφεις. Καθόλου περιέργο. Ἀλλὰ μοῦ ἀποδίδεις πράγματα, πού δὲν περιέχονται

στά κείμενά μου. Τίποτε δὲν ἀπορρίπτω μὲ μεγαλύτερη βδελυγμία ἀπὸ τὸ «γραικός», ὅπως μᾶς τὸ ἀπέδωσαν οἱ Φράγκοι (φίλοι σου) καὶ ὁ Κοραῖς. Πρέπει νὰ εἶναι κανεὶς κάτι περισσότερο ἀπὸ μ...., γιὰ νὰ μὴ ἀποδίδει αὐτὸ πὺν ἐσὺ ἀπορρίπτεις. Πρέπει νὰ εἶναι κακὸς καὶ κακόπιστος. Καὶ αὐτὸ ἀποδείχθηκες, Γιώργο, στὸ δημοσίευσμά σου. Μάθε ὁμως, γιὰ νὰ τὸ γράφεις σωστά, ὅτι ὁ παπα-Γιώργης, ἐνῶ δέχεται ὡς βασικὸ ἐθνικὸ μας ὄνομα τὸ ΕΛΛΗΝ, δέχεται-ιστορικὰ καὶ μόνο, διότι εἶναι ἀναντίρρητο, τὸ «ΡΩΜΑΙΟΣ - ΡΩΜΗΟΣ», πὺν σημαίνει «πολίτης τῆς Νέας Ρώμης/Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὀρθόδοξος». Γι' αὐτὸ νὰ μὲ κατηγορεῖς καὶ νὰ σοῦ πλέξω στεφάνι. Ξαναδιάβασε τὸ πρόστυχο κείμενό σου καὶ θαυματολόγησε μόνος τὸν ἑαυτό σου. Ἐκτός καὶ ἂν θέλεις, κατὰ Μακρυγιάννη, νὰ γίνεσαι «κωλόπανο» τῶν ξένων καὶ κυρίως τῶν Μασόνων, μὲ τοὺς ὁποίους συγχρωτίζεσαι.

Δὲν παύω νὰ σὲ ἀγαπῶ. Καὶ εἶμαι πρόθυμος νὰ μιλήσουμε γι' αὐτά. Φιλικά γράφω. Ἀλήθεια γιὰ τί δὲν μὲ ρώτησες, πρὶν γράφεις, ὥστε νὰ μὴ ἐξευτελίζεσαι σὲ ὅσους ξέρονται τὰ κείμενά μου; Ἀκόμη καὶ οἱ τοῦ Δαυλοῦ γιὰ τὰ ΡΩΜΗΟΣ-ΡΩΜΗΟΣΥΝΗ μὲ βρίζουν, διότι αὐτοί, ὡς ἀρχαιομανεῖς καὶ εἰδωλολάτρες, τὰ ΓΡΑΙΚΟΣ καὶ ΑΡΧΑΙΟ-ΕΛΛΗΝΕΣ μονιστικὰ δέχονται, συντασσόμενοι μὲ τοὺς Μασόνους, πὺν τοὺς κατευθύνουν.

Εἶμαι πρόθυμος νὰ μιλήσουμε γι' αὐτὰ καὶ δημόσια, ἂν θέλεις. Ἄν ἔχεις ἴχνος ἀνδρισμοῦ καὶ ἐντιμότητος, θὰ τὸ κάμεις. Διαφορετικὰ, μολονότι πὺν προσεύχομαι γιὰ τὴν κατ' ἄμφω ὑγεία σου καὶ σὲ ἀγαπῶ, θὰ πιστεύσω, ὅτι ὁ Μουστάκης εἶναι μόνο ὄνομα καὶ ὄχι πρᾶγμα. Ἀλλὰ ἀποφεύγω κάθε τέτοια σκέψη, ὥστε νὰ ἀκούσω τὸν ἐντιμο, ἀδελφικό σου λόγο.

Μὲ εὐχὲς θερμῆς,
Γεώργιος Μεταλληνός

ΥΓ. Γιὰ ἀναίρεση (μὲ νέα σου ἐπιστολὴ στὸ Δαυλὸ) τῶν ψευδῶν σου διατηρῶ μίαν μικρὴ ἐλπίδα, διότι πιστεύω, ὅτι ἔμεινε κάποια ἐντιμότητα μέσα σου. Μὴ τὸ διαψεύσεις...

Ἡ ἀπάντηση τοῦ δρος Θεολογίας κ. Γιώργου Μουστάκη

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
«ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ»
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΕΝΤΡΟΥ
Δρ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ
Κύριε Διευθυντά,

Κον ΔΗΜΗΤΡΗ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Ἐκδότῃ-Διευθυντῇ
Περιοδικοῦ «ΔΑΥΛΟΣ»
Ἀθήνα, 6 Ἀπριλίου 1995

Θὰ παρακαλοῦσα τοὺς πολυπληθεῖς ἀναγνώστες τοῦ πρωτοποριακοῦ «Δαυλοῦ», ἀφοῦ ξαναδιάβασουν τὴν ἐπιστολὴ πρὸς «Ἡρακλεῖς τῆς Βυζαντινογενοῦς ναφθαλίνης» στὸ τεῦχος Μαρτίου 1995, νὰ συγκρίνουν – καθὼς ἡ σύγκρισή μαζὶ μὲ τὸ πείραμα ἀποτελοῦν ἀσφαλιστικὴ δικλίδι ἐπιστημονικῆς γνώσης – τὰ δύο γραπτά, γιὰ νὰ διαπιστώσουν τὴ διαφορὰ πὺν ὑπάρχει ἀνάμεσά τους.

Κατ' ἀρχάς, κύριε Λάμπρου, ἀντιπαρέρχομαι λόγια πεζοδρομακῆς ἀθλιότητος, ὅτι εἶμαι «μαλάκας» καὶ δὲν καταλαβαίνω τίς σιωνιστικὲς θέσεις πὺν ἐκφράζει στὰ σαχλεπίσαχλα ἔργα του ὁ ἐπικίνδυνος γιὰ τὴν ἑλληνικὴ μας συνείδηση ρασοφόρος παπὰ Μεταλληνός, οὔτε τὰ περὶ «κωλόπανον», πὺν θὰ μὴ φώναζε, λέει, ὁ Μακρυγιάννης, ἐὰν μὲ εὗρισκε μπροστά του. Κι ἐπειδὴ γιὰ καλὴ μου τύχη δὲ μὲ δρῆκε (!), μὴ τὰ φώναζε ἕνας παπᾶς, ὁ Μεταλληνός, ἀποκαλώντας με ἔτσι.

Ὅμως κάθε αἰτιατὸ ἔχει καὶ τὸ αἰτιό του καὶ κάθε ἀποτέλεσμα τὴν αἰτία του. Ἐ, λοιπὸν ἀπὸ τίς στήλες τοῦ τιμίου «Δαυλοῦ», πὺν ὄχι μόνο φωτίζει ἀλλὰ καὶ καίει θρησκοληψίες καὶ κάθε μορφὴ ὀλοκληρωτισμοῦ καὶ ἐξουσιασμοῦ τοῦ διπρόσωπου ὕλισμου, μαύρου καὶ κόκκινου, ἃς ἀκουστεῖ ἅπαξ καὶ διαπαντός ἢ παρακάτω ἀλήθεια, ἢ ὅποια εἶναι καὶ ἡ αἰτία τοῦ διωγμοῦ μου ἀπὸ τὸ Μεταλληνό.

Πρὶν ἀπὸ δυόμισι χρόνια εἶχα ἀρχίσει μίαν συνεργασία μὲ τὸ Κανάλι 29, μὲ σκοπὸ ν' ἀποκαλύψω τίς οἰκονομικοκοινωνικὲς κυρίως ἀθλιότητες τοῦ Μασωνισμοῦ στὴν Ἑλλάδα, ὡς γνήσιος φίλος τοῦ ἀείμνηστου ἀντιμασσώνου, τρισεγγίστου λογίου κληρικοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Θεοδωρόπουλου, τοῦ ὁποῦ ὁ τάφος δρῖσκεται στὸ Ἀνδρῶ Ἡσυχαστήριον τῆς Κεχαριτωμένης Θεοτόκου στὴν Τροιζήνα.

Εἶχα καλύψει λοιπὸν τὸ ἀγκαθόπλεκτο θέμα τῆς Μασωνίας ἀπὸ κοινωνιολογικῆς πλευρᾶς, ἐνῶ ἀπὸ πολιτικῆς κάλεσα τὸ γνωστὸ συγγραφέα Γιάννη Χατζηφώτη. Μοῦ ἀπέμενε ἡ θεολογικὴ διάστασις. «Ἀς πᾶρω – εἶπα – τὸν παπὰ Μεταλληνό, πὺν θορυβεῖ ὡς Ἡρακλεῖς τῆς χιλιόπροδρομῆς Ὀρθοδοξίας». Τοῦ τηλεφώνησα τρεῖς ἀκριδῶς ἡμέρες, πρὶν «γυρίσω» τὴν ἀντιμασσωνικὴν ἐκπομπή καὶ τοῦ εἶπα: «Πάτερ, στὸ Κανάλι 29 κάνουμε ἀντιμασσωνικὸ ἀγῶνα. Ἐλα, σὲ παρακαλῶ, ὡς ὀρθόδοξος κληρικὸς νὰ μᾶς βοηθήσεις». Καὶ ἡ ἀπάντησις καταπληκτικὰ ἀποκαλυπτικὴ, τὴν ὁποία δὲ θὰ ξεχάσω, ὅσο τὰ μάτια μου ἔχουν νερό: «Βρὲ εὐλογημένε, τώρα βρήκες καὶ σὺ νὰ μὲ φωνάζεις, πὺν εἶμαι

υπόψήφιος για καθηγεσία;» (Δηλ. καθηγητής Πανεπιστημίου)!!!

Ἀκούς, παπᾶ Καντιώτη, τί ἀπάντησε ὁ φανατισμένος ὁπαδός σου, πού πιστεύω νά μὴν ἔχει παρόμοια σωματικά προβλήματα μέ αὐτά τῶν τέως διαδόχων ἀρχηγῶν σου Στέργιου Σάκκου καί Κ. Σιαμάκη, ὅπως τὰ ρόζι κι ἐπικινδύνως ἀκατάλληλα γιά τὰ εὐνουχοκατηχητόπουλά σας διβλία, προκλητικά καί γαργαλιστικά διηγούνται... Γιά τὰ παραπάνω διαθέτουμε ἀφθονή βιβλιογραφία.

Ἔτσι λοιπόν σάν κι αὐτούς, Σάκκο, Σιαμάκη, Μεταλληνό, Λυδίες, Ἀσπροβάλτες καί ἄλλα καλογεροεμπορικά κυκλώματα, συμβεβλημένα μέ φασιστικά-ἐξουσιαστικά μασσωνάτα μέσα, ἔξω καί προπαντός παράλληλα μέ τίς Θεολογικές Σχολές καί τίς παρεκκλησιαστικές γιάφκες, θά μπορούσαμε κι ἐμεῖς νά καθηγητοποιηθοῦμε, ἀφοῦ καί πτυχία μέ ἀριστα διαθέτουμε καί διδακτορικό ἀπό τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Σικάγου κατακτήσαμε καί MASTER OF LIBERAL ARTS ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἰνδιανάπολης καί BACHELOR ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Περούτζια στὴν Ἱστορία τῆς Τέχνης ἐλάδαμε ὥστε-ρα ἀπὸ ἀπαιτητικές ὑποτροφίες τῶν Παγκοσμίων Ἑκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων FULBRIGHT FOUNDATION καί WORLD COUNCIL OF CHURCHES καθὼς καί δεκάδες εὐρέως ἀναγνωσθεῖσες πραγματείες γράψαμε, χωρὶς παχυλοὺς κρατικούς μισθοὺς καί ἐνοριακά τυχερά καί κυρίως χωρὶς τὴ συνδρομὴ ψευδοεκκλησιαστικῶν -Λουριδεῶν- μασσωνάτων, τὰ ὅποια προκλητικά σὲ προέβαλαν καί τελικά σ' ἐπέβαλαν στὸ σβέρκο τῶν φοιτητικῶν ὑποζυγίων τῆς δύστηνης Θεολογικῆς Σχολῆς, μεgalόσχημε Μεταλληνέ.

Προσωπικά λοιπόν οὔτε ἤθελα οὔτε ζήτησα τέτοιες ὑποπτες προστασίες, μολονότι ἤμουν παρὰ τῷ Ἀρχιεπισκόπῳ. Οὔτε δέχτηκα, ὅταν ἡ Στοά τῆς οδοῦ Ἀχαρνῶν μοῦ προέτεινε, νά γίνω «Λευκὸς Λυκιδέας». Ἀλλῶστε τότε βρισκόνταν ἀπὸ πᾶν μου τρεῖς μασσωνοδιῶκτες πνευματικοὶ πατέρες μου, ὁ Τριφυλίας Στέφανος, ὁ Ν. Ἰωνίας Τιμόθεος καί ὁ ἀγωνιστῆς τῆς Ἑλληνορθοδοξίας ἀείμνηστος πατέρας μου, ὁ πρῶος Ἰουλιανὸς Μουστάκης, πού ὅταν ἔμαθε γιά τὴν πρόταση τῶν Μασσῶνων νά μέ κάνουν τσιράκι τους (ὅταν ἤμουν ἀκόμα φοιτητής), ἀντέδρασε στίς δελεαστικές καί συγκεκριμένες προτάσεις περὶ κοινωνικῆς στήριξης καί οἰκονομικῆς ὑποστήριξης τοῦ δικηγόρου καί -τότε- πολιτευτῆ Δ. Δρακονταειδῆ, πού ἔμενε δίπλα στὸν πατρικὸ μου οἶκο στὴν Πλάκα. Καί φτωχόπαιδο ἤμουν καί ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα εἶχα, γιὰ νά σπουδάσω, καθὼς τότε πληρώναμε σεβαστὰ ποσὰ γιά ἐγγράφες, ἐπανεγγράφες ἀπὸ ἔτος σὲ ἔτος καί γιά συγγράμματα.

Ἔτσι λοιπόν ἐγίνετο καθηγητής, παπᾶ Μεταλληνέ, χωρὶς νά θίγεις αὐτοὺς πού ἤθελαν νά σέ βοηθήσουν, δηλαδὴ τὰ μασσωνάτα, γιὰ νά βρίζεις ἀπὸ θέση ἰσχύος καί ὡς βάρβαρος Ἀσιάτης τὸν ἀγωνιστικὸ «Δαυλὸ» ὡς «περιοδικὸ παγανιστικὸ αἶσχος» καί τὰ ἐπιστημονικά δημοσιεύματά του ὡς ἐθνικιστικά (!), φασιστικά (!!) καί μασσωνικά (!!!). Διότι εἶναι γνωστὸ τοῖς πᾶσι, κι ἂν ἀγαποῦσες τὴν ἀλήθεια καί μπορούσες, θά τὸ γνῶρίζεις - καί μάθε το -, ὅτι ὁ κ. Δημήτρης Ι. Λάμπρου, ἰδρυτῆς, ἰδιοκτήτης, ἐκδότης καί διευθυντῆς τοῦ «Δαυλοῦ» οὐδέποτε καταδέχτηκε νά γίνῃ μέλος Στοᾶς, ὅπως εἶναι οἱ διάφοροι «προστάτες» μέσα κι ἔξω ἀπὸ τὴ Θεολογικὴ Σχολή.

Σὲ λίγο καιρὸ θά πούμε περισσότερα εἰδικὰ γιά κάποιον πρόσωπο - «λουρί...», πού σοῦ ἔχουν ρίξει οἱ Μασσῶνοι. Τὸ πρόσωπο αὐτὸ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐξέβαλα ἀπὸ τὴ Μητρόπολη κάποια μέρα Ἑθνικῆς Ἑορτῆς, ἐπειδὴ μοῦ ῥθε ἐκεῖ φορῶντας τὰ Τεκτονικὰ διάσημά του.

Τέλος, γιὰ νά δεῖ τὸ Πανελλήνιο καί νά καγγάσει μέ τὸ πόσο σχιζοφρενικὰ ἐνεργεῖς, ἴσως λόγῳ τοῦ ἀφηγιασμένου σακχαροδιαβήτη σου, ἐνῶ ἀρχικὰ βρίζεις τὸ «Δαυλὸ» ὡς «φασιστικὸ, ἐθνικιστικὸ καί μασσωνικὸ περιοδικὸ τοῦ παγανιστικοῦ αἵσχος», στὸ τέλος... ἰδοὺ ἡ φθηνειά σου, ἀλλοπρόσαλλε ρασοφόρε: «Υ.Γ. Γιά ἀναίρεση (μέ νέα σου ἐπιστολὴ στὸ Δαυλὸ) τῶν ψευδῶν σου διατηρῶ μιὰ μικρὴ ἐλπίδα, διότι πιστεύω, ὅτι ἐμμεῖν κάποια ἐντιμότητα μέσα σου. Μὴ τὸ διαψεύσεις...»

Μὲ προκαλεῖς ν' ἀναιρέσω στὸ ἴδιο τὸ περιοδικὸ τὰ ὅσα ἔγραψα γιά σένα. Ἐγὼ ὁμως δὲ συνήθιζω νά κάνω πίσω, ἀλλὰ σὲ συγχωρῶ, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εἶμαι παπᾶς, ὅπως ἐσύ. Γνωρίζεις ἄλλωστε, ὅτι δὲν ἔχω τίποτα προσωπικὰ ἐναντίον σου. Πάντως ὁ ἀγῶνας θά συνεχιστεῖ, ὥστε ν' ἀποκαλυφθεῖ ἡ ἀλήθεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖο συκοφαντεῖς μέ σκοπιμότητα. Γιά νά μὴ νομίζεις δὲ ὅτι γράφω ἀτόχαστα, σὲ παραπέμπω στὰ ἔργα μου, πού ἀριθμοῦν πολλαπλές ἐκδόσεις σὲ σοβαροὺς ἐκδοτικούς οἶκους.

Μὲ ἐκτίμηση

Δρ. Γεώργιος Μουστάκης

Θεολόγος-Κοινωνιολόγος ὁ Ἀθηναῖος

«Ἑλληνικὸ» Κράτος καὶ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς

“Οταν κάνουμε λόγο γιὰ «Ἑλληνες», πρέπει νὰ μιλάμε μόνο γιὰ ἄτομα καὶ γιὰ πολιτισμὸ. Οἱ Ἑλληνες ὑπῆρξαν πάντα ἐθνότητα ἐνὸς ἐνιαίου καὶ μοναδικοῦ γένους, ἐνῷ κράτος ὑπῆρξαν μόνον συμπτωματικά καὶ πάντοτε κάτω ἀπὸ συνθήκες βίας ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς. Ἡ Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορία εἶναι μία ἱστορία ἐλευθέρων χαρισματικῶν δημιουργικῶν ἀτόμων καὶ ὄχι ἐνὸς ἐνιαίου κράτους, ποὺ δὲν ὑπῆρξε οὐσιαστικά ποτέ, ἀφοῦ ἀριθμητικά κυριαρχοῦσε πάντα ἡ διασπορά. Συνεπῶς εἶναι καὶ σήμερα πολὺ φυσικό, ἡ ὑπόσταση τῆς Ἑλλάδος ὡς κράτους, τὸ ὁποῖο συστηματικά ἀγνοεῖ τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ καὶ προσπαθεῖ ταυτόχρονα μὲ κάθε τρόπο νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς πολίτες του σὲ ξένα πρότυπα καὶ σὲ ξένα συμφέροντα, νὰ ἀμφισβητήτῃ σωπηρὰ ἔσωθεν. Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ἀμφισβητεῖται σήμερα ἀναφανδὸν ἀπὸ τὸ συλλογικὸ ἐθνικὸ ὑποσυνείδητο ὅλων τῶν Ἑλλήνων στὴν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα.

Οἱ Ἑλληνες σὰν γένος εἶναι γεννημένοι δημιουργοί, καὶ κάθε δημιουργὸς ἀπαιτεῖ ἐνστικτωδῶς ἐλευθερία δράσης, γιὰ νὰ ὁλοκληρωθῇ σὰν προσωπικότητα καὶ πρὶν αὐτὴν ὅλα σὰν οἰκονομικὴ ὄντοτητα, διότι ἡ οἰκονομικὴ ἐξάρτηση εἶναι μία ἀπὸ τὶς χειρότερες μορφές δουλείας, καὶ οἱ δοῦλοι οὐδέποτε δημιουργοὶ πολιτισμοῦ. Κάθε Ἑλληνας σήμερα νοιώθει ὑποσυνείδητα, ὅτι σῦρεται κατὰ πιν προδιαγεγραμμένον σχεδὸν ἀπὸ κάποιους, ποὺ χρησιμοποιοῦν τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ὡς μέσον γιὰ μία ἄνευ προηγουμένου οἰκονομικὴ ὑποδουλώση, ἡ ὁποία στοχεύει στὸ νὰ εἰσπληρῇ τὴ δημιουργικότητά του.

Τὸ σύστημα «Ἑλληνικὸ» Κράτος τοῦ ἐπιβάλλει ἔμμεσα μέσω τῶν προτύπων τῶν ἡγετῶν του, νὰ ἐξοδεύει, γιὰ νὰ διακριθῇ κοινωνικά, ἀφανίζοντας ἔτσι μὲ τὶς εἰσαγωγὰς τὴν οἰκονομικὴ ἱκμάδα τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, καὶ φυσικά καὶ τὶς δυνατότητες γιὰ ἕνα καλύτερο μέλλον. Τὸ σύστημα κράτος τοῦ ἐπιβάλλει ἔμμεσα νὰ προτιμᾷ τὴν ἐξαρτημένη ἀπασχόληση στὸν Δημόσιο Τομέα, ἡ ὁποία τοῦ παρέχει ἀσφάλεια καὶ κοινωνικὴ ἀναγνώριση, ἀφοῦ ὡς δημόσιος υπάλληλος μπορεῖ νὰ ταλαιπωρεῖ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ὅλους ὅσοι ἀγωνίζονται νὰ δημιουργήσουν τὸν πλοῦτον ἐκεῖνο, ποὺ θὰ διασφαλίσῃ καὶ τὴ δική του ὑπόσταση. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπο δημιουργεῖται ἕνας στρατὸς «γενιτσάρων» μὲ ἀνθελληνικὴ νοστορπία, ὁ ὁποῖος λειτουργεῖ σὰν στρατὸς κατοχῆς γιὰ τοὺς πραγματικούς Ἑλληνες. Πῶς λοιπὸν ὁ γεννημένος δημιουργὸς Ἑλληνας νὰ μὴν θεωρεῖ ἀνεκὰθεν τὴν κρατικὴ ἐξουσία ὡς ἕνα εἶδος συγκαταλημμένης κατοχῆς ἀπὸ ξένους, ἀφοῦ γι’ αὐτὸν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ποὺ μετᾷ καὶ ὄχι τὸ ὄνομα τοῦ δυνάστη του «Ἑλλήν» ἢ «ξένος»;

Τὴ δημοκρατία τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων τὴν «ἐφεῦρε» ὁ Ἑλληνας, γιὰ νὰ ἀνακόψῃ τὴ βία ἐνὸς κράτους κυριαρχῶν καὶ δουλωτικῶν, ποὺ ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸν καὶ ποὺ συντρίβει τὴν ἐλευθερία γιὰ δημιουργικὴ διάκριση, προσφέροντας μόνο τὴν καταναλωτικὴ διάκριση ὡς ὑποκατάστατο. Ἡ ἄμεση δημοκρατία παρείχε τὰ ἐγγύγνα γιὰ ἐλευθερία, ὅσο τὸ κράτος-πόλις διασφάλιζε τὸν αὐτοέλεγχό του ἀπὸ τοὺς πολίτες παραμένοντας μικρὸ σὲ διαστάσεις χώρου καὶ πληθυσμοῦ. Ὁ ἀποικισμὸς ἀποτελοῦσε προφανῶς τὴν ἄμεση λύση τοῦ προβλήματος μεγέθυνσης τοῦ κράτους. Οἱ ἀποικίες ἦσαν ἀνεξάρτητα νέα κράτη-πόλεις καὶ παρείχαν στὰ ἄτομα τὶς δυνατότητες δημιουργίας χωρὶς ἄμεση δέσμευση ἀπὸ τὰ κατεστημένα, ὕλικά καὶ πνευματικά.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι λοιπὸν, ὅτι αὐτὸ ποὺ μᾶς ἔμαθαν οἱ ξένοι, νὰ τὸ βλέπουμε σὰν ἀδυναμία μας, δηλ. τὴν μὴ ὑποταγὴ μας στὴν κρατικὴ βία, εἶναι οὐσιαστικά χαρακτηριστικὸ προτέρημα τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων ἀπαραίτητο γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ γενικώτερα τὴν πολιτισμικὴ δημιουργία, ἡ ὁποία προϋποθέτει ἄτομα ἐλεύθερα κατὰ τὸ δυνατόν ἀπὸ τὰ δεσμὰ ἐνὸς κρατικοῦ κατεστημένου. Ἡ «φοροδιαφυγὴ» καὶ ἡ «παραοικονομία» εἶναι προφανῶς οἱ ἀπαντήσεις τῶν ἐλευθέρων ἀκόμη Ἑλλήνων στὴν ἰσπεδωτικὴ βία ἐνὸς κράτους-αὐτοσκοποῦ, τὸ ὁποῖο αὐτοκτονεῖ ἐξολοθρευόντας συστηματικά τοὺς δημιουργοὺς πολίτες του, ἐνὸς κράτους, τὸ ὁποῖο διώχνει ὅλους ὅσοι μποροῦν νὰ φύγουν στὸ ἐξωτερικό, γιὰ νὰ βροῦν ἐκεῖ τὸ ἐξόριστο «Ἑλληνικὸ Πνεῦμα» καὶ νὰ εὐημερήσουν, δημιουργώντας γιὰ τοὺς ξένους λαοὺς μὲ τὴν Ἑλληνικὴ τους ψυχικὴ δύναμη, μέσα στὰ «Ἑλληνικά» πνευματικὰ πλαίσια, τὰ ὁποῖα ἐδημιουργήσαμε πρὸ χιλιετιῶν καὶ τὰ ὁποῖα καρποῦνται σήμερα οἱ ξένοι.

Κακῶς λοιπὸν πιστεύουμε οἱ Ἕλληνες, ὅτι μᾶς λείπουν μόνον τὰ «Εὐγίγεια μάρμαρα» τῶν προγόνων μας. Ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ μᾶς λείπει, καὶ αὐτὸν κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς τὸν ἐπιστρέψῃ. Αὐτὸν πρέπει νὰ τὸν ξαναδρούμε ἀπὸ μόνοι μας, δημιουργώντας ἕνα νέο «1821» πνευματικῆς παλιγγενεσίας αὐτὴ τὴν φορὰ.

Διαβάζοντας τὸ κείμενο αὐτὸ πολὺ σωστὰ θὰ ἐκτιμήσετε, ὅτι κάποιος «Ἑλληνας», ποὺ αἰσθάνεται σκληδωμένος ὡς νέος Προμηθεὺς μέσα στὸ σημερινὸ Ἑλληνικὸ Κράτος, ὅπως καὶ χιλιάδες ἄλλοι, θγάζει τὰ ἀπωθημένα του καὶ ἐκφράζει τὸν πόνο ἐνὸς γένους ὑποδουλωμένου σ’ ἕνα κράτος οἰκείο μὲν ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, ξένο δὲ ὡς πρὸς τὴν νοστορπία καὶ τὴν συμπεριφορὰ. Ὅμως καὶ τὸ ζαχαρωμένο χάπι μπορεῖ νὰ εἶναι δηλητηριώδες, καὶ στὴν περίπτωσή μας ἀναμφισβήτητα εἶναι.

Δρ. Κων. Τομόπουλος

ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

Ἄνῃμπορος ὁ αὐτοκράτορας, ὁ Μιχαήλ Ἡ' Παλαιολόγος. Τὸ νιώθει, ἡ ζωὴ του στὰ τέλη της. Καὶ ἔχει τόσα καὶ τόσα νὰ φέρει σὲ πέρας! Καὶ τὸ γνωρίζει· ἂν καὶ μόχθησε γιὰ τὴ χώρα, ὁ λαὸς τὸν μισεῖ. «...ἐμένα... μὲ ζητωκραύγαζαν, μὲ χειροκροτοῦσαν, ὅταν μῆκαμε στὴν Πόλη... στὴν Κωνσταντινούπολη...». Ἀναθυμάται. Ζωντανὰ βλέπει τὰ περασμένα.

Ἔτος 1204 οἱ Σταυροφόροι κυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολη. Τὴν λεηλάτησαν. Τὴν κατέκαψαν. Τὴν κατακρεοῦργησαν. Ἔτος 1261, χωρὶς νὰ χυθεῖ στάλα αἷμα «ὡς ἀπὸ θέλημα θεοῦ» μῆτ' ἔχουν οἱ Βυζαντινοὶ στὴν Κωνσταντινούπολη. Μὲ μεγαλοπρέπεια ἐπιθυμοῦσαν νὰ γίνει ἡ εἰσόδος τοῦ αὐτοκράτορα στὴ θρυλικὴ πρωτεύουσα. Ἀπὸ τὴ Χρυσὴ Πύλη. Πύλη δοξασμένη. Δοξασμένοι αὐτοκράτορες εἰσῆλθαν, νικητὲς σὲ μάχες δοξασμένοι. Μὰ οἱ Δυτικοὶ εἶχαν ἐντειχίσει τὴ Χρυσὴ Πύλη. Ἀνοίχθηκε τώρα. Διευθετήθηκε.

Ἦταν λοιπὸν ἡ δεκάτῃ πέμπτῃ Αὐγούστου. Ἔτος 1261. Πρωί. Καὶ ὁ μητροπολίτης Κυζίκου ἀνέβηκε σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς πύργους τῆς Χρυσῆς Πύλης. Ἀρχισε νὰ ἀπαγγέλλει τοὺς δεκατρεῖς ὕμνους, ποὺ εἶχαν γι' αὐτὸ τὸ ὀλότελα ἐξαιρετικὸ γεγονός γραφεῖ ἀπὸ τὸν Γεώργιο Ἀκροπολίτη «ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ δυοὶ νυξίν». Ὑμνοὶ εὐχαριστήριοι πρὸς τὸν Ὑψιστο ἦταν.

«...Πῶς μοῦ ἔρχονται ὅλα στὸ νοῦ, τί συγκίνησιν ἐνιωθα... συγκινημένοι καὶ οἱ γύρω μου... ὁ μητροπολίτης κρατοῦσε τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, μὲ τὴν ἀνάγνωση τοῦ κάθε ὕμνου, ἀσκεπτῆς ἐγὼ, ὁ αὐτοκράτορας καὶ γονάτισα... καὶ ὅλοι γονάτισαν... ναί, ναί... ἀξιωματοῦχοι καὶ λαός... μετὰ τὴν γονυκλισία ψέλναμε ὅλοι μαζὶ ἑκατὸ φορὲς τὸ «Κύριε ἐλέησον» καὶ σκουπίζαμε τὰ δάκρυά μας... δάκρυα χαρᾶς ἦταν...».

Προπορευόταν τὸ ὄρα μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, πεζὸς ὁ αὐτοκράτορας, πεζοὶ ὅσοι ἀκολουθοῦσαν, ἔφθασαν στὴ μονὴ Στουδίου. Ἐκεῖ μὲ κατάνυξη τοποθέτησαν τὴν ἁγία εἰκόνα. Ἐφίλπος τώρα ὁ αὐτοκράτορας, καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι, καὶ οἱ δυνάμενοι. Καὶ μὲ τὴν ἀμετρὴ χαρὰ τοῦ πλήθους ἔφθασαν στὴν Ἀγία Σοφία. Προσκύνησε ὁ αὐτοκράτορας, προσκύνησαν ὅλοι. Εὐχαρίστησαν τὸν Ὑψιστο.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΜΑΞΙΜΟΥ Μιχαήλ Ἡ' Παλαιολόγος

«...Μὲ συνόδευσαν οἱ πάντες στὸ Κοσμίδιον, ὅπου ἔμενα ἀρχικά... τραγοῦδια κλάματα... κλάματα χαρᾶς ὅλοι... ὅλοι... ψαλμοί, ψαλμωδίες ὅλο τὸ πλήθος... ὅλο... ὅλο, τί ἀξέχαστη μέρα... παλαιοὶ κάτοικοι... κάτοικοι τῆς πόλης, καὶ οἱ νεοφερμένοι ἀπὸ τὴ Νίκαια, ὅλοι μὲ ζητωκραύγαζαν... «ζήθι! ζήθι», καθαρὰ τὸ ἀκουγα, πόσο μ' εὐχαριστοῦσαν αὐτὲς οἱ ζητωκραυγές... ἀργησαν νὰ διαλυθοῦν... μ' εὐχαριστοῦσε... πόσο μ' εὐχαριστοῦσε ποῦ μὲ ζητωκραύγαζαν...».

Καὶ οἱ νεοφερμένοι; Ἡ Κωνσταντινούπολη ἦταν αὐτὴ ἐδῶ ἡ πόλη; Αὐτὴ, ποῦ χρόνια στὴ φαντασία τους τὴν ἐχτιζαν μὲ τὰ ὅσα ἀκουγαν, μὲ τὰ ὅσα εἶχαν ἀκούσει ἀπὸ μεγάλτερους, κι αὐτοὶ ἀπὸ ἀκόμα γεροντότερους; Γιὰ δενδροφυτευμένους δρόμους εἶχαν ἀκούσει. Δὲν ὑπῆρχαν. Γιὰ ἐμβόλους. Γιὰ πλατεῖες στολισμένες μὲ ἀγάλματα, γλυπτά, δένδρα. Δὲν ὑπῆρχαν. Καὶ ποῦ εἶναι ἡ ἄνευ τέλους Μέση Ὀδός; Ὅπου οἱ χροσικοὶ εἶχαν τὰ μαγαζία τους; Μαγαζιά, ποῦ δὲν τὰ εἶχε γνωρίσει ἄλλῃ χώρᾳ! Ἐβλεπε σκευὴ, ἐπὶ πλα ἀργυρᾶ. Χρυσᾶ. Καὶ κοσμήματα; Πρωτοθώρητα! Ἀλλοτε. Τώρα; Χώματα ἡ Μέση Ὀδός. Πέτρες. Ἐκτάσεις ἀνασκαμμένες. Χαλάσματα. Ἐκεῖ ὅπου μαρμαρόκτιστα τριόροφα, τετραόροφα κτίρια τὸ κορμὶ τους ὑψωναν. Ἀλλοτε. Ἀλλοτε...

Ποῦ εἶναι οἱ πρᾶτες; Σουσαμᾶτα, καρυδάτα ὑφάσματα νὰ διαλαλοῦν, διαφορετικὲς οἱ φωνές τους, καὶ γέμξε ὁ ἀέρας χαρὰ. Ζωή. Ἀλλοτε. Ποῦ εἶναι τὰ χρυσοπλουμισμένα φορεῖα; Τὰ λεκτίκια μὲ τὶς ἀρχόντισσες; Οἱ καλοκυράδες μὲ τὸ προσώπιδιν στὸ πρόσωπο; Καὶ νὰ τὶς ἀκολουθοῦν οἱ σκλάβες μὲ τὸ πανέριον στὰ χεῖρα. Πανέριον μὲ ὅλα τὰ καλὰ τῆς ζήτησης. Οἱ ἀρχοντες στὰ ἄλογα; Ἰδιοὶ βασιλιᾶδες. Καὶ οἱ πεζοὶ τόσο καλοντυμένοι. Ἀλλοτε...

Καὶ τὰ βασιλικά παλάτια; Τὸ Μέγα Παλάτιον στεκόταν ἀκόμα. Μωλοπισμένο. Ἀγκάθια οἱ κήποι. Ποῦ εἶναι ὁ Βουκολέων μὲ τὶς πεντακόσιες αἰθουσες θησαυρῶν γεμάτες; Ἀλλοτε... ἄλλοτε... Καὶ τὰ σαράντα παρεκκλήσια του; Στὸ Ἱερὸν Παρεκκλήσιον τὰ ἱερὰ λείψανα φυλάγονταν σὲ λειψανοθήκας ἀπὸ ἐλεφαντοκόκκαλο. Ἔργο τέχνης τὸ Ἱερὸν Παρεκκλήσιον. Ἀσήμι, ὅπου σίδερο χρειαζόταν. Μάρμαρο τὰ πατώματα, ὅπως τὸ κρύσταλλο στραφτοκοποῦσαν. Πορφύρετης, ἰα-

σπισ οί κίονες.

Συντρίμμια τώρα ό Βουκολέων. Καταχρεωμένος ό τελευταίος λατίνος αυτόκράτορας πού τό κατοικούσε, ό Βαλδουίνος Β', άπαιτητικοί οί δανειστές του, οί τοκογλύφοι πάντα Ένετοί, και άφαιρούσε ό χρεώστης αυτό, εκείνο άπό τό παλάτι, όλο και έφθινε ό Βουκολέων, ψυχορραγούσε πιά. "Όταν άρχισε και τίς χαλύδιδνες πλάκες νά άφαιρεί τών ταβανιών, τότε ό Βουκολέων έπαισε νά ύπάρχει. Οί Βλαχέρνες, τών Κομνηνών τό παλάτι, κουρνιαχτός ή μιά του πλευρά. Όλική έπισκευή χρειάζονταν οί άλλες.

Λοιπόν τό Μέγα Παλάτιον διευθετήθηκε κατά τό δυνατό. Έγκαταστάθηκε ό αυτόκράτορας, Ό Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος. Άμετρη ή χαρά τών κατοίκων, όταν ό Μιχαήλ κάλεσε άπό τη Νίκαια τόν πατριάρχη Άρσένιο. Οί λατίνοι αυτόκράτορες, άλλος περισσότερο, άλλος όλιγότερο, έπέβαλαν τη Λατινική Έκκλησία. Τώρα οί κάτοικοι θά τηρούσαν και θά άκολουθούσαν επί τέλους τά της Όρθοδοξίας.

"Αγρυπνος έξακολουθεί νά μένει ό Μιχαήλ. Τόν τυραννούν οί σκέψεις. Τό ότι μιστός έχει καταντήσει. «...ό Άρσένιος... ό πατριάρχης... έξ αίτίας του ή αντίπαθεια του λαού... μέ έχει άφορίσει, κακούργημα θεώρησε... ναι... θανάτωση τόν μικρόν, τόν Ίωάννη, τόν διάδοχο... ένα παιδί θυσίασα, αλλά έσωσα τη χώρα... πόσα προβλήματα θά ξεφύτρωναν μέ τόν Ίωάννη, τόν διάδοχο... διαδοχής και δράσης ζητήματα...».

Στά περασμένα ή σκέψη του αυτόκράτορα Μιχαήλ Η' Παλαιολόγου. Τά βλέπει. Η άριστοκρατία τόν είχε άνακηρύξει βασιλέα στό Βασίλειο της Νίκαιας. Ό Ίωάννης Δ' Δούκας Βατάτζης. Ό Μιχαήλ όρκίστηκε. Θά του μεταδιδάσει τη βασιλεία, μόλις ό άνήλικος ένηλικιωθεί.

Προσπαθεί ό γερο-Ύπνος νά κλείσει τά μάτια του αυτόκράτορα. Μά τόν διώχνουν οί σκέψεις του. Τόν διώχνει ή προσπάθειά του, νά άπολογηθεί. «...έγώ, ό άξιός στρατηγός... μόλις είκοσι χρονών... πολεμούσα μέ τόν στρατηγό, τόν πατέρα μου... τούς Βουλγάρους στη Θράκη, ...στη Μακεδονία, τών Άγγέλων τό Δεσποτάτο πολεμήσαμε, προσαρτήσαμε τη Θεσσαλονίκη στό Βασίλειο της Νικαίας... έγώ ό εννοούμενος του βασιλιά, του Ίωάννη Γ' Δούκα... και μετέπειτα του Θεοδώρου Β' Λάσκαρι... κατηγορήθηκα... ν' άρπάξω τη βασιλεία... άθώωθηκα, τρείς φορές κατηγορήθηκα, φυλακίστηκα... μηχανορραφούσα; ώρα νά πω την άλήθεια... μά ξεστομίζεται ή άλήθεια;...».

"Εκλείσε τά μάτια του. "Εβλεπε όμως. Την άδελφή του. Την Εύλογία. Αυτή τόν μεγάλωσε παιδάριο τόν νυν αυτόκράτορα και τόν νανούριζε, πάντα καλοδεχούμενο τό νανούρισμα της. "Ότι θά γίνει βασιλιάς. "Ότι όλοι θά τόν προσκυνούν. «...και πριν μέ πάρει ό ύπνος, έγώ περνούσα τη Χρυσή Πύλη... τό στέμμα στην κεφαλή μου...».

Ό Θεόδωρος Β' Λάσκαρις (1254-1258) άπέθανε. Είχε όρίσει την ένάσκηση της βασιλικής έξουσίας στον Μουζάλωνα. Αυτός και ό έπίτροπος του διαδόχου, του Ίωάννη Δ' Δούκα Βατάτζη, ένός παιδιού όκτώ έτών. Άλλά ό Μουζάλων, ταπεινής καταγωγής και είχε τώρα τόσα αξιώματα! Λόγιος ό Θεόδωρος Λάσκαρις έμπιστευόταν στους λογίους τά ανώτατα αξιώματα. "Όχι στους εύγενείς. Τους άρκούσαν οί τίτλοι αυτούς, έλεγε. Και σκότωσαν οί εύγενείς τόν Μουζάλωνα, και παρέδωσαν την έξουσία στον Μιχαήλ Παλαιολόγο. Άπό τούς κόλπους της άριστοκρατίας αυτός.

Ύποφέρει στην κλίνη του ό Μιχαήλ. "Εξω τά περασμένα! "Εξω! Νά μην τά άναθυμιάται! Μά αυτά όλοκάθαρα παρουσιάζονται στά μισόκλειστα μάτια του. Πεισματικά. Βασανιστικά. «...τόση χαρά γύρω μου, στη Νίκαια, όταν έφθασε ή είδηση γιά την Κωνσταντινούπολη. Στην άσπίδα έγώ. Όρθιος! ...και την κρατούσαν άρχοντες... άρχιερείς... αξιωματούχοι, γιά νά μέ τιμήσουν... Τώρα έχθρα γύρω μου... γι' αυτόν... τόν όκτάχρονο Ίωάννη... ό πατριάρχη Άρσένιος μέ άφόρισε... έμένα... έγώ μόχθησα, έγώ γιά την Αυτόκρατορία...».

Μέ βλέμμα άνήσυχο, φιλόπομπο παρακολουθούσε ό πατριάρχης Άρσένιος την συμπεριφορά του Μιχαήλ προς τόν διάδοχο Ίωάννη. Και δέν έλειπαν οί διενέξεις. "Ηδη στην Κωνσταντινούπολη ό Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος, «...μέ δυσκολία έπεισα τόν Άρσένιο νά έλθει στην πρωτεύουσα, νά μέ στέψει αυτόκράτορα της Βυζαντινής Αυτόκρατορίας...».

Κατά την στέψη ούτε καν μνημονεύθηκε τό όνομα του νεαρού διαδόχου. Τόν ίδιο χρόνο τόν έτύφλωσαν, σέ λίγο τόν έξαφάνισαν. Μά ό λαός δέν συγχωρούσε. «...Έγώ... ως αυτόκράτορας του νεοσύστατον κράτους... μόχθησα!.. φρόντισα άμέσως γιά τά τείχη της πρωτεύουσας. Δέν φρόντισα και γιά στρατό; ...Δέν έφερα Λάκωνες στη χώρα μέ τίς οικογένειές τους; Άραιοκατοικημένη ή Πόλη... Τώρα στρατός ντόπιος... ίθαγενής... Μά και γιά στόλο φρόντισα...».

Και ή προσοχή του Μιχαήλ μεγάλη, πώς

νά απαλύνη την όργη του πάπα. Έξαλλος αυτός. Καταργήθηκε η Λατινική Έξουσία! Άπειλούσε. Σταυροφορία θά έτοιμάσει για την επανάκτηση της χώρας. Για την επικράτηση της Δυτικής Έκκλησίας. Ο αυτοκράτορας φρόντισε να στείλει δώρα εξαιρετικά, πλούσια και στον πάπα, και στους καρδινάλιους.

Και οι Τούρκοι; Για να καταστούν κάπως όμαλές οι σχέσεις μαζί τους, φιλοξένησε ο Μιχαήλ τον σουλτάνο. Και οι Τάταροι; Για μιὰ κάποια φιλία μαζί τους έστειλε ο Μιχαήλ Η' δυο νόθες κόρες του ως συζύγους για τους δυο ήγεμόνες. Και οι Λατίνοι; Γενουάτες, Ένετοι, Πισαίοι χρόνια εγκαταστημένοι στη χώρα. Τὰ προνόμια τους άπαράδιαστα. Εύχαρίστως θά δοηθοῦσαν για την πραγματοποίηση της σταυροφορίας, που επιθυμούσε ο πάπας. Μίσος χώριζε ντόπιους και ξένους.

“Ολα τὰ περασμένα στη σκέψη του Μιχαήλ. «... Έγώ... ο άριστοκράτης, εγώ προσπάθησα και τή δύναμη των μεγάλων γαιοκτημόνων να περιορίσω... όμως... ο λαός με καταριέται... άπεμπολώ τάχα τὰ πάτρια στους Λατίνους... άχ!... άπεμπολώ!.. μόνο ή ένωση των Έκκλησιών θά μās σώσει από τους Τούρκους... ακόμα και ή αδελφή μου ή Εὐλογία με κατατρέπει... ή ένωση να γίνει... πρέπει... πρέπει...».

Αλλά και ο ήγεμών της Κάτω Ιταλίας είχε βάλει βαθιά στην καρδιά του να καταλάβει την Κωνσταντινούπολη. Μέγιστος αυτός ο κίνδυνος και άμεσος. Ο Μιχαήλ την τελευταία χρονιά της βασιλείας του τόν έξουδετέρωσε χάρη στον Ιωάννη Προκίδα. Ιταλός ήταν, γιαιτρός στην αὐλή του βασιλιά της Κάτω Ιταλίας, του Μανφρέδου. Κατείχε κτήματα και άξιώματα, και σύζυγός του ή κόρη του βασιλιά. Τη χώρα όμως οι Γάλλοι την είχαν καταλάβει. Ο Κάρολος Άνζού. Στη μάχη μεταξύ των δύο ήγεμόνων σκοτώθηκε ο Μανφρέδος. Κυρίαρχος ο Κάρολος. Τελικά έδήμεινε την περιουσία του Προκίδα, τόν έξόρισε, όπως και άλλους άρχοντες και μη άρχοντες. Πάμπωχοι αυτοί περιπλανιόνταν από χώρα σε χώρα. “Ε! Τότε ο Μιχαήλ άρπαξε την ευκαιρία. Χρυσάφι έδωσε στον Προκίδα, και να καταπολεμηθεί ο Κάρολος Άνζού.

Το όνειρο όμως του Καρόλου να καταλάβει την Αυτοκρατορία πολύ χρέμα άπαιτούσε. Και αύξήθηκαν οι φόροι προς μεγάλη δυσάρεσκεια των ντόπιων. “Επ' πλέον άδέξια φέρονταν οι διοικητικοί υπάλληλοι. Και οι Γάλλοι στρατιώτες; “Επιθυμούσαν έμπρακτα να εκφράζουν τόν θαυμασμό τους στις γυναίκες

της Σικελίας, ενώ στο έπακρο όργίζονταν οι νησιώτες, έτοιμοι πια να ξεσηκωθούν. Πάσχα λοιπόν, έτος 1282, μέρα χαρά Θεού, άπόγευμα, στην έκκλησία πήγαιναν οι πιστοί. Άνοιξη. Άνοιξιάτικα τὰ κορίτσια. Και πώς να κρατηθεί ένας Γάλλος στρατιώτης; “Απλωσε τὸ χέρι του σε μιὰ κοπέλα. Μά ή χειρονομία αυτή προσβολή άσυγχώρητη θεωρήθηκε. Τὸ έναυσμα στάθηκε για τή γενική σφαγή των Γάλλων σε όλόκληρο τὸ νησί, έξω-ντωτική σφαγή άπ' άκρη σ' άκρη στη Σικελία με τή συμπραξη του βασιλιά της Άραγωνίας και των προσφύγων συμπατριωτών του Προκίδα. Λάθρα είχαν αυτοί εισχωρήσει στο νησί. Είναι ο «Σικελικός Έσπερινός». Κράτησε όλον σχεδόν τὸν Άπρίλιο αυτή ή άντάρα. “Ετσι είναι, που έξέλιπε για τους βυζαντινούς ο κίνδυνος από τὸν Κάρολο Άνζού.

Μά ή Αυτοκρατορία πάντα άναστατωμένη. Μισητός ο αυτοκράτορας. Έξαφάνισε τὸν μικρό Ιωάννη. Αφορισμένος από τὸν πατριάρχη. Και προσπαθοῦσε να ύποτάξει την Όρθοδοξία. Ναι. Στους Δυτικούς. Σ' αυτούς, που στά 1204 είχαν καταλύσει τή Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Σ' αυτούς, που άγρια τήν λεηλάτησαν, άλύπητα κατέσφαξαν τους κατοίκους.

Όστόσο ο Μιχαήλ Η' και κατά των Βουλγάρων άγωνίστηκε, και κατά των Ένετών, και κατά των δεσποτών και της “Ηπείρου, και της Θεσσαλίας. Οι άγώνες όμως αυτοί έξασθένισαν τις φρουρές στη Μικρά Άσία. Και ο σουλτάνος; Άν και είχε φιλοξενηθεί από τὸν Μιχαήλ, δέν όλιγόρησε. Οι Τούρκοι ξάπλωσαν σε κτήσεις βυζαντινές. Από τή Ρόδο μέχρι τήν Πέργαμο. Και στά δόρεια μέχρι τήν “Ηράκλεια του Πόντου.

Ο Μιχαήλ επιθυμούσε τήν ένωση των Έκκλησιών. Δέν έδλεπε άλλο μέσον, για να άπαλλαγεί ή Αυτοκρατορία από τους Τούρκους. “Ετσι, μόλις είχαν επανέλθει οι Βυζαντινοί στην Κωνσταντινούπολη, είχαν άρχίσει σχετικές διαπραγματεύσεις. Τώρα -1273- ο πάπας άποφάσισε να γίνει σύνοδος για τὸ φλέγον ζήτημα και προσκάλεσε τὸν αυτοκράτορα όπως και τὸν πατριάρχη Ιωσήφ.

Στὴ σύνοδο οι άπεσταλμένοι του Μιχαήλ δέχθηκαν τήν προσθήκη των λέξεων «και εκ του Υιού» στο σύμβολο της πίστεως. Και έγινε στις Βλαχέρνες λειτουργία, όπου ο πάπας μνημονεύθηκε ως «άκρος άρχιερέυς της Άποστολικής Έκκλησίας και οικουμενικός πάπας». Έξαλλοι οι άπανταχού “Ελληνες! “Εβριζαν τὸν Μανουήλ. “Οργισμένοι και κατά του πατριάρχη Ιωσήφ, άν και έχθρός αυτός της ένωσης και άναγκάσθηκε να πα-

ραιτηθεί. Τὸν ἀντικατέστησε ὁ Ἰωάννης Βέγκος. Ὁ πληθυσμὸς καταριόταν καὶ τὸν νέον πατριάρχη.

Καὶ ὁ πάπας ἀπαιτοῦσε: Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ δεχθεῖ καὶ τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Τελικὰ ἔδωξε τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Μιχαήλ. Προδότῃ τὸν χαρακτήρισε καὶ τὸν ἀφόρισε. Ἐ! Τότε πιά ὁ Μιχαήλ ἀπηγόρευσε νὰ μνημονεύεται ὁ πάπας στὴν ἐκκλησία τῶν Βλαχερνῶν, ἐνῶ ἐξακολουθοῦσε νὰ καταδιώκει σκληρὰ τὸν κάθε ἀντιφρονούντα στὶς ἀξιώσεις τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ζήτημα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἄλτο φαίνονταν, μεγάλη ἀναστάτωση ἔφερε καὶ στὸν αὐτοκράτορα καὶ στὴν Αὐτοκρατορία. Ἐφερε στὸν Μιχαήλ ἀπασχόληση ὀλοκληρωτικὴ ἀλλὰ ἀνώφελη. Ἐτσι δὲν δρέθηκε ἔτοιμος νὰ ἀντικρουθεῖ μὲ τὸν δεσπότη τῶν Πατρῶν, τὸν Ἰωάννη Ἀγγελο Δοῦκα. Ἐστία ἑλληνικὴ τὸ δεσποτάτο αὐτό, ὅπως καὶ τὸ δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου, καὶ τοῦ Μωρέως, καὶ τῆς Τραπεζούντος. Οἱ Φράγκοι δὲν εἶχαν κατορθώσει νὰ ὑποδουλώσουν ὀλόκληρη τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Σοδαρὲς καὶ οἱ μεταξὺ τοὺς ἀντιζηλίες. Βυζάντιο, τὰ δεσποτάτα! Ἑλλάδα! Τώρα ἀνὸς πλοῦς βαδίζει ὁ Ἰωάννης, στόχος του ἡ Κωνσταντινούπολις! Ὁ Μιχαήλ ἤ ἀναγκάστηκε νὰ καλέσει τοὺς Τατάρους νὰ βοηθήσουν. Ἀρρωστος ὁμως. Ἀρρωστος. Ὁφείλε ὥστόσο τὴν ἐπομένη ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ στρατοῦ νὰ τεθεῖ, νὰ συναντήσει τοὺς Τατάρους. Καὶ μὲ τοὺς ἡμιδάρβαρας αὐτοὺς, νὰ πολεμήσει ἕναν Ἑλληνα! Κρίμα... κρίμα...

Ἀσθενὴς ὁ αὐτοκράτορας. Ἀγωνίζεται στὴν κλίνη του. Παραμιλά. «...μὲ μισοῦν... μὲ κατηγοροῦν γιὰ τὰ προνόμια, ποὺ ἐγὼ στοὺς ξένους παραχωροῦσα... ὀφείλα, λένε... ὀφείλα...». Ὁφείλε. Τὸν κατηγοροῦσαν. Ἡ Αὐτοκρατορία ὀφείλε νὰ εἶχε ἀνορθωθεῖ. Νὰ ξαναέρθῃ στὴν ἑκταση ποὺ κατεῖχε στὰ τελευταῖα ἔστω χρόνια τοῦ Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ. Ὑπῆρχε στὴν Αὐτοκρατορία παράδοση διοικητικῆς αἰώνων. Ὑπῆρχαν οἱ δυνατότητες γιὰ μέγιστη δελτίωση. Ναι. Τὸ λιμάνι τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἐμπορικὸ. Τὸ πρῶτο ἐπὶ αἰῶνες.

Ἀγωνίζεται ὁ αὐτοκράτορας. Προσπαθεῖ μὴ κώχη νὰ δρεῖ, μὴ γωνιά, ἐκεῖ νὰ κουρνιαῖ, σὰν νὰ μὴ βρίσκεται στὴν τόσο ἀναπαυτικὴ του κλίνη. Ὅποτε θὰ καθαρίσει ἡ σκέψη του καὶ θὰ ἀντιτάξει πολλὰ σ' ὅσα τοῦ ψέγουν. Θὰ τοὺς πεῖ: Τί ἦταν ἡ πρωτεύουσα, ὅταν ἐγίνε ἡ εἰσόδος; Χαλάσματα. Ἐρημιά.

Ἡ ἑκταση τοῦ κράτους; Θράκη, Μακεδονία, μὴ μεριὰ τῆς Θεσσαλίας, μερικὰ νησιά καὶ στὴ Μικρὰ Ἀσία ἡ «ἑκταση» τοῦ Βασιλείου τῆς Νίκαιας.

«...θυμᾶμαι... βλέπω καθαρὰ... ἔναν μόλις χρόνῳ μετὰ τὴν ἔλευσίν μας στὴν κατοχὴ μας τὰ φρούρια-κλειδιά τῆς Μονεμβασίας, τοῦ Μυστρά, τῆς Μάνης... μὲ κατηγοροῦν. Ἐ! Ναι! Γλωσσοτόμησα! Ἐτύφλωσα. Ναι!... Ὅσους δὲν ὑπάκουαν στὰ κελεύσματα τοῦ πάπα... ἀλλὰ ἡ ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ μᾶς σώσει... τότε θὰ γίνῃ ἡ σταυροφορία κατὰ τῶν Τούρκων. Θὰ εἶναι κτύπημα θανατηφόρο κατὰ τῶν λυσαλέων αὐτῶν... καὶ θὰ σωθοῦμε. Μόνον ἔτσι θὰ σωθοῦμε... Δὲν τὸ καταλαβαίνουν... καὶ μὲ μισοῦν... οἱ ἐριδὲς οἱ θρησκευτικὲς γκρεμίζουν τὴν Αὐτοκρατορία. Στὸν ὄλεθρο θὰ τὴν σύρουν... δὲν μὲ καταλαβαίνουν... ὁ λαὸς μὲ μισεῖ... κι ἐγώ; ...πλάκα παγωμένη ἀνάμεσά μας... ἀνάμεσα στὸ λαό μου καὶ σ' ἐμένα τὸν αὐτοκράτορά του; ...τὰ νήματα ἔχουν κοπεῖ... τὰ νήματα ποὺ μᾶς ἔνωσαν... τὰ νήματα... οἱ δεσμοὶ κόπηκαν... ἄχ... παραλογίζομαι... εἶμαι ὁ αὐτοκράτορας... αὐριο... πρέπει... πρέπει νὰ ξεκινήσω...»

Τὴν ἐπομένη, πρὶν ξημερώσει, ὁ αὐτοκράτορας Μιχαήλ Ἡ' Παλαιολόγος ξεκίνησε μὲ τὸ στρατό, νὰ προῦπαντήσῃ τοὺς Τατάρους. Μὰ τὸν πρόφθασε ὁ θάνατος. Ἦταν οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ 1282. Ἀγριὸς ὁ χειμῶνας. Τόση ἡ κατακραυγὴ ἐναντίον του, τόσο τὸ μῖσος τοῦ λαοῦ, ὥστε οὔτε ἡ οἰκογένειά του τόλμησε νὰ τὸν κηδεύσῃ τὴν ὀρισμένη ἡμέρα οὔτε ἡ ταφὴ του ἦταν βασιλική.

Ὁ αὐτοκράτορας Μιχαήλ Παλαιολόγος ψέγεται, διότι δὲν ἔστρεψε τὴν προσοχὴ του στὴν ἀναδιοργάνωση τῶν δυνάμεων καὶ τῶν οἰκονομικῶν πόρων τῆς ἰδίας τῆς χώρας, ἀλλὰ ἀκολούθησε αὐτὸ ποὺ ἤδη εἶχε κάκιστο ἀποδειχθεῖ, ὁλότελα καταστρεπτικὸ, νὰ ζητᾷ καὶ νὰ δέχεται συμμαχία καὶ ὑποστήριξη τῶν ξένων, στοὺς ὁποίους προνόμια ἀλλὰ καὶ κτήσεις παραχώρησε.

Ψέγεται γιὰ τὴν στάση του πρὸς τὸν ἐκάστοτε πάντα, ὅπου τελικὰ «ἀπεμπόλησε τὰ πάτρια», δέχθηκε τὴν προσθήκη στὸ σύμβολο τῆς πίστεως τοῦ «ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Καὶ ψέγεται γιὰ τοὺς σκληροὺς διωγμοὺς ἐναντίον τῶν πιστῶν τῆς Ὁρθοδόξιας. Γιὰ τὸν σάλο ποὺ ἐπῆλθε ἀνάμεσα στὸν κλήρο. Ἀνάμεσα στοὺς πιστοὺς. Καὶ ἀνάμεσα –δυστυχῶς– στὸν κλήρο καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ Ἕλληνες. Καί, ἄς προστεθεῖ, ἡ κατὰρα αὕτη ἐξακολούθησε καὶ στὰ μετέπειτα χρόνια.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΚΩΣΤΑΣ ΔΟΥΚΑΣ, Τὸ Μεγάλο Μυστικὸ τοῦ Ὁμήρου

Ὅπως κατὰ τὴν παράδοση οἱ θεοὶ ἔθεσαν στοὺς ἀνθρώπους τὸ «Δήλιον Πρόβλημα», ἔτσι καὶ ὁ Ὅμηρος, πού «τὴν οἰκουμένην πᾶσαν πεπαίδευκε», δημιούργησε τὸ ὁμώνυμό του πρόβλημα, ὥστε, προσπαθώντας νὰ τὸ λύσουν οἱ ἄνθρωποι, νὰ ἐξανθρωπίζονται. Διότι τίποτε δὲν τὸν ἐμπόδιζε νὰ προσθέσῃ κάπου μιὰ στροφή ἢ ἓνα στίχο μόνο, πού νὰ λέγῃ: «Τὸ ἔπος ἢ τὰ ἔπη ἐποίησεν Ὅμηρος ἢ Ὀδυσσεὺς ὁ Λαερτιάδης, ὁ Ἰθακήσιος». Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ ἄνευ σκοπίμως, γιὰ τὸ λόγο πού εἴπαμε.

Ποιὸς εἶναι λοιπὸν ὁ ψευδωνυμὸν Ὅμηρος καὶ ποία εἶναι ἡ πανένδοξη ἰδιαίτερή του πατρίδα; Ὅλες σχεδὸν οἱ ἑλληνικὲς πόλεις διεκδίκησαν τὸν Ὅμηρο, τὸ ἀρχαῖο ἐπίγραμμα ὅμως λέγει, πῶς

«ἐπτὰ πόλεις μάργνανται σοφὴν διὰ ρίζαν Ὁμήρου·

Σμύρνη, Χίος, Κολοφών, Ἰθάκη, Πύλος, Ἄργος, Ἀθήναι».

Ὁ Κώστας Δούκας, ὁ συγγραφεὺς τοῦ διτομοῦ ἔργου «Τὸ Μεγάλο Μυστικὸ τοῦ Ὁμήρου», προσκομίζει πλεῖστα νέα στοιχεῖα, διὰ τῶν ὁποίων φωτίζεται ἀρκετὰ τὸ αἰώνιον «Ὁμηρικὸ πρόβλημα». Μὲ δεκάδες ἐπιχειρήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα ἀνήκουν στὸν ἴδιο τὸν Ὅμηρο, ἄλλα στὴ γεωγραφικὴ ἐπιστήμη καὶ ἄλλα στὴν ἀρχαιολογία, ὁ συγγραφεὺς ἀποδεικνύει ὅτι:

α) Πατρίδα τοῦ «ταλαπειρίου» καὶ «πολυπλάγκτου» Ὀδυσσεᾶ εἶναι ἡ Λευκάδα-Ἰθάκη μὲ τὴν «μελάνυδρον» καὶ «τυκτὴν κρήνην», ἢ «πανυπερτάτη πρὸς ζόφον», τὴν ὁποῖαν γνωρίζουν πάρα πολλοὶ («ἴσαισι δέ μιν μάλα πολλοί») καὶ ὅσοι κατοικοῦν πρὸς τὴν αὐγὴ καὶ τὸν ἥλιο («ἡμὲν ὅσοι ναίουσι πρὸς ἥω τ' ἡέλιόν τε) καὶ ὅσοι πίσω πρὸς τὴ σκοτεινὴν δύση («ἦδ' ὅσοι μετόπισθε ποτὶ ζόφον ἤερόεντα») (σελ. 434-5). Ἡ πατρίδα τοῦ Ὀδυσσεᾶ δὲν εἶναι νησί, ἀφοῦ σ' αὐτὴν μποροῦν νὰ πηγαίνουν πεζῇ ὅσοι θέλουν, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὴν συχνὴ ἐρώτηση-παράτρηση εἴτε τοῦ Τηλεμάχου εἴτε τοῦ Εὐμαιοῦ εἴτε τῆς Ἀθηναΐς: «Οὐ μὲν γάρ τι ἐπεζὼν οἶο-

Περὶ «ἐθναρχῶν»

Μὲ τὸν τίτλο τοῦ «ἐθναρχῆ» ἐτιμήθησαν: Ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὁ Κύπριον Μακάριος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς. Κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ὁ ὅρος «ἐθναρχῆς», κατάλληλος γιὰ ἡγέτη λαοῦ ὑπὸ κατοχὴν (σκλαβωμένον), εἶναι ἀδόκιμος, ἀνάρμοστος, ἀταίριαστος σὲ λαὸ ἐλεύθερο. Μὲ τὴν ἐννοια αὐτὴν θὰ μπορούσε νὰ δοθεῖ μόνο στὸν Μακάριο, ὅταν, πρὶν γίνεῖ πρόεδρος τῆς Κύπρου, ἔδειχνε, πῶς ἀγωνιζόταν γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Μεγαλονήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα. Χωρὶς βέβαια ἡ μετέπειτα πολιτικὴ του νὰ δικαιολογεῖ τὸν τίτλο. Ἄς ἀγνοήσουμε ὅμως αὐτὴν τὴν «λεπτομέρεια», μιὰ καὶ οἱ λέξεις ἔχουν χάσει τὶς ἐννοιές τους στὴν ἐποχὴ μας (τὰ παραδείγματα πληθός, ἄλλοτε ἀκίνδυνα, ὅταν καὶ ἐπίσημα ἀκόμα χεῖλη «βαφτίζουν» τὶς χιλιετίες σὲ «χιλιετηρίδες», ἄλλοτε ἐπικίνδυνα –ἢ ἐκ τοῦ πονηροῦ–, ὅταν διαγράφομε λεκτικὰ τὴν Ἑλληνικότητα περιοχῶν καθαρῶς ἑλληνικῶν χαρακτηρίζοντας τοὺς ξεριζωμένους ἀπὸ αὐτὲς πρόσφυγες ὡς ...«παλιννοστοῦντες»). Ἄς ἐξετάσουμε χωρὶς τὸ ἐλάχιστο ἴχνος πολιτικῶν ἢ συναισθηματικῶν κριτηρίων, πόσο στοίχισαν στὸ ἔθνος διάφορες πράξεις ἢ παραλείψεις τῶν «ἐθναρχῶν» του.

Ἐλευθέριος Βενιζέλος. Εἶναι ἀδύνατο, νὰ μὴν συνδέσωμε τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ ἔθνους μας μὲ τὸ ξεριζῶμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὶς προαιωνίες ἐστίες του. Ἰωνία, Αἰολίς, Καππαδοκία, Πόντος καὶ Θράκη ἀποτελοῦν ἀγίατρεντες

μαι ἐνθάδ' ἰκέσθαι;» [= γιατί δὲν νομίζω πῶς ἔφθασες ἐδῶ μὲ τὰ πόδια]· μὲ τὰ πόδια δὲ εἶν' ἀδύνατο νὰ πάη κανεὶς σὲ νησί (σελ. 352 κ.ά.). Τὴν ἀσφαλέστερη ὥστόσο ἀπόδειξη παρέχει αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα τῆς Ἰθάκης, ποὺ κατὰ τὸν συγγραφέα ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ *ἰθύς* (= ποιητικός τύπος τοῦ εὐθύς, ἐξ οὗ καὶ τὸ *ἶθμα* = βῆμα, βάδισμα) καὶ τὴν *ἀκή* ἢ *ἀκίδα* (= προεξοχή, ἀκρη). «Στὴν Ἰθάκῃ λοιπὸν πηγαίνει κανεὶς μὲ ἶθμα (= μὲ βῆμα, κατ' εὐθείαν) ἀπὸ μίας ἀκῆ (= μίας ἀκρη γῆς): Ἰθάκῃ» (σελ. 350).

β) Πατρίδα τοῦ Ὀμήρου εἶναι ἡ Ἰθάκη-Λευκάδα. Τὴν ἀποψή του αὐτὴ στηρίζει ὁ Κ.Δ. στὶς λεπτομερέστατες Ὀμηρικές περιγραφές τῆς Ἰθάκης, τῶν ἀνακτόρων καὶ τῶν κτημάτων τοῦ ἥρωος του, πράγμα ποὺ δὲν συμβαίνει μὲ τίς ἄλλες πόλεις-περιοχές, τίς ὁποῖες ἀναφέρει στὰ ἔπη του. Πράγματι, ἀναφερόμενος στὴ Λέσβο, στὴ Χίο, στὴ Θράκη κ.ο.κ. ὁ Ὀμηρος εἶναι ἐξαιρετικά βραχύλογος καὶ οἱ περιγραφές του εἶναι γενικές· μόνο στὴν περιγραφή τῆς Ἰθάκης-Λευκάδας καὶ τῶν νησιῶν Δουλίχιον, Σάμη καὶ Ζάκυνθος (σημειωτέον, οἱ τὴν Ἰθάκῃ ποτὲ του δὲν τὴν ἀποκαλεῖ νησί) εἶναι ἀκριβολόγος καὶ λεπτολόγος, σημάδι ὅτι τὰ μέρη αὐτὰ τὰ ξέρεי «ἀπ' ἔξω κι ἀνακατωτά». Ὁ ποιητὴς ὅμως δὲν γνωρίζει ἀριστα μόνο τὴν τοπογραφία τῶν μερῶν αὐτῶν, ἀλλὰ ξέρεи λεπτομερῶς καὶ τὴ διαρρύθμιση τῶν ἀνακτόρων, καὶ τὰ κτήματα τοῦ ἥρωος, ἀκόμα καὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ κλήματα ποὺ χάρισαν ὁ Λαέρτης καὶ ὁ Εὐμαιος στὸν ἥρωα. Τὸ περίεργο εἶναι, ὅτι γνωρίζει καὶ τὴν ἀκριβῆ θέση, στὴν ὁποία φυλασσόταν τὸ τόξο, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ φονεύσῃ τοὺς μνηστήρες· κι ἀκόμη πιὸ περίεργος εἶναι ὁ τρόπος περιγραφῆς τοῦ θανάτου ἐνὸς ἐκάστου μνηστήρος, πράγμα ποὺ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ ποιητὴς τὰ ἔζησε ἐκ τοῦ φυσικοῦ. Μία ὅμως καὶ ὁμολοῦμε γιὰ «περίεργα», ἀλήθεια ποιὸς διηγῆθηκε στὸν Ὀμηρο τὰ πάθη καὶ τὰ βάσανα τοῦ ἥρωά του, ἀφοῦ ξέρομε, ὅτι μετὰ ἀπ' τὴ Σκύλλα καὶ Χάρυβδι οἱ σύντροφοὶ του ἀφανίστηκαν; Εἶναι πολὺ εὐκόλο, ν' ἀρχίσωμε πάλι τὰ παλιὰ «περὶ μυθευμάτων καὶ φαντασιῶν τοῦ Ὀμήρου», ὁ Σλῆμαν ὥστόσο ἀπέδειξε ὅτι τέτοιες μέθοδοι εἶναι «ἐκ τοῦ πονηροῦ», ἄρα δὲν ὠφελοῦν τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμό. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμε ὅτι Ὀδυσσεὺς καὶ Ὀμηρος εἶναι τὸ ἴδιο πρόσωπο (σελ. 402, 406, 453, 557 κ.έ., κ.ά.).

γ) Δεχόμενοι ὅτι δημιουργὸς τῶν ἐπῶν εἶναι ὁ Ὀμηρος-Ὀδυσσεὺς, εἴμαστε πιά ὑποχρεωμένοι νὰ μετατοπίσουμε τὴ χρονολογία συγγραφῆς τῶν ἐπῶν ἀπὸ τὸν 8ο-9ο αἰῶνα, ὅπου πεισματικά ἢ λογοκρατία τὰ τοποθετεῖ. Τὰ ἔπη ἐγράφησαν λίγα χρόνια μετὰ τὸν Τρωικὸ Πόλεμο, δεκαπέντε ἢ εἴκοσι ἂν θέλετε. Δεδομένου ὅτι ὁ πόλεμος ἐγίνετο τὸ 2900 ἢ τὸ 3070 π.Χ. (Κ. Κου-

πληγὲς τοῦ ἀκρωτηριασμένου ἔθνους μας. Πληγές, ποὺ τὰ σημάδια τοὺς γίνονται ἐντονώτερα, ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια. Ἡ σημερινὴ συσχέτιση τῶν ἐκατέρωθεν τοῦ Αἰγαίου πληθυσμῶν, οἱ σημερινὲς ἀπαιτήσεις τῶν Τούρκων στὸ Αἶγαϊο καὶ τὴν ὑφαλοκρηπίδα του δὲν θὰ ὑπῆρχαν, ἂν δὲν εἶχε ὑπάρξει τὸ ξεριζώμα.

Καὶ γιὰ νὰ εἴμαστε σαφεῖς: Δὲν ἀναφερόμαστε στὴ στρατιωτικὴ περιπέτεια τοῦ Μικρασιατικοῦ ἀγῶνα. Ἐνὸς ἀγῶνα, ποὺ «ἐπαιξε κορῶνα-γράμματα» τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἔθνους καὶ ποὺ ξεκίνησε μὲ ἓναν λαὸ κουρασμένο μετὰ ἀπὸ ἑπταετῆς πολεμικὲς περιπέτειες καὶ διχασμένο. Μὲ ἓνα κράτος, ποὺ εἶχε ὑπερδιπλασιαστὲι σὲ ἔκταση καὶ ποὺ θὰ ἔπρεπε, πρὶν μπεῖ σὲ νέους ἀγῶνες, νὰ ξαποστάσει, νὰ ὀργανωθεῖ, νὰ ἀφομοιώσει τίς νέες περιοχές του. Οὕτε ἀναφερόμαστε στὴ στρατιωτικὴ κατάρρευση τῆς ἡρωικότερης στρατιᾶς τοῦ ἔθνους μας, τῆς στρατιᾶς, ποὺ δὲν ἠττήθη, ἀλλὰ κατέρρευσε ἐξ αἰτίας πολιτικῶν λαθῶν. Τῆς στρατιᾶς, τῆς ὁποίας τὰ κατορθώματα καὶ οἱ ἡρωισμοὶ παραμένουν ἐπιμελῶς ἄγνωστα γιὰ τὰ διδακτικὰ βιβλία τῆς νεώτερης ἱστορίας μας.

Στὴ μακροχρόνιη ἱστορία τοῦ ἔθνους μας ἔχουν συμβεῖ καὶ ἄλλες στρατιωτικὲς καταστροφές καὶ ἀφανισμοὶ πληθυσμῶν, ποτὲ ὅμως δὲν συνέβη ὁριστικὸ ξεριζώμα τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς μορφῆς τῆς «ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν». Πράγμα ποὺ με καμμιὰ δικαιολογία, μὲ καμμιὰ αἰτία δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ ἀποφασίσει κανεὶς, ὅσο σκληρὴ κι ἂν φαίνεται ἡ ἀποψη. Ἐθνος δὲν εἶναι μόνο οἱ παρόντες, εἶναι καὶ αὐτοὶ ποὺ πέρασαν καὶ αὐτοὶ ποὺ θὰ ἔρθουν μετὰ. Αὐτὸ μὲ κανένα τρόπο καὶ γιὰ κανένα λόγο δὲν πρέπει νὰ τὸ

τρομβέλης, «Δαυλός», τ. 121/1992, τ. 158, 1195), τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη ἐγράφησαν πρὶν ἀπὸ πέντε (5) χιλιετίες. Εὐλόγα γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γινώριζαν τότε γραφῇ οἱ Ἕλληνες Ἀχαιοὶ καὶ ὁ Ὀμηρος; Ὁ συγγραφέας εἶναι ἐξαιρετικὰ παρατηρητικὸς καὶ συνθετικὸς νοὺς ἐξάπαντος. Παρατήρησε λοιπὸν αὐτὰ πού οἱ ἄλλοι «τὰ περνοῦν στὰ ψιλὰ», δηλαδή τις λεπτομέρειες, σὰν κι αὐτὲς πού λένε, ὅτι τὸ φονικὸ τόξο τοῦ Ὀδυσσεύα ἦταν ἔργο τοῦ Ἰφίτου, συγχρόνου τοῦ Ἡρακλῆ, κι ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς συνδέεται στενὰ μὲ τὸν Σίσυφο –πιθανὸν νὰ ἦτο γιὸς του–, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, χρησιμοποιοῦσε μὲ ἄνεση τὴ γραφή. Ποιὸς δὲν γνωρίζει, ὅτι ὁ Σίσυφος σφράγιζε τις ὁπλές τῶν βοδιῶν του μὲ τ' ὄνομά του, κι ὅτι κάποτε ἐξευτέλισε τὸν Αὐτόλυκο, τὸν πατέρα τῆς Ἀντίκλειας (μητέρας τοῦ Ὀδυσσεύα), πού ἀποπειράθηκε νὰ τὸν κλέψῃ, μ' ἀποτέλεσμα ὁ Αὐτόλυκος νὰ κἀνῃ «τὰ στραβά μάτια» κι ὁ Σίσυφος νὰ πλαγιάξῃ μὲ τὴν Ἀντίκλεια; Ἡ πονηριὰ πάντως τοῦ Ὀμήρου μόνο μὲ τὴν σισύφεια μπορεῖ νὰ συγκριθῇ (σελ. 557-562 καὶ 443-452). Ματαιοπονοῦν ἄρα αὐτοὶ, πού ἐπιμένουν νὰ ἐξαπατοῦν τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὰ γνωστὰ πιά ψεῦδη, ὅτι δηλαδή ὁ Τρωικὸς Πόλεμος ἐγίνετο τὸ 1350 π.Χ., ὅτι ὁ Ὀμηρὸς ἦταν τυφλὸς –ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, ἐβλεπε μπρὸς καὶ πίσω, ὅπως τὸ λέει ἄλλωστε–, ὅτι ἡ γραφή μᾶς ἦλθε ἐκ Φοινίκης τὸ 800 π.Χ., ὅτι Ἰθάκη εἶναι τὸ Θιάκι κ.ἄ. Μὲ τὴν εὐκαιρία νὰ ρωτήσουμε τοὺς ἀρμοδίους: Γιατί, ἀφοῦ τόσοι ἐρευνῆτες ἰσχυρίζονται ὅτι Ἰθάκη τοῦ Ὀμήρου εἶναι ἡ Λευκάδα –μεταξὺ αὐτῶν κι ὁ συνεργάτης μας Κ. Κουτρουβέλης–, δὲν δίδεται ἐντολὴ ἀνασκαφῶν στὴ Λευκάδα; Κι αὐτὸ τὸ Πλατυγιάλι Ἀστακοῦ, πού σχετίζεται ἄμεσα μ' ὅλα αὐτά, γιατί τὸ ἐπνίξαν στὸ σκυρόδεμα; Λέτε νὰ ἦταν «περισσότερο τοῦ δέοντος» μαρτυριάρικο;

Πέραν πάντων ὧν αὐτῶν ταιριάζει, θαρρῶ, ἓνα μεγάλο «εὐγε» στὸ συγγραφέα γιὰ τὴν πρᾶγματι ἀξιόλογη αὐτὴ ἐργασία του. Ὅσον ἀφορᾷ στὴν καταγωγή του –εἶναι Λευκαδίτης–, ἂς μὴ διαστή κανεὶς νὰ τοῦ καταλογίσῃ τοπικιστικὲς ματαιοδοξίες. Ὁ συγγραφεὺς, γνωρίζοντας τὸ ἀδύνατο αὐτὸ σημεῖο γιὰ τοὺς πολλοὺς, ἔσπευσε νὰ δηλώσῃ, πῶς «χωρὶς πάθος κανένα/τὴν λύραν χτυπάει» κι ὅτι «καμμιά τοπικιστικὴ φιλοδοξία δὲν τὸν δεσμεύει ὡς Λευκαδίτη».

Σαράντος Πάν

Β. ΛΑΖΑΝΑΣ, Ἡ Ἀνθολογία τοῦ Μάξιμου Πλανοῦδη

Ἀπὸ τὴν ἀπλὴ ἐπιγραφή, πού χάραζαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες στὰ μνήματα τῶν νεκρῶν, στοὺς τύμβους τῶν πεσόντων, στὰ βάθρα τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, γεννήθηκε τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ

ξεχνοῦν οἱ ἡγέτες. Καὶ στὴν πολιτικὴ δὲν μετροῦν οἱ προθέσεις, τὰ ὁράματα οὔτε οἱ συναισθηματισμοί, μετρᾷ τὸ ἀποτέλεσμα· κι ἀποτέλεσμα τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ ξερριζώματος ὑπῆρξε ὁ ἐθνικὸς ἀκρωτηριασμός, τοῦ ὁποῖου τις συνέπειες πληρώνουμε ὅλο καὶ ἀκριβώτερα, ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια. Κι αὐτοῦ τοῦ ξερριζώματος πρωτεργάτης ὑπῆρξε ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος (βλ. «Δαυλόν», τ. 157).

Μακάριος. Γιὰ τὴν ἀμφιλεγόμενη προσωπικότητα τοῦ Μακαρίου ἔχουν γραφτεῖ πολλά. Περιοριζόμεθα νὰ ἀναφέρουμε δύο σημεῖα τῆς ὁμιλίας του πρὸς τὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας τοῦ Ο.Η.Ε. τὴν 19 Ἰουλίου 1974 (μιά μέρα πρὸ τῆς Τουρκικῆς ἀποβάσεως). 1. «...Τὸ πραξικόπημα δὲν συνέβη ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ἐσωτερικὸν ζήτημα τῶν Ἑλληνοκυπρίων. Ἀποτελεῖ καθαρῶς εἰσβολὴν ἔξωθεν, κατὰ κατάφωρον παραβίασιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ κυριαρχίας τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου». Καὶ 2. «...Καθὼς ἔχω ἤδη δηλώσει, τὰ γεγονότα εἰς Κύπρον δὲν ἀποτελοῦν ἐσωτερικὴν ὑπόθεσιν τῶν Ἑλλήνων τῆς Κύπρου, οἱ Τοῦρκοι τῆς Κύπρου ἐπηρεάζονται ἐπίσης. Τὸ πραξικόπημα τῆς Ἑλληνικῆς Χούντας εἶναι μία εἰσβολή, καὶ ἐκ τῶν συνεπειῶν της θὰ ὑποφέρει ὅλος ὁ λαὸς τῆς Κύπρου. Ἀμφότεροι, Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι.» Ἔτσι ὁ «ἐθνάρχης» ἔδινε τὸ πράσινο φῶς γιὰ τὴν ἐπέμβαση τῆς Τουρκίας, ἐγγυητοῖας δυνάμεως σύμφωνα μὲ τὴν «Ζυρίχη». Τὸ πράσινο φῶς, πού περιέμεναν καθ' ὅλα ἐτοιμοὶ οἱ Τοῦρκοι.

Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς. Ἀρμόζει ὁ τίτλος τοῦ «ἐθνάρχη» σὲ ἡγέτη, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν κυβερνήσεων τοῦ ὁποῖου «ἄδειασε» ἀπὸ Ἑλληνικὸ πληθυσμὸ ἡ

ἐπίγραμμα. Τὸ περιεχόμενο τοῦ ἐπιγράμματος εἶναι πρὸς πλοῦσις ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς: Περιλαμβάνει καὶ ἐγκώμια πρὸς τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς πεσόντες, τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωες. Εἶναι ἔμμετρο καὶ δὲν προορίζεται νὰ χαραχθεῖ μόνο, ἀλλὰ νὰ ἀποτυπωθεῖ καὶ νὰ ἀναγινώσκεται ὅπως τὰ ἄλλα μέρη τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Γι' αὐτὸ κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ ὡς ἄνω βιβλίου «τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ ἐπίγραμμα εἶναι ἡ μικρογραφία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας, εἶναι τὸ κομψοτέγνημα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ λυρισμοῦ».

Ὁ Μάξιμος Πλανουδὴς ἦταν μοναχὸς τὸν 13ο αἰ. μ.Χ. Αὐτὸς λοιπὸν κατήρτισε μὴ συλλογὴ ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων –388 συνολικά– ἀπὸ διάφορες πηγές. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιεσώθη ἀπὸ ἀντίγραφο τοῦ Ἰάνου Λάσκαρη καὶ δημοσιεύθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ 1494 (διατηρεῖται ἡ σχετικὴ ἐκδοσὴ στὸν Μαρκιανὸ Κώδικα). Ὁ κ. Β. Λαζανάς προχώρησε στὴν ἔμμετρη μετάφραση καὶ τὸν σχολιασμὸ τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων, καὶ παραθέτει χρήσιμα βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τοὺς δημιουργοὺς τους. Μὲ τὴν παρούσα ἀνθολογία συμπληρώνει τὴν ἔμμετρη μετάφραση καὶ τὸν σχολιασμὸ ὅλων τῶν σωζομένων ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων (τὸν 3702 τῆς Ἑλληνικῆς ἢ Παλατινῆς Ἀνθολογίας καὶ τῶν 388 τῆς Ἀνθολογίας τοῦ Μάξιμου Πλανουδῆ). Τὸ χρονικὸ διάστημα, μέσα στὸ ὁποῖο ἔχουν γραφεῖ, εἶναι ἀπὸ τὸ 600 π.Χ. (Σιμωνίδης ὁ Κεῖος) μέχρι τὸ 600 μ.Χ. (Ἀγαθίας ὁ Σχολαστικός).

Πέρα ἀπ' τὴν αἰσθητικὴν τοῦ ἀξία μέσα ἀπ' τὸ ἐπίγραμμα διέρχεται ὁ βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις καὶ τὶς ἐκδηλώσεις του: ἀντικατοπτρίζονται οἱ μῦθοι καὶ οἱ θρύλοι, οἱ παραδόσεις καὶ τὰ ὄνειρα, οἱ πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς ἰδέες, οἱ ἀντιλήψεις καὶ οἱ θεωρίες γιὰ τὸν ἔρωτα, τὸ κάλλος, τὴν τέχνη καὶ τὸν ἥρωισμό. Ἀπεικονίζονται οἱ δραματικὲς κυμάνσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, οἱ ἐξάρσεις, οἱ πτώσεις, τὸ μεγαλεῖο τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἡ ἧττα τῆς Πύδνας (168 π.Χ.), οἱ ἐσωτερικοὶ πόλεμοι καὶ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοί, ἡ διασπορὰ καὶ ἡ διάχυση τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὡς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης.

Γιὰ τὸν Πλάτωνα τὸ ἐπίγραμμα ἦταν μορφή χαριτωμένου παιχνιδιοῦ, ἀλλὰ συνάμα καὶ ἐκφραση συναισθήματος γεμάτου πόθο καὶ πόνου. Τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ ἐπιγράμματα δοθοῦν τὸν ἐκάστοτε ἀναγνώστη νὰ προσεγγίσει καὶ ἐν πολλοῖς νὰ κατανοήσῃ τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν οἰκουμενικότητα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ λόγου.

Παναγιώτης Α. Κουβαλάκης

Κωνσταντινούπολις χωρὶς καμμιὰ ἀντίδραση τοῦ Ἑλλαδικοῦ κράτους; Χωρὶς νὰ ὀδηγηθεῖ στὰ σύνορα καὶ νὰ ἀπελαθεῖ ἓνας ἀριθμὸς Τούρκων ἀπὸ τὸν Ἑλλαδικὸν χώρον (γράφω «Τούρκων» καὶ ὄχι «Μουσουλμάνων», πὺν «δαφτίσαμε» συλλήβδην τοὺς Τούρκους, τοὺς Πομάκους καὶ τοὺς Γύφτους μὲ ἀποτέλεσμα τὴν τουρκοποίηση ὅλων); Ἡ Κωνσταντινούπολις, στὴν ὁποία ἔξι ὁλόκληρους αἰῶνες ὁ σκλάβος Ἑλληνισμὸς δὲν εἶχε πᾶψει νὰ κρατᾷ στὰ χεῖρα του τὴν οἰκονομία της, νὰ προσοδεύει, νὰ κτίζει μεγάρα, ἐκκλησίες, νοσοκομεῖα, σχολεῖα, καὶ ὅταν ἀκόμα τὸ μεταεπαναστατικὸ Ἑλλαδικὸν κράτος τοῦ 19ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνα θρῑσκοῦν σὲ ἐχθρὶκὲς σχέσεις μὲ τὴν Τουρκία; Ἀλλὰ καὶ τὸ δράμα τῆς Ἰμβρου, τῆς Τενέδου, ἡ συμφωνία τῆς Ζυρίχης καὶ τὸ «Ἡ Κύπρος εἶναι μακριὰ»;

Εἶναι πᾶσι καιρὸς νὰ ξεχωρίσουμε τὶς ἐννοιες «Ἑλληνισμὸς» καὶ «Ἑλλαδισμὸς». Κι ἂς εὐχηθῶμε νὰ μὴν ὑπάρξῃ καὶ τεταρτος «ἐθναρχὴς», πρᾶγμα πὺν θὰ ἐσήμαινε τὸ τέλος τοῦ ἔθνους μας, μιὰ καὶ δὲν ὑπάρχουν ἄλλα περιθώρια συρρικνώσεώς του.

Λευτέρης Μαρματσούρης

• Συνεπεία τεχνικοῦ λάθους στὴν βιβλιοκρισία τῆς σελίδας 9564 τοῦ προηγουμένου 160οῦ τεύχους ἀνεγράφησαν λανθασμένα τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων τοῦ βιβλίου «Τὸ Λαυρεωτικὸ Ζήτημα». Τὰ ὀρθὰ ὀνόματα εἶναι τὰ: Ἑπαμεινώνδας Ε. Πανᾶς καὶ Χρήστος Π. Μπαλόγλου.